הצופה

ב״ה, יום רביעי, א׳ טבת תשל״ד (26.12.1973)
שנה ל״ה — גליון 11586 — המחיר 50 אגורה

בטאון התנועה העולמית של המזרחי והפועל המזרחי
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז״ל

ישראל ומצרים פותחות היום בג׳נווה השיחות הצבאיות על הפרדת כוחותיהן

נציגי ישראל בשיחות, אלוף מ. גור ואל״ם ד. שיאון, קיבלו הוראות לעמוד על כך שכל נסיגת כוחותינו ממערב וממזרח התעלה תיעשה רק אם מצרים תתחייב לשים קץ ללוחמה

מאת סופרנו יונה כהן

הממשלה חזרה וקבעה אתמול, בישיבה מיוחדת, את עיקרי עמדתה במשא ומתן שיתנהל בקבוצת העבודה הצבאית, הישראלית־מצרית, המתחדש היום בג׳נווה, בנושא „ההתנתקות וההפרדה בין הכוחות" באיזור התעלה.

בישיבתה של הממשלה אתמול מסר שר הבטחון, משה דיין, שמינה את האלוף מרדכי גור ואת סגן אלוף דב שיאון כנציגי ישראל בקבוצת העבודה הצבאית הישראלית־מצרית. לפני ישיבת הממשלה נפגשו האלוף גור וסגן אלוף שיאון עם ראש הממשלה לשיחה ממושכת, שבה נכחו גם שר החוץ והביטחון וסגן ראש הממשלה, כמו״כ נפגשו השניים עם הרמטכ״ל, הם יוצאים היום לג׳נווה.

עמדת ישראל במשא ומתן

לסופרנו נמסר כי ישראל תעמוד על כך שנסיגתה מהצד המזרחי של התעלה, נוסף לפינוי הגדה המערבית, יעשה רק לאחר קבלת התחייבות משלטונות מצרים לקץ הלוחמה, דילול הכוחות המצריים בגדה המזרחית של התעלה והצבת כוח צבאי מצרי מוגבל במספר חיילים ובסוגי הנשק. הצבת כוחות או״ם בין הכוחות המצריים לבין הכוחות הישראליים בצד המזרחי של התעלה, אי־שיתופם של סובייטים בכוחות האו״ם.

ישראל גם תוסיף להתנגד לשיתופה של בריה״מ בשיחות הצבאיות בג׳נווה ותדאג שהדיונים יהיו המשך לשיחות שהיו בקי״מ ה־101 בכביש סואץ קהיר ובאופן מדיני־צבאי.

אין להניח כי בשיחות הנ״ל יגיעו לכלל סיכום מעשי שהוא לפני אמצע ינואר 1974.

השיחה עם גרומיקו

שר החוץ, אבא אבן מסר לממשלה על דיוניה של ועידת השלום בג׳נווה, כשיחתו מסר על שיחתו הממושכת עם עמיתו הסובייטי אנדריי גרומיקו. כפי הנראה נסבה השיחה בשאלה השבויים הישראליים שבידי הסורים הצורך בפעולה לשחרורם, בנקודה אחרת בשיחה התם היתה עמדת ישראל בנושא הפרדת הכוחות באיזור התעלה, פתיחת התעלה לשייט והבטחת חופש שייט גם לאוניות ישראל.

כפי שנודע חזר שר החוץ הסובייטי ורמז שעם השלמת ביצוע הסכם של הינתקות הכוחות והפרדה ביניהם באיזור התעלה יהיה מקום לבוא בדברים על חידוש הקשרים המדיניים בין ישראל לבריה״מ.

הכרזתו המפורשת של אלון

בדיון שהתפתח על דברי שר החוץ הביע שר הדתות ד״ר ורהפטיג את תמיהתו והסתייגותו מדבריו של סגן ראש הממשלה, יגאל אלון, שנתפרסמו והכריז על תמיכתו בתביעת ירדן להדון גם עמה בהפרדת הכוחות...

שר הדתות אמר כי אפשר וצריך היה להמתין בהכרזה כזו העלולה להזיק ולשבש מהלכים מדיניים.

י. אלון אמר שדבריו לא הובנו ולא פורסמו כראוי, וכי הוא רק הבהיר שתביעת ירדן ראויה „להיבחן בחיוב", אך לא קבע עמדה לגופו של הנושא.

הרכב משלחת הפרופסורים

בהמשך דבריו שאל השר ד״ר ורהפטיג אם אומנם לא מצא משרד החוץ פרופסורים נוספים זולת מאלה שכלל — במשלחת ישראל (בלתי רשמית) לצורכי הסברה בג׳נווה? ד״ר ורהפטיג הזכיר כי הציע לשר החוץ מספר פרופסורים שהיו ראויים להיכלל בכוחות המסבירים ובדרך יותר נאמנה לצורכה של ישראל.

שר החוץ השיב כי „לא הספיקה לו השעה" להכניס שינויים בהרכב המשלחת, הבטיח שבעתיד, לקראת השלבים הבאים בוועידת השלום בג׳נווה, אשר כפי הנראה יהיו מכריעים חשובים יותר, — ידאג ליותר גיוון במשלחת ההסברה הישראלית.

בעיות התחבורה בשעת חירום

ראש הממשלה העלתה את בעיית התחבורה הציבורית במצב הקיים. שר התחבורה, שמעון פרס, אמר שהוא מטפל בשחרורם של נהגים להפעלת קווים קיימים ונוספים, וכי הרמטכ״ל הבטיח לו לשחרר בשלב זה כ־460 נהגים. כמו כן מסר שר התחבורה שהקואופרטיבים „אגד" ו„דן" קיבלו את הצעתו לתאם ביניהם את הפעלת הקווים הנוספים.

הושג הסכם עם יו״ר השיחות הגנרל סילסוואו:

השיחות בג׳נווה יהוו המשך השיחות שהתנהלו בק״מ ה־101

ג׳נווה, 25 (עי׳ וקין) — מצרים וישראל פותחות מחר בשיחות הצבאיות על הפרדת כוחותיהם. זו הפעם הראשונה שיחות אלה מתנהלות במסגרת ועידת השלום המזרח־תיכונית.

דיפלומטים ישראליים כאן אמרו שהשיחות חייבות להתנהל לפי מתכונת של הדיונים שנערכו באוהל בקי״מ ה־101 בכביש קהיר—סואץ. פירוש הדבר שבדיונים אלה ישתתפו קצינים ישראליים ומצריים ברשותו של נציג האו״ם.

לויטננט־גנרל אנסיו סילאסוואו מפינלנד, שכיהן כיו״ר השיחות בקי״מ ה־101, ימלא אותו תפקיד גם בשיחות להפרדת הכוחות בג׳נווה.

בשלב זה של השיחות לא ישתתפו ראשי המשלחות הצבאיות, שדנו בהפרדת הכוחות בקי״מ ה־101 — גנרל מוחמד עבדל גאני ג׳מאסי, שנתמנה בינתיים לתפקיד רמטכ״ל צבא מצרים ואלוף אהרן יריב, שהציג את מועמדותו ברשימת מפלגת העבודה בבחירות הכלליות.

ראשי המשלחות בשיחות הצבאיות בג׳נווה יהיו — בריגדיר טאהא אל מאגדוב, עוזר רמטכ״ל הצבא המצרי ואלוף מרדכי גור, ששימש עד כה כנספח צבאי ישראלי בוושינגטון.

כמו״כ ישתתפו בשיחות מהצד המצרי קולונל אחמד פואד הובייד, לשעבר נספח צבאי בלונדון, המשרת עתה במטכ״ל המצרי. ומצד ישראל — אלוף משנה דוב שיאון שהשתתף גם בשלב הקודם של השיחות בקי״מ ה־101.

דובר המשלחת הישראלית, מר פרימור פירסם את ההודעה הבאה על הפגישה:

„המפקד העליון של כוחות האו״ם ושל משקיפי האו״ם במזה״ת, גנרל אנסיו סילאסוואו, נתקבל היום לפי בקשתו, ע״י אפרים אברון, המכהן כראש המשלחת הישראלית בהעדרו של שר החוץ אבא אבן.

בשיחה נכח גם רמברטו גואייר, נציגו האישי של ד״ר קורט ולדהיים מזכיר האו״ם.

מטרת השיחה היתה — דיון על חידוש עבודת הוועידה מחר בהשתתפות הצבאיים הישראליים והמצרים. הושג הסכם מלא, הקובע שהשיחות בג׳נווה יהיו המשך של השיחות שהתנהלו בקי״מ ה־101 ויתנהלו בהתאם לאותם קריטריונים."

חייל נפצע בתעלה

מאת סופרנו הצבאי

חייל צה״ל נפצע אתמול בחזית המצרית, שבה התנהלו חילופי אש ארטילריה ונשק קל בכמה מגזרות החזית.

החייל נפצע בגיזרה שממערב פאיד. התקריות בגיזרה זו החלו בשעות הבוקר ונמשכו לסירוגין עד שעה אחרי הצהריים המאוחרות. המצריים ירו אש ארטילרית, מרגמות ובנשק קל. השבנו אש לעבר מקורות הירי.

מוקדי תקריות אחרים היו מדרום למחסום הקי״מ ה־101 ובגיזרת עדביה. בשעות הבוקר צלפו המצרים לעבר כוחותינו מערבית לעדביה ואח״כ ירו על סיורים של כוחותינו שנעו ממערב לעדביה. השבנו אש לעבר מקורות הירי.

מצב כוננות בנמל התעופה השני של רומא מחשש להתקפת מחבלים

„ניו־יורק פוסט": מחבלים יצאו להרוס את ועידת ג׳נווה

רומא, 25 (יתפ״ע, עי׳ וקין) — כוחות משטרה הקיפו היום את נמל התעופה צ׳אמפינו מחשש להתקפה של מחבלים ערביים על הנמל — אמרו מקורות משטרתיים.

כ־2,000 קארבינרים, שהמתינו בארטילריה קלה הקיפו את נמל התעופה, השני בגודלו ברומא, לאחר שנתקבל רמז מאת השירות החשאי האיטלקי, כי מחבלים ערבים מתכוננים לבצע שם התקפה ביום חג המולד. עשרה ימים לאחר שחמשה מחבלים ערביים אחרים פוצצו מטוס של „פאן אמריקן" בנמל התעופה הראשון של רומא, פיומיצינו והרגו 31 איש.

עדי ראיה אמרו כי הקארבינרים החלו להגיע לצ׳אמפינו זמן קצר לאחר השעה 13.00, עד לרדת החשכה נמצאו אלפים מהם ערוכים סביב נמל התעופה, ובדקו את כניסתם של עיתונאים ומבקרים.

נמל התעופה צ׳אמפינו משמש בעיקר לתנועה צבאית ולטיסות שכר אזרחיות. אישים חשובים, הבאים לביקור באיטליה, מגיעים בדרך כלל לנמל תעופה זה כשהם טסים בטיסות שמחוץ ללוח הטיסות הרגיל.

מקורות של נמל התעופה אמרו כי שום אורח כזה לא היה צפוי שם היום.

מחבלים פלשתינאים יצאו להרוס את ועידת ג׳נווה

ניו יורק, 25 (עי״ר) — העיתון „ניו יורק פוסט" הודיע היום כי שני צוותים של מחבלים פלשתינאים יצאו לג׳נווה, כדי להרוס את ועידת השלום למזה״ת, על ידי רציחתם של מיניסטר החוץ האמריקני קיסינג׳ר והמזכיר הכללי של האו״ם קורט ולדהיים.

העיתון, המסתמך על דו״ח שהוגשו לקצין הביטחון הראשי של האו״ם, הקולונל ה. א. טרימבל, כותב כי סוכנים של שירותי הביטחון של ארה״ב ושל בריה״מ בשוויץ הועמדו במצב של כוננות לקראת אפשרות של התקפה כזו.

בידיעות נאמר שהמחבלים הפלשתינאים מומנו על ידי שליט לוב, הקולונל קאדאפי, וצויידו בבזוקות, פצצות מרגמה, רימונים ותת מקלעים.

העיתון לא הסביר, מדוע לא נעשה אותו ניסיון לרצח, אך כתב כי נודע לסוכני הבטחון בג׳נווה כי צוות מחבלים אחד, שעמד לבוא לג׳נווה מרומא, היה האחראי לטבח בנמל התעופה של רומא ולחטיפת המטוס שבאה אחרי הטבח, שבהם נהרגו 31 איש.

ניקסון וקיסינג׳ר דנו טלפונית בענייני המזה״ת

ואשינגטון, 25 (יתפ״ע). — הנשיא ניקסון התפנה היום לזמן מה מאירועי חג המולד בחוג משפחתו, כדי לדון עם מיניסטר החוץ, הנרי קיסינג׳ר במצב במזה״ת.

ניקסון וקיסינג׳ר שוחחו באמצעות הטלפון במשך כ־30 דקות, מסר דובר העיתונות של הבית הלבן, גארלד וורן אמר כי הם דנו במצב במזה״ת ובמשבר האנרגיה.

וורן לא יכול היה למסור פרטים נוספים על השיחה.

היה זה היום השני ברציפות שניקסון שוחח עם קיסינג׳ר על ההתפתחויות במזה״ת.

בשבת חזר קיסינג׳ר מסיור של 15 יום באירופה ובמזה״ת, לאחר שהשתתף בפתיחת ועידת השלום בג׳נווה.

אתמול אמר קיסינג׳ר לעיתונאים שהוא ביטל את תוכניותיו לצאת לחופשה ממושכת במקסיקו בגלל ההתפתחויות במזה״ת.

„יש לי עבודה רבה שאני חייב לעשות בקשר לוועידת ג׳נווה בשבועות הקרובים" — אמר קיסינג׳ר.

צלפי צה״ל פעלו נגד הצלפים המצריים בחזית התעלה

צלפי צה״ל פעלו נגד המצרים במערב התעלה בתגובה על ירי צלפים מצריים לעבר כוחותינו. בכתבה המופיעה בגליון השבוע של „במחנה" מתפרסמת לראשונה עבודת השתתפותם של צלפי צה״ל בתקריות לאורך קווי הפסק האש בדרום.

בשבועות הראשונים של הפסקת האש נהגו צלפים מצריים לפגוע בחיילינו שהיו מוצבים במרחק של כמה עשרות מטרים מן העמדות הקדמיות המצריות. הצלפים המצריים היו בוחרים בחייל בודד כמטרה. יריה אחת לעבר לא היה בה כדי לעורר תשומת־לב — אך פגיעתה היתה, לעתים, קטלנית. משהוברר כי המצרים פותחים במלחמת צלפים — הוזעקו צלפי צה״ל אל גזרות פעולתם של הצלפים המצריים. צלפי צה״ל, רובם בוגרי קורס צלפים, נמנעו מלפגוע בחיילים מצריים סתם אלא חיפשו ופגעו בצלפים.

משחתת טילים סובייטית נכנסה לים התיכון

איסטנבול, 25 (ע״צ) — משחתת טילים סובייטית נכנסה היום לים התיכון דרך מיצרי הבוספורוס — על כך מסרה סוכנות הידיעות האנטולית.

ננעלה בירושלים ועידת תנועת המזרחי באנגליה

הוועידה קוראת לממשלת בריטניה שלא להיכנע לסחטנות הערבית

מביעה הזדהות מלאה עם מדינת ישראל והעם השוכן בציון וקוראת ליהדות בריטניה לחזק את תנועת העלייה

מאת סופר „הצופה" בירושלים

הוועידה של המזרחי הפועל המזרחי באנגליה ננעלה אמש ב„בית מאיר" בירושלים בקבלת החלטה המגנה את ממשלת בריטניה אשר נטשה את דרכה האוהדת לישראל, תוך התעלמות מדעת הקהל שלה.

מירושלים עיר הקודש פונה הוועידה לממשלת בריטניה שלא להיכנע לסחטנות הנפט הערבית ולתמוך בעמדתה הצודקת של ישראל.

הוועידה הביעה את הזדהותה המלאה עם העם השוכן בציון ומאבקו לקיום המדינה. אף שמדינת ישראל נמצאת מבודדת בין אומות העולם הנכנעות לסחטנות הנפט הערבי, הרי עם ישראל כולו עומד מאחוריה כאיש אחד במלחמת הקיום שלה. הוועידה שלחה ברכה חזוק ואמץ לצה״ל והעם כולו. תנועת המזרחי קשורה לרעיון גאולת ישראל ומאמינה כי אנו נמצאים בתהליך של אתחלתא דגאולה ומצפים לימים גדולים ומזהירים.

הוועידה קוראת ליהדות בריטניה לחזק את תנועת העליה ובמיוחד פונה ליהודים דתיים לקיים את מצות העליה ולחזק בכך את עתידה של מדינת ישראל.

ברכת ד״ר בורג

בישיבת הנעילה נאם שר הפנים ד״ר י. בורג ובירך את הנהגת התנועה באנגליה על החלטתה לקיים את הוועידה בישראל. זוהי החלטה טובה כי היא חלק מן המאבק הכללי של „מדינה". עצמתנו קשורה בכם. גבולות הארץ נקבעים גם בלבו של כל יהודי.

בהתייחסו לעניינים אקטואליים אמר, ד״ר בורג, כי הישיבה בג׳נווה איננה כבסיסה פתרון כלל. המקום איננו קובע. אפשר להתגבר כה באוהל של הקי״מ ה־101 כמו בארמון הלאומים. הקובע הוא לבסיס העמדות והתנאים שיקדמו את השלום. כל התנתקות של כוחות צבאיים תהיה מוצדקת אם תפתח את התעלה למעבר אניות תוך הבטחת שיט חופשי לכל ושלום. ההתקדמות מהפסקת אש שאינה נשמרת, עד שלום של ממש תהיה אטית וקשה. מהות השלום טרם הובהרה ותהיה אחת הנקודות הראשונות בג׳נווה — אמר השר.

קודם לכן בירך את הוועידה מר (סוף בעמוד 2)

שר הפנים בתשובה להצעה לסה״י:

עניין מועד הזזת השעון יובא לדיון מחדש בוועדה

מאת סופרנו בכנסת

עניין הזזת השעון בשעה אחת קדימה שנועדה לאמצע ינואר ברם הוכרע בממשלה ויובא לדיון מחדש בוועדה מיוחדת במגמה לדחות את המועד לאמצע מרס 1974 — הודיע אתמול שר הפנים ד״ר יוסף בורג בכנסת.

השר הדגיש שהנושא קרוב ללבו הן כאזרח והן כיהודי שומר מצוות, ולאחר שיחה עם שר התיירות המכהן כיו״ר הוועדה המיוחדת בנושאים מסוג זה, וכן עם שר האוצר מר פנחס ספיר, נקבע לדון בכך מחדש תוך גישה של הבנה לנושא על כל צדדיו.

ד״ר בורג ציין כי למרבה הצער נוספו לאחרונה אומרי קדיש רבים. ואבל הפרט נפגש באבל הכלל. אותה ההנהגה שעון חורף עלולה להפריע, ואף למנוע, תפילה בציבור ואמירת קדיש. על כן נענעתי. הדגיש השר, מתחימה על תקנות הדראות בנושא זה, שכן חובה מוסרית היא להתחשב בקשיים ובסבל העלולים להיגרם לרבים.

בהמשך דבריו הכריז שר הפנים שביהכנ״ס הוא תשתית חיינו הציבוריים והתפילה בוקר בציבור יום יום יש מנעש אותו נהדר.

להלן מסר השר שקיבל פניות רבות והרגשות המבקשות לדחות את מועד הזזת השעון בין היתר קרא מברקים שקיבל מיו״ר המועצה הדתית בת״א, מעדת יוצאי תימן בראשון לציון, מהרבנות בחיפה, מרמת גן ועוד. שר הפנים אמר זאת בתשובה להצעה לסדר היום של הרב קלמן כהנא שביקש לדון בנושא זה בכנסת, בהסכמת המציע הועבר הנושא לוועדה.

מדינות הנפט הערביות החליטו להגדיל את האספקה ל„ארצות הידידותיות"

יפאן הוגדרה כ„מדינה ידידותית" ותהנה מההחלטה

כווית, 25 (ע״ר. ע״צ יתפ״ע). — מדינות ערב המייצרות נפט, הגישו היום כתשורת הפתעה של חג־המולד למדינות התעשייתיות של העולם, בהודיען, כי הן עומדות להתחיל בהגברת יצור הנפט, ובהקלת ההגבלות על יצואו.

המיניסטרים של 9 מדינות המייצרות נפט, הבהירו בגילוי דעת שפורסם כאן, לאחר דיונים שנמשכו 9 שעות, כי, אם יתמלאו תנאים מסויימים, יוצאו מדינות ערב ל„מדינות ידידותיות" כמויות נפט בהתאם לצרכים הממשיים של המדינות הללו.

עוד הודיעו מדינות ערב המייצרות נפט כי הן יגבירו את תפוקת הנפט ב־10 אחוזים בחדש ינואר. לעומת תפוקת הנפט שהיתה לפני פרוץ מלחמת אוקטובר.

לפי התוכנית הקודמת, עמדו מדינות הנפט הערביות לצמצם את תפוקת הנפט ב־5 אחוזים נוספים בחודש ינואר, כך שהצמצום כולו היה עלול להסתכם ב־30 אחוז. בהתאם למדיניות הערבים להגביר את הלחץ על המוסד בנפט, עד אשר יתמלאו תביעות הערבים לנסיגה ישראלית מכל השטחים הכבושים.

במהווה נוסף של התפיסה צרפו מדינות ערב את יפאן אל שורת המדינות אשר זכו לטיפול של עדיפות, בכך שקיבלו פטור מצמצומים החודשיים הסדירים בתפוקת הנפט.

לעומת זאת הודיעו המדינות המייצרות נפט כי חרם הנפט שהוטל על ארה״ב ועל הולנד, יעמוד בעינו.

יפאן, אשר היתה אחת המדינות שנפגעו בצורה הקשה ביותר מצמצום אספקת הנפט, עשתה מאמצים גדולים כדי לתקן את יחסיה עם הערבים, וקראה בפומבי לישראל לסגת מכל השטחים הכבושים.

בוועידת כווית השתתפו מיניסטרים מאלג׳יריה, לוב, מצרים, סוריה, סעודיה, כווית, באחרין, קאטר והנסיכויות הערביות המאוחדות.

עירק, שגם היא יצרנית נפט גדולה, התנגדה לקו הפעולה של המדינות האחרות, וצידדה בנקיטת צעדים חמורים עוד יותר נגד מדינות הנפט הנחשבות כידידותיות לישראל, וכן קראה להלאמה של האינטרסים של כל „המדינות האימפריאליסטיות".

עירק החרימה, איפוא, את ועידת כווית.

האם יהיה יאמאני שר החוץ של ארה״ב?

ניו יורק, 25 (יתפ״ע) — העתון „ניו יורק טיימס" פירסם היום ללא תגובה מכתב שקיבל מאת מוריי רוקוביץ בזו הלשון:

„העולם הזה לאחרונה בחזיון מביש, כששייך אחמד זאקי אל יאמאני הפך לשר חוץ של מדינות ריבוניות לשעבר כגון בריטניה, צרפת, גרמניה המערבית, יפאן ואיטליה, בין השאר. נקווה שהוא לא יתפוס גם את מקומו של הנרי קיסינג׳ר כשר החוץ של ארה״ב".

יאמאני הוא שר הנפט של ערב הסעודית ונחשב כאחד אדריכלי מדיניות הנפט הערבית, שבמסגרתה הוטל על מדינות המגלות יחס ידידותי כלפי ישראל.

שביעות רצון ביפאן מהחלטת מדינות הנפט

טוקיו, 25 (ע״צ). — מיניסטריון החוץ היפאני קיבל בשביעות רצון את ההחלטה שנתקבלה על ידי מדינות ערב המייצרות נפט (אופ״ק) בועידתן בכווית לחשוב את יפאן ל„מדינה ידידותית".

בהודעה שפורסמה הערב, ציין מיניסטריון החוץ היפאני כי נראה שמדינות ערב הכירו בכוונה של ממשלת יפאן, בתמיכה בענין הערבי.

מת איסמט אינונו

אנקרה, 25 (יתפ״ע, ע״צ). — איסמט אינונו, ראש הממשלה הראשון של הרפובליקה התורכית, מי שהיה נשיא הרפובליקה, מת היום מהתקפת לב בגיל 90.

הוא נמנה עם קבוצת התורקים הצעירים, שסייעו לקמאל אתא־טורק לעצב את דמותה של הרפובליקה התורקית, שקמה משרידי האימפריה העותומנית.

במשך 33 שנים התייצב אינונו בראש מפלגת העם הרפובליקנית. ב־1972 זכה ידידו בולנט אצ׳ביט בהנהגת המפלגה לאחר מאבק אידיאולוגי עם אינונו.

הוחרם משלוח מריחואנה בשווי 20 מיליון דולר

טאלאהאסי, פלורידה, 25 (יתפ״ע) — המשטרה החרימה אתמול משלוח של למעלה מ־25 טון מאריחואנה, מה ששוויו בשוק השחור מגיע ליותר מ־20 מיליון דולר.

סבורים כי זה המשלוח הגדול ביותר של מריחואנה שהוחרם אי־פעם.

המבצע שנערך לאחר מעקב שנמשך כמה שבועות, הביא למעצרם של 13 אנשים, וביניהם שני מקסיקנים מבוקשים.

אחד מבין השוטרים שהשתתפו במבצע אמר כי המריחואנה הוברחה לארה״ב בדרך הים מקולומביה.

המפלגה הדתית לאומית

מטה הבחירות

אסיפת עם תתקיים, אי״ה, היום א׳ בטבת (26.12.73), בשעה 5.30 אחה״צ באולם הקולנוע בבית שמש בהשתתפות יו״ר מטה הבחירות השר מ. חזני.

אסיפת עם וחנוכת בית הפועל־המזרחי, — תתקיים אי״ה היום א׳ בטבת (26.12.73), בשעה 7 בערב החודש בקרית ים בהשתתפות השר ד״ר י. בורג.

אסיפת עם תתקיים, אי״ה, היום א׳ בטבת (26.12.73), בשעה 6.00 בערב, באולם הנוער בקרית מוצקין — בהשתתפות השר ד״ר י. בורג.

אסיפת עם תתקיים, אי״ה, היום א׳ בטבת (26.12.73), בשעה 8.00 בערב — בסניף קרית שמואל, באולם התרבות, בהשתתפות השר ד״ר י. בורג.

אסיפת חברות תתקיים אי״ה היום א׳ בטבת (26.12.73) בשעה 5.00 אחה״צ — באולם „רינגסון" רח׳ החלוצים 9, בהשתתפות הרבנית רחל גריה.

אסיפת עם תתקיים, אי״ה, היום א׳ בטבת (26.12.73), בשעה 7.00 בערב, באולם הסניף ברעננה, בהשתתפות ח״כ ד״ר י. בר־מאיר.

אסיפת עם תתקיים, אי״ה, היום א׳ בטבת (26.12.73), בשעה 6.30 בערב, באולם „המלך שאול — אפרידר", בהשתתפות הרב ברוך אבו־חצירא — מ״מ ראש העיר. הנחות המנחה — אברג׳יל אברהם, יו״ר המועצה הדתית.

מפגש בוגרי הנוער הדתי יתקיים היום א׳ בטבת (26.12.73), בשעה 7.00, באולם הסניף בחופה — בהשתתפות הח״כ זבולון המר — סגן שר החינוך והתרבות; פרופ׳ י. ידניצקי.

מפגש רכזי הפעולות במושבים — יתקיים אי״ה היום יום רביעי א׳ טבת 26.12.73, בשעה 10.00 לפנה״צ, בבית התנועה הדר 414, בהשתתפות ח״כ ד״ר י. רפאל.

מפגש רכזי החטיבות באגף העדות, יתקיים אי״ה היום יום רביעי א׳ טבת 26.12.73, בשעה 12.00 לפנה״צ בבית התנועה הדר 414 בהשתתפות ח״כ ד״ר י. רפאל.

בעוד
5
יום
הצבע
ב
חזית דתית לאומית

תחזית מזג האוויר

בהיר ויבש. ירושלים 13, השומרון 15, רמת הגולן 11, תל־אביב 21, יריחו 24, חיפה 19, עזה 20, באר־שבע 21, אילת 22, מפרץ שלמה 23 מעלות.

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה של אמנו, אהובתנו הבלתי נשכחת היקרה

מטל גוטויליג ז״ל

בת רבי יעקב ז״ל

הלוויה התקיימה אתמול יום שלישי ל׳ כסלו תשל״ד 25.12.73 בבית העלמין בזכרון מאיר, בני־ברק.

המתאבלים:
בנה וכלתה: דוד יאהובה גוטויליג
בתה וחתנה: עליזה ויצחק הרלינג
אחיותיה: שרה קנובל וב״ב, תמר רידמן וב״ב
נכדיה: טובה, יצחק, זאב, חיה וכל בני המשפחה

יושבים שבעה בבית בתה רח׳ אהרונסון 11, רמת־גן.

אנו מודיעים בצער רב על פטירתו של

רבי יוסף ב״ר יצחק מאיר לבנברג זצ״ל

הלוויה התקיימה אתמול, ל׳ בכסלו תשל״ד (25.12.73)

המשפחה

השבעה בבית לזרברמים, רח׳ בית וגן 117, ירושלים.

ליצחק אולמן
נשיא מועצת העתונות בישראל
ולרעיתו
תנחומים באבל על מותו של הבן
עו״ד יורם אולמן
מועצת העתונות
האיגוד הארצי של עתונאי ישראל
ועדת עורכי העתונים היומיים

ב
היום ברדיו
דברים
לאם ולרעיה
סגן יו״ר הכנסת
טובה סנהדראי
פינה לחייל:
רגע... חושבים
בשעה 13.50
בגל הצה״ל
דבר
החזית
הדתית־לאומית

האות שלך־
ב
חזית דתית לאומית — המזרחי־הפועל המזרחי — בלתי מפלגתיים
למען חינוך דתי

ב״ה

הסתדרות הפועל המזרחי
מחלקת התרבות — סניף תל אביב

היום יום חמישי, „זאת חנוכה" ב׳ טבת (27.12.73)
באולמי גיל רח׳ גורדון בשעה 6.30 בערב
תתקיים

מסיבת חנוכה

בהשתתפות: השר ד״ר ז. ורהפטיג — שר הדתות
מר פ. שיינמן — ראש המועצה הדתית
עו״ד ת. מ. בסוק — סגן ראש העיר
עו״ד א. נביאו — חבר מועצת העיריה
הח׳ א. פישלר — מזכיר הסניף

חזית דתית לאומית — המזרחי הפועל־המזרחי
ב מטה יום הבחירות, ירושלים

הודעה לחברים

דרושים מתנדבים עם רכב ליום הבחירות להסעת בוחרים לקלפי

בעלי כלי רכב מתבקשים לפנות למטה יום הבחירות רחוב רמב״ן ילין 5, טל. 231322, בין השעות 8—9.

המפלגה הדתית־לאומית
מטה הבחירות המרכזי

אסיפת עם

תתקיים אי״ה היום אי׳ טבת (26.12.73), בשעה 5.30 אחה״צ באולם הקולנוע בבית שמש — בהשתתפות:
יו״ר מטה הבחירות, השר מ. חזני

ב חזית דתית לאומית, המזרחי—הפועל המזרחי והבלתי מפלגתיים ב
מטה הבחירות פתח־תקוה

מסיבת חנוכה לותיקי התנועה

תתקיים אי״ה
היום, יום רביעי, ז׳ דחנוכה (26.12.73), בשעה 6.00 בערב באולם קפה „השרון", רח׳ שטמפפר 28, מול סניף הפועל המזרחי
בהשתתפות:
הח׳ נתן גרדי, מראשוני ומיסדי הפועל המזרחי
הח׳ אברהם מרמורשטיין, יו״ר המועצה הדתית פתח־תקוה

חזית דתית לאומית — המזרחי הפועל־המזרחי
מטה הבחירות — סניף תל־אביב

היום, יום רביעי תבקר משלחת מטעם המפד״ל בכרם התימנים ובשכונת התקווה, בהשתתפות
מר פ. שיינמן — ראש המועצה הדתית
עו״ד ת. מ. בסוק — סגן ראש העיר
מר ש. בוקאי — סגן ראש המועצה הדתית
מר י. פושלר — חבר הנהלת המועצה הדתית

המפלגה הדתית לאומית
מטה הבחירות המרכזי

אסיפת עם

היום, יום רביעי א׳ טבת (26.12.73) בשעה 6.30 במלון המלך שאול, אפרידר־אשקלון
בהשתתפות:
ח״כ ד״ר יצחק רפאל

המפלגה הדתית־לאומית
מטה הבחירות המרכזי

אסיפת עם

תתקיים אי״ה היום, א׳ טבת (26.12.73), בשעה 6.00 בערב באולם הנוער בקרית מוצקין — בהשתתפות:
השר ד״ר י. בורג

אסיפת עם

תתקיים אי״ה היום, א׳ טבת (26.12.73), בשעה 7.00 בערב באולם התרש בקרית ים — בהשתתפות:
השר ד״ר י. בורג

אסיפת עם

תתקיים אי״ה היום, א׳ טבת (26.12.73), בשעה 8.00 בערב בסניף קרית שמואל באולם התרבות — בהשתתפות:
השר ד״ר י. בורג

למר **שבתאי דון יחיא** ורעיתו
ולבנם **בן־ציון** וביתו
ברכת מזל־טוב
להולדת הנכד־הבן

דפוס העשור
ההנהלה והעובדים

לברכה ודוד גלס
בהכנס רפי נ״י לעול המצוות
לרחל ובני דון יחיא
בהולדת הבן הבכור
כל טוב!
אברהם דורון

למר **ברוך שיין** וביתו
להולדת הנכד
ברכת מזל־טוב נאמנה

דפוס העשור
ההנהלה והעובדים

המפלגה הדתית לאומית
מטה הבחירות בית שאן
היום בשעה 5.00 בערב

מסיבת חנוכה

במפעון התנועה האשה הדתית, בשכון ב׳
בהשתתפות: הרבנים המקומיים; החבר עמוס חגג, ראש רשימת המפד״ל למועצה המקומית; החבר א. צבי גבעון, מזכיר המפד״ל בחיפה; החבר וקנין אסתר, מזכירת תאה״ל.
מחר, יום חמישי מפגש חברים, בשעה 5.00 באולם אוזים פרץ שכון ד׳ בהשתתפות הנ״ל.

صكتا من الاجل

דיין: הסכם הפרדת הכוחות מחייב הסדר שיבטיח אי־חידוש הלחימה

מאת סופרנו הצבאי

שר הביטחון הביע אתמול אופטימיות בדבר סיכויי השיחות בג'נבה על הפרדת הכוחות בין ישראל לבין מצרים, עם זאת קבע כי הפרדת הכוחות מחייבת הסדר שיבטיח את אי־חידוש הלחימה.

ביום לשבויים הביע מר דיין ספקנות לידיעה שבסוריה נותרו בחיים 28 שבויים בסך הכל, והוא סבור שמספר השבויים שם גדול יותר.

שר הבטחון דיבר בארוחת צהרים עם רעות העורכים הכתובים הצבאיים בבית סוקולוב.

מר דיין אמר כי יש סיכוי של הסדר בתנאי שיהיה לנו אורך רוח ושנוכל לקיים את גיוס המילואים לתקופה ארוכה. הדגיש כי אנו מנהלים מו"מ כאשר המחסנים שלנו מלאים והקווים שלנו טובים יותר מקודם.

באשר להסדר בחזית הדרום אמר מר דיין כי כשהמצרים מדברים על הפרדת כוחות שאינה צריכה להיות הפרדה סימטרית בלבד אלא גם יציאה מהגדה המערבית, מכרח הדבר להיות קשור בהסדר שיבטיח אי־חידוש הלחימה. לא ייתכן למנוע משטחים בעלי ערך צבאי מובהק רק כדי להעניק לאויב יתרונות שלא היה בכוחו לרכשם בלחימה... לשאלה מה יקרה במידה שהשיחות ייכשלו השיב דיין כי הסיכויים הם טובים והוא נותן יותר מחמישים אחוז. הוא אף סבור כי אחרי מצרים תיכנס גם סוריה לדיון זה.

על מהות ההסדר איזה מן שלום יהיה זה השיב כי „צריך שיהיה לנו כוח להסדר שיהיה הרבה יותר מהפסקת אש". „גם במסמך גלילי נאמר „או במסגרת של סדרים אחרים..." מכל מקום נראה לו כי ההסדרים שהחזיקו מעמד במשך המלחמה ויצלו הוא של דו־קיום ואורח חיים של יחסים בגדה המערבית של הירדן מורים על אפשרויות שקיימות.

עם זאת נמנע שר הבטחון מלהשיב על השאלה בדבר הפרדת הכוחות עם ירדן.

מר דיין הצביע על השוני שבין גמר מלחמת ששת הימים לבין מלחמת יום הכיפורים, כאשר המלחמה האחרונה נגמרה במהלך מדיני מיידי של מו"מ על הסדר ומאפשרת לישראל לדון על מטרות שטחים שכבשה במלחמה זו תמורת הסדר שיוסכם עליו, דבר שלא היה קיים בגמר מלחמת ששת הימים.

רואה חיוב ברעידת האדמה

דיין מקבל את מה שאומרים כי „התחוללה רעידת אדמה" ורואה בה חיוב אם זו גילתה לנו מציאות גם של כוחות של „לבה מתפרצת" מתחת לפני השטח. הוא „מעדיף זאת מאשר שנחיה על פני קליפה דקה שתכסה את המציאות". זה שלערבים יש 5000 טנקים — זו מציאות, וכן הלחץ של משבר האנרגיה, מפולת אפריקה ויפאן. „זוהי מציאות שהיא נגדנו, אך אין הוא חושב כי היא הסרת תקווה". דיין ערך השוואה בין המלחמה האחרונה למלחמת ששת הימים. במקום 700 טנקים דאז — פי שלושה, במקום 350 מטוסים — 1090, במקום 27 סוללות „סמי" — קרוב ל־200. במקום 400 אלף חיילים אז — יותר ממיליון הפעם. ומאחורי כל אלה בריה"מ הפושה מזה, נוסף לכל, גם שדה ניסויים ומגבירה ומשפרת ומחליפה כל נשק שמתגברים עליו.

לאור הנ"ל אין הוא רואה מקום להטיל דופי כלשהו בצה"ל. „כשאני מעביר נגד עיני את כל המפקדים בחזית אני מוצא שאלה מפקדים מדרגה ראשונה", הדגיש. האחד שהועבר לאיזור אחר, שמואל גונן, לא יהיה בכך משום הענשה.

בדברו על הלכי הרוחות בציבור הוקיע דיין את „הפרופסורים הזועקים בהלה ויאוש ההופכים את „גור אריה יהודה" לתולעת יעקב". במיוחד התעכב על משנת ההסטוריון יעקב טלמון, „ולא בגלל פגיעותיו במשה דיין שבהן אני רגיל וכבר מחוסן נגדן" אלא בשל מה שטלמון מציע לעם היהודי. „קרן אור אחת לא מצאתי אצלו וזה דיכא אותי מאד. כיצד אפשר לומר לעם רק מה „לא" ולא לומר גם מה „כן"?" — הקשה שר הביטחון.

המצביע „מערך" — האם בעד דיין הוא מצביע או בעד אלון? — שר הבטחון שנשאל על כך השיב לשואל כי „שאלה זו תתברר לך שבועיים לאחר הבחירות". הוא לא יהיה שר ביטחון „אוטומטית", השיב לשואל אחר באולם, „אם גולדה מאיר תהיה ראש ממשלה ותציע לו להיות שר ביטחון — יהיה מוכן".

עיתון לבנוני: צפויים חילופי גברי בממשלת מצרים

ביירות, 25 (ע"צ) — ייתכן ש„ממשלת העימות הטוטאלי עם ישראל" שהוקמה בסוף החודש שעבר ע"י הנשיא סאדאת, תוחלף בקרוב ב„ממשלת שיקום" — כותב היום העתון „אל נהאר".

כתב העתון בקהיר מוסר על שמועות המהלכות בבירת מצרים, לפיהן יוקם בקהיר קבינט חדש. לדברי הכתב מתלחשים בקהיר כי ראש הממשלה הבא יהיה סייד מארעי, שהיה המזכיר הכללי של האיחוד הסוציאליסטי הערבי. בנו של מארעי התארס עם בתו של סאדאת.

מועמד אחר, המוזכר בקשר עם מילוי תפקיד ראש הממשלה הוא עבדל עזיז חיג'אזי, סגן ראש הממשלה ושר הכלכלה, הכספים וסחר החוץ בממשלה הנוכחית.

העתון מזכיר גם את שמו של גנרל אחמד איסמעיל עלי, שר המלחמה, נוסף לשמותיהם של ממדוח סאלם, סגן ראש הממשלה ושר הפנים ועבדול קאדר חאטם, סגן ראש הממשלה ושר ההסברה והתרבות, כמועמדים לתפקיד הרכבת „ממשלת השיקום".

בקבינט הנוכחי ממלא סאדאת עצמו את תפקיד ראש הממשלה.

ועידת הפלשתינאים תדחה כפי הנראה

קהיר, 25 (עיצ). — הקונגרס הלאומי הפלשתינאי, שעמד להתכנס בקהיר בחודש ינואר, יידחה כפי הנראה עד חודש פברואר — על כך מוסר היום העתון „אל אהרם".

לדברי העתון החלום על דחיית הכנס, כדי לאפשר למנהיגי הפלשתינאים להמשיך במגעיהם במישור הערבי הבינלאומי כאחד.

הרב נריה קורא לשר התחבורה לקבוע שבתון הרכב משעת כניסתה

פרס: ב„נושא הטכני" של שבתון רכב אין לכפות שמירת שבת

מאת סופרנו בכנסת

בתביעה משר התחבורה להודיע במפורש ולקבוע את שבתון הרכב בשבת משעת כניסתה, ולא משעה 2 אחר חצות ליל השבת, כי אז תישמר השבת וגם יוחסך יותר דלק — יצא אתמול חה"כ מ.צ. נריה בהעלותו בכנסת „הצעה לסדר היום" בנושא זה.

שר התחבורה, ש. פרס, אמר שהוא מסכים בכל לבו לדברי ח"כ נריה, על ערכה של השבת, אך בנושא ה„טכני" של שבתון רכב אין להעלות כפייה לשמירת שבת שאין החילונים מסכימים לה. כמו כן אמר שדווקא קביעת תחילתו של השבתון בחצות הלילה עודדה רבים, כ־40 אחוז, לבחור בשבת.

ברוב גדול הועבר הנושא לוועדה. הצעתו של אבנרי „להסיר את הנושא" נדחתה.

עומק הגובה במקום אורך הרוחב

הדיון במקומה של שבת בחיינו, אמר הרב נריה, הוא דיון בגבולות עומק וגובה במקום דיון בגבולות אורך והרוחב של המדינה. השבת היא אות עולמי עד בינינו לבין הקב"ה, ויש קשר ישיר בין מקבלי התורה בסיני המקיימיה בכל הדורות לבין נוחלי ארץ ישראל. חילולה של שבת עלול להביא לניתוק הקשר ההסטורי בינינו לבין ארצנו, ועלול לחזק מענם של אויבינו שכאן, כאילו, גזל עם הדש...

הנואם הוסיף ואמר שרק מי שמעוגן בתרבותו המקורית וקשור למורשת דורות, זכאי לתבוע זכויות הסטוריות. על כן רצינו שגם בג'נבה יפגינו נציגינו את היותנו עם עתיק יומין המחדש את חייו בארצו ההסטורית. רק עם המכבד את תרבותו ועצמו יכבדוהו גם אחרים. דווקא נחמיה, בונה חומות ירושלים האיש הביצוע, הקים משמרות שבת. השבת, השלום וירושלים קשורים הם: „הפורש סוכת שלום עלינו ועל עמו ישראל ועל ירושלים".

דווקא לשם חיסכון ממשי בדלק טוב שהשבתון ברכב יהיה בשבת, שכן עיקר הנסיעות בשבת לצורכי תענוגות הם.

מה בין המחוקק האמריקני למשרד התחבורה הישראלי?

הרב נריה הביע תמיהה ורוגז על כך שלאחר שניתנה בחירה לאזרח — קיצץ משרד התחבורה בשעות השבת, הוא שאל: וכי מתי מדליקים נרות שבת, בחצות הלילה? ומפני מה הכיר המחוקק האמריקאני בהגדרה של שבת — „משעת כניסתה ועד צאתה" ומשרד התחבורה הישראלי מתעלם מכך?... קביעת השבתון בשבת שלימה תאפשר לבעל הרכב לזכות ביום מנוחה וקדושה באחד ובזכות זה יזכה לשבת ולשלום.

שר התחבורה, שמעון פרס, אמר שהתרשם עמוקות מדבריו של הרב נריה, הוא מסכים לכל שנאמר, אלא שרצונו לשמור על הסכם „הסטאטוס קוו" שאין לכפות שמירת שבת. שבתון הרכב יביא לחיסכון של כחמישים אלף טונה בנזין, שמחירם כארבעים מיליון לירות, לאחר ההעלאה האחרונה, שאינה אחרונה... עד כשישים אלף לירות יחוסכו מאי רכישת חלקי חילוף וצמיגים. השבתון יסייע גם לצמצום השימוש בכבישים.

עד עתה חילקו כ־280 אלף תוויות לשבתון רכב. בשבת בחרו כ־31 אחוז, אולם למעשה זה יותר מארבעים אחוז. 11 אחוז בחרו ביום א', 16 אחוז ביום ב', 20 אחוז ביום ג', 12 אחוז ביום ד', 6 אחוזים — יום ה' ו־5 אחוזים ביום שישי.

שר התחבורה הביע את תקוותו שהבוחרים בשבתון הרכב בשבת ישבתו משעת כניסת השבת, ושיים בהצעה לציבור הדתי שיגיע ל„שבת נוכרי" בנושא זה ויוותרו על המשך הדיון...

מסע הבחירות של המפד"ל

ד"ר רפאל דוחה הטיעון שלצורך הכרעות פוליטיות דרושה ממשלה מגוון אחד

אני חולק על הטוענים שלצורך הכרעות פוליטיות קרובות דרושה ממשלה מגוון אחד ומתבקש רוב לכוח מפלגתי הומוגני — אמר ח"כ ד"ר יצחק רפאל באסיפת־עם מטעם המפד"ל בעכו.

הרואה תוך ריאליות את ההתפתחויות הצפויות בשנים הקרובות מבין כי מסתבר ההיפך מזה.

אם אמנם נעמוד בפני הכרעות גורליות נחוצה אחדות כירבית, כי בשאלות גורל ועתיד אין להכריע ברוב קטן, מקרי ובצירוף קולות מלאכותי.

שני גושי המפלגות, מימין ומשמאל „המערך" ו„הליכוד", זקוקים לגוף ביניים בדמות מפד"ל מחוזקת לשמירת אחדות האומה לעת משבר והירום.

עמדתה האחראית של המפד"ל בשאלות כלל ישראליות ויכולתה להתעלות מעל לאינטרסים כיתתיים, מקנים לה הזכות לפנות בבקשת תמיכה לחוגי בוחרים רחבים, הרבה מעבר למוצהרים כיהודים דתיים.

אין זולתנו להשכנת שלום במשכנות־ישראל. לעינינו שיהות לאור מית מחודשת בתחום זה. כבר עשינו זאת פעם — נעשה זאת שוב.

עו"ד בסוק: „המפד"ל בת"א תבחון דרכה להקמת הקואליציה, רק לאחר הבחירות"

המפד"ל בתל־אביב, כגורם מכריע ומאזן בין שני גושים — המערך והליכוד — תבחון את דרכה בכל מה שקשור לכינון קואליציה העירונית, רק לאחר הבחירות, ולפי שעה לא נקבעה עמדה בנידון — אמר עו"ד ח. מ. בסוק, סגן ראש עירית תל־אביב וראש רשימת המפד"ל באסיפת בחירות ביד אליהו.

עו"ד בסוק הסביר, כי שליחי המפד"ל בעירית תל־אביב, מייצגים את האינטרסים של הציבור הדתי המאורגן, ולפיכך הם יפעלו בתחום הגשמת הדרישות הדתיות המיוחדות, כמו החינוך הדתי, סדרי כשרות ושבת בעיר ומתן שירותים דתיים נאותים לכל התושבים בעיר. אולם המפד"ל תפעל גם במישור הכללי לשיפור השירותים העירוניים, לפתרון בעית התעבורה, להקלה בשיכון ובדיור לזוגות הצעירים והנזקקים מהמערכה.

בין הפטיש והדוכן

על מחדלים בהסברה ישראלית

(אתמול בכנסת)

בתרופות ביהודה, וכפי שהדבר „בהאי"ב" סבוך כל כך ליום הבחירות, העלה אתמול ח"כ ש. תמיר בכנסת את „המחדלים בהסברה הישראלית". דבריו עוררו קריאות ביניים תכופות ורגנות מספסלי „המערך", וקריאות התשובה מספסלי גח"ל. בסופה של הצבעה — הוסר הנושא מסדר היום.

שידורי ישראל כ„מוכן זר"

תחילה קבע מר תמיר את כשלון ההסברה הישראלית בתוך המדינה ובקרב תושביה. לדבריו, הופיע דובר ממשלתי בפני חיילים שלנו ואמר להם: „אל תאשימו את זולתכם, האשימו את עצמכם..."

קריאות: מי הדובר?

ש. תמיר: אמסור את השם לשר החוץ.

מזה עבר ל„שידורי ישראל" וביקש להגדירם כ„מוכן זר" המנהל „מערכה להרס המוראל", מציגים בפני החייל שאלות לפשר ישיבתו המתמשכת בקו החזית והרגשתו בהיותו רחוק מהמשפחה... האשים את דובר צה"ל בימי מלחמת יום הכיפורים שלא ידע מה וכיצד לדווח בפני מאות עתונאים מכל רחבי תבל.

מזה עבר לתיאור מחדלי ההסברה בקרב התושבים הערבים ולדבריו, מקבלים הללו רושם כי „הנה הנה ישראל מתחילה לסגת"...

תמיר סיפר שבביקורו לפני כשבועיים בארה"ב, ובפגישותיו עם אנשי ציבור וסנאטורים ידידי שם, נוכח לדעת שמירושלים בולמים מאבק נגד הממשל בענייניה החיוניים של ישראל. הערבים מציפים את אירופה וארה"ב בחוברות תעמולה ארסיות, מליאות דברי כזב כמו, למשל, בשאלת השבויים.

חה"כ תמיר תמה גם על ההרכב הבזור של „צוות המסבירים" שלנו מטעם משרד החוץ לג'נבה שרובם הם מומחים להלקאה עצמית המשתייכים לשמאל ההדק. בעוד שבנקל אפשר וצריך היה למצוא פרופסורים אחרים.

לבסוף שאל: מפני מה קפץ סגן רה"מ, אלון, והביע תמיכה בתביעת ירדן, לדיון עצמה בהפרדת כוחות?...

שר החוץ, אבא אבן, הפריך את טענותיו של ח. תמיר ואמר שגורמים שונים, אישים ומדינאים, מציינים את השיפורים בהסברה הישראלית הן בתוכנה והן בדרך המהיבנה והתרבותית שבה היא נעשית.

שר החוץ תיאר את ההסברה הצנועה שמשרדו מנהל בארצות חוץ, ובאמצעים מוגבלים נוכח מיליוני דולארים ותמלוגי הנפט שלרשות הערבים. כל האהדה והתמיכה של הממשל האמריקאני, המתבטאים בהחלטות ובהצעת סיוע כספי וצבאי לישראל, הן תוצאה של פעולת הסברה הנעשית ע"י ממשלת ישראל ונציגיה.

ברוב קולות הורד הנושא מסדר היום. נדחתה גם הצעתו של ב. אליעד (ל"ע) להעביר את הדיון לועדה.

חוק למען החיילים המשוחררים

ימים בעמים לפני הבחירות לכנסת השמינית אישרה הכנסת השביעית סופית חוק המעניק מספר הטבות ועדיפויות לחיילים משוחררים בתחום קבלת עבודה, המשך לימודים, קדימות בתור לשיכון, הגדלת הלוואה לשיכון, הכשרה מקצועית וכדומה.

לדרישת נציגי המפד"ל הוכרו גם הישיבות ככל מוסד להשכלה גבוהה, שהלומדים בהן יוכלו להמשיך ללמוד על חשבון אוצר המדינה. זו הפעם הראשונה שבחוק המדינה ניתן לישיבות מעמד שווה לשאר מוסדות ההשכלה הגבוהה במדינה.

יו"ר הוועדה המשותפת מהוועדות הכספים והעבודה שדנה בחוק זה, י. קרגמן, הסביר לכנסת את השינויים והתיקונים החשובים שהוכנסו בחוק ע"י הוועדה. בין השינויים היסודיים: הוקטנה ל־75 ימי התקופה המזכה בהקלות ועדיפויות שבחוק שירות, ברציפות או לסירוגין ולא 90 יום כפי שנדרש בהצעה המקורית.

תחילתה של „התקופה הקובעת" לא יהיה מיום ה־6 באוקטובר אלא מיום ט' באלול תשל"ג ה־6 בספטמבר, היינו: מההטבות שבחוק ייהנו גם אנשי מילואים שנקראו לשירות כחודש ימים לפני פרוץ מלחמת יום הכיפורים.

ייהנו מהחוק גם חיילים ששירתו פחות משבעים וחמישה ימים אם שירותם הופסק כתוצאה מחבלה, מחלה, שבי וכדומה.

נוסף לעדיפות בתור לשיכון, תינתן לחייל המשוחרר הלוואה מוגדלת ולמשך זמן ארוך יותר מכפי הרגיל.

„תקווה ורידה"

בנמקו את ההסתייגויות של גח"ל לסעיפי החוק הנ"ל אמר ד"ר י. באדר שהוא מקווה שזו הפעם האחרונה שהוא מנמק הסתייגויות וקרגמן משיב, וכי בכנסת הבאה קרגמן הוא שינמק הסתייגויות...

כל הנואמים אמרו שהחוק הוא בעיתו, וכי „בכל שיינתן להם — מגיע להם".

החוק אושר סופית — פה אחד.

לדחות הזזת השעון

מבוייד בהסכמתם של 30 חכ"ים מסיעות דתיות ולא דתיות, עלה חה"כ הרב קלמן כהנא וביקש לדון בדחיית מועד הזזת השעון קדימה מ־15 בינואר ל־15 במארס 1974.

הרב כהנא הסביר את הקשיים והסבל שיפלו בחלקו של ציבור המתפללים במדינה, שלא יוכלו לקיים תפילות בוקר במניין, לפני צאתם לעבודה. דבר זה, אמר, עלול להביא לסגירתם של בתי כנסת, חלילה, נוסף לכל זה גם החיסכון המעשי בחשמל יהיה אפסי, בעוד שיהיה צורך להקדים ולהדליק בבוקר אור חשמלי.

שר הפנים, ד"ר יוסף בורג, השיב שבין כה הוא נמנע מלהחתום על ההוראה בעניין הזזת השעון והעניין יידון כחודש. דברי שר הפנים — עיין במקום אחר בגליון זה.

אזרחים, אל הקלפי!

בסיומה של ישיבת הכנסת אתמול, ובתקווה שזו אמנם ישיבתה האחרונה לפני הבחירות, בירך היו"ר, ישעיהו, את כל החכ"ים ב„שלום — להתראות". אם כי בדור שחלק ניכר מהם לא ישובו לכנסת השמינית...

יונה כהן

של המצפה

עם חידוש השיחות

הידוע השיחות על הפרדת הכוחות, בין ישראל למצרים, שייפתחו היום, מהווה למעשה המשך לשיחות הקילומטר ה־101. אמנם הסובייטים ניסו לקבוע כיוון חדש לשיחות, תוך הדגשה, כי מעתה ואילך יתנהלו תחת החסות של מעצמות־העל, אולם לבסוף הוסכם על דעת כל הצדדים, כי ישראל ומצרים ינהלו את השיחות בחסותו של הגנראל סילאסוואו כפי שזה היה בקילומטר ה־101. אולם השאלה העקרונית היא: האמנם יתחילו השיחות, לפי המתכון של הקילומטר ה־101, או שמא יש לקבוע להן תוכן ליחוד וכן להן זכנים אחר? למעשה סביב נקודה זו מתמקד כל הויכוח. ישראל מעוניינת עתה, כבעבר, שהשיחות יתנהלו, או יותר נכון יימשכו מנקודת הפסקתן, בעוד שהמצרים סבורים, כי השיחות בדבר הפרדת הכוחות הן חלק בלתי נפרד מהשיחות הכלליות. אולם, אין להיתפס עתה לניסוחים סמנטיים. גם לא בעניין על מה כל אחד מהצדדים חושב בשעת פתיחת השיחות. השאלה הבסיסית היא — האם מעוניינות מדינות ערב בהסדר־קיום, או שמא כל עיקר הסכמתן לשיחות ג'נבה, אינה אלא תכסיס, כדי להשיג נסיגה ישראלית מצמצמת.

בלא להיכנס לוויכוח עקרוני, על מה חושבים שני הצדדים, נראה לנו, כי עדיין לא מאוחר מדי לקבוע הסדרים, או כללים, לגבי צורת ניהול השיחות. אמנם לא קל הדבר, בכל זאת נראה לנו כי שני הצדדים צריכים לבקש מוצא כיצד להגיע להסדר.

חידוש השיחות של הקילומטר ה־101 — הפעם בג'נבה, עם כל החשיבות שבהם אסור שישכיחו מאתנו את הבעיות הבסיסיות העומדות על הפרק.

השאלה היא: האם מדינת ישראל נכנסת לשיחות אלה מתוך הכנה מראש לוויתורים, או שהיא נשארת עקבית בעמדתה שכל הסכם צריך להיות מבוסס על הדדיות. ומנקודת מוצא זו יש להציג את השאלה: מה בעצם מוכנים להציע לנו הערבים? — האם נסיגה בלבד, או שמא יש אצלם נכונות לעבור את המחיצות ולהגיע להסדרים של ממש?

היום יפגשו נציגי שני הצדדים, במסגרת הוועדה הצבאית, כדי להפנות דרך להסדר. השאלה היא, כאמור, איזה הסדר, מה מוכנים הערבים להציע ומה מוכנה ישראל לקבל?

לא קל להשיב לשאלות הללו. בכל מקום, ברור, שעם חידוש השיחות בדבר הפרדת הכוחות נכנסת ועידת ג'נבה לשלב שני — לשלב המעשי של השיחות. עלינו לעקוב אחרי השיחות הללו, לאור העבר, בלא להתעלם מן ההווה ותוך צפיה לעתיד.

נשתתף בשיחות להפרדת הכוחות מתוך רצון כן להגיע להסדר, אך יחד עם זאת אל לנו להיתפס לאשליות, כאילו יש סיכוי להסדר. כי מה שלא הושג בקילומטר ה־101 ספק אם ניתן להשיג בארמון הלאומים בג'נבה.

ננעלה ועידת המזרחי

(סוף בעמוד ראשון)

ד"ר גליקן בנכיל הפדרציה של עולי בריטניה בארץ.

הרב ברוכי קירשבלום הרצה על סיכויי העליה. אמר שעליה של 100 אלף איש מארצות הרווחה היא התשובה שצריכה להנתן למלחמת יום הכיפורים. גם שישראל יכולה להציע כיום ליהודי זוהי הרגשת בית אם כי לא תמיד את הבית עצמו.

עו"ד מאיר סילברסטון דבר על פעילותם של עולי התנועה בבריטניה בישראל ועל המפעלים שקיימו בהקמתם.

פרופ' זאב לב אמר כי נוכח מלחמת יום הכיפורים הגיע הזמן לערוך רוויזיה ביסודות הציונות. יש לחנך הארץ והחנוך כאן על יסוד הביטחון העצמי והגאווה הלאומית. מלחמת יום הכפורים הביאה אותו חזרה למצב של הרגשת מתגונן בתוך גיטו. התשובה לגיבשור זה היא סיבה לגבולות הרחבים של הצבא.

מ. קרונה: היהדות בתפוצה נתונה במלחמת התשה רוחנית

הפקידי הגולה למדינת ישראל, לאחר מלחמת יום הכיפורים, בתחומי ההתנדבות, העליה, המגבית והחינוך.

ראשון הנואמים בישיבה היה חבר הנהלת הסוכנות מ. קרונה אשר מתח בקורת על המנהיגות היהודית שלא הכירה בדיוק הראויה עד כמה היהדות נתונה במלחמת התשה רוחנית. מתחילים לראות את התוצאות העגומות של התפיסת מועם ביהדות, שמתבטא בניכור, בביטויי התרבות, בחוסר סיכוי ההיות לא רק בני יהדות אלא גם עם ישראל. פרט להרזמות, הרצה ביאר את היהדות של היום, כיהדות של הלב, המתעוררת תחת השפעת אופוריה מזעזעת כמו מלהבת ששת הימים ובהלהבה יום הכיפורים.

הנואם הביע תקווה שקרן החינוך היהודי העולמית על שמו של פינחס ספיר ז"ל, תסייע בנוף להרחבה רבה בתי הספר היהודיים בעולם. הוא סיפר על התכניות של המחלקה לחינוך תורני בגולה שהוא עומד בראשה, להוציא ספרות מקור על יהדות בשפות שונות, להרחיב תכניות הלימוד בארץ. במחלקה זו יש לה דיוני ל־10 שליחים בעולם היהודי. הוא הביע הערכה לתנועת הבריטי מנגלים של ההעניינותה בבעיית החינוך.

הרב פ. רייבבך ראש המחלקה לחינוך דתי בגולה, במרכז המזרחי הבריטי אמר כי יש כיום כשיכר של המיגנים בפר"ח בתחום החינוך. הציע לתנועת המזרחי באנגליה לייסד אוניברסיטה עצמית ליהדות, ולפתוח ישיבה בני עקיבא שבה ילמדו לימודי קודש במקביל לימודי אוניברסיטה וכן לפתוח בית מדרש גבוה לרבני אירופה ברוח הציונות הדתית.

אדריין כהן יו"ר המזכירות העולמית של הכנסייה הצעירה, אמר כי אחרי מלחמת יום הכיפורים, אין לדבר בגולה על שום מטרה אחרת מלבד עליה. אנו זקוקים לכוחות צעירים בחזית הבטחון. צעירים בגולה צריכים לדעת כי הגנה על מדינת ישראל היא הגנה על עם ישראל.

ד"ר יונה אברהם ויצחק מבת מסרו על פעולות בני עקיבא דור ההמשך באנגליה.

אברהם שליו, מנהל המחלקה לחינוך תורני באנגליה, הציע להקים ישיבה תיכונית באנגליה וסמינר לסטודנטים.

אריה הנדלר הביע תמיהה שמנהיגים יהודים המפגינים למען יהודי רוסיה, הם עצמם אינם מחנכים את בניהם לחינוך יהודי.

צבי עשהאל עמד על תפקידי המזרחי בתקופה זו, שבה יש לפעול בארבע צורות, במסגרת מבוגרים, נשים, נוער, סטודנטים.

אברהם שנקר ראש מחלקת הארגון בהסתדרות הציונית, הרצה על תפקידי הציונות בשעה זו.

הרב ד"ר יעקב וייגשטיין אמר כי הציונות החילונית פשטה את הרגל, היא הורסת כל חלקה טובה ביהדות, וכיום אין מקום לציונות שאינה מעניקה חינוך יהודי מסורתי. הוא קרא להסתדרות הציונית העולמית לסייע בידי המזרחי בפעילותו בתחום החינוך היהודי.

ר' אבא ברנשטיין התריע על חילול השם הנגרם על ידי שרים בישראל בבואם לגולה, המחללים שבת ואינם מבקרים בבית כנסת או במסעדה יהודית, ובכך משמשים דוגמא רעה ליהודים במקום.

יעקב דרורי הציע לחברי המזרחי באנגליה להעמיד בראש פעילותם את הדאגה למען קיום ישיבות ההסדר וישיבות בני עקיבא. פעילות זו תביא להתעוררות בתנועה בגולה ותכנה את התנועה בארץ וכך יהיה לאנשי הגולה הרגשת שותפות לכל המפעלים הגדולים בישראל.

הוקמה ועדה לבדיקת עתידו המוניציפאלי של מושב אליכין

שר הפנים ד"ר יוסף בורג הורה על הקמת ועדה לבדיקת עתידו המוניציפאלי של מושב אליכין שבשרון.

שר הפנים ציין, כי ההוראה ניתנה עקב קשיים בסיפוק השירותים המוניציפליים למקום מצד המועצה האזורית עמק חפר אליה משתייך היישוב כוועד מקומי.

היישוב סבל מלבטים עקב היותו בעל אופי עירוני החורג מהגוון החקלאי של יישובי המועצה האזורית עמק חפר. כמו כן מתלבט היישוב בבעיות חברתיות ובבעיית מיקומם של הזוגות הצעירים במקום. אי לכך הורה שר הפנים ד"ר בורג על הקמת ועדה שתבדוק איזה סטטוס הולם יש להעניק ליישוב מבחינה מוניציפלית.

דעת פרופסורים

במהדורות הבחירות הוטס לא־כבוטל גילויי־הדעת של [illegible]רים ופרופסורים, שכמה קוראים לתמוך באחד הלו להצביע לרשימה זו ולא לרשימה אחרת. כל איש [illegible] פרופיסורים שלו, ואין [illegible] לומר, שלכל רשימה גיבוי [illegible] רב או מעט.

יש לציין, שפרופיסורים [illegible] עירנות לעסקי ציבור [illegible] הם נגד המימסד, ולא [illegible] מזדהים עם רשימות [illegible] אפשר לומר, שכל בעל תואר באחד מענפי המדע, או המשחק, ציור ופיסול, הם [illegible] בשבילי המדינה [illegible] או גם רובם, מקצוע [illegible] היטב החומר הציוני אך בעניינים ציבוריים אין להם על פני אנשים [illegible] השנה. ואף־על־פי־כן גם [illegible] על גילויי־דעת ומגסים [illegible] כאן או לכאן.

מפעם לפעם נאמרים [illegible] על התערבותם של פרופ[illegible] נושאים מדיניים חיוניים [illegible] היותם הדיוטות בסוגיות [illegible] רופא או מתמטיקאי, גם בקביעת דרך פוליטית, [illegible] מקום, בציבור מתייחסים [illegible] דבריהם בעניין, בין [illegible] דעתם ובין לאו.

ערך גילויי־דעת של [illegible] בעניינים שבמצפון [illegible] אלא כאנשי איכפת־לנו. [illegible] בעלי מעמד בחברה הרי [illegible]

על אף היומרנות של [illegible] מלומדים להביע בפסק[illegible] בעד־ונגד, וגם פוסלים [illegible] נודעים פסילה מוחלטת, [illegible] גילויי־הדעת הם לרוב [illegible] ענייני ציבור, ובעל ראש [illegible] טוב תופס עניין וקובע עם [illegible]

המחדל של מלחמת יום [illegible] חישף עיוורון הן אצל [illegible] אצל פוליטיקאים, הפלה [illegible] לומר את דעתם. ודאי, [illegible] ביותר לשמוע ולקרוא [illegible] סורים המגנים אותך [illegible] יריביך. ואין לקבל את [illegible] תחומה. אבל זכותם לומ[illegible] להם להכר. במיוחד במקו[illegible] להצגז באמירת דברי־ביק[illegible] חילופי־גברא. כל ביקורת [illegible] כשאפשר לחלוק על מסק[illegible] ריצה לשאננות שלילית.

זר לא יעבור בה

פייסל מלך סעודיה, [illegible] נפש הרבים שלו נעשה [illegible] בעולם, אמר בבטחון [illegible] לים תחולק כמדש [illegible] לשלום בעיר שבין [illegible] שמצרים וירדן המקבלות [illegible] קים כספיים, קבע הוא [illegible] במרכז תביעותיהן, הכל [illegible] תיו. הוא גם שלח שליחי אל האפיפיור, שיתערב [illegible] בשעת הדיון בג'נבה על [illegible]

לשונו השחצנית כלשון סנחריב מלך אשור אל [illegible] לים בימי חזקיהו מלך [illegible] בטחון עצמי, שירושלים [illegible] חזקיהו ביצר את העיר [illegible] ביה: „חיזקו ואימצו א[illegible] תחתו מפני מלך אשור [illegible] ההמון אשר עמו כי עמנו [illegible] עמו זרוע בשר ועמנו ד' [illegible] רנו ולהלחם מלחמותינו [illegible] ימים ב', ל"ב).

היהודים חזרו לירושלים ולא יעזבוה לעולם, גם [illegible] כל הזכויות של המוסלמ[illegible] במקומות הקדושים [illegible] שרויה בקצב־בנייה [illegible] יישובה היהודי המלא [illegible] העתיקה.

מאחר שפייסל, הרואה „אפוטרופוס של המקומות [illegible] לאיסלאם", מגייס את [illegible] הוואתיקאן ואת ארצות [illegible] מערכה על ירושלים, [illegible] בבניין העיר בוריות [illegible] אהיה לה חומת אש [illegible] וכריה, כאשר היהודים [illegible] מהרה ירושלים הבנויה [illegible]

תמיד התנכלו אויבים [illegible] הכלא, כשהעיר [illegible] הוסיפו הדר למדינה [illegible] פים יהודים מן התפוצות [illegible] כתיירים ופניהם ירושל[illegible] לילה המונים נוהרים [illegible] מערבי. ירושלים [illegible] דים מכל קצווי תבל, [illegible] לים תעלה על לבבם.

בין המציעים הצעות [illegible] כדי לפייס את מלך [illegible] ה„ניו־יורק טיימס" [illegible] מוסלמיי בירושלים, [illegible] הקאתולי, ברומא, [illegible] כתלם מן העובדה, [illegible] דת למדינת ישראל, אלא [illegible] כו פוליטי עדיין למדינה.

באורח־הנפש של פייסל [illegible] רב גוונה של ירושלים. [illegible] תושבי המדינה הם [illegible] „זרים לא יעברו בה עוד".

אבן: דמות[illegible] ישראל תקב[illegible] הופעתה בג'[illegible]

מאת סופרנו ב[illegible]

בדבריו בכנסת על [illegible] בתחום ההסברה אמר [illegible] אבן, כי דמותה של [illegible] מעתה עפ"י הדרך בה [illegible] החדשה, היא וצינה [illegible] זה כושג חדש במאבק [illegible] המאבק בינינו לבין [illegible] שר החוץ, הדגיש [illegible] זירה המדינית. המאבק [illegible] קיימים עדיין יחסים [illegible] נוצרה זירה לניהולו של [illegible] החיוב בכך — הוסיף [illegible] דיון אידיאולוגי בין מדינ[illegible] על השלום.

כמו כן אמר שר החוץ [illegible] צפויים מבחנים קשים [illegible] לעבוד בהם בישיבה [illegible]

מר אבן אמר זאת בתגו[illegible] ח"כ ש. תמיר שדרש [illegible] ההסברה הישראלית. [illegible] מסדר היום. פרטים — [illegible] הפטיש והדוכן".

אושר סופית [illegible] המאפשר לשאינם [illegible] לערוך חיפוש

מאת סופרנו ב[illegible]

הכנסת אישרה אתמול [illegible] המאפשר בשעת חירום [illegible] כיפורים, חיילים או אנשי [illegible] המוסמכים לכך ע"י שר [illegible] חיפוש בכליו או בגופו [illegible] בכלי טייס או ע"י ובכל[illegible]

שובו הביתה

מלחמת „יום הכיפורים" גרמה זעזוע עמוק לכל אחד מאתנו.
התבדו אמיתות, התערערו מוסכמות – הוכח פעם נוספת, כי

אם יש טעם לעמידה במערכה; אם יש אמת אחת שלא איכזבה, הלא היא האמונה בנצח ישראל

לא הרוממות בגרונם של ראשי „המערך" — עמדה במבחן המציאות הקשה
לא סיסמאות הסרק של „הליכוד" הימני הוכיחו את עצמם;

השמאל והימין כאחד, בגישתם החילונית למדינת ישראל, בהטפתם הבלתי פוסקת „ככל הגויים בית ישראל" — הוסיפו מבוכה, בימי מבחן ומלחמה.

גם כיום, כשאנו עדיין בעיצומה של המלחמה – הם לא נשתנו.
דעתם פנויה – לפגוע בשבתם של ישראל;
הם מתכוננים לבטל את חוקי האישות לפי תורת ישראל שהם היסוד לאחדות העם בארץ ובתפוצות;
הם מוסיפים להתנכר לחינוך היהודי המסורתי.
הם לא פסקו מלהאמין בסיסמת הכזב „בכוחי ובעוצם ידי..."

האם לעת כזאת, כיהודי שומר מסורת, תוסיף לרעות בשדות זרים לרוחך;
האם גם אחרי מחדלי מלחמת „יום הכיפורים" תוסיף ללכת שולל אחרי סיסמאות הכזב שהם;

האם תוסיף להאמין לזרזירי העט של המערך; שבקצה הציפורן שלהם כותבים על נאמנות לתורת ישראל וברגל גאווה הורסים קדושי ישראל, ופוגעים בדמותה היהודית־ייחודית של מדינת ישראל?

האם תמשיכו ללכת שולל, אחרי הליכוד שמרכיביו — הציונים הכלליים, הרשימה הממלכתית וחלק מ„חרות" ו„ארץ ישראל השלמה" תובעים הנהגת נישואין אזרחיים במדינת ישראל?

יהודי שומר מסורת!

האם לא הגיע הזמן לחשבון נפש;
האין זאת העת המתאימה — לשוב הביתה,
לבית היהודי־מורשתי שהנך חלק בלתי נפרד ממנו,
כדי לבנות יחד חיים יותר טובים, על יסודות איתנים של

אמונה - בטחון - ושלום

בוא אתנו עם היהדות הדתית לאומית העומדת בשער, הביטחון, החינוך והשאיפה לשלום בר־קיימא

קח גורלך בידך אתה תכריע מי ינהיג את המדינה בשנים הבאות;
אתה תקבע — דמות המדינה, בלא שתצטרך לחכות לחסדן של המפלגות החילוניות שמטרתן לדחוק את היהדות לתוך „גיטו" וליטול מהיהודי הדתי כוח ההכרעה.

בואו הביתה - ב' מחכה לכם

מפלגה דתית לאומית

המזרחי — הפועל המזרחי

האות שלך־

ב

סמן

אמונה
בטחון
ושלום

רשות השידור
מכריזה על תחרות
פסטיבל הזמר והפזמון
תשל"ד

אשר יתקיים במוצאי יום העצמאות — יום חמישי, ח' באייר — 25 באפריל 1974, בשעה 21.00 בבנייני האומה בירושלים.

שלושת השירים שיזכו במקומות הראשונים בהצבעת הקהל יזכו את מחבריהם בפרסים: —

* פרס ראשון — 3,000.— ל"י
* פרס שני — 2,000.— ל"י
* פרס שלישי — 1,500.— ל"י

משך השיר, כולל כל הבתים — אינו צריך לעלות על 3½ דקות.

המעוניינים לשלוח חומר לתחרות יפנו למזכירות רשות השידור בירושלים ובתל־אביב לקבלת תקנון מפורט.

המועד האחרון להגשת השירים הוא יום ראשון י"ט בטבת תשל"ד 13 בינואר 1974.

אזרח, שלם את אגרת הרדיו והטלוויזיה אנא!

בחוג המשפחה

מאת **נעמי גוטקינד**

החורף החסכוני:
תפירה ביתית • בישול ביתי

ימי הסתיו, בשנים כתיקנן, נחשבים לתקופת רגיעה יחסית לעקרת הבית. נדרים לכלות את הזמן בדירה המוסקת (פחות או יותר...), אבל האשה כתעוררים הרוחות הגשמיים, היא רוצה ליצור דבר מה, לתפור, לסרוג, לבשל, לאפות. השנה, חשוב מאוד, לתקציב ולמצב הרוח גם יחד, שרוחים אלה יתעוררו ביתר שאת. הבלדים ואבירה, המשכורת קטנה, הילדים נצמדים יותר אל האם, ביחוד כשהאב איננו בבית, והאתגר העומד בפניך הוא לזה שעומד בפני מליוני עקרות בית בכל מדינה; כיצד להסתדר?

התשובה לבעיה זו איננה קלה. בכל מקרה היא דורשת זוג ידיים נבונות לעבודה וחוכן בשפע. פרושה המעשי: תפירת בגדי הילדים בבית, הכנת מאכלים מורכבים יותר ממזונות פשוטים וזולים יותר, צביעת בגדים מן השנה שעברה, במקום רכישת מלתחה חדשה, וכדומה.

עבודה ביתית: חסכון ורגיעה

העבודה הביתית, אגב, תורמת הרבה לרגיעה נפשית, ולא רק לתקציב. ואם בעבר נרתעת מתפירה ביתית כיוון שלא התגברת על בעיית הגזרה — היום ניתן להשיג שפע של גזרות מוכנות בכתבי עת בחנויות. ואין מדובר תמיד ביפירת בגדי פאר. אפילו אם תצליחי להתאים מכנסים של מבוגר למידות ילד, או שמלת אשה למידות נערה, אם תרימי, תקצרי, תאריכי בכחות עצמך את בגדי בני הבית — בסוף השנה תושג ניכר בכיוון החסכוני הרצוי. הגיע לידינו חישוב מחירים של שלושה סוגי עבודה ביתית בהשוואה לעבודת חוץ, לשם הדגמה:

למכנסי גברדין, המחיר הממוצע בחנויות הוא: 120 ל״י. המחיר בתפירה עצמית: 1,3 מ׳ בד משובח: 49,50 ל״י, רוכסן, חוטים ואביזרים — 5 ל״י, סה״כ: 54,5 ל״י. דוגמא שניה:

אוברול ג׳ירסי לילדה בת שש. המחיר בחנות: 80 ל״י, בממוצע. המחיר בתפירה עצמית: 1,40 מ׳ בד משובח: 39 ל״י. רוכסן, חוטים וכפתורים — 5 ל״י. סה״כ: 44 ל״י. ולבסוף — החלפת רוכסן בחוץ תעלה לך 5 ל״י. בבית — עבודה חינם...

בישול בעזרת ירקות ופירות

נעבור עתה לתחום ביתי אחר: המטבח. הבשר אמנם התייקר וגם פירות וירקות אי אפשר להשיג במחירי השנה שעברה. אבל בצורה זו או אחרת חובה עליך, ביחוד בימי החורף, לספק לבני הבית את הויטמינים והמינרלים שמחסנים את הגוף ומונעים ממנו חלק מן הצטננויות, השפעות ומחלות העונה למיניהן. לכן, נסי לוותר על הבשר לפחות בחלק מן השבוע והרבי במקומו, בבננות, תמרים, אגוזים, מרקים למיניהם וקציצות ירק. גם את לביבות החנוכה את יכולה לתבל בפירות. למשל — הגישי לביבות תפוחי־אדמה בתוספת רסק תפוחי עץ, כרד־סב. והנה ההכנה:

רוטב תפוחים ללביבות

קלפי כ־5 תפוחים, חתכי לקוביות, תני בסיר שטוח עם מעט מאוד מים, 3 כפות מרגרינה וקורט מלח — ואיידי בסיר סגור. לפני הריכוך תבלי במיץ לימון ודבש — לפי הטעם. אפשר גם להוסיף כמעט קינמון וצימוקים. כאשר הפרי יהיה רך לגמרי, הוציאי ומעכי היטב. יש ומוסיפים למחית 3 גזרים, 3 תפוחי אדמה ושזיפים מיובשים, ואז מבשלים הכל יחד.

לביבות בננות ופירות

הפתיעי את בני הבית במעדן הבא: הכיני 120 גר׳ קמח רגיל, קורט מלח, 1 ביצה, 1 כוס מים, 10 בננות (או תפוחי עץ פרוסים לפרוסות עגולות), מרגרינה לטיגון, אבקת סוכר וקינמון. ערכי גומה בקמח, הוסיפי לתוכה ביצה ומלח, ומחצית מהנוזלים וערבבי עד שהתערובת תהיה חלקה לגמרי. הוסיפי בהדרגה את יתר הנוזלים, חממי היטב את המרגרינה במחבת, הכניסי כל חצי בננה (או פרוסת תפוח) לתוך כף בצק וטגני משני הצדדים עד שהלביבה מזהיבה. גללי בתערובת סוכר ומעט קינמון והגישי מיד.

בננות בקרמל

במקום עוגות יקרות או מיני מתיקה קנויים, את יכולה להגיש לאורחיך את המעדן הפשוט הזה: הכיני קרמל ע״י המסת 3 כפות שטוחות סוכר ב־2 כפות מים, וחימום בצל האש, כשאת מערבבת כל הזמן, עד שתתקבל תערובת חומה. עכשיו, ערכי בננות שלמות ומקולפות בחלק העליון של סיר כפול (או כלי מיוחד שיעמוד בתוך סיר עם מים, אבל לא צמוד לקרקעית הסיר). צקי את הקרמל על הבננות, ובשלי כ־15 דקות מעל מים רותחים, כשאת יוצקת מדי פעם את הקרמל על הבננות בעזרת כף. העבירי את הבננות לכלי יפה, וצקי את שארית הקרמל מעליהן. הגישי עם ביסקוויטים דקים.

קציפת אבוקדו

דוגמא נוספת למעדן ביתי נפלא, שיכול לתפוס מקומם של מאכלים יקרים יותר, דרוש 2 פירות אבוקדו בשלים, 2 חלבונים, 2 כפות סוכר, 50 גר׳ שקדים (אם אפשר) ומעט מיץ לימון. העבירי את האבוקדו דרך מסננת רשת, והוסיפי כפית מיץ לימון. הקציפי חלבונים עם סוכר, הוסיפי לאט לאט את האבוקדו תוך הקצפה, חלטי את השקדים במים רותחים, קלפי, קצצי והוסיפי לתערובת. תבלי במיץ לימון, והגישי בגביע גלידה עם קישוט.

הכנת חמוצים בבית

אחד הסממנים הנוספים של חיי השפע בהם הורגלנו בשנים האחרונות היה קניית חמוצים מוכנים. אבל אומנות מובהקת זו של עקרות הבית — חייבת, בעקבות החלטתנו להסתפק — לשוב לתחייה. קיימות שיטות רבות להכנת חמוצים. הנה אחת מהירה ביותר. זכרי רק שירקות מוחמצים בשיטה זו מחזיקים מעמד שבוע־שבועיים ואז יש לחזור על החמצת ירקות חדשים. ובכן, קני חומץ רגיל או חומץ הדרים בבקבוק, רכשי תבלינים לפי טעמך האישי (פלפל אנגלי, עלי דפנה, שום, צפורן, קליפת קינמון וכו׳ — כרצוי לבני הבית. אם את משתמשת בהרבה תבלינים, רצוי לבשלם כשהם נתונים בשקית בד ולהוציאה לפני שאת מכניסה את הירקות לצנצנת).

כרובית חמוצה

בחרי ראשי כרובית טרי, הפרידי בין הפרחים, רחצי היטב ובשלי במי מלח כ־10 דקות. סנני. הכיני תמיסה של שני־שליש ליטר מים, שליש ליטר חומץ, רבע כוס מלח, 1 כף סוכר. הרתיחי את התמיסה עם התבלינים, הוסיפי את הכרובית הרתיחי יחד עוד 10 דקות. העבירי את הכרובית לצנצנת מחוממת, צקי עליה את התמיסה וסגרי מיד — בעוד הכל חם. למחרת — הכרובית מוכנה!

חצילים חמוצים

חתכי חצילים גדולים לפרוסות, או, בחצילים קטנים עשי חתך והכניסי פנימה תבלים כמו שום כתוש, פפריקה, פלפל וכדו׳. הכיני תמיסת חומץ, מלח ומים (שני שליש ליטר מים, שליש ליטר חומץ, 2—4 כפות מלח ותבלינים). הרתיחי את התמיסה, הכניסי לתוכה את החצילים ובשלי כ־10 דקות. העבירי לצנצנת, כסי בתמיסה החמה וסגרי היטב.

מרק ליום גשום

נסיים במרק שהוא ארוחה שלמה, ללא בשר. קלפי תפוחי אדמה, סלרי, גזר, בצל, שורש, עד לכמות של 1 ק״ג. חתכי הכל לקוביות ואדי את כל הירקות במרגרינה משך 10 דקות בסיר מכוסה. ערבבי מדי פעם. הוסיפי 2 כוסות מים, 1 כפית מלח, ובשלי על אש קטנה 15 דקות. ערבבי 1 כף קורנפלור בכוס מים, הוסיפי למרק, עם מלח ופלפל ובשלי עד שהכל מתרכך.

סוד כמוס לדובי

„דובי דובי, דוב שלי,
יפי דובי טוב שלי,
בוא אלחש לך בלי קול
סוד כמוס גדול, גדול,
שאותי אמי חושבת
כבר איננה אוהבת".

כך פותח ספר ילדים, בשם „סוד כמוס לדובי" *) שיצא בימים אלה לשוק. המחברת, מלכה אליצור, סופרת דתית, שכבר הוציאה בעבר שבעה ספרי ילדים המבוצעים ברוח הבית המסורתי, היהודי, מתרכזת הפעם בסיפורים המוגשים בחרוזים על הווי משפחתי יומיומי. כמו, למשל, ילדה המספרת לדוב הצעצוע שלה לפני השינה על הקונפליקט עם אמא. שיר המתאר יום ראשון בגן הילדים, סיפור על ילד שרב עם אחיו, וילד אחר שצייר על הקיר, וכדו׳. איירה את הספר אלונה פרנקל, והוא מתאים לילדי גן ולתלמידי כיתות א׳ וב׳.

*) הוצאת מסדה.

פרופ׳ א. קראוס, דיקן בפועל של הפקולטה למדעי החברה באוניברסיטת בר־אילן בשיחה עם סטודנט פצוע על תכניות הלימודים שלו

ביעולם הניגון — פול פאריי עם הפילהרמונית

מתחילתה של עונת תשל״ד פקדו את התזמורת הפילהרמונית תקלות מצד אמני־חוץ. שני פסנתרנים ידועים, שנועדו להופיע כסולנים, ביטלו בבת פתאום מחמת מחלה (כך ניסקו רישמית לפחות). אין לקנא בהנהלת התזמורת, כשהיא נאלצת להיחלץ פתאום לכינבוס־הציה דחוף, כדי למצוא חיש־מהר חליפים לנעדרים. אך צרות באות לפעמים בשרשרת. המנצח פול פאריי, שהגיע בכוונה כמתוכנן לנצח על סידרות הקונצרט מס׳ 4, חלה לפתע ביומה של סידרה א׳ וזו נדחתה. אולם דאגת התזמורת לשלומו ולהבטיח בקיבוף חיכף מישהו אחר נתחוורה לבהירה כבהלת־שווא, שכן החלים מהר ובסידרה ב׳ כבר ניצב על דוכנו. רק בעלי סידרה א׳ בתל־אביב הועתקו — ואני בינהם — לערב פנוי מצבור סדרות אחרות. (יש אומרים שזאת מעלה לפעמים, אם נגינת התזמורת אז יותר סדורה ומשופרת). על־כל־פנים ישיש מופלג זה — יליד 1886 — כל הופעה נוספת שלו אצלנו מתקבלת ברצון רב ומשכבת עדות יתירה לחיותיותו המשהברת יפה ו„מתנפרת" לעזו־בעורים ביחוד ברגע התייצבותו על דוכן־הניצוח.

קונצרט פילהרמוני 4

תכנית: פרוקופייב — סימפוניה „קלאסית"; מוצארט — סינפוניה קונצרטאנטית לארבעה כלי־נשיפה ותזמורת; סן־סאנס — סימפוניה מס׳ 3 (עם אורגאן). מנצח: פול פאריי.

ובכן: שלוש קומפוזיציות, שלמרות שוויון־כינויין (סימפוניה או סינפוניה) יש ביניהן שוני בהותי־אימותי של ארץ־מוצאן, של אופיין, של הרכבן ושל תקופת חיבורן. אך שתי הראשונות שנוגנו כסידרן הנ״ל. סמיכותן זו — בין שהיתה מהרכבה מצד המנצח בין לאו — יכלה לעורר עניין מיוחד מבחינה מסויימת: הרוסי פרוקופייב — לפי דבריו הוא גופו — כשחיבר את הסימפוניה הראשונה שלו וקרא לה „קלאסית", נתכוון בזאת להדגים, איך מוצארט הווינאי היה כותב, אילו חי בזמן חיבורה (1917) ולא במאה ה־18. אלא קשה היתה השוואת מוצארט דמיוני זה לאמיתי כביכול שהושמענו מייד אחר־כך. כי יש פיקפוק גדול באותנטיות של אותה „סינפוניה קונצרטאנטית" (מס׳ 9 של נספח לרשימת קכל) שנכתבה בשביל ארבעה כלי־נשיפה של עץ עם תזמורת. קטעים חלשים בה מעידים כאילו יצאו מתחת קולמוס אחר. אף־על־פי־כן גם בה סיקע מר פאריי את כושרו להנעים עלינו חלקים נאים שלה ובו־זמן נהנינו מארבעת סולנינו ה„קונצרטאנטים" שהשתתפו בה (ארבעתם חברי התזמורת וראשי קבוצותיהם בה): סודנר (אבוב), לסר (קלארנית), רימון (קרן), רכטמאן (באסון).

גם המוצאים שטחיות במוסיקה של סן־סאנס ומזלזלים בה משום כך, הריהם מודים בכבה מסגולותיה: הבהירות, איזון יאה, ומהגה מידות של צרפתי מובהק. אלה מציינות גם את רוב הסימפוניה השלישית שלו (משנת 1886); רק לקראת סיומה היא מתנפחת לסגנון בומבאסטי נבוב לדוגמה זה של ליסט, ידידו ומורהו של סן־סאנס. תוכנה הרעיוני אף הוא כאילו לקוח מעולם־הדמיון של ליסט: מאבק בין יסוד שטני חסר־מנוחה לבין השבת שלווה נעלה (כך הסביר סן־סאנס גופו). יש בסימפוניה זו מקוריות מסויימת מפאת צורתה (שני פרקים שהם כארבעה) וההקדמות ביחס ליוכנה מבחינת השימוש בכלים. מלבד מנגנון סימפוני מקובל היא כוללת עוד שני תפקידים נוספים: לפסנתר (בארבע ידיים) ולאורגאן, הבא לידי ביטוי בעיקר לקראת סוף הסימפוניה.

מר פאריי, שהמוסיקה של בני־ארצו ודאי קרובה ביותר אל לבו, עשה כמיטב יכולתו לשימורה על הצד הטוב ביותר, כדי לסתום פיות המקטרגים. לא ברור לי, ככה כהם שיבעו. אני לפחות לא השתכנעתי. באורגאן ניגן ואלדי מאיסקי.

ואלדי מאיסקי

הוא עולה חדש מרוסיה. שם תפס עמדה מכובדת בתור אורגאנאי וב״ב באלן, אף קיבל תואר דוקטור למדעי סיקולוגיה. לפניו כבר עלו ארצה כשם אחיו הצ׳לן מיכאל מאיסקי ואחותם הפסנתרנית. שלושתם מוסיקאים מצויינים ונגנים משובחים בכליהם (מיכאל קיבל השנה פרס בתחרות בינלאומית חשובה). הם כבר הופיעו כאן בהצלחה מרובה יחד ולחוד. בקונצרט פילהרמוני זה חנך ואלדי מאיסקי אורגאן חדיש של התזמורת (מתנת נדבן מפילאדלפיה) שהותקן על בימת היכל־התרבות ליד הפתח הימני שלה ומכוסה לעין הקהל באולם). התוכנייה מספרת שזה „השיכלול החדיש ביותר" של אורגאן אלקטרוני „מחשבי" (מבוסס על מחשב) עם ציוד של „מערכת־קבע כפולה, לכיסוי חללי הבימה והאולם בעוצמת צליל נאותה, ומבחר מערכות רמקולים שפותחו ביחוד לשם כך".

יש יצירות הכוללות בנגנגון הביצוע שלהן גם אורגאן ומעתה תוכל איפוא התזמורת לבצען כהלכתן בלי בעיות (עד כה נאלצה להסתפק בתחליפים). „כן נמצאים בתיכנון רסיטאלים ביחידים לאורגאן, הלהם כאירועים שלפני הקונצרטים הרגילים" — וראשון להם כבר הזדיב מר מאיסקי הפעם כחצי־שעה לפני סידרות קונצרט זה: הוא ניגן חמש „פאנטאסיות כוראליות" של באך ואותנינו כלאו מבבוע צלילים כהדבים של כלי מפליא להתרונן ההת ידיים ברוכות של רב־אמן עם כושר סיבור לכיבניהן ולרוחן של אותן „פאנטאסיות".

אדר

דבר
מרן הגה״צ
ר׳ צבי יהודה הכהן קוק שליט״א

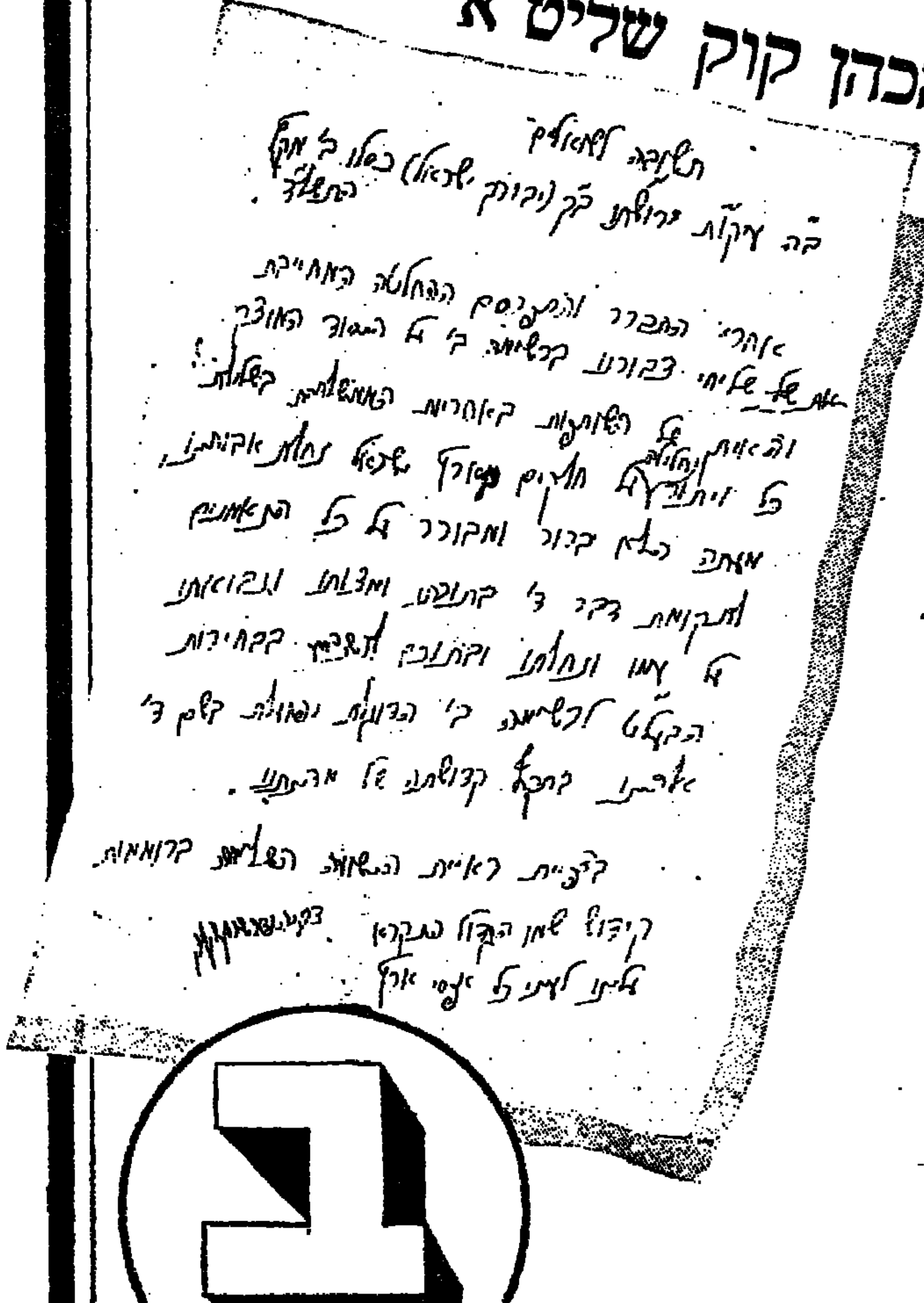

אחרי התברר והתפרסם ההחלטה המחייבת את שליחי צבורנו ברשימה ב׳ על היסוד המוצק והאיתן של השותפות באחריות הממשלתית בשלילת כל ויתור, חלילה, על חלקים בארץ ישראל נחלת אבותינו, מעתה הלא ברור ומבורר על כל הנאמנים לתקומת דבר ד׳ בתורתו ומצותו ונבואתו על עמו ונחלתו ובתוכם להצביע בבחירות הבעל״ט, לרשימה ב׳ הדוגלת בשם ד׳ אלהינו בתקף קדושתה של מדינתנו. בציפיית ראיית הישועה השלימה ברוממות קידוש שמו הגדול הנקרא עלינו לעיני כל אפסי ארץ.

צבי יהודה הכהן קוק

חזית דתית לאומית המזרחי־הפועל המזרחי

זכרון להולכים

אברהם אביחצירא ז״ל

מגדולת של רמלה, אחד ומאורי רבני מרוקו והגולה ה... הרב ר׳ אברהם אביחצירא ... שושלת הצדיק האדמו״ר ר׳ ... אביחצירא זצ״ל.

...ת רוחו, נועם הליכותיו ורב... היו מבועים בו מלידה ומוכן לבוא לעזרת הזולת ...ת ללא גבול.

...ברהם אביחצירא ז״ל נולד ..., מתוך תאפילאלת, לפני 59 ...ד משחר נעוריו נתגלה כעי... היהודים, שמלבד גדולתו וביראה כל הבא במחיצתו ממדותיו.

...ו לא״י נתמנה לרבה של ... כמה שנים עלה על כס של העיר רמלה במקומו של ...רב ר׳ יצחק אביחצירא זצ״ל, הרבנים ומנהגם הרוחני של ...פון אפריקה בישראל.

הטכס שנערך באותו יום, ...אשי לישראל, הגרי״י נסים, ברכתו למנותו הרמה של ...יחצירא הטעים, כי הכתרה זו חשוב בישראל, היא העדות להמשך מסורת משפחה לבית אביחצירא העמלים הד... כל כך לקירוב לבבות אל ...ראל ומורשתו.

...ע החזון למברכיו הרבים, ...׳ לרבה של רמלה, אמר כי ...צרה לעיניו דמותו של אביו ...ו ורבותיו מיסדי ישיבת הרב ...א במרוקו שם עוצבה דמותו ...ה דעת תורה ויראה.

...שתו היא אבדה גדולה לקהי...ה, לידידיו הרבים ואבידה ...משפחתו המכובדת, אשתו, ...ניו, אחיו, בניו ונכדותיו. ...בא נאמן ומסור לעמו.

הרב יהודה בירדוגו

הרבנית שרה מלכה פרלמן, ע״ה
(לשלושים)

הרבנית שרה מלכה אלטע פרלמן נולדה בקמיניץ־פודולסק ועלתה ארצה עם משפחתה בעודה ילדה קטנה. אביה ר׳ שמואל ברוך כהנא ז״ל, היה מיקירי ירושלים ומלמד תשב״ר ושייך ידוע בעיר. נתאלמנה לפני כתשע־עשרה שנה מבעלה הרב הג׳ ר׳ אליהו ברוך פרלמן זצ״ל, שכיהן כראש ישיבת מגישביץ בירושלים.

עברה תקופות סוערות בחייה. חילופי משטרים, מלחמות־עולם, שנות־רעב, פרעות ומאורעות. למרות כל היסורים שהיו מנת חלקה לא עזבה את חומות ירושלים ונשארה לדור בתוכה אף בשעות הקשות ביותר. תחילה גרו בעיר העתיקה, לאחר מכן בחצר שטרויס הידועה שבמוסררה, ואחר כך העתיקו מגוריהם לבתי־נייטין שבמאה־שערים.

ידה פתוחה לזרוע צדקות ולעשות חסדים. היתה מרבה בבדקה לעניים ותומכת במוסדות־תורה. מבקרת חולים בבתיהם, מטפלת בהם בכל צרכיהם ומגישה להם סעד חומרי ורוחני, שלא על־מנת לקבל פרס. אשת מדות בישרות־לבבה, בצניעותה וענוותנותה.

בימי הקיץ היתה משאירה במרפסת ביתה כלי עם מים ולתמהון הכל, השיבה: „גם הצפרים צריכות לרוות את צמאונן, הרי יש בזה צער בעלי חיים.

ידעה דברי חז״ל, אגדה ומעשיות. הכל היו נהנים מפתגמיה היפים, במשליה הנעלים ובניבי אמרותיה. פה מפיק מרגליות.

נפטרה בשיבה טובה בכ״ד מרחשון תשל״ד. השאירה אחריה בנות ונכדים הממשיכים ברוח ישראל־סבא חבל על דאבדין ולא משתכחין.

שמואל רוזן

זאב גורדוני, ז״ל

עברו חמש שנים, מאז שנפל זאב גורדוני ז״ל בעת מילוי תפקידו בצה״ל. אביו ר׳ לוד, טרם שב לאיתנו מהלם שירד עליו עם מות הבן היקר, שגילה בסגולות נפשיות נדירות שחייבו אותו על כל מכיריו. סגולות של טוב לב עד כדי נכונות של הקרבה עצמית בהגשת עזרה לזולת, הקרינו את השפעתן החיובית על כל בית אביו וסביבתו. לצערנו, מאז מותו של הצעיר זאב, שיכל עמנו התייתם מהרבה צעירים יקרים שהקריבו את חייהם להגנת חיי העם במולדתו ובפרט במלחמת יום הכיפורים. יתן ה׳ שתהיה זו מלחמת גאולה וסוף לשיכול ותחל תקופה של שלום אמת וברכתו. למרבה היגון, התרבו אחים לצרה למשפחת גורדוני, אבל כאבו הפרטי בעינו עומד.

תפילה בפינו, שהנצחת זכרו של זאב ז״ל, תהיה גורם לניחום ועידוד למשפחה ומוקיריה.

תנצב״ה.

אריה לייבמן

ד״ר יוסף בן־יחיא ז״ל

...ר יוסף, הקדיש את מיטב ...צלת יתומים בתימן. בכך ...את חייו, אך כל זה לא ...ו מלהמשיך במצוות הצלת ישראל. בהגיעו לארץ גולת ...אליה שאף כל ימי חייו, ...סף בבניית בית כנסת ל... תרם תרומות נכבדות לישי... מלא בתעודות כבוד הור...

...בים יראי שמים, ביניהם ...תר יחיאל, חבר המועצה המפד״ל בראש העין, אשר הלך בדרכי אבותיו ומגדל ...תורה — בני ישיבות ומכ... אבא־סבא.

במכירתו. תנצב״ה.

יוסף יחיאל
ראש־העיר

תרופות הרגעה – סמים מסוכנים

תרופות הרגעה פסיכותראפיות וסמי־שינה מקבוצת הברביטורטים סווגו בימים אלה בישראל כסמים מסוכנים. משרד הבריאות הפיץ את רשימת החומרים הכימיים הללו בין ציבור הרופאים ובתי המרקחת, והורה, כי השימוש בהם יהיה כפוף לנהוג לגבי סמים מסוכנים — נרקוטיים.

ההחלטה נתקבלה לפי החלטת הממשלה, שהצטרפה לאמנה הבינלאומית בנושא זה מטעם האו״ם.

בין הסמים שמכירתם החופשית תיאסר כלולים סמי הרגעה שונים, סמים המשמשים לגרימת חוסר תאבון ולהרזיה, סמי שינה מקבוצת הברביטורטים המסקלין — שהופץ עד לאחרונה בכמויות ניכרות בקרב נרקומנים. כן כלול ברשימה התכשיר „ריטלין" סם־מרץ שנתגלה אצל החיילים המצריים כממריץ ומונע עייפות. אחד החומרים הנוספים שהוגדר כסם נרקוטי הוא המפרובמט, תרופת הרגעה ידועה מתנפוצות ביותר בשימוש בארץ. עד כה היה ידוע התכשיר כבלתי רעלי ושאינו גורם למחלות.

כשאין המורה יכול לבוא אל תלמידיו — באים התלמידים אל המורה במחנה צבאי

מאת סופר „הצופה" בירושלים

בית־הספר הגבוה לטכנולוגיה בירושלים שהתחיל את לימודיו בחודש זה, עשה מאמצים מיוחדים כדי להתגבר על המחסור במורים שגויסו. במקרה אחד נמצא פתרון מקורי. במקום להביא את המורה לתלמידיו — הובאו את התלמידים אל המורה. אחד המורים המגויסים, מוצב במרחק של כ־40 דקות מירושלים. מורה זה הוא מומחה למחשבים. תלמידי הכיתה השנה במחשבים נוסעים אל המחנה הצבאי שלו פעמיים בשבוע ומקבלים קורסים אינטנסיביים במשך שעות מספר. באין לוח, התקינו לוח גיר ולקחו אותו עמם. לפעמים משמש החול באוהל המורה לוח שעליו מציירים את התרשימים. התלמידים נהנים מעצם הלימוד והמורה נהנה שהוא זוכה לביקור השובר לו את השעמום בתקופת הכוננות. לתלמידים המגויסים שולחים בכתב את חומר התורה כל שבוע.

ישובים מהתקופה הכנענית נתגלו בדרום סיני

עשרות ישובים בני התקופה הכנענית הקדומה התגלו לאחרונה בדרום סיני ע״י „משלחת אתיר לחקר סיני" שהיא משלחת מטעם המכון לארכיאולוגיה של אוניברסיטת תל־אביב בראשותו של יצחק בית־אריה. ראשיתם של הסיורים והסקרים באזור ע״י המשלחת היתה בשנת 1971 והם נמשכים לסירוגין עד עתה.

בפרוץ המלחמה ערכה המשלחת חפירות ליד שיך מוחסין הנמצא כ־20 ק״מ צפונית ממנזר קתרינה. חפירות אלה האחרונות הושלמו במשך השבועיים האחרונים. נמצאו בהן ממצאים רבים וחשובים המאשרים את הקשר ההדוק בין ישובים אלה ובין דרום כנען. ברור עתה שישובים אלה הוקמו ע״י הכנענים כמחנות מגורים וכעבודה לשם הפקת נחושת המצויה באזור.

هكذا من الاصل

صكنا من الاهل

„הישראלי המצוי" מהדק את חגורו

ההכנסה הפרטית הפנויה הצטמקה ב־12—15 אחוז לפחות ואילו המחירים עלו באוקטובר—נובמבר ב־6% ■ צפויה ירידה נוספת ברמת החיים

מאת יצחק דויטש

אומדנים שונים נערכים עתה אודות לירידה ברמת החיים הנדרשת מאתנו כתוצאה ממצב החירום.

על פי אומדן שנערך בבנק ישראל חידוש הודרה ברמת החיים של 6 אחוזים. היועץ הכלכלי לשר האוצר מעריך את הירידה הנדרשת בכ־10 אחוזים. הנחות הבסיסיות של שני הגופים האלו אינן שוות, כאשר גורם אחד מניח 80 אלף מגויסים בממוצע שנתי והשני 100 אלף מגויסים בממוצע שנתי. דומה שגם אילו במספר המגויסים היה מכנה משותף לשניהם; כי אז עדיין המסקנה לא היתה אחידה. מכל מקום גם הנטה רחוקה מלהיות בנויה על יסוד רציני, שכן היא תלויה בהתפתחויות מדיניות־בטחוניות אשר מוקדם לקבוע אותן. לכן אפשר לראות את הנתונים של משרד האוצר ובנק ישראל כהערכות למצבים אפשריים ובודאי לא תחזית של ממש כיצד תיראה שנת 1974 מבחינת המשק והפרט.

לעומת זה ישנם כבר עתה נתונים על השינוי שחל במצבו הכלכלי של היחיד. ישנם כמה אינדיקטורים למה שקרה למשק ללא קשר עם המלחמה. אלה גורמים עלינו מצב מסויים אף בהנחות אופטימיות לגבי ההתפתחות המדינית—הבטחונית.

הצטמקות התלוש

ההכנסה הפנויה היא מודד מרכזי. ומה קרה לה? הסתכלות בתלוש המשכורת, אף של אלה שנשארו בעבודתם הסדירה, לא נפגעו מזעזועי תעסוקה וסגירת מפעלים ולא רותקו בשירות צבאי, מראה קיצוץ דרסטי. קודם כל מלווה מלחמה חובה אשר שיעוריו הם: בהכנסה חייבת מס עד 40 אלף ל"י — 7 אחוז, בהכנסה שבין 40 אלף ל"י ל־60 אלף ל"י 9 אחוז ומעל לסכום זה משלים שיעורי מלווה של 12 אחוז.

לכך יש להוסיף את מלווה המלחמה מרצון — בין מרצון ממש ובין שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני — שהוא בשיעור שבין חצי משכורת לשנה למשכורת שלמה לשנה. כך הצטמק תלוש המשכורת בשיעור של 12—15 אחוז. אצל בעלי הכנסה אחרים הירידה בהכנסה הנקיה גבוהה עוד יותר.

ישנם כמובן מקרים קשים ומדאיגים הרבה יותר. מגויסים רבים אינם מקבלים את מלוא משכורתם אלא על פי תשלום מקרן השוואה (תקרה: 1,500 ל"י לחודש) ואחרים רק את התשלום של הצבא (תקרה: 675 ל"י לחודש אשר תועלה ל־850 ל"י). מדאיגים יותר אותם מקרים שבהם איבדו שכירים את מקום עבודתם בלי שמצאו עד כה תחליף.

ירידה ברמת החיים ישנה כמובן אצל שכבה רחבה של שכירים אשר נשארו אמנם בעבודתם, אך שוב אין הם מבוקשים בעבודות נוספות כמו שהיה עד כה.

מצד ההכנסה אנחנו רואים איפוא ירידה ברורה. היא מתבטאת בצמצום בתלוש המשכורת, באבדן הכנסות נוספות ובמקרים רבים בהתערערות מקום העבודה. אצל העצמאיים קיימת גם הדאגה לגורל העסק עצמו.

עליות מחירים

בעוד אשר ההכנסה הנקייה ירדה בשיעורים האמורים חלה עליית מחירים גדולה. בסיכומם של 11 חדשים עלו המחירים ב־23.1 אחוז ובמשך השנה תהיה עליית המחירים יותר מ־25 אחוז — כלומר הלירה איבדה את ערכה במשך שנה אחת ביותר מרבע. אך נתייחס להשפעה על המחירים מאז המלחמה. בתקופה זו של אוקטובר—נובמבר עלו המחירים ב־6 אחוז.

אם נצרף את הקטנת ההכנסה ואת ההתייקרות כאחת נמצא כי ירידת כח הקנייה שבידי הציבור מגיעה ל־20 אחוז ויותר. זוהי ההשוואה הפשוטה בין חודש ספטמבר לחודש דצמבר. זהו גם החשבון הפשוט אשר כולנו מרגישים אותו מדי יום ביומו בכיסנו ועקרת הבית בקניותיה. וכל זה במקרים הסטאטיים שלא איבדו מקורות הכנסה.

מה צפוי?

במצב זה צפויים שינויים מסויימים.

בחודש ינואר תשולם כנראה תוספת יוקר (על עצם תשלום תוספת היוקר לא יהיה ערעור, אבל ייתכן ויכוח לגבי השיעורים). זו עשויה להגדיל את ההכנסה בסכום של כ־100 ל"י לחודש ואולי גם 120 ל"י לחודש נטו. אם יוליכו לצמצם את תוספת היוקר יהיה הסכום נמוך יותר.

שינוי אחר הצפוי לכאורה הוא בעניין מלווה המלחמה. באופן פורמאלי נקבע מילווה זה רק עד אמצע השנה הבאה. לדעתנו מעטים מאד הסבורים, אם בכלל, כי אמנם יופסק תשלום מילווה זה בשנת 1974, אלא אם כן שיעוריו ייכללו במסגרת מס או הסדר אחר.

ההתייקרויות לא נשלמו

יחד עם זה יש לזכור שגם אם לא יקרה דבר מיוחד לחומרה, הכין האוצר תכניות להגדלת הנטל על האוכלוסיה. המדיניות אשר התגבשה באוצר אומרת כי יבוטלו סובסידיות אשר סכומם הכולל מגיע ליותר ממיליארד ל"י. על הפרק עומדים העלאות במסים עקיפים ובאגרות שירותים: טלפון, רישום בספרי האחוזה ועוד. מחירי הדלק יועלו בראשית השנה, לאחר שהאוצר החליט לא לבצע את ההתייקרות הנוספת במשך חודש דצמבר.

נוסף על כך נערך מינהל הכנסות המדינה לבצע את התכנית להטלת מס ערך מוסף, שאף היא עשויה להעלות בשיעור ניכר את המחירים.

טיפול שורשי

המצב הבטחוני והמדיני דחק לקצה התור את הבעיות הכלכליות הכבדות. משום כך לא ניתנה במידה מספקת הדעת על ההתפתחות החמורה שחלה במאזן המסחרי של ישראל. במשך 11 החודשים הראשונים של השנה עלה הגרעון בשיעור של 74 אחוז. זוהי ההרעה הדרסטית ביותר שחלה מאז קמה המדינה ואינה קשורה לתוצאות המלחמה. נושא זה לא זכה משום מה לתשומת לב מספקת בימים אלה. אך יש להניח שגם הוא יוביל לצעדים מסויימים שיהיו בבחינת „טיפול שורשי" ב...ראלי.

*

החישובים שהובאו מר... בה הקנייה שבידי הצי... על כ־20 אחוז מאז ראש... תוספת היוקר הפסקת מ... המה יכולים לשפר מצב... אם אלה יבוצעו — הל... מילוה מלחמה ישנו סף... עדיין עומדים על הפרק ה... של ביטול סובסידיות, ה... דלק ומסים ברשויות המ... בילות לצמצום כח הקני... בור. כל אלה מתייחסים... בהם מקור ההכנסה צפ... ולא תמיד כזה הוא המ... אגים עתה רבים יותר מ... הכלכלי.

במה מושפע מחיר הדו...

(י. ד.) שער הדולר בשוק לילנבלום עלה בימים אלה על חמש ל"י.

לעליית מחירו של הדולר השחור ישנן כמה סיבות. מצד אחד עלה הביקוש לדולרים על ידי ערביי השטחים. הם מצפים שנסיגה ישראלית מתקרבת ולכן הם מעונינים להיפטר מל"י ולהחזיק מטבע זר. ראוי לציין שגם לו תחזיתם היתה נכונה הרי היא אינה מצדיקה המרה מבהילה. בכל המקרים במלחמות בעבר בהם היה הסדר מוסכם כללו בו גם את עניין מטבע שבידי התושבים בשטחים שהוחזקו על ידי הצד הכובש.

*

יש להניח שהביקוש לדולר השחור עלה גם מתוך ציפיה לפיחות. ציפיות כאלו מקורן בהערכות כלכליות שונות. בתוכן גידול הגרעון המסחרי ב־74 אחוז ב־11 החודשים האחרונים וצמידות הל"י לדולר בשעה שמחירו... שלה ביחס למטבעות א... ציבור הישראלי רווחת... תוהים מתבצעים לאחר... ליות.

*

סיבה אחרת לעליית... השחור היא בצמצום... את השוק השחור. היר... בתיירות גורמת לכך... למכירת דולרים. התייר... כלל ספק עיקרי לשוק.

העובדה שבנק ישראל... סם — בשל המלחמה... יתרות מטבע החוץ שבי... ניהושים שונים כאילו... ניכרת ביתרות אלו... מכים נודע לנו כי המצ... נו כזה ואדרבה, רמת... זה בתחלם את הדעת.

עלו מכירות בנובמבר

על עליה של 20% ב... „תיאר" בחודש נובמבר... החודש המקביל אשתק... מר משולם גינגר מ... בחודש אוקטובר השנ... המכירות, וזה למחזור... וזאת למרות הירידה ה... ובמכירות מוצרים ק... המלחמה.

צי האוטובוסים של מוסקבה יופעל בגאז פרופאן

העיר מוסקבה החליטה לצייד תוך כמה שנים את צי האוטובוסים שלה במנועים המופעלים בגאז פרופאן — מסר העתון „פראבדה מוסקבה".

צעד זה, שנועד בראש ובראשונה לצמצם את זיהום האויר, יביא גם לחסכון בהוצאות, כי מחיר הגאז ברוסיה נמוך בהרבה ממחיר הבנזין.

לפי האומדן, יוסבו תוך שנתיים 4,000 מוניות ו־1,250 אוטובוסים ועד סוף 1976 גם 35,000 משאיות לשמוש בגאז.

הסקיר...
„השבוע בבו...
מתפרסמת בע...

משק וכלכלה

התייקרות הדלק והשפעתה בארץ

ההתייקרות העצומה של מחירי הנפט הגלמי בעולם תתן את אותותיה גם על ישראל ועל רמת המחירים בעתיד. הממשלה תחליט בימים הקרובים כיצד ובאיזה שיעור תעבור ההתייקרות למשק ולצרכן וכפי שמסר סופרנו הכלכלי בירושלים, יועלו מחירי הדלק כבר בינואר.

העלאה זו תשפיע כמובן מייד על מחיריהם של כל הדלק, החשמל, המים, התחבורה, התובלה, התעשייה. ההעלאות הצריכה הבדיה ומכאן במעט על כל סעיפי בדד המחירים. כן יש להניח שה...

על הפרק

ממשלה תקבע קריטריונים חדשים לחסכון בדלק ולקביעת סולם עדיפות.

בתעשייה תורגש העלאה זו בבתי חרושת בכל המפעלים התלויים בדלק. חשמל וכיום תחול ההתייקרות כללית מסויימת בהוצאות הייצור וההובלה. בהתאם לחלקו של מרכיב זה בכלל הוצאות הייצור. אולם חמור בהרבה הוא המצב באותן תעשיות בהן מרכיב הנפט הוא חומר גלם כגון פטרוכימיה, פלסטיקה, סיבים סינתטיים ותכרי הדברה. ענפים אלה, המקבלים חלק מחומרי גלם שלהם באירופה, הרגישו עד כה גם את המחסור העולמי בחומרי גלם לתעשייה הפטרוכימית ועליית מחירים תלולה בצידו. עם עליית המחירים הנוספת — גם לגבי חמרי הגלם הנרכשים בבתי הזיקוק בארץ נוצר מצב קשה וצפויה ירידה ואי ודאות לגבי העתיד. כן יש להניח שירידת כוח הקנייה בארץ תביא לצמצום השיווק המקומי ואף לקפאון הייצוא — אם אכן יהיה שפל כלכלי באירופה כפי שרבים סבורים. גם לא ברור כיצד תשפיע הכבידות החדשה על תכניות ההקצאה והפיתוח של ענפים אלה — בעיקר פטרוכימיה ותכרי הדברה — שבביצוען הוחל בתקופה האחרונה.

אשר להשפעת התייקרות הדלק על המשק והציבור בכללו, יש להניח שכל ממשלה שתהיה בשנת 1974, תשתדל למנוע זעזוע פתאומי וגדול מדי ע"י צמצום ההתייקרות באמצעות סובסידיות. אך כאחר שגם כיום מגיעות הסובסידיות לתחבורה, חשמל ומים להיקף נכבד. נוסף לסובסידיות הישירות למזון, הרי זו תהיה משימה קשה עליה תצטרך הממשלה החדשה לדון מייד עם הקמתה. ו בינתיים — ענפי הכלכלה השונים בכל מפעל ובמפעל נדרשים לנקוט כבר עתה בצעדים נמרצים. לחסכון בדלק, בחשמל ובמוצרים המבוססים על נפט. וכן לשקוד על ייעול וניצול מירבי של האנרגיה שברשותם.

ש. מ. טיסר

חסרון אנשי מפתח מעכב הפעילות

מאת ב. אדלר

הפעילות המשקית חוזרת בהדרגה למצב שלפני המלחמה ולמרות הגיוס רב המימדים יש כבר היום מספר ענפים העוסקים בהיקף כמעט מלא. בחקלאות מגיעה התעסוקה עד לתשעים אחוז מזה שלפני המלחמה ובתעשייה — למעלה משבעים אחוז.

היקף זה של תעסוקה יש בו כדי להטעות במידה מסויימת כיוון שאין הוא משקף את המצב האמיתי במשק. היקף התעסוקה אינו זהה במקרים רבים עם היקף התפוקה כי הראשונה מבוססת במידה רבה על כח אדם בלתי מקצועי ובלתי מאומן שתפוקתו נמוכה מזו של כח האדם הרגיל. בחקלאות, למשל, עובדים כיום הרבה נשים, נערים, פנסיונרים ומתנדבים. בתעשייה המספר הגדול של מועסקים כולל אבטלה סמויה — עובדים שאין להם בעצם תעסוקה והפריון שלהם נמוך מאד.

האבטלה הסמויה היא בחלקה תוצאה של מחסור באנשי מפתח בתעשייה. חסרונם של הללו גורם לאבטלה מלאה או חלקית של מפעלים או מחלקות בהם. לא אחת קורה במפעל תעשייתי כי מספר קטן של עובדים, חיוניים — מנהל עבודה, בעל מקצוע וכו' — בונים עבודה סדירה במפעל או במחלקה. במפעל „ויטה" לתוצרת מזון, חסרו, למשל, ארבעה מכונאים להרכבת קו הייצור במחלקת השימורים ואי שיחרורם מהצבא גרם לעיכוב רב בהפעלת מחלקה זו ולאי עמידה במועד הייצור המתוכנן וממילא גם בייצוא. מכונאים אלה, מסביר מנהל המפעל, מר מ. פלוטקין, התמחו בהרכבת ציוד למכונות לתעשיית השימורים ואי אפשר לקחת סתם מכונאי ולתת לו להרכיב ציוד ספציפי זה. מחלקת השימורים של „ויטה" אמורה להעסיק 200 איש והייצוא שלה מסתכם ב־300 אלף דולר. כלומר: תעסוקה של מספר כה גדול של עובדים תלויה בארבעה אנשים הנמצאים בצבא ושם הם ממלאים תפקידים לא חשובים ביותר, שגם אחרים יכולים לעשות.

מנכ"ל „אסם", מר א. פרופר, מביא דוגמא אחרת. במפעלו שבתה מכונה שבוע ימים והיא לא יכלה לייצר מוצרים חיוניים לצבא ולשוק האזרחי משום שהמכונאי שהיה צריך לתקן אותה היה בצבא ואחר לא ידע את מלאכתו.

דוגמאות אלו הן מעטות מיני רבות ומפעלים רבים אחרים יכולים להצביע על אנשים שלהם שבהם תלוי המשך הייצור התקין ושהחיוניות שלהם בצה"ל אינה גדולה וניתן לשחרר אותם למילוי תפקידים חשובים יותר מאלו שהם ממלאים בצבא.

בעייה קשה

בעיית אנשי המפתח התעוררה מיד לאחר פרוץ המלחמה כשנתברר כי הפעם יהיה גיוס המילואים ממושך ואם ניתן לאלתר ולתמרן בכח אדם רגיל אין הדבר אפשרי באנשי מפתח. התאחדות התעשיינים הגישה את רשימה של אלף אנשי מפתח שצה שחרורם דרוש מהצבא. שר האוצר, מר פ. ספיר, הבטיח להתאחדות להתערב אישית בנושא זה והוא אף דן עליו עם שר הבטחון והרמטכ"ל. מפעילות זו לא יצא כמעט דבר ועשרות איש בלבד שוחררו מקרב אלה.

במקביל לבקשה של שיחרור אנשי המפתח בתעשייה הוגשו גם רשימות של עובדים חיוניים ע"י גופים אחרים — היהלומנים, הקבלנים ועוד. בכדי לרכז את הפעולה הוחלט להקים ועדות צבאיות לתעשיות ושירותים שונים. בועדות אלה, שהוקמו ע"י משרד העבודה, ישבו נציגים של הענפים, נציגי משרדים ממשלתיים ונציגי צה"ל. ועדות אלו באו במקום ולהיות — הועדות ליד קציני העירים עסקו בשחרור מקירוח מילואים בימים כתיקונם. לפי ההבטחה היו צריכים להתחשב יותר בגורם המשקי בדיוניה על שיחרור אנשי מפתח ולגורם זה היה כמעט אותו משקל כמו לשיקול הצבאי של שיחרור האיש. נוסף לזה הובטח כי עבודת הועדות תהיה מהירה וההחלטה הסופית, הנתונה בידי צה"ל, תהיה אף היא מהירה.

תוצאות דלות ומצב חמור

לוועדות אלה הוגשו רשימות של שחרורים ע"י גופים כלכליים, הוגבת התאחדות התעשיינים. הללו ריכזו את הדרישות לפי הבקשות שהוגשו ע"י המפעלים, תוך סינון קפדני של הבקשות. בוועדות הענפיות עצמן נעשה סינון נוסף ונבדק אם אכן האדם שאת שיחרורו מבקשים הוא חיוני למפעל והוא אינו יכול להסתדר בלעדיו. לאחר כל הפרוצידורה הזו עדיין נשארה, כאמור, ההחלטה הסופית בידי צה"ל ואם נתברר שהאיש חיוני לשירות בצה"ל. לא שיחרר אותו.

התוצאות מדיוני הוועדות הענפיות היו דלות ומספר קטן מאד מבין אלה שהומלץ על שיחרורם אכן שוחרר. בכמה תעשיות חיוניות — דוגמת החשמל והאלקטרוניקה — הגיע המצב לכך שהיתה סכנה לייצור הבטחוני של מפעלים אלה, שכיום היא מהווה בהם אחוז ניכר. במיוחד קשה המצב בענף האלקטרוניקה — אומר מר א. אלון, מנהל אגף המתכת והחשמל בהתאחדות התעשיינים.

עקיפת הוראות המחבת

המצב הוא חמור יותר לאור שמתברר כי גם משעובדים את הנתיב הארוך של בירורים וסינונים, יש יחידות בצה"ל המתעלמות מהמצווים לשיחרור אנשים, המגיעים מאגף כח אדם במטכ"ל. מפקדי יחידות מוצאים דרכים כדי לעקוף את ההוראות או שהן פשוט מתעלמים מהן ואנשים נשארים ביחידותיהם למרות שהם צריכים להשתחרר. במקרים אחרים יש „סחבת" מכוונת ואנשים לא משתחררים מיד עם בוא הצו לכך.

למשק האזרחי ברור שיש לתת עדיפות לשיקולים של צה"ל. ואם עומדת הבעייה של איש מפתח בצה"ל ואיש מפתח במשק האזרחי העדיפות היא לשיקול הראשון. אולם, במקרים רבים מועסקים אנשים חיוניים במשק האזרחי בתפקידים בצה"ל שיש להם בקלות תחליף ע"י אחרים. הדרישה היא, לכן, להתחשב יותר בצד המשקי ובעת השיקולים האם לשחרר מישהו לשים יותר דגש על החשיבות של התפקיד שאותו יכול למלא האיש.

עם זאת ברור שאם ימשך המצב הנוכחי זמן ממושך לא יוכל המשק להיתלות רק בשיחרורים מצה"ל ועליו לעשות מאמצים להכשיר אנשים חדשים במקום אלה שגויסו כמו"כ דרושה יותר עזרה הדדית בין מפעלים ואם חסר במפעל כלשהו מכונאי צריכה להיות אפשרות של היעזרות במכונאי הנמצא אצל מפעל שכן ושאיננו מגויס.

תשונה שיטת הרישוי לעסקים

ועדת השרים לענייני פנים ושירותים אישרה הצעה של היועץ המשפטי לממשלה לשינוי שיטת הרישוי לעסקים. על פי שיטת הענקת רשיונות כיום לניהול עסקים כגון חנויות, מסעדות, מפעלי תעשיה בתי מלאכה וכיו"ב, ניתן הרשיון לעסק לתקופה של שנה אחת בלבד ומדי שנה חייב בעל העסק לבקש לחדש את רשיונו לתקופה של שנה נוספת.

ברוב המקרים היו רשויות הרישוי מחדשות את הרשיונות בדרך של שגרה, למעט מקרים מיוחדים אשר בהם היתה סיבה מיוחדת לאי חידוש הרשיון. לאור מצב עניינים זה, ועל מנת להקל על בעלי העסקים וכן לייעל את פעולותיהן המנהליות של הרשויות המקומיות, אושרה הצעת חוק אשר לפיה מאת קבלת החוק בכנסת ואילך יוצאו רשיונות לעסקים בלא הגבלה של זמן. עם זאת תקבע סמכות על פי החוק לבטל תוקף הרשיון במקרים מוצדקים, ובעיקר בשל אי קיום תנאי הרשיון.

שפל כלכלי בעולם מוסיף לבעיותיה של ישראל

מאת ד. יצחק

על סף שנת 1974 נראה כי שפל כלכלי ומיתון מאיימים על מדינות רבות. ממשלות נוקטות צעדים להכשרת דעת הקהל בארצותיהן לקראת מצב כזה והן מכינות אותו כ־כורח המציאות.

אם המשברים המוניטריים בשנים האחרונות בלטו על הרקע הארגוני בעיקר של שערים, הסכמי מכס וכד', הרי עתה נראה יותר שעומדים בפני משבר פיסי של גורמי ייצור. באה לידי ביטוי בעיית „התפוצצות האוכלוסין" שהשפיעה על מחסור בחומרי גלם מסויימים, ובמידה מסויימת גם של מזון (אף כי כאן חל שיפור בחדשים האחרונים). המשבר העיקרי הוא בתחום האנרגיה, כאשר הדלק עשוי להשפיע על כל מערכת הייצור.

אין היום ספק שאירופה עומדת בפני האטה בצמיחה הכלכלית, אך עדיין לא ברור שיעור ההאטה הצפוי. בארה"ב צופים שקצב גידול הצמיחה ירד מ־6 אחוז לשנה ל־1 אחוז בלבד. באותו זמן יעלה שיעור המובטלים מ־4.8 אחוז מכח העבודה ל־6.5 אחוז. ישנם כבר תחומים הממחישים כבר מצב: תעשיית הרכב והמטוסים בארה"ב כבר נפגעו. המפעלים „קרייזלר", „פורד" ו„ג'נראל מוטורס" צמצמו את ייצור המכוניות הגדולות. מפעלי רכב אחרים אף נסגרו. ייצור המטוסים הקלים צומצם. לכל אלה השפעה על תעשיות המתכת, הגומי והחשמל.

להתפתחויות אלה ישנה השפעה על שוק הכספים. מר משה מירב, הממונה על עיסקות מטבע חוץ בבנק ישראל והמחזיק את היד על הדופק שוק הכספים בעולם, מסר לנו על תופעות מעניינות בירידת שערי הריבית בעולם. שערי הריבית בהלוואות לזמן ארוך הם יותר נמוכים מאשר השערים בהלוואות לזמן קצר, בניגוד למקובל בדרך כלל. דבר זה היא תוצאה מכך שנמנעים מלקחת הלוואה לזמן ארוך מתוך הערכה ששערי הריבית ירדו.

תפנית במעמדו של הדולר

בתוך כך חלה תפנית במעמדו של הדולר. בעת שבשנים האחרונות, ובאמצע השנה המסתיימת, הוא סבל מירידת ערך, הרי עתה השתנה מצבו. הוא עלה מעת השפל שלו באמצע 1973 בשיעור של 10—20 אחוז בהשוואה למטבעות אירופיים שונים, בתוכם המארק הגרמני, הפרנק השוויצרי, הפרנק הצרפתי, המטבעות ההולנדיים ואחרים. חיזוק מעמדו של הדולר הוא תוצאה של שני גורמים עיקריים: א) השיפור המהותי שחל במאזן התשלומים של ארה"ב בעקבות פיחות הדולר וצעדי הבראה אחרים שנקט הנשיא ניכסון; ב) השפעת מסיכות הדלק, כאשר ארה"ב נפגעת במישרין פחות מארצות אחרות, שכן היא מייצרת בעצמה את הדלק שהיא צריכה, פרט לאחוז קטן שמקורו בייבוא.

השינוי שחל במעמדו של הדולר בהשוואה למטבעות האירופיים מעורר שאלה אם אמנם ילכו מדינות אלו בכיוון ההפוך מזה שבו הלכו בעת משבר הדולר. אז בוצע פיחות הדולר והיו תיסופים של מטבעות אירופיים. האם עתה צפויים פיחותים באירופה? ישנן הערכות כי בריטניה תלך בדרך זו בשל המשבר הכלכלי הפוקד אותה שהוא גם משבר ארגוני. יתכן שמדינות בודדות נוספות ילכו בדרך זו. אך הערכות הן שלא צפויה עתה תופעת פיחותים סימטניים באירופה.

ההשפעה על הלירה הישראלית

כיצד משפיע חיזוק הדולר על ישראל? הלירה הישראלית צמודה לדולר. עם התחזקות הדולר „התחזקה" גם הלירה, כלומר משלמים פחות לירות באופן רשמי בעד מטבעות אירופיים. פירושו של דבר הוא כי היבוא נעשה זול יותר ואילו תמורות הייצוא קטנות. ברור שאין זה מצב אוביקטיבי שישראל יכולה לעמוד בו.

בתנאים נורמליים היה צורך להינתק מהצמדת הלירה לדולר או לבצע פיחות של הלירה, כאשר שניהם הם למעשה אותו דבר. שונים הדברים כיום. פיחות לא יביא לצמצום היבוא. הייבוא לתצרוכת ישירה מצטמצם בלאו הכי, כתוצאה מירידה בכח הקנייה שבידי הציבור ומההיטלים שהוטלו. אם נרצה להביא לצמצום נוסף בצריכה הרי הטיפול יהיה קודם כל באמצעות הסובסידיות הגדולות שהממשלה מעניקה למצרכים רבים. לעומת זה יגרום פיחות להגברת לחצים אינפלציוניים על ידי גידול התמורות שבידי בעלי פקדונות במטבע חוץ, בעלי פיצויים אישיים ומעבירי כספים אחרים.

בעיית היצוא — חמורה

נשארת כמובן הבעייה המתריפה של הייצוא. בעבר הבטיחה הממשלה לשמור על רווחיות הייצוא, ואמנם נוהגה בהתאם להבטחתה. סביר להניח שבעתיד הקרוב תטפל הממשלה בעניין רווחיות הייצוא ע"י הגדלת התמריצים הישירים.

עם זה תצטרך הממשלה אשר תקום לאחר הבחירות להתבונן היטב בתמורות העוברות עתה על העולם מבחינת היערכות הכלכלית הכוללת שלנו. שפל כלכלי בעולם גורר עלינו נסיבות חדשות והדבר יחייב את התאמת המשק הישראלי, הנמצא בלאו הכי במשבר חמור מכח הנסיבות שנוצרו באיזורנו.

שערי המטבעות מתייצבים

מאת חיים לנגלבן

קשה לציין פעילות מסחרית מסודרת בסחר הבולים. רמת המחירים אמנם יציבה ואין נטיה לזעזועים. אולם אין תנועה מסחרית. הבולים העתיקים בכל המצבים יזכו לקליטה מיידית, מה שאין להגיד כלפי הבולים החדשים מהשנים האחרונות, הנסחרים בשוק במחירי הפסד ומתחת ערכם הנקוב. זאת כמובן תוצאה של המלחמה האחרונה, המרתקת בחזיתות שונות רבים מן האספנים, אשר בידיהם בולים לא רק לצרכי התחביב אלא בעיקר לשם השגת רווחים ומימון הנפקות חדשות.

שתי סידרות הבולים שראו אור בשבוע העבר, בולי נוף ובולי התערוכה הבינלאומית — רק לאחרונים היתה דרישה מוגברת, בעוד שאת בולי נוף, נרכשו לצרכי איסוף בלבד, בגלל מהדורתם הבלתי מבוקרת, ואינם משמשים כאוביקט להשקעה. התנועה ליד אשנבי המכירה של השירות הבולאי — ביום הופעת הבולים החדשים — היתה חלשה מתמיד ולא נראו תורים לידם. הדבר מוסבר בגלל מיעוט החומר למכירה, (רק שתי סידרות) ומיעוט הקונים. סבורים שלקראת תערוכת הבולים הבינלאומית „ירושלים 73", שתתקיים בחודש מארס 1974, תיתכן דרישה לבולי התערוכה מלפני שבוע, מצד אורחים ותיירים שיבואו לתערוכה. לפי הנסיון שיש לסוחרים, כל בולי התערוכה שהופיעו עד כה זיכו את בעליהם בהשואה גבוהה מהרגיל, פרט לגליון התערוכה „תבילי", משנת 1957, לרגל תערוכת הבולים הבינלאומית הראשונה — שהתקיימה בארץ. כמותו הודפסה כארבע וחצי מליון עותקים, — פי עשר מעל התערוכה הסביבה — ועד היום מחירו ירוד מאוד ללא סיכויים להתאוששות. מצפים להתגברות מדינית, שתאפשר קיום התערוכה הבולים „ירושלים 73" ולהנפקת שלושת גליונות הזכרון עם הערכים הגבוהים של ראשוני „דואר עברי".

הזמנות למטבעות מגרמניה

בשוק מטבעות הזכרון, חל שיפור ניכר, על אף העובדה כי השוק טרם חזר לפעילות מלאה. המשבר המוניטרי, הנהירה לדולאר, גרמו לשיפור בשוק המטבעות, לצת עתה בזהב. כל הגורמים חוזרים ומציינים את העובדה המשמעות כי על אף הציפיה כתוצאה מן המלחמה — לא נרשמו ירידות תלולות, כשם שקרה לענפי השקעה אחרים. להפך, הענף יצא מתוק ובדאי לעיסקות השקעה. בפרט שלארץ הגיעו הזמנות בלתי מבוטלות לכל סוגי המטבעות בפרט בזהב, בעיקר מגרמניה, המשקיעים, אינם ממהרים למכור את סחורתם במחיר זו. אלא מצפים לעליה גדולה. אנשי מקצוע משבחים כעת את המדיניות הזהירה של החברה הממשלתית למטבעות, שדאגה לצימצום המהדורה, חרף ההזמנות המוגברות, ההולכות וגדלות — ובצורה זו שמרה על ערכם הממשי של המטבעות. אותם אנשי מקצוע סבורים כי גם בעתיד תדע החברה לשמור רמת הכמויות, מבלי לגרום להצפת השוק. רק כעת מבינים סולם, כי סובת המדיניות של החברה הממשלתית, של פיזור המטבעות בין אספנים רבים, ואינה מאפשרת ריכוז המטבעות בידי משקיעים בודדים. המטבעות בצורה זו להכתיב את מחירי השוק.

להלן מחירי מטבעות הזהב כפי שנהוגים בשוק בין הסוחרים: הרצל 1962 — 3000 ל"י; וויצמן 1962 הזג — 3.600 ל"י; בנק ישראל 1964 1974 רגיל — 3.700 ל"י, קשוט 20.500 ל"י; נצחון 1967 — 4.600 ל"י; ירושלים 1968 — 2200 ל"י; שלום 1969 — 1950 ל"י; שלח את עמי 1972 — 2.300 ל"י; ליה למדינה 1973 — הסט השלם בערכים של 100, 200 ו־500 ל"י; 4.400 ל"י. הגליסוה — 2000 ל"י.

מרכזת טלפונית ניידת חדשה הותקנה לאחרונה בקריית ארבע. („סטאורפוטו")

מגמה בלתי־אחידה בשוק הדירות

מאת מ. בן שמעון

בשוק הדירות בבנייה הפרטית שוררה עתה מגמה בלתי ברורה. כוונתה אמנם התאוששות לעומת החדש אוקטובר כו כבר שיתוק כמעט בחולו. אך עם זאת התנועה עדיין חלשה וההבנה בתחום המחירים הן בלתי ברורות. רוב הקבלנים אינם מוכנים להוזיל את המחירים, אך קבלנים הזקוקים לכסף נוחים יותר ומוכנים לתתן הנחה קטנה ולתנאי תשלום נוחים יותר. בכל אופן — עליית המחירים נעצרה. באיזור תל־אביב אף חלה ירידה מסויימת ואילו בירושלים, חיפה, פ"ת, ב"ב וראש"צ מחירות יציבות.

בשנה שקדמה ליום הכיפורים עלו מחירי הדירות בכל הארץ ב־30—35 אחוז והיקף הבנייה והמכירות עלו מדי חודש בחודשו. הוא הדין לגבי דירות מיד שנייה ובהם לבגרים, עתה חלה ירידה במחירי המגרשים ב־10 עד 30 אחוז (בעיקר בת"א) ובדירות מיד שנייה קיימת נטייה לירידה כיוון שקונים הצריכים לעבור לדירות חדשות או שנכנסו להתחייבויות גדולות, נאלצים למכור דירותיהם גם במחיר נמוך יותר מאשר לפני המלחמה. לעומת זאת קיים היצע מועט של דירות משומשות קטנות כי משרד השיכון רכש ושכר כמה אלפי דירות בשביל עולים וממשיך בכך עם גידול העליה הפיגורים בקצב הבנייה של שיכונים.

בחברות השיכון הציבוריות המחירים יציבים פרט לגבי דירות שמחיריהן צמודות למדד יוקר הבנייה (ואלה הרוב) אשר עלה בנובמבר ב־10.3 והעולה אוטומאטית עם עליית המדד.

היקף מכירות הדירות הירידה במשך השנה הגיע בנובמבר ובמחצית הראשונה של דצמבר ל־35—50 אחוז מזה שבתקופה המקבילה אשתקד. כאשר מחירים העיקריה היא בדירות יקרות ובינוים לקונים שבנבן הציאות החליפו את דירותיהן בגדולות יותר או באיזור אחר.

הגורמים למגמות הסותרות

המצב בשוק הדירות אינו ברור כי קיימות בספר מגמות סותרות:

מצד אחד גורם המצב הקיים השלכותיו על המשק והציבור כעת ולתקופה בלתי ידועה בעתיד לביקוש מוקטן בכלל ולדירות יקרות בפרט, כן חלה כאמור ירידה במחירי המגרשים ונפסקה קנית מלט במחירי השוק ונפסקו התשלומים „מתחת לשולחן" לעובדים ולמנהלי עבודה. מגבלה זו ואי יכולת של חלק מהקבלנים להחזיק בדירות בלתי מכורות זמן ממושך, משפיע בכיוון הורדת המחירים. אולם לעומת זאת קיימת עלייה ניכרת במחירים של מספר חמרי בניין (גם מאז פרוץ המלחמה) בעשרות אחוזים, ושל תעריפי ההובלה (אפילו לפי מחירי מחי"ח) שמה אחוז ויותר. גם האווירה של התייקרות כללית והשמועות על פיחות וכן העובדה שרוב הקבלנים ובעלי מגרשים מעדיפים להמתין מאשר למכור במחירים מופחתים — גורמים למגמה, כך שהתפתחות המחירים והיקף המכירות עתה אינם מהווים אינדיקטורים ברורים לגבי המצב בעתיד הקרוב וכל שכן לטווח ארוך.

האלו המחירים

מחירי הדירות החדשות בבנייה הפרטית (שלושה חדרים) הם:

תל אביב, שיכון בבלי: 170—200 אלף ל"י; צפון: 250—300 אלף; ככר המדינה (4 חדרים): 280—300 אלף ל"י. תכנית ל' (4 חדרים) — עד 340 אלף;

רמת גן וגבעתיים: 130—180 אלף ל"י. פתח תקוה וחולון: 110—130 אלף ל"י; רעננה: 95—130 אלף. ראשון לציון: 90—110 אלף.

מיד שניה ודמי מפתח

המחירים לדירות מיד שניה ובדמי מפתח במצב טוב ובסביבות הם כדלקמן: איזור תל אביב — 2 חדרים: 85—125 אלף ל"י; 3 חדרים: 150—220 אלף; 4 חדרים: 200—280 אלף.

קיים ביקוש לדירות בדמי מפתח והמחירים הם בצפון ומרכז תל אביב: 2 חדרים — 40—55 אלף; 3 חדרים 45—75 אלף ו־4 חדרים 50—80 אלף ל"י.

אצביע בעד המפד"ל

תורה ועבודה
ב„ראש צורים", גוש עציון.

כי חבריה מקבלים על עצמם עול מצוות ואינם נוטשים החובות לבנין המדינה ולהגנתה. חבריה נמצאים בכל מקום. מגינים על הגבולות. מתנחלים בנחלת אבות. בונים את אזורי־הפיתוח. מעבדים את האדמה. מפתחים את התעשיה. עוסקים במסחר. יוצרים בשדה המדע. לומדים בבתי־אולפנא גבוהים ולנים באהלה של תורה.
חבריה הקימו מפעל חינוכי מפואר — את החינוך הדתי. את הישיבות התיכוניות ותנועת־נוער רבת־הישגים. ותרמו תרומה סגולית למערכת החינוך היהודית שאין דומה לה.

אני מאמינה שהמדינה זקוקה למפד"ל חזקה

ב
חזית דתית לאומית
המזרחי-הפועל המזרחי

מנכ"ל משרד החקלאות א. ברום:

יש להגביר את הייצור החקלאי בכל הענפים

מיבוצים רבים במשק החקלאי אמר א. ברום, כי חלה הקלה רבה בתחום זה עם הבאה 750 כיבאיות מתוך 1500 שהוזמנו.

עם זאת הטעים, כי „לא נחזור ל־כוח אדם בתהבולה בשיעור שהיה קיים לפני המלחמה. על המשק לבצע עבודות עם אנשים מעטים יותר ו־פחות משאיות. ימי המלחמה הוכיחו כי הדבר אפשרי".

כנס לשכות „בני ברית" מאירופה נערך בארץ

כ־300 צירים מ־74 לשכות „בני ברית" ב־13 ארצות אירופה נת־כנסו אתמול במלון „השרון" בהר־צליה לוועידה השנתית. בוועידתן בישראל — צויין במסיבת עתונאים בת"א מר ג. בלוך, נשיא גליל אירופה של „בני ברית" — מביעות הלשכות באירופה את הזדהותן עם מדינת ישראל ועם אחיהם ואחיו־תיהם שבציון.

מר י. אלפסי, סגן נשיא אקו־קוטיבי של „בני ברית". אמר כי הכנס האירופאי הוא אחד הכנסים של „בני ברית" שייערכו בעתיד בארץ. הוועידה העולמית של הארגון תיערך בשנה הבאה בישראל והן עומד גליל עצבון לשלוח מש־לחת הזדהות לישראל.

מהציבור סבורים צה"ל ניצב כיום בכוננות מלאה

86 מהאוכלוסיה היהודית ה־במדינת ישראל מאמינים כי צבא כיום במלוא כוחו וב־מלאה. ממצא זה הועלה על קהל האחרון של מכון „הקי" שנערך בשבוע ש־

...

לאחר ההצבעה ביום שני — לימוד תורה בצוותא

מאת כתב „הצופה" בירושלים

יוזמה מקורית לניצול רוחני של יום השבתון לאחר מילוי החובה האזרחית בבחירות, נקט בית המד־רש הגבוה לתורה והוראה בבת־ים. הנהלת בית המדרש החליטה ל־ערוך ביום שני הקרוב מחזור רא־שון של „בר בי רב בהד יומא" — מעין „יומו כלה" ליום אחד, מאות מתושבי העיר הפנויים מעבודתם בבחירות יוהו ביום זה בבית ה־כנסת „ברום ישראל" יעסקו בלי־מוד תורה בהדרכת אב־רכי הכולל...

הרב הראשי וראש אב בית הדין ברחובות הרה"ג שמחה הכהן קוק, רבה הראשי של בת־ים הרה"ג פסח קוקיס, ראש ישיבת „קול יעקב" בירושלים הר־ה"ג יהודה עדס, ראש ישיבת ש־עלבים הרה"ג מאיר שלזינגר וראש ישיבת „תורת חיים" בבני ברק ה־רב שמעון בעדני.

יום הישיבה ייערך החל מ־9.30 בבוקר ויסתיים בתפילת ערבית. דברי סיכום ישמיע הרב אליהו בקשי־דורון, ראש בית המדרש ה־גבוה להוראה ורב שכונת רמת־יוסף, רבה הגשיא התיקים בבת־ים.

רבים מתושביה הדתיים התחיל־ניים של בה"ים לבר נרשמו בבשר־דה הכרוזה הדתית והאבצבעה גבאי בתי הכנסת לישיבה החד יו־מית.

עציר נמלט תוך ניצול סעות בזיהוי

עציר נמלט אתמול מבית המעצר בהיכל המשפט בתל אביב, תוך ני־צול טעות בזיהוי. בעקבות הבריחה הובא לבית משפט השלום בתל אביב אדם אחר, מקס עמרם, החשוד בסיוע לבריחה. נציג המשטרה סיפר כי עמרם עמד להשתחרר בערבות מתא המעצר שבבית המשפט. כאשר קראו בשמו העמיד פני ישן, ואילו עציר אחר, סידני טובול, יצא במקומו ו־נמלט.

הבורח לא נתפס עד כה.

תכנון ירושלים יידון בבריסל

תכנון ירושלים, שעיקרו הבעיות ההברתיות, המשקיות הסוציאליות של העיר ומניעת טעויות־תכנון ש־נעשו ע"י אדריכלים ומתכננים ב־ערים אחרות — יידון בסוף ינואר 1974 בבריסל.

הדיון יתקיים בכנס הועד הפועל של המרכז הבינלאומי לשיתוף פעו־לה טכני (אי.סי.טי.סי) בראשותו של יו"ר הועד הפועל, המהנדס אל־חנן פלס מישראל.

היו"ר היוצא של המרכז הבינלאו־מי, ד"ר יאן דאם מהולנד, מסר פרטים אלה לכתב עתי"ם בלוד לפני צאתו את הארץ ביום ב' במטוס „אל על" לאמסטרדם.

ד"ר יאן דאם היה אחד האישים המרכזיים בקונגרס העולמי השלישי של אינג'ינרים וארכיטקטים שנערך בישראל.

ד"ר יאן דאם מסר, כי בישיבת הועד הפועל של המרכז הבינלאומי, שנערכה בירושלים, סוכם כי בישיבה הבאה תורכב ועדה מבין 41 חברי הועד הפועל מ־35 מדינות. תפקידה של ועדה זו יהיה — לקיים מ־עקב מקצועי רצוף אחר ההתפתחויות בתכנונה של ירושלים וליעץ לראש העיריה מר טדי קולק על הכשך התכנון.

תבוטל ההגבלה לגבי הפרס הראשון בלוטו

החל מהגרלת הלוטו 1/74 שתת־קיים ב־1.1.74, תבוטל ההגבלה ל־גבי הפרס הראשון בלוטו לפיה ה־זכיה הבירבית לטופס היתה מק־סימום 250,000 ל"י. החל מהגרלה 1/74, יוכל זוכה יחיד לזכות ב־פרס ראשון מצטבר בן חצי מיל־יון לירות.

חולקו 230 מילגות לתלמידי ישיבות תיכוניות ומקצועיות

מאת כתב „הצופה" בירושלים

מאתיים ושלושים מילגות בשיעור של 600 עד 1000 ל"י הוענקו אמש ע"י שר הדתות, ד"ר זרח ורהפטיג לתלמידי ישיבות תיכוניות ומקצו־עיות ממשפחות ברוכות ילדים ה־לומדים ב־26 מוסדות חינוך מכל רחבי הארץ.

מילגות אלה ועוד 230 מילגות נוספות יחולקו השנה מטעם קרן מיוחדת ע"ש ד"ר יעקב הרצוג ז"ל מי שהיה מנכ"ל משרד ראש ה־ממשלה.

ד"ר ורהפטיג שעמד בדברי ברכתו על מידותיו הטרומיות של המנוח, הדגיש כי מפעל של עידוד תלמידים נזקקים המשתלבים ללימודי תורה ומדע מהווה את ההנצחה היפילה ב־יותר לדמותו של האיש שהיה רב, מדען ואיש ציבור.

דברי ברכה השמיעו ד"ר ישראל סרן, מנכ"ל מדרשית נועם בכפר־סבא והר"ב אברהם ודידבר. בשם ה־מוסדות. בהם לומדים מקבלי הפרס הודה הרב משה פירסס, מנהל ישיבת הדרום ברחובות.

בטקס שהונחה ונוהל ע"י הרב אברהם ישעיהו דולגין, מנכ"ל משרד הדתות ויו"ר קרן המילגות השתתפו אמו של המנוח הרבנית שרה הרצוג ואלמנתו הגב' פנינה הרצוג.

16.5 מיליון דולר — שיא ביצוא מכתשים־אגן בשנת 1973

תומרי הדברה לחקלאות הפכו ל־אחד מהסעיפים החשובים ביצוא הישראלי. על כך מעיד סיכום ה־צוא של מפעלי מכתשים (באר־שבע) אגן (אשדוד), שנהכתם השנה ב־16.5 מיליון דולר. שני המפ־עלים המשווקים את היצוא במשו־תף שייכים לחטיבת הכימיה של „כור" ויצואם מגיע ל־60 ארצות.

מנכ"ל כור כימיה, צבי צור, צ־יין כי למרות ביוס 40% מכלל העובדים בתחלת המלחמה, הושג ב־מלואו היעוד המצטבר ביצור ב־חודשי אוקטובר נובמבר, ובחודש דצמבר הועמד הייצוא על סך של 3.8 מיליון דולר.

מפעלי „מכתשים"־„אגן" מייצאים חלק מתוצרתם לדרך נמל אילת ב־עיקר לארצות המזרח הרחוק, אוס־טרליה ואפריקה.

המפקה על כוח אדם: ניתן להפעיל את „פרוקלס" המושבת

ניתן להפעיל את מפעל „פריקלס" באיזור ים המלח בכוח העבודה ה נוכחי ולא היתה כל הצדקה לסגור את המפעל ולהפסיד של 65 אלף ל"י ליום — אמר אתמול המפקה הכללי על כוח־אדם שליד משרד העבודה, מר מאיר צ'ציק לכתב עתיים.

המפעל מייצר תחמוצת מגנזיום הושבת ביום ב'. הנהלה המפעל טע־נה, כי הייצור הופסק מאחר ומספר מגויסים מקרב עובדי המפעל, שהם אנשי מפתח, לא שוחררו מצה"ל.

בעלי תפקידים חיוניים שוחררו מצה"ל

המפקה על כוח האדם אמר לכתב עתיים, כי הוא בדק ומצא כי בעשרת הימים האחרונים שוחררו מצה"ל 11 בעלי תפקידים חיוניים במפעל ו־יחסית למספר עובדים חיוניים ב־מפעלים אחרים מאותו סדר גודל, מצבו של „פריקלס" טוב וניתן ל־הפעילו.

כן אמר מר צ'ציק, כי הוא מתפלא על הכבית הטלוויזיה החד־צדדית ש־הוקרנה בנושא זה מבלי לבדוק, ל־דבריו, את המצב לאשורו עם גורמים הנוגעים בדבר. הוא הוסיף, כי יש כיום במרכז לאקדמאים שליד משרד העבודה רשימה של 800 מהנדסים, הנדסאים, כימאים וביאולוגים, ו־כיוצא באלו שניתן היה לנצלם מיד במפעל.

„המלחמה שיתקה את המחשבה הישראלית"

יהושפט הרכבי אינו צופה הסדר בג'נווה

„הופתענו בבלחמת יום הכיפו־רים, קודם כל משום שאנו משקי־פים על העולם הערבי דרך עיניים אינטרסנטיות המעוותות את התמו־נה האמיתית" — אמר יהושפט הר־כבי בארוחת צהרים במועדון לש־כת מסחר ותעשיית ישראל — אמ־ריקה שנתקיימה אתמול.

בהציגו את האתגר העומד בפני מדינת ישראל ביחסים עם הער־בים, ציין הנואם כי אנו זקוקים ל־מידה גדולה של סבלנות להתקיים ולפעול תוך אי־ודאות. הכוונות ה־ערביות, כפי שהשתקפו בוועידה ג'י־נבה. אינם מצביעים על גמישות כלשהי. על כן הסיכוי להסדר הוא רחוק ואם יושג, יהיה זה במחיר טריטוריאלי כבד מאד. לעומת זאת, הסבירות של אי הסדר גדולה יותר, כלומר, נצטרך להמשיך ולחיות ב־מצב של סכסוך ממושך שאינו ב־הכרח מצב מלחמה קבוע.

התפיסה הערבית של הזכויות ה־לגיטימיות של הפליטים הערבים היא החזרתם לישראל באופן שישפיעו באופן משמעותי על מבנה המדינה ועל מהותה הפנימית.

נחמות כאילו הערבים אינם מ־אוחדים ועל כן לא יפעלו במאוחד הוכתר כבלתי נבונות ואין דוגמא טובה לכך מהצלחת חרם הנפט.

שגיאתה של ישראל לא נבעה מ־אי ידיעה אלא מקונספציה מוטעה מיסודה. ההנחה כי סאדאת הוא מין ג'עברי, לא עמדה במבחן המציאות.

שואב אדים וריחות במטבח מכשיר חדיש במגוון „אמקור"

בתכנון המטבח המודרני בארה"ב ובאירופה תופס מקום חשוב מתקן מיוחד לשאיבת אדים וריחות. למכ־שיר בזה נודעת חשיבות מיוחדת בתנאי האקלים של הארץ, במיוחד בעונת הקיץ, ובהתחשב עם שטחו המוגבל של המטבח. למלוי צורך זה הוציאה כעת „אמקור" לשוק שו־אב אדים וריחות מדגם משוכלל.

השואב החדיש מונע ספיגה לראות של עשן, גזים ובקטריות בשעת הבי־שול, זאת בעזרת מסנן פחם אקטיבי בשטח סינון של 2,000 סמ"ר, ה־דואג לספיגת הריחות. מסנן ספוגי המשולב במכשיר ושתפקידו לקלוט לכלוך ואדי שומן שומר על הרהוט ועל נקיון הקירות ושלימות הצבע.

מחיר המכשיר המשוואה באיכותו לתוצרת חוץ — 790 ל"י, והוא ניתן להרכבה עצמית.

● קבוצה ראשונה של מורים צעי־רים מארגנטינה הגיעה לארץ, ב־מסגרת סיורי אהדה לישראל המאור־גנים ע"י הפדרציה הציונית ב־רחבי העולם. קבוצה זו היא הרא־שונה מבין למעלה מ־20 קבוצות מ־9 מדינות שכבר אישרו עד כה בואם לישראל.

יוצאי ארה"ב ואנגליה יקימו כפר תעשייתי דתי ליד צפת

מאת סופרנו בתל אביב

כפר תעשייתי דתי, יוקם בקרוב, בסביבות צפת והוא יאוכלס על ידי עשרות משפחות מיוצאי ארצות הברית, קנדה ואנגליה, שהתארגנו כבר במסגרת המרכז לקואופרציה של הפועל המזרחי.

בפגישה שקיימה אתמול בין נציגי המחלקה להתישבות של הסוכנות ה־יהודית, בהשתתפות פרופ' רענן וייץ ראש המחלקה וסגן המנהל מר אברהם רוזנמן ונציגי המרכז ל־קואופרציה של הפועל המזרחי — מר שלום זילברפרב ומר שלום שפירא, סוכם עקרונית על עליתו לקרקע של כפר תעשייתי זה. התכבית המקורית הראשונה היתה לכונן את הכפר בגוש עציון.

הכפר מיועד לאיכלוסם של כמאה משפחות. לפי שעה נמצאים בארץ יותר מ־30 משפחות עם ילדיהם ו־שאר המשפחות מתכוננות לעלות ל־ישראל בקרוב.

מקורות הפרנסה העיקריים של ה־כפר התעשייתי הדתי, יהיו מפעלי מתכת ועצצועים וכן ענף התיירות, כמו כן מתכננים יוזמי הכפר, הקמתה של ישיבה.

ביניתיים נרשמה כבר הקבוצה כ־אגודה שתופית להתיישבות תע־שייתית והיא מאוגדת במרכז הקואו־פרציה של התנועה. רובם של העולים הינם חניכי תנועת בני עקיבא ו־השומר הדתי.

ירושלים

הרצאות מדעיות באגודת העתונאים

הערב ב־7.30, הרצאתו של פרופ' אליהו כץ וגב' ציונה פלד על ה־נושא: „שיחות ושמועות בשעות משבר". הכניסה לכל.

תל־אביב

מסיבת חנוכה בביהכ"ס „כנסת מרדכי"

מסיבה זאת חנוכה תתקיים אי"ה היום ב־6.30 בערב בנוכחות אדמו"ר מסדגורה, בבית הכנסת „כנסת מרדכי", רח' פנקס 41.

תורנות בתי מרקחת

ירושלים: „הרצל", רח' יפו 36 טל. 225059, „אל זהרא", רח' אל זהרא, טל. 283543.

תל אביב: „בורדאו", רח' בן יהודה 183, טל. 242673, „הנביאים", רח' המלך ג'ורג 72, טל. 286740, „יאני", רח' יהודה הלוי 67, טל. 612474.

פתח תקוה: „אסותא", רח' ברון הירש 21, טל. 911710.

רמת גן והסביבה: „רמה", רח' ז'בוטינסקי 65, טל. 793483.

בת ים: „הופכך", רח' דניאל 4.

חולון: „שיניך", רח' סוקולוב 68.

בני ברק: כמו בר"ג.

הרצליה והסביבה: „אלרט", רח' סוקולוב, רמת השרון.

נתניה: „מרכזי", רח' הרצל 36, טל. 22139.

רמלה־לוד „מרכזי", רח' ז'בו־טינסקי 13, רמלה.

באר שבע: „רמב"ם".

לוח הצופה

● דרושה בחורה או אשה לטפל בשתי ילדות נחמדות שתישן אצל־נו בת"א בחדר נפרד, וניהול משק בית, משכורת גבוהה ותנאים טובים. נא להתקשר אחה"צ או בערב למס. 237321, ת"א.

● למכירה בבאולה דירת 3 חדרים, פינת אוכל, מרוהטת ארונות קיר, קומה ראשונה, גינה, לין דר שמאי 12 ב' טלפון 233778 221937, ירו־שלים.

בבית המשפט המחוזי בתל אביב — יפו

תיק עזבונות 4772/73

בענין: ירושת המנוחה בלימה זיל־ברביש מרחוב שינקין 28, גבע־תיים שנפטרה ביום 10.11.73 בבני־ברק.

המבקש: יוסף זילברביש מרחוב עמישם 60, תל אביב.

הזמנה

להווי ידוע, כי הוגשה לבית המש־פט בקשה למתן צו המכריז על יורד־שת המנוחה הנ"ל והנני מזמין בזה כל אדם הטוען, שיש לו טובת הנאה בעזבון המנוחה והרוצה להתנגד ל־הכרזה, להגיש תוך 15 יום מיום פר־סום הזמנה זו, התנגדות להכרזה המבוקשת, שאם לא כן, יתנן בית ה־משפט צו כטוב בעיניו.

דוד הך, שופט

רשם בית המשפט המחוזי

שוק ניירות־הערך בצל סוף השנה

סוף השנה האזרחית, שהיא גם שנת המאזן של הבנקים ונופים כל־כלים גדולים נוספים, הטיל את צילו השבוע, הן על שוק המניות השקט הורדים והן על שוק המיל־וות הפעלתני. הדבר הורגש השנה אולי בכוער מוקדם מהרגיל — כי בגלל יום הבחירות וסוף השבוע שלפניו יהיה יום 27.12 היום הא־חרון לעיסקות בסופיות בשנת 1973. שוק המניות כמעט ולא הגיב ב־

50% מניות הסבה (אשתקד 25%) ולפני שנתיים 1007 הסבה).

מחזורים גדולים במלוות צמודים

בשוק אגרות־החוב היתה פעילות ענפה ביותר, כאשר המחזור היומי התקרב לעתים ל־10 מיליון ל"י. הפעילות אינה משתקפת במחירים, כי מול הצעים הגדולים הופיעו גם קונים בסכומים מתאימים, וב־שוק לא חסר כסף הפיכן לקנות „מציאות" גם בעשרות מיליוני ל"י. הצעים הגדולים נובעים בעיקר ממכירות לשם פרעון חובות ול־קבלנים לפני סוף השנה — וכתו־צאה מכך המחירים נשארו ביזבם ברמה שלפני עליית הכדד ב־11 לדצמבר, הם צתה וכולם ב־3% — 5% מבחירי ההנפקה של הסדרות החדשות. הדבר מורגש גם בשטח ההנפקות, וסדרה ע"ו של מילוה הפיתוח בסך 50 מיליון ל"י עד לא נכבבה למרות שעברו כ־10 ימים מתאריך הופעתה. אולם אפשר להניח, כי אחרי עבור תא־ריך 31 לדצמבר, ולאור הציפיה להעלאה נוספת של מחירי הדלק גם בארץ, תתחדש עלית צמודי המדד לקראת פרסום המדד הבא.

עליית תלולה בדולר נת"ד

השבוע גברה גם הפעילות בזירת ההשקעות הקשורות בדולר: דולר נת"ד ירד זמנית מ־4.65 ל"י ל־4.61 ואח"כ חזר ועלה עד 4.67 ל"י — תוך גידול בהיקף העסקים. נס־יונות לרכוש מילות הצצמודים ל־דולר הנסחרים בל"י) גרמו לקפי־צות תלולות בשערים — לאחר ש־הכמות שבמחזור בסוגים אלה היא מצומצמת ביותר — פרס לאי"ה של מפעלי ים המלח, אשר מהן ניתן להשיג כמויות מסויימות, אולם ב־גלל מועד פדיונם המאוחר יחסית אלה פחות מבוקשות.

מפליא הדבר, כי למרות הבי־קוש לנת"ד שוק האגרות העבירות בהגה"ד הוה הלש — אולי סימן ל־כך כי רוב המשקיעין בנת"ד ולא ב־עוניינים רק ברווח מהיר ולא ב־השקעה קבועה הנושאת רבית. ה־סדרות בדולרים ירדו לרוב בב־1%, הוסדרות בפרנקים שויצרים בשיעורים חריפים יותר.

בבורסה

חיוב על ההצלחה הראשונית של ועידת ג'נבה — אך אין להאשים את הציבור גם בפסימיות או בא־וירת מכירות — הציבור פשוט היה אדיש לגבי כל הנעשה בשוק המניות ותהתוצאה מכך המחזור ה־יומי הלך והצטמצם שוב, ולולא כמה תנועות מיוחדות — כגון ב־אמצי רכישה בחברת „כלל השק־עה" או עיסקות „ארביכוריג" במ־ניות ניו־יורק בין ניו יורק לתל אביב — המחזור היה יורד לכמו־יות סימליות. הידיעות הכלכליות מאירופה ומחזית הנפט גם בן אי־נו עשויות לעודד את מגמת הקנ־יות.

השבוע הלז ירידות של 3%—5% במניות אי.די.בי., בנק לאומי ו־דיסקונט השקעות, בעוד שברוב ה־מניות הירידות לא הרגו מגבול 2% ורבות אף שמרו על יציבותן. ירידות של 5% ויותר יש לציין ב־חברה לקירור, עוז השקעות, פר־יון, אלרו, תעל ו„פז".

עליה מתונה נכיר בקבי „כלל" (כולל תנודות חריפות במניות „א־זורים" ועלית „אלקטרה" בנות 1 ל"י): במניות הבקרקעין חלפטון, ישרס, (אחרי ירידה תלולה), מני־ית התעשיה אליאנס, אלקו טבע ע"ש ומולר, ומניות הנפט „נפטא". ביום ב' בלטה עלית מניות לאומי השקעות, חבי „טבע" הבריוה על

נהגש ע"י בנק המזרחי המאוחד במחלקה לניירות ערך

נרשמו לנשואין

הרבנות הראשית והמועצה הדתית ירושלים

אמסלם חיים בן נפתלי (רוק) ברוקו־ירושלים; בוזל סלוה (צביה) בת סלוב (רוקה) ברוקו—ירושלים.

סיידוף אריה בן צבי (רוק) ישראל—ירושלים; דדון ברוריה בת ברוך (רוקה) ברוקו—ירושלים.

חנניה רפאל בן משה (רוק) ישראל—בני־ברק; כהן (כולזובי) יפה בת אברהם (אלמן) (רוקה) פרס—ירושלים.

איבגי עברם בן חיים (רוק) ברוקו—ירושלים; אהרן אסתר בת עבדאללה (עי רקה) (רוקה) ישראל—ירושלים.

גולדשאולף בן צבי בן מאיר (רוק) ישראל—ירושלים; בלום (בלובשטרוכס) ס־ריה בת צבי (רוקה) ישראל—ירושלים.

פרנקל יהודה בן משה (רוק) צ'כיה־ירושלים; גולדנברג מרים בת יוסף (רוקה) רומניה—אשקלון.

ביטון כאיר בן מסעוד (רוק) ברוקו־ירושלים; חנה בלנה (כוהן) בת כוריס (כשה) (רוקה) ישראל—ירושלים.

קדרו יהודה (נסים) בן אברהם (גרוש) ברוקו—גליל המערבי; לוי (ברביבקי) אסתר בת אברהם (גרושה) ברוקו—ירו־שלים.

אביתר (עבדולחק) אברהם בן לוי (רוק) מרוקו—כרמב רבתיה; לוי אסתר בת יוסף (רוקה) תורכיה—ירושלים.

גיל עם (גליקמן) גבריאל בן יוסף (רוק) ישראל—רמת השרון; פריבר שושנה בת יצחק (רוקה) ישראל—ירושלים.

בלום יצחק בן משה (רוק) קאריסין־ירושלים; הזוה רוחמה בת מרדכי (רוקה) ישראל—ירושלים.

פרקס חיים צבי בן אברהם יהודה (רוק) ישראל—צפת; שיפלי (ברצקי) חיה בת יעקב (יעלה) (רוקה) ישראל—ירושלים.

גבלי יהודה בן משה (רוק) ישראל—כוכב רבה ודיאל; הראיה סרה בת שלום (רוקה) ישראל—ירושלים.

לסינסקי ארקדי בן יעקב (גרוש) רוסיה—ירושלים; סמורברנין בלה בת אב־רהם (רוקה) רוסיה—ירושלים.

שוחם אביל בן דוד (רוק) עיראק—תל־אביב; גבריאל רבקה בת משה (רוקה) ישראל—ירושלים.

הרבנות הראשית חיפה

סלומון שבתון (רוק) בוריה—חיפה; לוי דליה בת יהושע (רוקה) חיפה.

פרהבנדפור כהרב בן יצחק (רוק) פרס—ק. ים; אהרונוף בלכה בת מרדכי (רוקה) רוסיה—ק. ים.

דויטש שאול־אנדרי בן אלכסנדרו (רוק) רומניה—חיפה; בליס רחל בת בקס (גרושה) רומניה—ס. הכרמל.

בליזר בבלי בן משה (רוק) רוסיה—ק. אתא; דונץ אליזבטה בת דוד (רוקה) רוסיה—ק. אתא.

זאיציק יוסף בן אחיאב (רוק) רוסיה—חיפה; לוין נאוה בת יעקב (רוקה) חיפה—ק. אתא.

גרדובסקי יעקב בן מלכה (רוק) מאוריה—חיפה; הרשקוביץ שושנה בת סנדר (רוקה) חיפה.

קריסמן שמשון בן יעקב (רוק) חיפה; כהן, שרה בת ישראל (רוקה) רומניה—חיפה.

דסקלו דוד בן באיר (רוק) חיפה; כורחי אלכסנדרה בת יחזקאל (רוקה) ארגנטינה—חיפה.

גרינן יאיר בן יוסף (רוק) ישראל—אור־הנסת; עפר עידית בת יששכר (רוקה) חיפה.

שניינברג יצחק בן לאון (רוק) פולניה—חיפה; פליגמן לאה בת נח (רוקה) חיפה—ק. מוצקין.

שברתי משה בן אבנר (גרוש) הונגריה—חיפה; גרו איירין בת אבזור (גרושה) הונגריה—חיפה.

קרביס קרוליל בן סימון (רוק) ר"ר מניה—ר"ג; ליבוביץ רות בת אבריקה (רוקה) ציליה—חיפה.

ביסרני יצחק בן אליעזר (רוק) תורכיה—חיפה; פורקל חנה בת הרי (רוקה) ארהב—חיפה.

קרצר דורון בן פרידל (רוק) רומניה—חיפה; קלין ויטרה ארגה בת יעקב יעקב (רוקה) רומניה—חיפה.

תמכי חיים בן יעקב (רוק) עיראק—חיפה; לוי אסתר בת כבשה (רוקה) חיפה.

ארזי יצחק בן ינאל (רוק) פולניה—נהריה; תנעגו רות בת אברהם (רוקה) מרוקו—רכסים.

דור יעקב בן בהם (אלמן) חיפה; ספיר מלכה בת בנימין זורא (אבניה) חיפה.

שלומי ישראל בן כהנה (רוק) לבנון—חיפה; בנזאגו אורה בת אברהם (רוקה) צפת.

שהרית מיכון בן יצחק (רוק) מרוקו—חיפה; אבוחסירה כרים בת יעקב (רוקה) מרוקו—חיפה.

הלסבן אברהם בן שבתי (רוק) חיפה; בלאו חוה בת סנדור (רוקה) רומניה—חיפה.

אורן אליעזר בן לאון (רוק) סבריה—חיפה; סטריל רבקה בת חיים (רוקה) צפת—חיפה.

בלכה יוסף בן שבתו (רוק) מרוקו—חיפה; ריגקוביך ברית בת מרדכי (רוקה) חיפה—כפר הסידים.

ויסוקר יוסף בן יצחק (רוק) תורכיה—כפר הגלים; תחליך רינה בת יעקב (רוקה) חיפה.

רוכמן אריה בן ברוך (רוק) סבריה—חיפה; אבני כלכה בת אליהו (רוקה) חיפה.

קופלביץ אריה בן יחזקאל (רוק) חיפה; קלין גבות בת זאב (רוקה) רומניה—חיפה.

כהן נסים בן מלכה (רוק) חיפה; בניטה יעל בת יעקב (רוקה) חיפה.

אלגריסי צברה בן לאון (גרוש) מרוקו—חיפה; אלגריסי בריליה בת אהרן (גרושה) חיפה.

שרביט אשר בן כהנה (רוק) חיפה; תא־זנה רותה בת יעקב (רוקה) רחובות—חיפה.

ביראני פנחס בן פנחס (רוק) תוניס—ס. הכרמל; ביטובי בריה בת דב (אלמלה) (רוקה) רומניה—חיפה.

ליברט כמיס גוחוד בן משה מרדכי (רוק) תורכיה; צוקם רות הלכה בת כת־ריאל (רוקה) חיפה.

סוריכאא יוסף בן חיים (רוק) חרדה—ישראביבא; בהם לאורה בת שמואל (רוקה) חיפה.

לינגר נתן בן יוסף (רוק) רומניה—חיפה ק. חיים; דבי סוזנה בת יהודה (רוקה) ברוקו—חיפה ק. חיים.

בדילר לבכן בן בנו (רוק) חיפה; שוי קרוח כרים בת יהודי (רוקה) חיפה.

ויסכן אברהם בן נתן (רוק) חיפה—צבא; סידק עידה בת מרדכי (רוקה) חיפה.

לשכת הרבנות — אשקלון

קריסי הרצל בן דנבו (רוק) טריפולי—אשקלון; כבודי נבכי לאה בת כבוח (רוקה) רחובות—אשקלון.

חזן יצחק בן אליהו (רוק) מרוקו־אשקלון

בראבץ שושנה בת אליהו (רוקה) רחובות־אשקלון.

צקבאשוילי משה בן שמואל (רוק) גרוזיה־אשקלון; סבדידשוילי לבהבה בת יוסף (רוקה) גרוזיה—לוד.

אדיזיאשבילי סימון בן אבש (רוק) גרוזיה—אור־עקיבא; טטראשבילי ליאנה בת שבואל (רוקה) גרוזיה—אשקלון.

עפרית מתהרת בן שמעון (רוק) מרוקו—אשקלון; לוי בכשרה בת יעקב (רוקה) רחובות—אשקלון.

בכלר נחום בן פנחס (רוק) כפר־ברוח—אשקלון; ליבוביץ בריה בת נתן (רוקה) רומניה—אשקלון.

פסיליי ויקטור בן יוסף (רוק) טריפולי—אשקלון; סלהוב חיה בת יעקב (רוקה) טריפולי—בני־ברק.

מסיח ציון בן רפאל (רוק) ברוקו—ירושלים; אבדיגיל שולמית בת יוסף (רוקה) ברוקו—אשקלון.

אשר שבעון בן אדיחוד (רוק) בריקין—באר־שבע; סרדר צביה בת סרור (רוקה) רחובות—אשקלון.

דיבר אפרים בן מרדכי (רוק) פולין—אשקלון; דיבנר ציציליה בת צבי (רוקה) בריה"מ—אשקלון.

בקבוצה ארכזס גילבר בן אליהו (רוק) טוניס—אשקלון; טיגלר לילי בת ישראל (רוקה) רחובות—אשקלון.

לשכת הרבנות — המועצה הדתית שדרות

אהרונוביץ יואב בן זאב (רוק) ישראל—קבוץ ניר־עם; צוביבציקי חנה בת אהרון (רוקה) צרפת—קבוץ־ניר־עם.

עמר אלי בן יצחק (רוק) מרוקו—שדרות; נתנאש שרי בת חנניה (רוקה) מרוקו—שדרות.

אבו אלברט בן אליהו (רוק) מרוקו—שדרות; מחיבה אגש בת שלום (רוקה) מרוקו—ירושלים.

לשכת הרבנות המועצה הדתית אבן־יהודה

יוסף בן סעדיה כהר (רוק) אבן יהודה; חבר בת חיים הוד (רוקה) שער אפרים.

זאב בן פיטר אשבר (רוק) איזה השומר; רחל בת אברהם אשבר (רוקה) כל יצחק.

יעקב בן אברהם אשרי (רוק) אבן־יהודה; רחל בת בנימין בן דוד (רוקה) עין־ורד.

המועצה הדתית — הרצליה

עבוס בן ידדן בדכס (רוק) רמת־השרון; נעבי בת צבי הוכסטין (רוקה) הרצליה.

ישראל בן אליעזר לוי (אלכן) הרצליה; ריקובה בת אהרון (הכתי) לוי (אלכבה) הרצליה.

יהיא בן חסן כעדה (רוק) הרצליה; רבקה בת בנימין גרמה (רוקה) הרצליה.

ברדכי בן אהרון לוי (רוק) הרצליה; יונה בת יוסף ארבאי (רוקה) רהובות.

אלכסנדר בן יהה הרבן (רוק) רמת־גן; דוריה שושנה בת זורברס בכרך (רוקה) הרצליה.

לשכת הרבנות עכו

פרוסס הנריך בן יעקוב (רוק) עכו—פולין; פוגל חנה בת שמאל (רוקה) עכו.

ברוס חנניה בן דב (רוק) חיפה; ווייס יוכבד בת ליאופולד (רוקה) עכו.

גה הלמה בן יצחק (רוק) עכו—קונגו; עים סורמה בת אברהם (רוקה) עכו.

בליק דן בן אבריק (רוק) ראשון לציון; ספירא נעמי בת משה (רוקה) קבוץ יסעור.

סרהלל ברק בן סביון (פנוי) נתניה—רוסיה; שוורץ זאהרה בת ארתור (פנויה) עכו—רוסיה.

עדכי רפאל בן משה (רוק) קבוץ יסעור; מרגוזקי חוה בת הנריק (רוקה) ק. חיים—פולין.

שבעון יוסף בן צלח (רוק) ק. אתא—עירק; אוחיון זהבה בת יהודה (רוקה) עכו—ברוקו.

שאר יוסף בן אהרון (רוק) עכו—צרפת; בלהם אסתר בת יעקוב (רוקה) עכו—מרוקו.

כישל צבי בן דוד (רוק) עפולה; גרינ־ברג ציפה בת אליהו (רוקה) חיפה.

עבאסי אלברט בן שבעון (רוק) עכו—מרוקו; בן שבחת ויכטור בת יהושע (רוקה) עכו—מרוקו.

כבשה אברהם בן יצחק (רוק) עכו—סוריה; בחמבוס סהיה בת ויקטור (רוקה) עכו—ברוקו.

בבית המשפט המחוזי בתל־אביב—יפו

ת. ע. 4519/73

בענין: — עזבון המנוחה לאה אד־לר־פליגל ז"ל, שנפטרה בהרצליה ב־17.9.1973.

המבקש: — אריה אדלר־פליגל, ע"י ב"כ עו"ד ד"ר אלברט אליה, מרח' יהודה הלוי 94, תל אביב.

הזמנה

להווי ידוע כי הוגשה לבית המש־פט בקשה למתן צו המכריז על יורד־שת המנוחה לאה אדלר־פליגל ז"ל. הריני מזמין בזה כל אדם הטוען שיש לו טובת הנאה בעזבון של ה־מנוחה והרוצה להתנגד להכרזה, ל־הגיש תוך 15 יום ביום פרסום הזמנה זו, כתב התנגדות להכרזה המבוקשת, שאם לא כן יתן בית המשפט צו כטוב בעיניו.

דוד הך, שופט

רשם בית המשפט המחוזי

בית הדין הרבני האזורי ירושלים

תיק 516/תשל"ד

הוגשה בפני בית הדין בקשה ל־מתן צו ירושה על עזבון המנוחה גלברג בת שבע שנפטרה בירושלים ביום ס. בסיון תשל"ג 9.6.73.

הזמנה

כל התובע טובת הנאה וכל מ־ענין שיש לו סיבה להתנגד לבקשה הנ"ל יבוא לבית הדין וימסור טע־נותיו תוך 15 יכים בתאריך פרסום הזמנה זו, שאם לא כן יתן בית הדין צו כראות בעיניו.

(—) המזכירות

בבית המשפט המחוזי בירושלים

תיק עזבונות 594/73

בענין: עזבון המנוח יצחק פרדו, מירושלים, שנפטר ביום 29.10.1973.

המבקש: אברהם פרדו מיוצג ע"י ב"כ א. קצבורג עו"ד אשר מענו להמצאת כתבי בי־דין הוא: רח' סוקולוב 16 ירושלים.

הזמנה

להווי ידוע כי המבקש הגיש לבית המשפט בקשה ליתן צו המכריז על ירושת המנוח הנ"ל, והנני מזמין בזה כל אדם הטוען שיש לו טובת הנאה בעזבון והרוצה להתנגד לבקשה לה־גיש תוך 14 יום מיום פרסום הזמנה זו התנגדות לאותה הכרזה שאם לא יתן בית המשפט צו כטוב בעיניו.

י. וייס, שופט

רשם בית המשפט המחוזי

בית הדין הרבני האיזורי חיפה

ב"ח בכסלו תשל"ד 23.12.73

הוגשו בפני בית הדין בקשה למתן צווי ירושה בתיקים המפורטים להלן, כל התובע טובת הנאה או המעונין בעזבון שאחת הבקשות מתייחסת אליו ורוצה להתנגד לה, יבא לבית הדין וימסור טענותיו תוך 15 יום מיום פרסום הזמנה זו, שאם לא כן יתן בית הדין צו כטוב בעיניו.

תיק שלד/732

בענין ירושת המנוח שמואל אורנ־שטיין ז"ל שנפטר בקרית בנימין ב־יום כ"ו בתשרי תשכ"ו 23.10.65.

המבקש בנו אברהם אורנשטיין.

תיק שלד/746

בענין ירושת המנוח ישראל סחר־סוב ז"ל שנפטר בחיפה, ביום כ"ה חשון תשל"ד 20.11.73.

המבקשת: אשתו בלה סחרסוב.

תיק שלד/756

בענין ירושת המנוח שלום זייד־שנייד ז"ל שנפטר בחיפה, ביום ט"ו סיון תשל"ג 15.6.73.

המבקשת: אשתו רבקה זיידשניידר.

תיק שלד/765

בענין ירושת המנוח אליעזר סוקר ז"ל שנפטר בחיפה, ביום ג' בתשרי תשל"ד 29.9.73.

המבקשת: אשתו פרידה סוקר.

תיק שלד/768

בענין ירושת המנוח אברהם־אלברט כהן ז"ל שנפטר ביקנעם, ביום י"ד תשרי תשל"ד 10.10.73.

המבקשת: אשתו ג'ורג'יה כהן.

תיק שלד/785

בענין ירושת המנוח ליאון זיילר ז"ל שנפטר בחיפה, ביום ד' אלול תשל"ג 1.9.73.

המבקשת: אשתו רייזה זיילר.

הרב רפאל שהיידט

עוזר ראשי למזכיר הראשי

בתי קולנוע ירושלים

אורגע — הדהליל
ארנון — המיטה המעופפת (4)
הבירה — דעם הכמש
אוריון — גם מלאכים אוכלים שעועית

בתי קולנוע תל־אביב

אסתר — מלכודת ההופס (6)
גורדון — הבלונדיני עם הנעל השחורה (31)
בת — פיס ושלי (14)
חן — האשלט הגדול בעולם
פאר — היורש (4)
סינרמה — 35 יום בפקינג
דרייב־אין — 7.15 אבא מהארכ 9.30 ימי הנעורים הסוערים
ליבור — מי רצה את שילה? (2)
תבור — המכורים לתאוה (4)

בתי קולנוע חיפה

אורה — מלכודת לבייבי סיטר
אמפיתיאטרון — הקירה
אורלי — הבלונדיני עם הנעל השחורה (5)
ארמון — מעל עץ תלוי (2)
בירון — נקמתו של הפרסקס
עצמון — הבריחה
פאר — האשלט הגדול בעולם
רון — בחגיקה ביניאסיה

היום

יום רביעי א' טבת תשל"ד 26.12.73

פ' ויגש

הפרק: מלכים ב' טו—טז; המשנה: זבחים י', ז—ח; הדף: זבחים פו; ההלכה: או"ח שג—ד, כו—ב.

שידורי ישראל

השידורים בעברית

6.00 (ג' ב') 7.00 (ב'): 8.00 (ב'): 9.00 (ב'): 10.00 (ב'): 11.00 (ב'): 12.00 (א' ב'): 13.00 (א' ב'): 14.00 (א' ב'): 15.00 (א' ב'): 16.00 (ב'): 17.00 (א' ב'): 18.00 (א' ב'): 19.00 (א'): 20.00 (א'): 21.00 (ב'): 22.00 (א' ב'): 23.00 (א' ב'): 24.00 (א' ב'): 01.00 א' וב').

שידורי תכניו. לעולים (ב') עברית — 19.00; יידיש — 19.10 לאדינו — 20.00; מוגרבית — 20.15; רומנית — 20.30; רוסית — 20.45.

רשת א'

08.05 „אנתולוגיה" 10.05 „באוצר ה־ברכיה" 11.00 צ"ז — עברית לפט 11.15 שידורים להלבידים בבתיה"ס היסודיים 11.35 שיר ובזמון 12.15 „הבה צבאיים" על בימהם יום הספורים" 12.35 „הוברים צהריים" 13.25 „קונצרט צהריים" 14.10 לאט ולילי 15.05 „יהף אחרת": „ארכה ילדים" 15.30 כשור באנגליה בופק ע"י הבי.בי.סי. 15.45 „באוצר הספרים" 16.06 התזכורת הסימפונית דרושה 18.05 הדלקת נר ...

רשת ב'

08.11 „בוקר טוב" 10.05 „כאן בביה"ר 11.40 „לאן הערב ... 12.05 „בצבצב יהב" 12.30 „הן כימך" 13.00 „בתוי היום 13.25 שירים ... 13.45 הצ־כולה בחירות 14.10 „כאן אהוד ... 15.05 ... 15.53 „הדרך" 16.05 ... 16.30 ... 16.35 ... 17.05 „הגבורות הללו" 18.05 הדלקת נר 18.15 ... 19.30 ... 21.05 ... 21.30 ... 22.05 ... 23.25 ... 01.05 ...

גלי צה"ל

06.05 צלילי בוקר 06.55 לבגורים ... 07.05 ... 07.55 ... 08.30 ... 10.55 ... 11.05 ... 11.35 ... 12.05 ... 12.30 ... 13.30 ... 13.35 ... 13.55 ... 14.05 ... 14.55 ... 15.05 ... 17.05 ... 17.40 ... 19.05 ... 21.05 ... 22.05 ... 23.53 ... 00.05 ... 00.30 ...

טלוויזיה בללית

17.30 חדשות עברית 17:32 ידידי פליקס 18.00 ... 18.30 ... 19.00 ... 19.15 ... 19.30 ... 20.00 ... 20.27 ... 20.30 ... 21.00 ... 21.50 ... 23.50 ...

זכו בלוטו

בהגרלת לוטו שהתקיימה אתמול הועלו בגורל הבספרים הבאים: 03, 13, 19, 33, 37, 38. והמספר הנוסף: 06.

בבית המשפט המחוזי בתל־אביב—יפו

תיק עזבונות: 4582/73

בענין: הצוואה של המנוח ד"ר יו־סף קליינברגר ז"ל, שנפטר בתל אביב, ביום 15.11.1973. (כ"א חשון תשל"ד).

המבקשה: — בריס קליינברגר, ע"י ב"כ עו"ד משה קרישבין, כתל־אביב, שד' רוטשילד 57.

הזמנה

להווי ידוע כי הבבקשה הגישה ב־קשה למתן צו קיום צוואה של ה־מנוח ד"ר יוסף קליינברגר ז"ל.

הריני מזמין כל אדם הטוען שיש לו טובה הנאה בעזבון והרוצה להת־נגד למתן הצו המבוקש, להגיש תוך 15 יום מיום פרסום הזמנה זו, הת־נגדות למתן הצו המבוקש, שאם לא כן יתן ביה"ם צו כטוב בעיניו.

דוד הך, שופט

רשם בית המשפט המחוזי

תיאטרוני ישראל

26.12.73 הערב

הבימה:

שלום שלום
ואין שלום:
אופקים
כך אוהבים האחרים
תל־אביב האולם הקטן
בשעה 7.00

הקאמרי:

כמוב בעיניכם:
תל אביב
עין לי עין לי:
תל־אביב, ב־3.30—10.30
שלך שלומה:
ערד

התיאטרון העירוני חיפה

בשרות צבאי:
צה"ל

הצפה

עתון יומי
HATZOFE DAILY

המו"ל: הצופה בע"מ. עורך: ש. דניאל. מערכת ומנהלה תל־אביב, רח' המסגר 66, ת.ד. 2045, טל. 35421. השכות בפון הדאר 41144 ✱ סניף ירושלים: רח' בן יהודה 3, ת.ד. 1148, טל. 35609 528344, בערב: טל. 234918 ✱ סניף חיפה רח' אלהורוב 2, טל. 663628. דפוס הצופה בע"מ, ת"א, רח' המסגר 66, טל. 33534.

●

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות והמבזקים

ע.ת.א?

עם מי תלך המפד"ל ב־

ישנם הרואים במערך את הגורם לכל המחדלים

ישנם הרואים בליכוד גורם אופוזיציוני אך חסר יכולת ביצוע

לאיזו קואליציה תצטרף המפד"ל בתל אביב?

לעינינו יעמוד שיקול אחד בלבד!

טובת העיר ואזרחיה והבטחת צביונה היהודי של תל־אביב

נציגות בעיריה איננה עסק פרטי

המפד"ל איננה בכיסה של אף מפלגה

המפד"ל-כח מאזן בעיריה

ב

חזית דתית לאומית
המזרחי-הפועל המזרחי
תל-אביב
מטה הדור הצעיר

הרמטכ"ל הבטיח למושביץ ביצוע הוראת השחרור של אנשי מפתח במשק

מאת סופרנו הכלכלי

הרמטכ"ל, רב־אלוף ד. אלעזר הבטיח אתמול לנשיא התאחדות האיכרים, מר מ. מושביץ, לדאוג לכך שמפקדי היחידות יבצעו את ההוראות בדבר שחרור אנשי מפתח כי משק משירות מילואים בצה"ל.

מר מושביץ, דן עם הרמטכ"ל בצורך לשחרר אלף אנשי מפתח בחקלאות, דרישה שהתקבלה בספר פקודות ועד כה באה אל סיפוקה. הוא הדגיש כי גם במקרים רבים בהם כבליעות הועדות הוצאו ל[illegible] ... ההוראות ש[illegible] יבוצעו להם.

לגבי צבא הבטיח הרמטכ"ל את הבנתו העקרונית בשחרור אנשי מפתח, בצינו כי הוא מבין את רגישות הבעיה החומרתה.

הסוכה מפורטת יותר הבטיח לתת בנושא זה ביום ו' הקרוב.

(ראה כתבה בנושא זה בעמוד 4).

משפחת ה"פליי בוי" לא הגיע ארצה ולא יהולל לחיילים

בהקשר לידיעות שנתפרסמו בעתונות בדבר משלוח הירחון "פליי־בוי" לחיילים, מודיעה מכירתה של הגב' קציר כי ה משלוח לא הגיע ארצה ולא יחולק לחיילים.

הערב — הדלקת נר שמיני של חנוכה ליד הכותל

הראשל"צ הרב הראשי לישראל הר"ע יוסף, ידליק היום בשעה 16.40 בכותל בליווי מקהלה את הנר ה־שמיני של חנוכה בכותל. במעמד ההדלקה יגיד הראשל"צ דברי ברכה ועידוד לחיילים לפצועי צה"ל ולכלל עם ישראל.

מחסור בדירות מעכב התיישבות נוספת ברמת המגשימים

מאת סופר "הצופה" בגליל

המושב הדתי רמת מגשימים ב־דרום רמת הגולן קלט אחרי המלחמה שבע משפחות. בגלל חוסר שיכון נדחו בקשה של משפחות נוספות להצטרף למושב — על כך מסר מרכז המשק ביום ה' [illegible].

כדי לקדם את הבנייה ברמת מג־שימים אירגן המושב קבוצה פועלי בנין בקרב חברי המקום המונה ש־מונה איש. הקבוצה התחייבה לבצע השנה עבודות בניה בשיכונים ומבני משק בסך של 800,000 ל"י.

כ. גוטליב מסר, כי הושלמה זריעת 3000 דונם חיטה וצפוי 2000 דונם נוספים בשיתוף עם ישובי צפון הגולן. כן מסר כי ביטים אלה הקים ברמת הגולן "רשות ל־מרעה" מטעם משרד החקלאות אשר הפקה על חלוקת שטחי מרעה ונצור לם המדריבי עדרי בקר ובשר בישובי רמת הגולן.

ירידה ברכישת מלווה מרצון

עליה בחסכון חוזי ובהחזקה במזומנים

באחרונה ניכרים סימנים לנטיגה ברכישת מילוות החסכון מרצון, ולעומת זאת יש עליה בצורות בתכניות של חסכון חוזי, הכוללות חסכון ל־בנין, קופות גמל וכו', בהן התוסך מתחייב על פי הסדר מראש — מסר ד"ר יעקב פקר, מנהל רשות החסכון במשרד האוצר, בתכנית "על אנשים ומספרים" ששודרה אמש ברדיו.

לאוקטובר. (הערת המערכת: ב־השוואה לנובמבר 1972 חלה ירידה של 35 אחוז).

ד"ר פקר ציין, שבציבור קיימת נטיה להחזיק במזומנים, ואף זו תו־פעה מבעיה, כאשר האוסף אינו ר־רוה וקיימת צפיה ל"יום סגריר". "בצעה גם דבר זה יכול להיחשב יחסכון".

ד"ר פקר הוסיף, כי יש ירידה בר־לשה ברכישה פתרים בניר־קיימה, ר דבר זה היה צפוי בגלל מצב הבהר־חות והקצעת ההכנסה של הציבור. אולם מה שמפתיע הוא, שגברה ר־כישת המכוניות בנובמבר בהשוואה

● בשל מגר של עכבר שנמצא ב־קופסת אורז סוחן כתוצרת מפעל המזון התל אביבי של ש. אביאס, "עליזה" בע"מ, נקנס המפעל ב־1000 ל"י על ידי שופט השלום הראשי ב־חיפה ד"ר ה"י. לוין.

תרעומת על הבטחת רבינוביץ לצעירי ח"ץ לאפשר פעילות "תרבותית ובידורית" בשבת

— מאת סופרנו בתל־אביב —

הבטחתו של ראש עיריה תל־אביב מר יהושע רבינוביץ, לראשי קבוצת ח"ץ — רשימת הצעירים, שהביעו נכונותם לוותר על ההתמודדות בב־חירות לעיריה ולתמוך ברבינוביץ כראש העיריה — להיענות בחיוב ל־תביעותיהם ולאפשר פעילות "תר־בותית ובידורית" בלילות שבת בתל־אביב, עוררה פליאה תרעומת בקרב הציבור הדתי בתל־אביב.

סגן ראש עיריה תל־אביב, עו"ד ח.מ. בסוק, שיגר אתמול מכתב ד־חוף לראש העיר ובו הוא תובע ל־הבשיק ולהבטיח את השמירה על חוקי העזר העירוניים, האוסרים, כ־זכור, את קיומן של הצגות בלילות שבת בעיר.

במכתבו כותב עו"ד בסוק בין ה־שאר: "בעתון הארץ, מאתמול, מר־באת ידיעה לפיה הבטחת לראשי ח"ץ כי החל מיום השישי הקרוב ת־הורשנה הצגות ועצרות בעיר וכי את־יחס באהדה לתביעה לארגן התחבורה ציבורית בשבת לימי.

כאשר להתבורה הציבורית בשבת לים, הרי ש"עוד חוק למעצר מבחינת הצגה ומבחינת הרכבה של הנהלת העיר לאחר הבחירות" ובאשר ל־פלילות מקומות הבידור בלילות ה־שבת, הרי שסבורני, מסיים עו"ד בסוק, שגם כעונה זו של בחירות ושל הבטחות לחוגי לחץ, אין לוותר על מיבול תקין של העיריה ושמירה על חוקי העזר שלה. "מה שראית כ־טוב וכבגין לפני כ"4 חודשים בתחום שמירה על השבת בפרוזדור של ה־ציר והקפדה על חוקי העזר של ה־עיריה טוב גם עתה".

ראש העיר, נתבקש על ידי עו"ד בסוק, לנקוט בצעדים מיידיים ל־שמירה השבת בתל־אביב ולא לתת יד לעבירה על חוקי העיריה. כן נת־בע ראש העיר לדאוג שבתי הקולנוע ומקומות הבידור יהיו סגורים בלילות השבת.

הגרח"ד הלוי בכולל בשכ' התקוה

הרב הראשי ואב"ד לתל־אביב, הרב חיים דוד הלוי, השמיע שיעור בהלכה בפני אברכי הכולל ע"ש "ר' יוסף חיים" בשכונת התקוה. ובתום שיעורו עמד על חשיבותם של הכו־לילים במרחבי העיר בכלל ובשכונות בפרט.

משדר־רדיו ומרכזת חדשה נחנכו בקרית יובל

משדר רדיו רב עוצמה, המכוון למזרח אירופה ולצפונה, הופעל ב־יום ג' ע"י משרד התקשורת. המשדר הוא בן 300 קילווט והוא השני ב־סדרת משדרים לשידור בגלים קצרים.

המשדר החדש נמצא בבנין אחד עם מרכזת הטלפונים החדשה בקרית יובל בירושלים, שגם היא נחנכה ב־אותו מעמד, בהשתתפות שר התק־שורת מר שמעון פרס.

השר אמר בעת הטכס, כי בעיצומה של המלחמה הפעיל משרדו את ה־אוטוסטרדה הטלפונית הגדולה ביותר בארץ, המקשרת את ירושלים אל הל־אביב ושאר חלקי הארץ. עד כה פעלו בציר ירושלים—תל־אביב כ־אלפיים אפיקי טלפון, ואילו קיבולו המלא של הכבל החדש מגיע ל־11 אלף אפיקים, שיופעלו בהדרגה ב־התאם לגידול הצרכים.

משרד התקשורת השקיע בפיתוח הטלפון בירושלים מאז איחוד כרבע מיליארד ל"י והכפיל בתקופה זו את כמות הטלפונים בעיר. השנה בוצעו בירושלים חפירות לכבלי טלפון ל־אורך 40 ק"מ ומאז איחוד העיר מאותיים ק"מ.

המרכזת החדשה בקרית יובל, בה הושקעו 36 מיליון ל"י, תכיל 15 אלף מספרי טלפון. היא מורכבת מסוג חדש של ציוד טלפונים המאפשר איכות גבוהה יותר בשירות, ניצול יעיל יותר של רשת הקווים ואחזקה זולה יותר. הציוד יוצר והותקן ע"י הדריאן. המנויים של מרכזת זו יהיו הראשונים בירושלים, שיקושרו, ב־עוד כשלושה חודשים, למערכת ה־חיוג הבינלאומי הישיר.

גם שר האוצר יקים ועדה למלחמה בחרם הערבי

מאת סופרנו הכלכלי

יום לפני כינוס הכנס למלחמה ב־חרם הערבי, המאורגן ע"י אישים בגופים כלכליים וציבוריים מהמגזר־רים השונים בישוב, נמסר מטעם ה־אוצר כי גם שר האוצר עומד להקים ועדה שתעסוק בפעילות דומה.

יוזמתו זו של שר האוצר עוררה תמיהה בקרב יוזמי הקמת הוועדה הראשונה, מאחר ולפי. ספיר היה ידוע על יוזמה זו והוא לא ניסה לשתף פעולה עם הוועדה והעדיף לפעול במקביל.

החוגים אלה מציינים גם כי מוטב שגוף לא ממשלתי יעסוק בנושא זה וגוף המוקם בהשראה ממשלתית יהיה מוגבל בפעולותיו. העיתוי של הודעת האוצר, סמוך לבחירות, אף הוא עורר פליאה, בעיקר שעד כה לא עשתה הממשלה כמעט שום דבר בנושא החרם הערבי.

● שיטה קמעונאים חיפניים הור־שעו בבית משפט השלום בחיפה ב־אשמת אי הצגת לוח מחירים ותפ־קעת מחירים של מצרכי מזון בני־פיקוח.

הגיעו ראשי החינוך היהודי באמריקה

ב"ה

36 אנשי צמרת החינוך היהודי בארצות־הברית ובקנדה הגיעו ארצה באמצעות המחלקה לחינוך תורני ב־גולה של ההסתדרות הציונית העול־מית לסדנא חינוכית של שבועיים.

המחנכים עומדים בראש רשת בתי ספר יומיים המקנה חינוך יהודי ־כללי לעשרות אלפי ילדים. הם באו ארצה לסדרת פגישות עבודה עם עמיתיהם הישראליים כדי לדון ב־התפתחויות האחרונות בשטח החינוך עקב מלחמת יום הכיפורים וכדי ל־העביר לתלמידיהם בגולה את דבר ישראל הנאבקת על קיומה.

האורחים יבקרו במוסדות החינוך ובמרכזיות פידגוגיות. הם ישמעו שיעורים לדוגמא במקצועות היהדות וישתתפו בדיונים מקצועיים יחד עם מפקחים ישראליים. כמובן יפגשו עם רבני הארץ ועם אנשי רוח. בתכנית סיור ליטורי בגולן בעקבות לוחמי יום הכיפורים, טקס חלוקת תפילין בבסיס חיל אויר, ערב מוקדש ללקחי המלחמה האחרונה בבית הטלוויזיה בירושלים.

הקבוצה באה בלווית מר אריה בורגנשטרן, בציג המחלקה לחינוך תורני בגיו יורק הרב יוסף פריל.

לחברתנו שושנה רוחמכין

ברכת מזל טוב לבבית

לרגל נישואיך עם בח"ל

רוב אושר

מחלקת המיסים המרכזית

לשכת המיסים מחוז ירושלים

ההנהלה והעובדים

אישים ומוסדות

— הרבנים הראשיים, שרי ממשלה, חברי כנסת, רבנים, דיינים, ראש עיריית ירושלים, פקידי משרד הדתות וקהל רב השתתפו אמש בחגיגת הבר מצוה של הנער רפאל, בנם של דוד וברכה גלס, סמנכ"ל משרד הדתות, שנערכה באולם עליאש שליד בית הכנסת ישורון בירושלים.

— הרב הראשי לאוסטריה, ע. אייזנברג, יו"ר הקהק"ל באוסטריה; מר מ. ג. אנגלסמן, יו"ר הקהק"ל בהולנד; מר ה. רוק, יו"ר הקהק"ל בשבדיה הגיעו להתייעצויות עם אנשי הנהלת קק"ל במשרד הראשי ב־ירושלים.

המועצה הדתית דימונה

המועצה הדתית דימונה מכריזה על מכירת מכונית כרמל דוקס 1971.

את הרכב ניתן לראות במוסך ש.ר.ד. באר־שבע, כל יום משעה 8 בבוקר עד 15.00.

בדבר פרטים נא לפנות למזכיר המועצה הדתית דימונה.

את ההצעות יש להגיש בדואר רשום אל מזכיר המועצה הדתית.

התאריך האחרון להגשת ההצעות הוא יום שלישי כ"א בטבת תשל"ד, 15 לינואר 1974.

אין המועצה הדתית מתחייבת לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או כל הצעה שהיא.

הרב אלמליח אברהם

יו"ר המועצה הדתית דימונה

מחלקת התרבות וההסברה

המפלגה הדתית לאומית • הסתדרות הפועל המזרחי בישראל

היום, יום רביעי, א' טבת תשל"ד (26.12.73)

חיפה

מפגש בוגרי הנוער הדתי יתקיים באולם הסניף, בהשתתפות: זבולון המר — סגן שר החינוך והתרבות, פרופ' י. ירניצקי — מועמד המפד"ל לעיריה. על הנושא: "פני הנוער לאן?" בשעה: 7.00

בית שמש

אסיפת עם תתקיים באולם הקולנוע, בהשתתפות מ. חזני — שר הסעד. בשעה 5.30 אחה"צ

אשקלון

אסיפת עם תתקיים באולם "המלך שאול" — אפרידר, המנחה: אבוחצירא ברוך — ממלא מקום ראש העיר, הנוכחה: אברג'יל אברהם — יו"ר המועה"ד. בשעה 6.30 בערב

נתיבות

עצרת זכרון תתקיים בבית־הכנסת "אהבת יצחק", בהשתתפות: הרב צבן שליט"א, ח"כ הרב מ. צ. נריה, אהרן אבוחצירא — ראש עירית רמלה. שלום רנינו — ראש המועצה המקומית. בשעה 5.00 בערב

נצרת

מפגש פעילים ואוהדים יתקיים באולם הסניף, בהשתתפות אליעזר גואלמן. בשעה 6.00 בערב

רעננה

אסיפת עם באולם הסניף, בהשתתפות ח"כ ד"ר יהודה בן־מאיר. בשעה 7.00 בערב

סביון

מפגש פעילים יתקיים בבית הת' ליבגוט, בהשתתפות ח"כ ד"ר י. גולדשמידט. בשעה 8.00 בערב

קרית מוצקין

אסיפת עם תתקיים באולם הנוער, בהשתתפות ד"ר י. בורג — שר הפנים. בשעה 6.00 בערב

קרית ים

אסיפת עם וחנוכת בית הפרעוה"ז תתקיים באולם החדש, בהשתתפות ד"ר י. בורג — שר הפנים. בשעה 7.00 בערב

קרית שמואל

אסיפת עם תתקיים באולם התרבות בסניף, בהשתתפות ד"ר י. בורג — שר הפנים. מנחה: הרב ורדשואר — מזכיר הסניף. בשעה 8.00 בערב

מחולה

הרצאתו של דוד פרינר תתקיים באולם התרבות.

בר־אילן

באוניברסיטת בר־אילן באודיטוריום, תתקיים הרצאתו של ח"כ ד"ר י. בן־מאיר. בשעה 1.00 אחה"צ

בת־ים

חוג בית יתקיים בבית־הכנסת עלי לוב רח' נגבה 10, בהשתתפות: רב רדיטש — יו"ר המועצה הדתית, יצחק טורק — סגן ראש העיריה, אורי פלח — מזכיר סניף הפועל־המזרחי. בשעה 6.00 בערב

בת־ים

חוג בית יתקיים בבית הת' מזרחי ברח' ויצמן 51, בהש־תתפות: רב רדיטש — יו"ר המועצה הדתית, יצחק טורק — סגן ראש העיריה, אורי פלח — מזכיר סניף הפוהמ"ז. בשעה 7.15 בערב

אשדוד

חוג בית יתקיים בבית אסתר קליינן ברח' נורדאו 217, בהשתתפות ח"כ אברהם מלמד. בשעה 7.00 בערב

רמת־גן

חוג פעילים ואוהדים יתקיים בבית ד"ר י. פרידלנד ברח' סבנקין 1, בהשתתפות: מ. אולה, ש. דורפמן. בשעה 8.45

רמת־השרון

הרצאתו של הרב מ. אמיתי תתקיים בבית־הכנסת "מורשת אבות". בשעה 7.00 בערב

אור־עקיבא

מפגש פעילים יתקיים באולם הסניף, בהשתתפות מ. ישי. בשעה 6.00 בערב

נתניה

אסיפת חברות תתקיים באולם "רינטון" ברח' החלוצים 9, בהשתתפות הרבנית רחל נריה, הת' רובין — סגן ראש העיר. בשעה 8.00 אחה"צ

חולון

מפגש פעילים יתקיים ברח' באזליק, בשכונת פרית־שרת, לחוג אקדמאים. בהשתתפות: צבי ברנשטיין — מזכ"ל המפד"ל. בשעה 6.30 בערב

באר־יעקב

מפגש פעילים יתקיים בהשתתפות הת' שלמה מכלוף.

יהוד

חוג בית יתקיים בבית הת' פרל, רח' ויצמן 2, בהשתתפות: רפאל מרובקה. בשעה 7.00 בערב

הסתדרות הפועל המזרחי

מחלקת התרבות — סניף תל־אביב

מסיבות חנוכה

היום יום רביעי, ז' דחנוכה, א' טבת (26.12.73)

- בשעה 12.00 בצהרים בבית הכנסת אליהו הנביא רח' ההקה 63 בהשתתפות: מר מ. שינמן, יו"ר המועה"ד, הרב ש. אפרתי.
- בשעה 6.30 בערב, בבית־הכנסת "עץ־חיים" בהדר יוסף — בהשתתפות: הרב א. ברודא — רב השכונה, הרב ש. אנגלס־ברג — רב שכונה, מר מ. שינמן — יו"ר המועצה הדתית, עו"ד ח. מ. בסוק — סגן ראש העיר, מר י. פישלר — חבר הנהלת המועצה הדתית, הרב ד. ריימונד, הרב א. בר־און, הרב י. גרשי. ינחה: מר ד. בר־צבי — יו"ר ועד ביה"כנסת.
- בשעה 7.00 בערב, בבית־הכנסת המרכזי בשיכון הפועל המזרחי רחוב מסלנט 26, קרית שלום, על הנושא: "מלוהבת ובכוון ביסוד היוב והזמן הזה". ירצו: מר מ. שינמן — ראש המועצה הדתית, מר ר. בר־דוד. ינחה: מר י. נבל.

ביום חמישי, ח' חנוכה ב' טבת (27.12.73)

- בשעה 4.30 אחה"צ, בבית־הכנסת "שער ציון" רח' ד' כפר שלם 10, תתקיים מסיבת חנוכה, בהשתתפות הרה"ג הרב ח. ד. הלוי שליט"א — הרב הראשי לת"א־יפו, הרב ש. בן־קיזיש, הרב ש. ברקוביץ, עו"ד א. נביאי — חבר מועצת העיריה.
- בשעה 6.30 בערב, באולמי "גילי", החוג גורדון במסיבת חנוכה בהשתתפות: השר ד"ר ז. ורהפטיג — שר הדתות, מר מ. שינמן — ראש המועצה הדתית, עו"ד ח. מ. בסוק — סגן ראש העיר, עו"ד א. נביאי, חבר מועצת העיריה, הח"ה א. פישלר — מזכיר הסניף.

ב"ה

הצבע בשביל צעיר"ב

זה נכון:

שהמפד"ל התרכזה בעבר בשמירה על ערכי דת.

שהמפד"ל כשותפה בקואליציה אחראית בדרך כלל למעשי הממ[שלה]

שהמפד"ל חשודה בעיניך כשותפה של המערך בלבד.

אבל:

זוהי המפלגה היחידה **שצעירים** הצליחו לרענן ולהתסיס אותה.

זוהי המפלגה היחידה **שצעירים** הצליחו להשפיע על [...] לבחירות, ועל גיבוש קו מדיני ברור.

זוהי מפלגה **יחידה** שבה הצליחו צעירים להגיע בכ[וח] עצמם לעמדות השפעה שבהן הם מייצגים אותך, מב[...] אותך, וערים לרגשי לבך.

זוהי מפלגה היחידה שבין 15 מועמדיה הראשונים [...] 5 הם בשנות ה־30 שלהם.

הפעם זאת מפד"ל נחושה במאבקה:

1) על ארץ ישראל השלימה,

2) על הקמת ממשלת חרום לאומית,

3) על מתן סיכוי לחלופי שלטון.

הצבע ב

הדור הצעיר במפד"ל

בגליון החדש ש[ל] במחנה

* פרסום ראשון: צלפים יש[...] בחזית המצרית.
* מדריך: זכויות כספיות לחי[ילי] מילואים, קבע, וחובה.
* נסיון אישי: תקרית אש בע[...]
* גלויים: הנשק שפיתחו המצ[רים] והסורים.
* חידושים: המטוס ללא טייס טיבו ותכונותיו.
* קרבות: הטנקים שבלמו את הארמיה השלישית.

ועוד כתבות וצילומים [...]

האות שלך־ ב

חזית דתית לאומית המזרחי — הפועל המזרחי הגוש הדתי

למען שלמות העם

מחר הגרלת מפעל הפיס

מפעל הפיס

חזית דתית לאומית - המזרחי הפועל־המזרחי

ב

מטה הבחירות / סניף תל־אביב

היום, יום רביעי

ב' בטבת (26.12.73)

* בשעה 6.30 בערב — כנס נשים בביתו של התב' ע. בובליל ב־השתתפות הגב' ל. עדיני והתב' ע. בוקאי.
* בשעה 7.30 בערב — חוג בית בביתו של עו"ד ח. חניאל רחוב בארי 7, בהשתתפות ד"ר ד. רוזן־צבי.

יום חמישי

ב' בטבת (27.12.73)

* בשעה 4.15 אחה"צ — חוג בית לנשים דוברות הונגרית בביתה של הגב' י. ולצר, רמת אביב רח' ברודצקי 22, בהשתתפות ד"ר ד. רוזן־צבי.

חזית דתית לאומית

המזרחי — הפועל המזרחי

מטה הבחירות — מחלקת ההסב[רה]

ירושלים

ב"ה

בימים ההם בזמן ה[זה]

(מפגשי חברים בימים [...].12.73 — 22.12.73)

היום, יום רביעי א' בטבת תשל"ד ([...].12.73)

איזור בית וגן

בשעה 6.45 בערב באולם פנימית ישיבת [...] והפנה 14 בהשתתפות ד"ר צרח ורהפטיג — ש[ר הדתות]

איזור רוממה

בשעה 8.30 בערב, בבית־הכנסת "תקומה", בהשתתפות: הרב ד"ר יעקב תנעשטין — [...] העולמי של המזרחי, מר דוד ברגמן — חבר [...] דברי פתיחה: מר א' כהן, רכז האיזור.

איזור שמואל הנביא

בביהכנ"ס "דודוף", שכ' הגבורים 9, ב"ה, [...] גדליה שרייבר יו"ר המועה"ד, הרב מ. רוזנטל [...] העולמי של המזרחי. דברי פתיחה: הרב [...]

איזור קרית יובל

במטה האזורי בשעה 6.00 בהשתתפות מר [...] יו"ר המועצה הדתית; מר דוד בן יעקב.

יום חמישי ב' בטבת תשל"ד ([...].12.73)

איזור בקעה

במכון להכשרה מקצועית לבנות, דרך בית לח[ם] 6.00 בערב, בהשתתפות: ח"כ ד"ר יוסף [...] מועמד המפד"ל לראשות העיריה; מר [...] ראש המרכז לחינוך דתי חבר מועצת העיריה [...] רנינו — ראש מועצת נתיבות ומועמד [...] השמינית. דברי פתיחה: מר עמרם [...] המועצה הדתית ומועמד המפד"ל למועצת העי[ריה]

איזור הקטמונים

בשעה 4.00 אחה"צ טקס הכנסת ספר תור[ה] "כוכב יעקב" קטמון ח' לביהכנ"ס "רב [...] קטמון ט', בהשתתפות: ח"כ ד"ר יוסף גולדשמ[ידט] המפד"ל לראשות העיריה; מר גדליה שרייבר, [...] הדתית; מר דוד ברגמן, חבר הנהלת העיריה. דברי פתיחה: מר מרדכי כהן, מזכיר סניף הקט[מונים]

איזור גבעת שפירא

בבית הרב סלומון, רח' בר כוכבא 4 קומה ג', בערב, בהשתתפות מר גדליה שרייבר, יו"ר המו[עצה] מר דוד ברגמן, חבר הנהלת העיריה.

מדינת ישראל

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השמינית

רשימת לשכות המודיעין לבוחר

הלשכות פתוחות:

במוצאי־שבת 29.12 וביום א' 30.12, בין השעות 18.00 — 22.00

ביום ב', ביום הבחירות (31.12), בין השעות 7.00 בבוקר — 23.00

שם האזור	לשכה מס'	שם הישוב	שם בנין הדואר	כתובות
ירושלים	1	ירושלים	בית הדואר המרכזי	רח' יפו 23
	2	ירושלים	מאה שערים	רח' מאה שערים 9
	3	ירושלים	מחנה יהודה	רח' מני 4
	4	ירושלים	הדרום	רח' עמק רפאים 30
	5	ירושלים	רחביה	רח' קק"ל 8
	6	ירושלים	קרית יובל	רח' חלסה עיליה 2
	7	ירושלים	בקעה	רח' בית לחם 59
	8	ירושלים	בית הכרם	רח' הרצל 94
	9	ירושלים	בית וגן	רח' הפסגה 23
	10	ירושלים	רמת אשכול	רח' פארן 7
	11	בית שמש	בית שמש	בנין המשרדים
צפת	12	צפת	צפת	רח' הפלמ"ח
	13	קרית שמונה	קרית שמונה	מרכז אזרחי
כנרת	14	טבריה	בית הדואר המרכזי	ככר רסקו, מרכז העיר
	15	טבריה	טבריה עילית	שכון ג'
יזרעאל	16	בית שאן	בית שאן	רח' ההסתדרות, בנין המועצ. המקו.
	17	מגדל העמק	מגדל העמק	מרכז מסחרי חדש
	18	נצרת	נצרת	רח' 707 בנין המסקוביה
	19	נצרת	נצרת עילית	מרכז רסקו
	20	עפולה	עפולה	רח' הרב נחום לוין
עכו	21	נהריה	נהריה	שד' הגעתון 40
	22	כרמיאל	כרמיאל	מרכז מסחרי
	23	עכו	עכו	רח' בן עמי 52
חיפה	24	חיפה	הנביאים	רח' הנביאים 22 א'
	25	חיפה	שקמונה	רח' המגינים 219
	26	חיפה	אחוזה	רח' מוריה 122
	27	חיפה	הר הכרמל	רח' [illegible] 9
	28	חיפה	שדרות הכרמל	רח' הכרמל 37
	29	חיפה	מערב חיפה	רח' יפו 152
	30	חיפה	נוה שאנן	רח' הגליל 76
	31	חיפה	הגבורים	רח' הגבורים 30/א
	32	טירת הכרמל	טירת הכרמל	רח' [illegible]
	33	נשר	נשר	רח' בר יהודה
	34	קרית אתא	קרית אתא	ככר המועצה, בנין המועצה
	35	קרית ביאליק	קרית ביאליק	שד' ירושלים 15
	36	קרית חיים	קרית חיים	רח' אילת 13
	37	קרית טבעון	קרית טבעון	רח' זבולון 2
	38	קרית ים	קרית ים	רח' ויצמן, מרכז חנויות
	39	קרית מוצקין	קרית מוצקין	שד' השופטים 92
חדרה	40	אום אל פחם	אום אל פחם	—
	41	אור עקיבא	אור עקיבא	רח' רוטשילד
	42	חדרה	בית הדואר המרכזי	שד' פלטרין
	43	פרדס חנה	פרדס חנה	דרך הבנים
השרון	44	נתניה	בית הדואר המרכזי	רח' הרצל 59
	45	נתניה	נתניה—הרצל	רח' הרצל 15
פתח תקוה	46	הוד השרון	הוד השרון	דרך השרון 31
	47	יהוד	יהוד	רח' אשכנזי פינת ויצמן
	48	כפר סבא	כפר סבא	רח' התחיה
	49	פתח־תקוה	בית הדואר המרכזי	רח' הראשונים, ליד העיריה
	50	פתח־תקוה	פ"ת — איכילוב	רח' איכילוב 2
	51	ראש העין	ראש העין	רח' הרצל 17
	52	רעננה	רעננה	רח' אופסטרלנד 4
רמלה	53	לוד	לוד	רח' הרצל 38
	54	רמלה	רמלה	רח' דני מס 2
רחובות	55	יבנה	יבנה	מרכז יבנה
	56	נס ציונה	נס ציונה	רח' הבנים 3
	57	ראשון לציון	בית הדואר המרכזי	רח' רוטשילד 57־59
	58	רחובות	בית הדואר המרכזי	רח' [illegible] 30
	59	רחובות	רחובות, הרצל	רח' הרצל 165
תל־אביב	60	תל־אביב	אלנבי	רח' אלנבי 132
	61	תל־אביב	אבן גבירול	רח' אבן גבירול 170
	62	תל־אביב	ביאליק	רח' ביאליק 5
	63	תל־אביב	ויצמן	רח' ויצמן 58
	64	תל־אביב	יד־אליהו	רח' להגרדיה 23
	65	תל־אביב	יפו	שד' ירושלים 12
	66	תל־אביב	מרכזה הצפון	רח' אבן־גבירול 108
	67	תל־אביב	מקוה ישראל	רח' מקוה ישראל 7
	68	תל־אביב	נחל הבשור	נחל הבשור 3
	69	תל־אביב	צהלה	רח' יהונתן 4
	70	תל־אביב	רמת אביב, אוניברסיטה	אוניברסיטה 67
	71	תל־אביב	רמת החייל	רח' עולי הגרדום 48
	72	תל־אביב	שכון בבלי	רח' בן סירא 16
	73	תל־אביב	שכ' התקוה	רח' אצ"ל 39
	74	תל־אביב	שכ' שפירא	דרך שלמה 123
דן צפון	75	בני־ברק	בית הדואר המרכזי	רח' רבי עקיבא 75
	76	גבעתיים	בית הדואר המרכזי	רח' כ"ה 61
	77	הרצליה	הרצליה	רח' סוקולוב 12
	78	רמת־גן	בית הדואר המרכזי	רח' הרואה 2
	79	רמת־גן	רמת־גן, נוה רם	רח' האצ"ל 4
	80	רמת השרון	רמת השרון	רח' [illegible]
דן דרום	81	אור יהודה	אור יהודה	רח' ההגנה 45
	82	בת־ים	סניף הדואר	רח' ברלין 62
	83	חולון	בית הדואר המרכזי	רח' ההסתדרות 36
	84	קרית אונו	קרית אונו	רח' יהודה המכבי 2
אשקלון	85	אשדוד	בית הדואר המרכזי	רח' רוגוזין, בית זורין
	86	אשקלון	בית הדואר המרכזי	רח' הרצל 18
	87	אשקלון	אשקלון — שמשון	רח' יהודה הלוי מרכז מסחרי שכון ג'
	88	קרית גת	קרית גת	רח' הגפן
	89	קרית מלאכי	קרית מלאכי	רח' קיבוץ גלויות
באר־שבע	90	אילת	בית הדואר המרכזי	שד' התמרים
	91	באר־שבע	בית הדואר המרכזי	רח' הדסה 55
	92	באר־שבע	באר־שבע, הפלים	רח' הפלים 52, צ"י [illegible]
	93	באר־שבע	באר־שבע, שכון ד'	מרכז מסחרי גילת, שכ' ד'
	94	דימונה	דימונה	רח' המעפילים

THE LIBRARY – THE UNIVERSITY

שיחה עם שר הפנים ד"ר יוסף בורג

מפד"ל – גשר לאחדות ישראל

שר־הפנים ד"ר יוסף בורג, ראש רשימת המפד"ל לכנסת השביעית, יוצא לבחירות ביום ג' השבוע, כשמאחוריו היסטוריה ארוכה של פעילות תנועתית־ממלכתית.

„מזרחי בן מזרחי", הוא מעיד על עצמו. פעיל בהנהלת צעירי־המזרחי בגרמניה, מראשי ברית החלוצים הדתיים. הוא נטל חלק בהעלאת נוער דתי ארצה. עוד לפני תפיסת השלטון ע"י הנאצים, מצליח לסיים לימודיו בבית המדרש לרבנים, וכן לקנות לו תואר דוקטור עם סיום לימודיו בפקולטה לפילוסופיה באוניברסיטת לייפציג. המלחמה מוצאת אותו פעיל במרכז העליה הבלתי־ליגאלית ובסיומה עושה ד"ר בורג באירופה, בעבודת עזרה והצלת ילדים יהודיים מנוצרים, הקמת מוסדות חנוך וארגון החיים הדתיים במחנות הפליטים באירופה.

עם קום המדינה נבחר ד"ר בורג כסגן יו"ר הכנסת. באותה עת הוא מתבקש לצאת לשליחות ממלכתית בדרום־אמריקה, ומאז מייצג את המדינה בכל מרכזי היהודים בעולם, ובארועים מדיניים־ממלכתיים בחמשת יבשות תבל. ד"ר בורג מילא תפקידים מגוונים בממשלה, בעיקר במשרדי השירותים השונים: כשר הבריאות תרם להעלאת רמת הכשרות במטבחים ציבוריים ומפקדות, כשר דואר חנך את בנק הדואר הראשון והביא להנהגת החיוג הישיר. כשר הסעד מיפה את המערכת הדואגת לישיש ולגלמוד, ומיפד את המערכת הנועדת משפחות מרובות ילדים, וכשר־הפנים, הביא לתנופה בתהליך הבראתו של המשק המוניציפאלי; עזר לייצוב, כפוס המועצות האזוריות, ותכך במועצות צבוריים־דתיים האחרים.

מאת שאול שיף

לים לעשות אותם עתונים אשר מעניינים לפגוע בשרים הדתיים. אם לדבר על עבודתי במשרד הפנים, אשר רק חלק מהקדנציה הנוכחית עמדתי בראשו, הרי אני יכול לציין את הבאת הרשויות המקומיות למצב פיסקלי איתן, כשרובן מסיימות את שנות התקציב ללא גרעונות; את פתיחות מנהל מידע ובנק ריכוז נתונים בנושא המוניציפאלי, את הכבנות למליח ומסיה, שהוכיחו עצמם במלחמה האחרונה, ועוד.

כשר דתי נקטתי בנושא „מיהו יהודי", צעדים מידיים עם כניסתי לתפקיד. נשלחו אנשים מהימנים למרכזי העליה השונים כדי להבטיח רישום אמת. דאגנו להסברה אישית בקונסוליות הישראליות בעולם למען אותה מטרה. הגנו בכמה וכמה משפטים נגד מגמות סילוף (שליט, תמרי), קמנו נגד מגמת הסילוף ההיסטורית במשפטים שהוגשו על־ידי מגיני הכושים העבריים מדימונה. במקרים של ספק אם הגיור נעשה כהלכה פעלנו תוך התייעצות עם גדולי התורה בארץ.

ש.: ישנו צבור דתי הנותן קולו ל„מערך" או למפלגה אחרת ולא למפד"ל. כיצד תסביר תופעה זו?

ת.: בעובדה המצערת הזו יש גם מחאה למפד"ל. הצלחנו להבטיח חיי דת במדינה: חוק נשואין וגירושין, הבטחת מעמד החינוך הממלכתי דתי ועוד. משום כך יכולים לחשוב אנשים שחיי הדת במדינה בטוחים ומוגנים, אך הם שוכחים שהמאבק על תוכן חיי המדינה דפוסי חייה נמשך ומחייב עמידה על המשמר.

עוד לפני הקמת המדינה היתה

קיימת אסכולה מסויימת שגרסה כי יהודי דתי צריך לפעול במסגרות כלליות, ולפרוץ את המסגרתיות של הסיבה הדתית. פעם אחת, אמר לי בן־גוריון ז"ל, שיש לו בהסתדרות יותר פועלים דתיים מאשר בכל המפד"ל כולה. עיניי שדבריו מוהמים באשר יהודים דתיים אלה, בהסתדרות או מפא"י, אינם מגיעים לכלל ביטוי. הא: או שכל הדתיים במפלגתו אינם מסוגלים להצמיח מנהיגות עליה בלטת (ואין להבית

שהדבר כך), או שהמנהיגות במפא"י ובהסתדרות אינם מאפשרים ליהודים הדתית להצמיח מנהיגות דתית משלהם. דומני, שהניסיון תשובתי חל גם על מפלגת גח"ל, שעם עזיבת הח"כ גבי רזיאל־נאור את הכיפה, היותר זו ללא אישיות דתית שומרת־מצוות אחת.

ש.: כיצד היית מסכם את ההתפתחות הקואליציונית ברשויות המקומיות בין המפד"ל לבין המערך או גח"ל. האם הצדיקו את עצמן?

ת.: לכל מקום — אקלים פוליטי משלו. דפוסי ההתחברויות המוניציפאליות אינם קבועים וגם מרכזי המפלגה מבין־זאת. הקואליציות המקומיות צריכות להיות עלי־פי תנאי המקום ואינן צריכות להיות נקבעות המשטרית מלמעלה.

דימוקראטיה אמיתית אינה נקבעת ע"י הוראות מרכזיות אלא צומחת בכל אתר ואתר לפי התנאים הלוקאליים.

זכויות שוות לכל אזרח

ש.: האם אתה מחייב את מעילות המפד"ל בבקמור הערבי?

ת.: בהחלט. אין המפד"ל גורסת כתמים לבנים על המפה המדינית כמו שהיו פעם במפות אפריקה. המפד"ל גורסת זכויות לכל אזרח ואזרח. בתוך הריקמה הזו גם מקום לאזרח הערבי ודרישותיו, אשר דווקא בקטע התרבות העצמאית מוצא הבנה בגישת המפד"ל.

ש.: ערב הבחירות לכנסת השמינית, מה בפיך לבוחר הדתי?

ת.: נביט לאחור תנמה לתאר את הקוסביות של ההשקפות שנהגו במדינה. מה שדרוש היום הוא מקסימום של ליכוד, שותפות והבנה הדדית. בכך רב תפקידה של המפד"ל. ועליה להיות הגשר לאחדות ישראל. המפד"ל פתוחה לרעיונות הצצים במהלך הדו"ם היסטלואסי, ובאויך מעניקה את היסוד האמונתי הצרוך למאבקה של ישראל נגד ישמעאל, בתוך משפחת העמים.

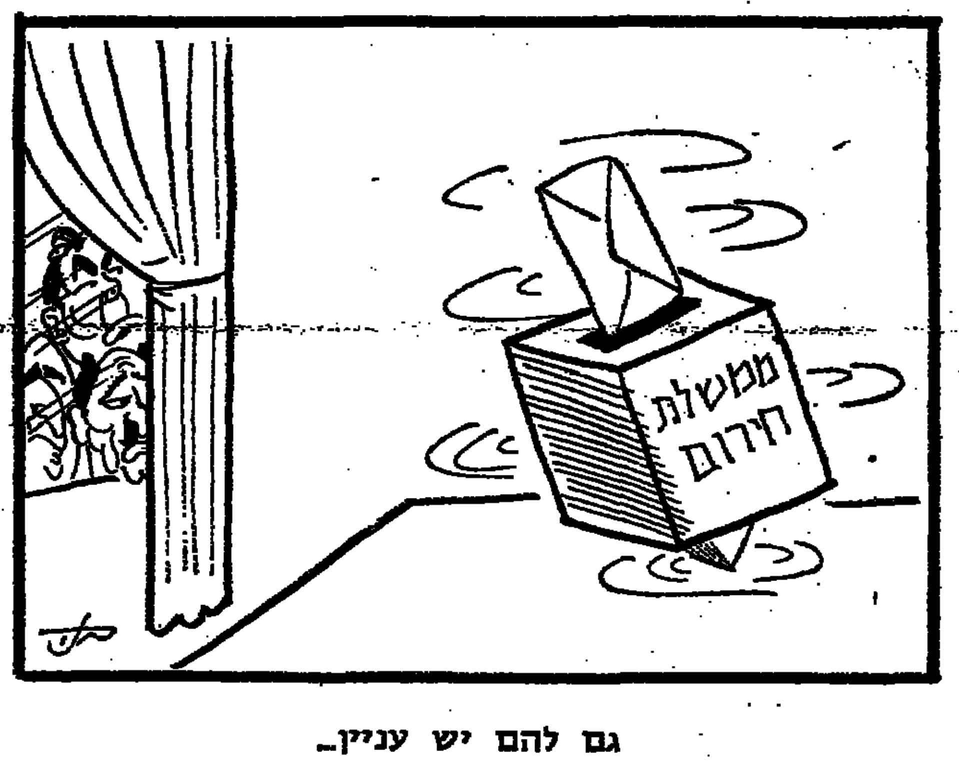

גם להם יש עניין...

אירופה בצבת של בריה"מ

מאת ש. ז. שרגאי

לא ההא זאת אפתעה ולא אכזבה אם בבוקר בהיר אחד תתעורר אירופה מתרדמתה ותמצא עצמה בצבת הדרועה של בריה"מ ובאפוטרופסותה מבלי זין כלשהו ללא הדרכתה והסכמתה.

אירופה ובראשה צרפת וגרורתה, בריטניה, כיום, המנהלות מדיניות כאילו להשתחרר מהשפעתה ומאפוטרופסותה של ארה"ב, מוסרת עצמה ללא כל התייגות לידיה של בריה"מ, להשפעתה הקובצת ולאפוטרופסותה הבלעדית.

מדיניות צרפתית בריטית אירופית זו, תצויין בהיסטוריה של תקופתנו כמסירת אירופה לבריה"מ: התמסרות לצבת זרועות בריה"מ כדי להכעיס את ארה"ב ולהכשיל את מדינת ישראל.

חלום הגוש השלישי

צרפת חולמת על גוש עולמי שלישי חופשי מהשפעה אמריקאית אשר יקיף את אירופה ומדינות ערב. היא סבורה שגוש כזה יוכל לעמוד נגד ארה"ב ולכוף על ארה"ב מדיניות אשר הגוש השלישי יכתיב לה. למטרה זו, רוצה צרפת להוציא את ארה"ב מהשפעתה באירופה ובמזרח התיכון ויתכן שבארה"ב ייחבאו כאלה אשר יקבלו זאת ברצון כדי להסיר מארצות־הברית את הדאגה בשביל אירופה והוא הסדר את עניניה עם בריה"מ בעל לראשה של הקהיליה האירופית ערבית.

אמנם זה הוא חלום שאין כל סיכוי להצליח, כי בריה"מ לא תתן להקים גוש שלישי כזה שפירושו הרחקתה מן המזרח התיכון.

צרפת וגרורותיה טועות אם הן סבורות שעל ידי מדיניותן האנטי־אמריקאית והאנטי־יהודית ישראלית וההתרפסות לארצות ערב הן תבצרנה את השפעתן ותהפכנה לכוח קובע ומכריע בעולם הערבי.

בריה"מ לא השקיעה מיליארדים של דולרים בארצות ערב, ולפעמים העמידה את עצמה בסכנה של עימות עם ארה"ב כדי למסור את המזרח התיכון להשפעתן של צרפת ואנגליה.

במצב של הפשרת המתיחות בין ארה"ב ובריה"מ יש להבין שיש כבר הידברות או שמתכוננים לקראת הידברות על חלוקת השפעה והגבעה בין בריה"מ וארה"ב במזרח התיכון, ולא מתקבל על הדעת שבריה"מ וארה"ב יחד יתנו לצרפת ולבריטניה להערב יותר על המידה, אף הרחקתה של אירופה, ביחוד צרפת ואנגליה, מועידת ג'נבה אוחרת ששתי מעצמות העל עומדות על המשמר נגד הת־ ערבותה של צרפת ואנגליה במזרח־התיכון.

יש להניח שרוסיה הסובייטית של צרפת לחתור יותר ויותר למזרח־התיכון, תביא את בריה"מ למאמץ יותר להרחיק את צרפת יותר ויותר מהשפעתה במזרח התיכון, ואם צרפת תרצה להיות שותפה באיזה צורה שהיא בהשפעתה במזרח התיכון, היא תצטרך לשלם בזה לבריה"מ וליהפך לגרורתה.

השגיאה של ארה"ב

גם ארה"ב שוגה בבדידה ידועה בדרכה במזרח התיכון אם כי בצורה אחרת.

ארה"ב המאבדת השפעתה באירופה עקב עמדתה העוינת של צרפת אליה בחלומה להקים גוש שלישי, — רוצה להציל כתמורה על השפעתה באירופה, את השפעתה במזרח התיכון. לבצרה, ולחזקה כדי שבריה"מ לא תהא הבת־יחידה בכפיית הדברים בארצות ערב.

ארה"ב שיודעת ומכירה שמדינת ישראל היא אחותה העיקרית כאן, חושבת להחליש את השפעה הבלעדית של בריה"מ בעולם הערבי בכך, שתוכיח לעולם הערבי שהיא, ארה"ב, יכולה להחזיר להם את השטחים המשוחררים שישראל שחררה ב־1967 עם „תיקונים קלים", דבר שבריה"מ לא יכלה עד עכשיו לתת לערבים למרות עזרתה הצבאית הכספית של ברית המועצות, מפני שארה"ב מנעה זאת.

אמריקה, כנראה, חושבת עכשיו שכתמורה לכך ישלמו לה הערבים את המחיר להרחיק את ההשפעה הסובייטית מכאן, או להחלישה במידה רבה, וזו יהיה הגמול שארה"ב תשלם לאירופה וביחוד לצרפת, בעד מדיניותה האנטי־אמריקאית שאפשר לכנותה אפילו בגידה.

ברם, ארה"ב טועה ושוגה בעמדה זו, בדיוק כמו שאירופה ובראשה צרפת, שוגות.

אם הערבים יצליחו בעזרתה של ארה"ב להעמיד מחדש את צבאותיהם המצוידים בנשק הכי חדיש של ארה"ב על יד באר־שבע, נתניה, כפר־סבא, ובגולן, ועכשיו יזו גורל גם על ירושלים, הם לא יודו ולא יכירו טובה על כך לארה"ב, כי הם יאמרו, ובמידה ידועה בצדק, וכבר אומרים זאת, שהשינוי שחל בארה"ב לטובת הערבים ולרעתה של ישראל הוא פרי הלחץ של בריה"מ הנשק והנפט ולכן מגיעה התודה והברכה לבריה"מ ולשכנות של ארצות ערב להשתמש בנפט כנשק מדיני ביוזמתה ובעזרתה של ברית־המועצות גם נגד ארה"ב. הערבים יחד עם בריה"מ לא יעבירו כאן את השפעתה של ארה"ב אלא להיפך, הם שניהם יתאבו להמעיט את השפעתה של ארה"ב, כתנאי של בריה"מ לעזרתה הפוליטית־הצבאית של ארצות ערב־התוכנית של ארה"ב לרכוש לה עמידה במזרח התיכון ע"י החלשתה של ישראל תיכשל. כמו שבריה"מ תכשיל את הקמת הגוש השלישי של אירופה והעולם הערבי שצרפת מתכננה, כן היא תכשיל את רצונה של ארה"ב להיות כאן גורם קובע ומכריע, והיא תדאג למעט את השפעתה של ארה"ב עד למינימום.

ארה"ב תאבד עי־כך את שני העולמות, גם השפעתה באירופה וגם אחיזתה במזרח התיכון שיש לה כיום הודות למדינת ישראל חזקה; היא תגביר שלא מדעת, ושלא מרצון את כוחה של בריה"מ פה ותביא לידי כך שגם ירדן, לבנון, סעודיה ועוד, יקבלו עליהם את מרותה של ברית־המועצות.

עונים על כך: לא כי;

לא הרצון להדירה של ארה"ב למזרח התיכון היא הקובעת את מדיניותה החדשה של ארה"ב כלפי ישראל, אלא „מלחמת הנפט" של הערבים — ובמאבק זה מוכנה ארה"ב לשלם לערבים תמורה בהחלשתה של מדינת ישראל. אולם אין זאת אלא אמתלא: אין לדבר על צרפת, אנגליה ועוד, שהיו מוכנות, ושיפו במלחמת יום הכיפורים לנצחונם המכריע של ארצות ערב עד כדי החרבת מדינת ישראל והשמדת שלושה מליון יהודים כמו שעשתה זאת בשווין נפש במלחמת צלם האחרונה בהשמדת ששה מליון יהודים, ואף ארה"ב באותה תקופה לא נקפה אצבע — כך שלא הנפט הוא הגורם אצל צרפת וגרוריה, אלא הרצון „לפתרון סופי" של הבעיה היהודית.

„נשק הנפט" ו„נשק הלחם"

ברוך ה', שאירופה בראשותה של צרפת ואנגליה לא זכתה לכך. ודוקא הודות לארה"ב, שחלקה רב בנצחון הצבאי של מדינת ישראל במלחמת יום הכיפורים לעומת הכשלונה בשלושת הימים הראשונים. אולם, אירופה ובתוכה גם „גרמניה החדשה" היו נבונות ואף עוזר, מי במישרין ומי בעקיפין, לנצחונם של הערבים בשלושת הימים הראשונים; והכל באיצטלא של הנפט.

אולם, מי פתי ויקבל את ה„תרוץ" הזה של הנפט בשעה שנגד „הנשק של הנפט" יש „נשק של לחם". הערבים לא יוכלו לאכול נפט במקום לחם שארה"ב, ובמידה ידועה גם ארצות אירופה מספקות להם. עד כמה שהעולם הערבי לא יכול לעמוד נגד „נשק הלחם" אילו היו משתמשים בו, מוכיחה בריה"מ שאף היא נאלצה לצנן את מלחמתה הקרה נגד ארה"ב מפני שהיתה זקוקה ללחם האמריקאי, ולכן לא מתקבל על הדעת שאם בריה"מ לא יכלה לעמוד בכך, העולם הערבי יוכל לעמוד.

ברור איפוא, שכל התירוץ של הנפט לא בא אלא לכסות את הציניזם ולהצדיק את מדיניותה של צרפת נגד ישראל.

לפיכך אין להעלות על הדעה שגם ארה"ב תיגרר לצרכה הזאת של הנפט כדי להחליש את מדינת ישראל, בשעה שבימקה העיקרי הוא חדירה למזרח התיכון, ושהיא עלולה להכשל במגמתה זו בעולם הערבי אם היא תרצה לעשות זאת על חשבון ישראל, הסכן את קיומה ותמסור שלושה מליון יהודים להסדם של הערבים והמפקדים שבפקודתוהם במלחמה יום הכיפורים קראו לחייליהם: „היהדו ביהודים!"

ברם, אין לפטור עצמנו מהמדיניות החדשה של ארה"ב. הרי לא עשינו כמעט מאומה לרכוש את דעת הקהל בארה"ב ולהפעיל את יהדות ארה"ב נגד המדיניות הזאת. לא רק שלא הפעלנו את יהדות ארה"ב, אלא במידה ידועה אף מנענו כמעט להביא לידיעת הציבור את המצב כמו שהוא שהמדיניות החדשה, אם היא תרחיק לכת, תביא לביטולה של מדינת ישראל והשמדתה של שלשה מליון יהודים: אף לא עשינו כאומה להסביר את כל הערכה של חרם הנפט ומה לעשות נגד החרם הזה. פעולת הסברה זו והפעלתה של היהדות בארה"ב הכרחית היא עד כיום ויכר לה להצליח ואין לדחותה. דוקא עכשיו בשעת הוועידה בג'נבה יש לעשות פעולת הסברה בתנופה רבתית כדי להחליש את הלחץ של ארצות ערב־בריה"מ, ובעקיפין גם הלחץ של צרפת ואנגליה. בפעולת הסברה זו יש לעמוד בין השאר, על זכויותינו ההיסטוריות, על בעיות בטחונה של מדינת ישראל והחיים של שלושה מליון יהודים, על כך שהערבים הפרו את החלטת האו"ם על הקמת המדינה, על שביתת הנשק ברודוס, מלחמת סיני, מלחמה 1967 ומלחמה יום־הכיפורים.

אף גם זאת: יחסה של ירדן בשעת שליטתה בירושלים, למקומות הקדושים שלנו ועוד.

אחרי המערכה הראשונה בג'נווה

מאת יעקב אדלשטיין

הפתיחה של ועידת ג'נבה, חזרה על אקורדים ישנים שאנו שומעים אותם מפי הערבים במשך 25 שנה. אבל מסתבר, שגם הערבים התאכזבו בשמעם את דברי אבן. הם ציפו לשמוע ממנו, הודעה על נסיגה מלאה, והם שמעו דברי „ציונות" בנוסח המקובל עלינו. אנו צפינו לשמוע מהם, דברים על השלום. שהם מוכנים לו, ואילו הם גירדו את פצעי העבר ולא רמזו דבר על השלום ומהותו. ניתן לומר כי זו היתה אכזבה הדדית. אבל הקובע יהיה, מה שיתרחש בדיונים המעשיים. הבעיה של ההדדיות שעמדה למכשול וגרמה למשבר בשיחות הק"מ ה־101, היא שתעמוד גם בשיחות המדיניות בג'נבה. אם הערבים יכירו בעקרון ההדדיות אפשר יהיה להתקדם. אם לא, תכנס הוועידה למשבר.

אם נבוא אחורה, נזכר, כי כל שיחות הקירבה ושיחות יארינג, בין ישראל למצרים, נתקלו בקיר אטום, בגלל הדרישה המצרית עקרונית, שישראל תודיע בראש על התחייבותה לנסיגה בכל השטחים. זה היה תנאי בל יעבור מצד מצרים שבלעדיו אי אפשר היה לגשת כלל לשיחות. השאלה היא מה קרה שבינתיים שינתה המצרים את עמדתה והביעה נכונות להכנס לשיחות עם ישראל, גם בלי התחייבות כזאת. ההתפתחות של שר החוץ המצרי הטוען כי ועידת ג'נווה היא למעשה מעין מועצת־בטחון, היא התחמקות בלבד, שכן מועצת הבטחון היא גוף עויין לישראל, ואילו ועידת ג'נווה היא ועידה פתוחה שבה אין משחק של רוב ומיעוט, אכפם נבון שישראל נמצאת שם במיעוט, משום שבריה"מ המועצות עומדת לצד מדינות ערב, ואילו ארה"ב נוקטת עמדה של איזון, אבל אין היא חייבת לקבל דיקטט של אף אחד.

השיקול הערבי

הסיבה היחידה להסכמתה של מצרים לבוא לג'נווה, מלבד זו הפוליטית, היא צליחת התעלה. וזוהי סיבה פסיכולוגית. לפי ההשקפה הערבית, צליחת התעלה החזירה להם את כבודם, עתה הם יכולים לשוחח כשווים עם שווים. זה מה ששבר את הקרח והוריד את המצרים מן הסולם הגבוה, שבו הם דרשו בלי הפסק שישראל תתחייב לנסיגה לפני כל שיחות שלום. יש לזכור שגם אגרת יארינג מפברואר 1971, שעליה כתמכים תמיד המצרים, כללה דרישה מישראל, התחייבות מוקדמת לנסיגה לגבול הבינלאומי עם מצרים. יתר על כן, בעוד שהליכי התיווך של יארינג לא היו ברורים, הרי בוועידת ג'נווה נקבע עקרון ההסכמה ההדדית, היינו שאין כאן החלטות של רוב ומיעוט, אלא כל החלטה חייבת להתקבל בהסכמת כל הצדדים. עקרון ההסכמה פעל גם כיד במשבר „השולחנות" כאשר מר אבן סירב להכנס לועידה, כל עוד שהפריד השולחן הריק בינו לבין המשלחת המצרית, לבל יראה הדבר כ„גלגד" חזותי לישראל. אולם מלבד הסיבה הפסיכולוגית, היה כאן שיקול פוליטי ברור של מצרים. שיקול זה פעל גם בשנת 1948, כאשר מצרים הסכימה להכנס לשיחות רודוס. צה"ל הגיע אז לאל עריש וארה"ב דרשה נסיגה. המצרים הבינו שהתערבות אמריקאית יכולה להצליח, רק אם מצרים הסכים לשיחות שלום. לכן הסכימו המצרים אז לשיחות רודוס, משום שידעו שרק בלחץ אמריקאי השיגו את הנסיגה מאל עריש. שיקול זה פעל גם היום, לאחר 25 שנה. מצרים יכולה רק להרוויח משיחות ג'נווה, משום שסך הכל מה שנדרש מבנה הוא חתימה על פיסת נייר בלבד, ואילו מה שנדרש מישראל הוא נסיגה משטחים, שאי אפשר לחזור אליהם רק במלחמה. אבל מחתימה על פיסת נייר, אפשר לחזור בנקל. עוד ראש הממשלה ל. אשכול ז"ל, הגיע דעתו כיד לאחר מלחמת ששת הימים, שכל הסכם עם מצרים עלול לקבל משמעות של פיסת נייר בלבד, לאור הנסיון.

הסכם ותוקפו

השאלה שתעמוד איפוא לפני המשלחת הישראלית היא, כיצד לתת תוקף מחייב לפיסת נייר זו שתיקרא חוזה שלום? מי יערוב לכך שהוא תכובד? יש להניח כי ישראל תתקוף בוועידה, בשאלת מהות השלום. היא תדרוש מהמצרים הגדרה, מה פירושו של שלום בעיניה? ואידך תתקוף מצרים בשאלת הנסיגה. עד היכן מוכנה ישראל לסגת. מסביב לשאלות אלה יתחולל המאבק.

מה שנראה לציין הוא, שמצרים לא הסכים לחוזה שלום, לחילופי שגרירים, למצב שבו יוכלו תיירים ישראליים לבקר בקאהיר. המצרים אומרים שאינם יכולים להגיע לשלב כזה. זאת אמרו עוד ליארינג כאשר מר אבא אבן תיאר לפניו את השלום הביוהל כשלום שבין בלגיה להולנד. מה שהמצרים מוכנים זה להסדר בלבד. הסדר מעין זה נערך כבר פעמיים. פעם בשנת 1949 עם חתימת הסכמי שביתת הנשק ברודוס. פעם שניה לאחר מבצע סיני בשנת 1956. בשני הפעמים התמוטטו ההסדרים. זאת כיום שנאצר ראה כל הסדר כקיים כל עוד שהוא כיכרת אותו, ברגע שהתחבר לו כי הוא יכול להפר אותו, עשה זאת ללא היסוס, ואז פרצה מלחמה 1956, ואחר כך מלחמה 1967. זהו מעגל קסמים שאנו חוזרים עליו במשך 25 שנה. השאלה גם הפעם, כיצד להבטיח אי הפרת ההסדרי שלום, ללא שלום.

אם כי מאכור, יש לראות התקדמות גדולה בהסכמתם של המצרים לבוא לוועידה עם ישראל, ובבימוד שלושת הלאוחין של הארסים. בכל זאת טרם הובנה התקדמות ביחס למהות השלום. וזאת תהיה נקודת המחלוקת העיקרית בג'נווה.

האם הופשרו השלגים?

יש לראות התקדמות ישראלית בוועידת ג'נווה, דוקא בפגישה של אבן עם גרומיקו. פגישה זו שוברה שבירת הקרח שבין ישראל לסובייטים. אני סבור שזה נכון כי גרומיקו אמר לאבן שבריה"מ המועצות אינה רוצה בחורבן ישראל, אבל באותה מידה זה נכון שבריה"מ המועצות יכולה להביא להרס ישראל, באמצעות כמויות הנשק הגדולות שהיא מורימה לערבים. מוכחי המזרח התיכון שר בנתחים את מעמד הסובייטים במזרח התיכון, אומרים כיום שגורלה של ישראל נתון בידי בריה"מ המועצות ולא בידי ארה"ב. אם ברית המועצות תרפה מתמיכתה בערבים, נשארים הערבים ללא מחסני נשק, ולכוח להיתכתם יתבגל. אילולא תמיכת הסובייטים בערבים, היתה ישראל כיום המדינה השלטת במזרח התיכון, משום שאף מדינה לא היתה מסוגלת להבוך ללא סיוע בערבים ולהזורים אליה כמויות גדולות של נשק. כך שהמפתח לשלום הוא בידי הסובייטים יותר מאשר בידי ארה"ב. הם סובייטים מסוגלים גם לקבל התלכות על ההעריכה, אין להם צורך בהליכים דיפלומאטיים. האמריקאים אינם מסוגלים להתערב באותה מידה כמו הסובייטים.

הסובייטים משתמשים בערבים כקלף להדירתם למזרח התיכון. לצורך זה גם פיתחו מערכה של תעמולה שבאה נגד ישראל, כדי להצדיק את היחס הפוליטי הנוקשה. אי לכך יש בפגישה זו משום חשיבות גדולה לישראל, משום שהיא יכולה לפתוח אפקים. היא יכולה להחזיר את ישראל לאותו מצב אידאלי של שנת 1948, כאשר שתי המעצמות הגדולות ארה"ב וברית־המועצות, תמכו בהקמתה, מול העמדה של בריטניה שלוחמה לכיעמדה במזרח התיכון שהגיע לערעור. אולי פגישה זו היא ההישג החשוב ביותר — בוועידת־ג'נווה.

פגישת גרומיקו־אבן נשארה, עדיין בגדר של סודיות, דוקא בשלב שדברו בה בעניינים של ממש.

סיכויים וסיכונים

המערכה הראשונה של ג'נווה, השאירה סיכויים וסיכונים. עמדנו בה על כוונות הערבים, כוונות שלא השתנו. אך היא פתחה להרבה אפשרויות. אפשר לומר כדברי קיסינג'ר שזו הפעם הראשונה ניתנה הזדמנות לישראל לדון עם הערבים בנושא השלום. קיסינג'ר ניסה בהחירות את העמדה האמריקאית בניגוד לעמדה הסובייטית התומכת ללא סייג בערבים. ראשית, בניגוד לקודמו רוג'רס הוא לא ניסח שום תכנית אמריקאית. לא תכנית נסיגה ולא תכנית שלום. הוא השאיר את הענין לשני הצדדים. הוא אמר: „השלום יורדו לקשור את תנות הנסיגות לצרכי הבטחון, את דרישות הערובות לרגונות של הצדדים, את תקוות העקורים לעובדות המציאות הקיימת". במלים ברורות יותר, לא בנוסח דיפלומטי, אומר כאן קיסינג'ר כי יש לבטח למו־ים של קח ותן. יש להביא בחשבון את צרכי הבטחון לעומת צרכי הנסיגה. יש לקחת בחשבון את בעיית העקורים עם המציאות של היום. צד שיקבל ערובות, יש לקחת בחשבון אותן בשיקול צרכי הבטחון. קיסינג'ר רמז לנו שיש צורך בעיסקת חבילה בין הצדדים. זה בהחלט רחוק מן ההבנה שלאמריקאים יש מדיניות של נסיגה מלאה. קיסינג'ר לא השתמש בנוסח של „גבולות בטוחים ומוכרים" וזאת שיש לו פילוסופיה אחרת על הנושא הזה. יתכן הוא מתכוון לשיטה של סידורי בטחון, שאינם במסגרת שינוי גבולות של ריבונות מדינית. זוהי פשרה שהוצעה פעם, למשל, לגבי שארם א־שייך, שישראל תחזיק את שארם א־שייך, מידי המצרים לצורך הבטחת השיט החפשי. אך השטח יישאר בריבונות מצרית. קיסינג'ר ציטט את דברי הלל הזקן „אם אין אני לי מי לי, וכשאני לעצמי מה אני", אבל שלא ציטט גם את הסיפא, „ואם לא עכשיו אימתי". אבל הוא רצה באמצעות רמזה זו לרמוז, שישראל תצטרך לדאוג לעצמה בוועידה זו, וכבד שני, עליה לזכור כי בסופו של דבר, היא מדינה קטנה בעולם, שאינה יכולה לגרום להתיוות בינלאומית בהמדת בגלל מאבקה עם הערבים.

בכל אופן, העמדה האמריקאית שנתקבלה בוועידה כי כל החלטה צריכה להתקבל על דעת שני הצדדים, עקרון ההסכמה ועקרון הבר"ם בלי תנאים. אלה הם תנאים טובים לישראל. אלה הן כוונות שישראל תמיד רצתה לרכוש אותן בחוק הבינלאומי. אבל איש לא רצה להכיר לה אותן. ההנחה היא גם ששתי המעצמות לא ירצו להעניק לאף צד יתרון מדיני או צבאי, משום שכל יתרון כזה עלול לגרום שוב להתלקחות. יש להבין גם את ההחלטה של הפסקת האש, כחלק כאותה מערכת יחסים שבין שתי מעצמות העל, שבו מסכימות הן שלא לתת יתרון לאף צד ולהעמיד את שני הצדדים במצב של מנצחים ומנוצחים. זהו למעשה המצב כיום בחזית הצבאית.

הוויכוח על ההזמנה

ישראל הגיעה לוועידה לאחר התמקחות על תוכן ונוסח ההזמנה. התמקחות שסייעה בהרבה להקפאה את החוד שהיה בניסוח הראשון, שבו הוזכרו הפלסטינאים. ההתעקשות של ישראל עם קיסינג'ר גרמה לכך שבצד האו"ם שביקש לקבל את הכות הוועידה, הוא למעמד הקודם, היינו, מעמד של משקיף, ולמעשה מעצמות העל הן יורדי הוועידה. וזאת לכירת החלטה במועצת הבטחון שנתקבלו בהשראה של הערבים. נוסח ההזמנה של הוועידה ואופן דיבובה ביטלו את רוב בציפיה של ההלכה מועצת הבטחון. יש לראות בכך ההתקדמות והוכחה שיש מקום להתעקשות. השאלה הנשאלת עתה, כיצד להשיג את השלב השני של ההתקדמות לשלום מצד מצרים. השלב הראשון היה שבירת הלאו הערבי לפגישה עם ישראל, ללא תנאים מוקדמים. לאו זה נשבר כשיקולים פסיכולוגיים ופוליטיים גם יחד. השלב השני הוא הקשה והמכריע יותר. שלב זה יבוא כאשר מצרים תהיה מוכנה להתקדם לקראת שלום על בסיס של הדדיות. הסירוב להדדיות נובע מכך שמצרים סוברת כי ישראל אינה זכאית להדדיות, מן הבחינה האקלוגית, משום שהיא נמצאת במצב של גוף ש„שודד" את האדמות ועליו להחזיר אותן ללא ויכוחים. ברגע שמצרים תגבש עמדה ריאליסטית, שמהדובר בתוך להעביר את ישראל במצב שלא תוכרר כהסכמה, ולכלול אותה במסגרת עמי האיזור, כי אז יבוא השלום. בינתיים התברר, כי הזמן לא פעל לטובה אלא לרעה. השנאה העמיקה. לכן ההיה ועל חתימת הסכמי שלום, במקום הסדרי שלום, מתוך הנחה שזה עניין של זמן, עלולה להיות כבואה פשאלית. ישראל עומדת לפני הזדמנות מן להשיג שלום של כבוד ואל הבד, ועליה להעקש על נקודה זו ולא לוותר. זוהי הנקודה ההולכה שלכו בכעל, ומשפיכה ההסברה שלנו יכולה בנקל לכבור אותה, משום שהצדק בצדה

(סוף בעמוד 6)

בני תורה במערכה (ג)

„נכנסנו למלחמה מתוך תחושת מצווה..."

מאת חיים פיקרש

האמבולנס אסף לתוכו את החייל הפצוע, איש הסיירת המובחרת, ויצא מפתחו של בית החולים „בילינסון", בנסיעה מיוחדת אל ישיבת בני־עקיבא בכפר־הרואה. זו, בעצם משאלת הלב שלו, להדליק נר ראשון של חנוכה עם תלמידי הישיבה, מקום בו עשיתי את שנותי היפות"

סגן יעקב כץ, המכונה „קצילה", שנפצע קשה במבואות העיר סואץ, חזר הוא ומפציר במסגרים עליו במחלקת השיקום של בית־החולים, כי ייענו בחיוב למשאלה זו. ואמנם, בנפש חפצה עשו זאת, למרות ההשקעה הנדרשת, אך כמי שהכירו את אישיותו של אותו קצין קרבי, ששמו הולך לפניו באמונתו לפיקודיו, בהתנהגותו ובסיפור הקרב שלו, חרגו, כמדומה, מהנוהג המקובל, והעמידו לרשותו האמבולנס!

„הסעד הרוחני שיכול להפיק מצוה זה מביקור חטוף בישיבה שלי הגבעה, לבטח שקול כנגד הסעד הגשמי! — העיר אחד מתלמידיה של הישיבה, למראה האמבולנס שסיפס בשבילי הגבעה, ומתוכו יצא „קצילה" החייכני, שעבר נוראות של מלחמה זו, ויכול גם לה!

עז כנמר וקל כנשר

אם תרצו הרי שבכמיהתו זו של סגן יעקב כץ, בן בני־ברק, לשוב ולהשתתף בין כותלי הישיבה, ולוא גם לשעה־קלה, גלום גם כוחה של האמונה שאחזה בבני הישיבות שהצטיינו בקרבות. רובם ככולם של תלמידי ישיבות ה„הסדר" עברו את ימי שחרותם ובגרותם — עד לצבא — בשורשרת ישיבות בני עקיבא, שהורתם, למעשה, היתה והינה — ב„אם הישיבות" — ישיבת בני־עקיבא בכפר הרואה.

לכאן הם באו, נערים, דחופה והציור הססגוני, הנודע בבימי הישיבה, וצימטוי פרקים כמו „הוי עז כנמר וקל כנשר, רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים", ליד רישומי הוויות, הרשימו את הנערים. הקטנים הללו וליוו אותם גם בדרכי החיים ובנתיבי הקרבות... בנוסף לכל הערכים שנטעו בם.

ולא פחות מכך — מסגרת ההוי שנוצרה בישיבה, ושעברה מדור לדור, במשך יותר משלוש עשרות בשנים, כור היתוך יהודי, שהצמיחה לנו אלפי אלפים של נערים מופלאים, שבימי המבחן, אכנם הוכיחו עצמם.

מהו, איפוא, סוד כוחו של מבחן זה, שהרשים כל כך, בין השאר, גם את אחד כמפקדי החטיבות, שבכלוא הרצינות אמר, בתום הקרבות, כי יש בדעתו, אחרי המלחמה להתפנות כדי ללמוד מספר חדשים בישיבה. „אם מוסד בזה יכול היה להביא נערים לרוממות רוח ולהקרבה, הרי שחייב גם אני לשתות שמי! — חזר המפקד בהדגשה, והסביר חפצו הגדול, להיהפך לבן ישיבה, במובן המלא של המילה!

מהו סודו של מבחן זה? חוזר היה חייב משה צבי נריה, יוזם ומקים רעיון הישיבות התיכוניות, ושואל, ומיד גם משיב: „תלמידי הישיבות אף־פעם לא פקפקו בזכותנו על ארץ ישראל. הם האמינו ומאמינים גם כיום, באמונה שלימה ביעודו של עם ישראל, ולכן אל המלחמה הם נכנסו מתוך תחושת קדושה, ועל כן גם נתגלו כמי שאוצרים בתוכם מאגרים גדולים של עוצמה רוחנית, קורנת, זוהרת, על כל סביבותיה. יתירה מזו — בליבם הם נשאו להט עמוק של אמת האמונה והלהיבו את כל העומדים עימם במערכה".

„הם התפללו והעלו — נשאו ורוממו! — חוזר ומדגיש הרב נריה, לשפה כזו, שקוע הוא, בביתו הקטן שבכפר הרואה, בלקט המאות הרבות של האגרות שזרמו אל ביתו, מכל החזיתות וקווי האש, שם פרושים תלמידיו, ואשר גם בעיצומה של המלחמה ביקשו לשמור על הקשר המכתבי, והסיפור־תיארו במכתבים ואגרות אלה את כל מה שעבר עליהם. חייל אחד כותב כי המגיד, בתום אחד הקרבות הקשים ברמת הגולן, בהם נטלו חלק מספר ניכר של תלמידי ישיבות, העיר כי „אם תספרו כל מה שעבר עליכם, לא יאמינו לכם, ובצעיד — גם אתם לא תאמינו לעצמכם"!...

בנתיבי הגאולה

ומה כותב אלחנן פרנגן, אברך מוקו, בוגר ישיבת בני עקיבא בכפר הרואה וכיום מעגיד השיעור בישיבת צעיון, נהג טנק בחזית רמת הגולן?

„...ברוך השם שנשארתי חי ובריא לאחר כל מה שעבר עלינו. המלחמה הזאת בתה אותנו כעל והעבור לכל מה שספגנו כל השנים"..."אני משוכנע שכל מי שרעיון הגאולה קיים אצלו בתודעה בצורה ברורה, הרגיש שהנה אנו עוברים את המהלך ההיסטורי מן החזונות על ידי נביאינו על אחרית הימים. דווקא המשבר הגדול נותן לנו את ההרגשה שהנה אנחנו עוברים מהלך היסטורי של חבלי המשיח. אותן נבואות הזוועות אכתנה כל כך גדולים היו ותוקות מאותה, אולי בגלל שבתות־הזכרה דחינו מעלינו האמרנו: „זה עדיין רחוק". הצרות, הגדולות החזירו אותנו למציאות האמיתית ואני הרגשתי יותר מתמיד עד כמה אנו נמצאים ממש בתוך הגאולה. אותם בחורים שיכלו לשמור על מעט שלוות נפש ולהכיר בהבטחת הגאולה לעם ישראל, הביעו הערכה רבה, במיוחד בימים הראשונים, לאלה ש„רוחם נפלה מכובד הקרב ומזוועות המלחמה המזעזעים. די היה — מעיד אלחנן בן נון האומר — די היה, הוא חוזר ומדגיש, בכמה מילים פשוטות, לרומם האנשים, שכן באותו מצב כל אחד נאחז בכל „קרש" שהושיטו לו...

ובסגנון דומה כותב גם דוד פרציק, קצין ביחידה קרבית, המוסיף רשמי לימוד הגמרא שהוא מתנשא בו, ומיפגש נרגש עם יצחק קליין ישראל שמיר, אף הם מבוגרי הישיבה, שישתתפו קיבם, אמנם, סובב אף הוא על הרגשה כי נמצאים אנו עתה, בעיצומו של תהליך הגאולה.

על האור הגנוז בתלמידיהם ידעו הן הרב נריה והן הרב אברהם צוקרמן, מורם ורבם הנאמן, הן מכוחם ומורצם נסכו חיבה זו בלבבותיהם, שיקעו עצמם בשיחות ובדיבורים „מלב אל לב" בכל מה שקשור לייחודו של העם ודרך אמונתם ומחשבתם של בניין, אך הוספה, כודים ראשי הישיבה, היתה והינה — ליכולת העמידה הפיזית, בכבהני הקרבות. חנן פורת, בן גוש עציון וכמותו יהושע גרין, התל־אביבי, במעשיהם בקרבות — מעטים הרב נריה, התברר אמנם „כי באמת הרבה נתנו להם בישיבה"!...

מעטים מול רבים

יהושע גרין, נער קטן, אחד מיני רבים בישיבה, שעבר את מסלול הלימוד והכשיר עצמו לקראת החיים, נקלע אל אחד הקרבות הקשים ביותר ברמת הגולן, ושם, במצב הקדמי, „ההצלה". עם שאר אנשי המוצב, מכותר היה למעלה מ־60 שעות על ידי טנקים וחיל רגלים סורי, לחם, ולחם ללא הפוגה, ועודד את חבורת הלוחמים הקטנה לבל תיפול ברוחה.

הכיצד? בחיוך קסום, במילה טובה, בפסוקים אפיינים על משמעותה של לוחמת „מעטים מול רבים" ויותר מכל — באמונה כי גם הפעם, נוכל לאויבינו! והמפתיע — יהושע גרין לא היה מפקד של המוצב, כי אם אחד החיילים, שנטל את הפיקוד לאחר נפילתו של המפקד, והוא ביצע את המלאכה, גם לאחר שהוא עצמו נפצע!

ושני בוגרים אחרים — פרידמן יעקב, בן כפר־פינס ואהרון גבר מבני ברק, נמנו על סוגי הלוחמים ב„מוצב המוות" שסיפור הלוחמה בו, הדרך נפילתם בשבי של אנשיו, שהוא כבר לבשה בסיפורי הגבורה של העם!

אך בלי כל ספק שתאור אמיתי לגבי התגלמות של בן ישיבה, כלוחם הנקי ללא חת, משתקף בראיון שהעניק בין אלי שביא, מי שהיה מפקד פלוגה באחת היחידות המובחרות של צה"ל, חמן קצר לאחר ראיון זה, נפל אלי במערכה. אלי ז"ל, שהיה כיס דתי ושרוב פיקודיו היו אנשים חילוניים, נשאל אם הוא מרגיש בשוני בתחושות האמונית הלאומית או הנכונות להקרבה בין אבי־קים דתיים ולא דתיים? על כך הוא השיב: „המלחמה היא של כולנו; המטרה — גם היא של כולנו, אך לי יש אולי איזו משענת, איתנה קצת יותר מזו של אדם חילוני — משענת העבר. לפני שיצאנו לקרב — סיפר — ביקש אריק שרון מהמפקדים ל„הכניס ללב האנשים את הציונות שלהם". זה מה שיעודד זה כה שיצוור בקרב — חיזוה אריק דעתו, ואמנם, אישר אלי, אנשינו חייבים לזכור את העבר, את ההיסטוריה שלנו, עליהם להמשיך את מסורתם של דוד, שלמה, יהודה המכבי, בר־כוכבא, של גבורת החשמונאים ותקופת השואה. ברגע, הוסיף אלי, אינני מבחין בשוני גדול בין אדם דתי לחילוני. המשימה היא של כולנו — הצלת עם ישראל!

וכך, ברצף השיחה, כבלי ספק הפתיעה לא כעם את המראיין, הוא ביקש להתחקות אחר עברו של המפקד ההוי. והוא גילה לו, כי משפחתו דוקא אינה דתית קיצונית ואני, העיר. „קצה יותר דתי מההורים שלי". כיצד זה התפתח? פשוט, השיב אלי שביא, יש היום תופעה נפוצה לכדי שהבנים סוכפים על האבות, שהם חוקיב באכינתם יותר מהאבירה או בין האחים המבוגרים, והדבר, בלי ספק, קשור במוסד הזה הנקרא — ישיבה תיכונית. אלו הן ישיבות שהכשרת התיכונית עלה טובה מאוד. גם מבחינה חברתית מבית לשם גיבוש טוב, והלימודים הם ברכה יוצאת מן הכלל. כך שהורים שהם לא דתיים במיוחד שולחים לשם את בניהם, בתקווה שיקבלו חינוך טוב ויתפתחו מבחינה לימודית, אבל ההורים האלה שולחים שבישיבות האלה מקבלים גם חינוך דתי יהודי בעולה, גם ציוני, גם לאומי וגם דתי, כך שבתום ארבע שנים מתברר גם שהחינוך בישיבה מביא למעין חברה דתית גבוהה הרבה יותר מזו של התלמיד רגיל!

תלמידי ההסדר משפיעים

ואלי, שכל כך הרשים בדבריו הכנים ולא פחות מכך — בהתנהגותו היום־יומית ובאורחות החיים שלו, אינו אלא אחד מהחבורה של בוגרי ישיבות בני עקיבא ותלמידי ה„הסדר" המקרין על סביבתו הקרובה והרחוקה!

וישיבת בני עקיבא בכפר הרואה, מרשימה להעמיד תלמידים רבים. דוגמתו של אלי שביא ז"ל. תפילתם ולימודיהם, לאור הבלחתה, מבי־ליפה דביקות — אומר הרב אברהם צוקרמן, המעיד האומר על תלמידיו. כי למעשה, כל מאורע בישוב, משפיע ו„רבים היו רוצים כבר לראות עצמם שוהקים באבקא הצבאי". במוצאי יום הכיפורים עבו אל בתי החולים לסייע, ובחלקם. עזרו בארגון מנות הקרב ללוחמים. אי־אפשר היה להסתיר את הבהה העיבור עליהם, הן אבותיהם ואחיהם להם! יכבל זאת. עתה, דוכה הישיבה חוזרת ליכי השיגרה שלה, אך המועקה עדיין שרויה בלבבות. לא קל צריך לקבל העובדה כי עשרה בחורים — בבישב־בתורים — מבוגרי הישיבה, נפלו בקרבות, ובחלקם בני הדור השני של ישיבת בני עקיבא, שאבותיהם למדו במחזורים הראשונים של ישיבה זו שהיוות, או ההוזוסתה, בבחינה כיקר למהסבה בנוער הדתי. במכבה שהוכיחה את עצמה על הצד המפויע ביותר במלחמה יום הכיפורים.

صكنا من الاصل

עיטורי סופרים וספרים

מפרקי הימים

מאת יעקב חורגין

א. קינה על אבות שכולים

על שכולך, הוי אב שכול, לא הרבו לשיר ולספר. לבכות צעותך לא היו הנים. ואל נא נאשם על כך. כאבך הרי לא נוצק ויצא נדבע במאבה של האם השכולה. כאבך נכלא בשתיקה גברית בסורר בית ואת שתיקתך ואת ראיתי בהוט, שעה שהשתטחת על קבר בנך שנפל בקרב. הינה זאת השאגה האיומה, הלילית, של בידי בריות הנגב. זה היה האלם הקדמוני, הקודר, הזועק, של צוקי בזלת צרופים, בהיצלותם בחמתו של כהכם גינוסר. לא דמעה, לא אנחה, רק זאת השתיקה הרובצת בין סבך הקמטים, בעיניך היבשות, האובדות בתהום יגונך, בכל הא בגופך, ועוד כלם התפוצץ בשאגה אדירים, כשאגתו של אריה פצוע. ראיתי בהוט לשירת של שתיקה, כלישונות אש לא נראות, פורצות מהוכך ומפעפעות סביבך. אז הייה בעיני סנה בוער באש ואינו אוכל. אז היית בעיני אברהם העוקד ויצחק הנעקד בבשר אחד...

...וראיתיכם כולכם, הוי אבות שכולים. ואיש ואיש מכם נושא בחביקו שתיקתו: את צבי או את אורי או את דני שלו. הנהו סופח על גבי של אביו, צבי או אורי או דני, ואומר לו: כל הכבוד, אבא, איזה הביבהו! בלי בכיות, בלי צעק... אבא היא אהרת. אהה יודע. היא איננה סובלת את דמות הנות החדשה שלי. כדי להופיע לפניה עלי לשוב ולקרום בשר ועור ולהיות מסופח כאן, בידי הדייסה והבגנה. אבל בפני אבא שהקו וגברי כמוך אין צורך להסתיר דבר. בפניך אני יכול להופיע בדמותי החדשה ולהכיר לך בלשון ציפקית יפיה כאשר אהבה: אבא, לא ביזבזתי לריק את ;וכו חיי. נתתי לי עסק זהב להשכיל בו את חיי, ופירותיו מאה שערים. תאר לעצמך, אבא: בבהיר חוסן חייו קנה לך נערך מלכיות. הוי, אבא, איזה נראה יופי בבגדי המלכות שלך, במקום הצואים הגועליים, כיבשוני על בהו! בעצוה, אבא, זקוף צואר, הרם ראש. הן פקודות, דבר עם מלכים נוהגים כשווה עם שווים. כי עבך המלכות הי־רה...

ב. בחזית

ראיתי חיילים, בני קיבוצים חילוניים שבחילוניים, שההתנגדות לדת היא להם עיקרון מקודש, והנה הם מצטרפים בכוונה רבה לאביית אבן של הבריהם, לברכה בפיו של הרב הראשי, בבקרו אצל היחידה. וראיתי עוד חיילים, שכיסוי טליתם לא עלה על ראשם, כיהם כחפצים בלהיטות אחרי כיסוי כלשהו, על בנת ראשין. בשתיקה שבחרדת קודש לפסוקי תהילים. פיו של אחד מחבריהם. וראיתי חייל הזוקן, חבוש כיפה, כשהוא עוטר בתפילין את חברו. שאולי לא ראה תפילין בעיניו מאז הבר־מצווה שלו — ואותו חייל נתון בהתמסרות של אכוונה תמימה לידיו המעטרות של חברו, ועל פניו נהרה של ריצאות, כחולה שמקבל טיפול רפואי בידיה ובריגיה. האם לפנינו חזרה אל מסורת אבות כתוצאה ממהפך נפשי עמוק ויסודי, או שמא אין בכל אלה אלא תוויה חולפת של אדם בצר לו? — יבים יגידו. ברם, אם כך או כך התופעה כבלעצמה מופלאה עד מאוד: שעה שהחייל שלנו ניצב מול כלי כיליה, המבקשים את נפשו לקחתה, וכיציבות זה עם גורלו האישי־נפשי בבקשת לה סעד רוחני — הוא איננו מוצא לו את הסעד הדרוש לו בכל התורות והשקפות העולם החילוניות. נהולעם בהן, אלא דווקא באותם תפילות ופסוקים רחוקים ונשכחים, שביכים נתיקנם דיש יחילו בהם.

אכן, כחזה מרגש הוא מראה לוחמים קשוחים, כשהם מתרפקים כילדים חסרי ישע על ביסורים וסכלים מן היהדות המכלידית, ובאותה שעה לפחות באכוונה תמימה! בטחוני, שאולי לא במודע, הם חשים במציאותו של האב הגדול, השרוי כאחורי אותם ביסורים ויכלים, אשר בידו הכישעון והכחות, אותה שעה אני רואה את יהמינו בהווה, והנה הם משתלבים בשרשרת הארוכה של מגני ישראל בכל הדורות, תמיד מעטים כנגד הרבים, תמיד דודים, בידם הקלע ובפיהם שם ה' צבאות, אלוקי מערכות ישראל. העבודה, כל ראש כצל מגעיו ראוי לו. שיושב עליו כתר דוד...

ג. בעורף

בנפש הקיבוצית של עמנו שוכנים שני יצרים מקוטבים זה לזה — אחד יצר הקיום הלאומי, אחד חילופו, יצר ההרס העצמי. פסיכולוגים קבעו, שליצד יצר הקיום הטבוע בכל יצור חי, שוכן, בעיקר אצל האדם, גם יצר ההרס העצמי. ברם, אצלנו פועלים שני היצרים האלה בכיבוד לאומי נירחב, כביכול מתוך תחרות, עד זה פותל וזה בא. התרוצצות זאת בין היצרים היא שמתווה את דרכי תולדותינו וכוונינים מאז היותנו לעם. גובר יצר הקיום הלאומי — כתעלה אומה זאת עד הכוכבים. גובר יצר ההרס העצמי — נופלת אומה זאת עד עפר של פילוג, של שנאת אחים, של הורבנות שכהרסים ומחריבים היוצאים מהוכנו, וכיוצא באר־בונות לאוכיים כאלה.

רק לפני זמן קצר עמדנו משתאים אל כול תופעות מרנינות לב של אחדות ואחוה, שנתגלו אצלנו עם פרוץ מלחמת יום־הכיפורים. היה בתופעות אלו כדי לשריין ולחסן את רוחנו לקראת כל צרה וצר אין ספק. שהיו אלה שליחיו הטובים והנאמנים של יצר הקיום הלאומי שלנו. ואולם, אך נדמה היה כי פחתה הסכנה — וכבר עושים בינינו שליחיו התיפלצתיים של יצר ההרס העצמי. הלא הם חולי ההתכוחתות הישן שלנו עם הכולבוס המזוכיסטי של האשמה עצמית וחיטוט בפצעים, שאמצעי התיקשורת, וביתר ייחוד העיתונות, משכיבים לו מבע. לא עוד גוף מלוכד, לב אחד, זה הנסק הדרוש לי ביותר בימי חירום אלה — שוב איברים־איברים לקוצצים מן הגוף. לבבות חלוקים ודמותנו הכללית כיום היא, כדברי הכתוב: „כולנו כצאן תעינו, איש לדרכו פנינו" (ישעיהו, נ"ג, ו').

רכב המדינה שלנו רתום לארבעה רוחותיו, ולכל רוח עגלון, וכל עגלון רואה את עצמו בקיא יחידי בכוון ובדרך המוליכה אל היעד המפולל. והעם היושב ברכב מיטלטל בין הכוונים, נבוך ומבולבל. נפשו צימה לעגלונים החורשים על נפשו בהלל דימגוגי, כזיפים כולו בכדורי הרפש, שהעגלונים כטיחים זה בזה, ואולם הם פוגעים בנוספים. ובאותה שעה מגלים את הבילבול והמבוכה ורזידין העם. כתבנים ותורנים למיניהם, כולם הכמים מחוכמים בעיניהם בכל רזי המדיניות והמלחמה גלויים לפניהם. במיון להיכית הוליות טובריס בפצעי העם. עלידי סרף עורכים ציד על כל צד ושיבעה, מחפשים עוונות ואשמים, כהעספים באיצטלות של שופטי צדק ומורים גזרי דין על אנשים ומאורעות, כהתנב־אים במהגה, כוכיחים בשער, גוסח: הלא בדיוק כך אמרנו לכם ביאש... הלא הזהרנו אתכם... והעם המיסכן שוכע כל כך הרבה, כי כולנו אשמים. כי אנו עם בזוי ושסוי, עד שהוא מתחיל להאמין בכל זה והוא בוכה על חטאי על חטאים שלא ידעם. והנפש יצאת לדבר נהיה וחיזוק הלב, לבנהיג הראוי לדור, שיקום ויאחז בציציה ראשו של העם היושב בציון ויכיסה אותו מן המבוכה והגחיגיה וירעיב באוזניו את האמת הלאובית האחת: כי הוא הטוב בעצים. כי זכותו על הארץ הזאת היא לא רק זכות היסטורית קדושה. כי גם זכות אנושית לא פחות קדושה, וכשום כך היא צומדת מעל לכל ביקוח ושיפגה: כי „הבאים ישרש יעקב, יציץ ופרח ישראל" — ורק לאחר שיקיים רישא של הכתוב, רק אז יקויים גם סיפא שלו: „וכולאו פני תבל תנובה". רק בטוב לישראל צפוי הטוב לתבל כולה...

עד כה כוון ביאליק בשירו „לאחד העם" להלכי הרוח בימינו כיום: „— — — והשעה שעת תוהו ובוהו, שעת עירבוב התחומים / של אחרית וראשית, של סתירה ובניין, של זיקנה ועלומים / — — — והלויים באבאק — — — / כל הצבה לכנו אז נבוא שאלו / נביא אבת, שיעמוד בציבור לכנו ויבוא / וידליק בלהבתה בעל להאשנה, בוכבו / והחזו יהי המכוון לכל ההולכים / המבאי־ים בהירה לבבות מחולשות לא ברורים — — —.

מלאכה שיש עמה חכמה

הרב ר' שבתי בורנשטיין ז"ל, שעתה מלאו שנתיים לפטירתו, נצר לבית האדמו"ר הגאון בעל „אבני נזר" מסוכצ'וב, ירש מאבותיו אהבת ד', אהבת התורה ואהבת ישראל וארץ ישראל. למדן, בקי בנגלה ובנסתר, בעל מידות תרומיות ו„שרוף" בחיבת ארץ ישראל ובציפיתו לגאולה. בין פעליו התורניים יש לציין הוצאתו שלוש מסכתות, ברכות, מכות וראש השנה עם סימני הפסק, הערות ותוספות, ראשונות לש"ס המפוסק שהיה בדעתו להוציא לאור. הננו מביאים מדברי הרב ש"י זוין על עבודה זו.

מאת הרב ש. י. זווין

א.

הטעמים הנגינות שבתורה שבכתב כבעצמים לבעלי הסוד מקור לרזין דרזין. „בטעמים, נקודות, תגין, או־תיות" עומדות טלה הראשונות בי־בדרגה עליונה בן האותיות. אף בי־הלמוד רבזו על כך: „רבי עקיבא היה דורש על כל קוץ וקוץ תלי־תלין של הלכות" (מנחות כ"ט, ב). אבל יחד עם זה לא כיקטנה היא גם תעודתם היתרה של פסקי הטע־מים — סידור הבפסקים והמאמרים, החיבור וההפסק, המוקדם והמאוחר, השאלה והתשובה. ההשפעה והאגב — על אלה וכאלה מורים לראשונה סימני הטעמים. לא לחנם אמר אבן עזרא (בספרו „מאזנים") „כל פירוש שאינו על פי הטעמים לא תאבה ולא תשמע אליו". חשיבות זו של הטעמים נודעה להם גם בתלמוד. המובן זה של „פיסוק טעמים" נת־כוונו בספר הליבוד, שביותר ליסוד עליו (נדרים ל"ז א'). הפקיד זה של „פיסוק טעמים" בולט ביהוד בבעיא כיהודה בבינה בתלמוד: „בעי רב הסדא: האי קרא היכי כתיב: „וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות — כבשים, ויזבחו זבחים שלמים לד' פרים", או דילמא אידי ואידי פרים הוו? למאי נפקא מינה? בר זוטרא אמר: ל־פיסוק טעמים" (חגיגה ו' ע"ב וראה שם ברש"י). שידוהי מובלים אנו רואים כאן בין פירוש דעבין לה־„אהנתתאי". כשם שמהנגינה אנו מ־סיקים את הפירוש, כך אנו מוצי־אים מהפירוש „נפקא מינה" להצבת הנגינה כהלכה.

שונה לגמרי בפרס זה היא התורה שבעל־פה. משום „עת לעשות לה' הירו לכתבה בכלל, אבל לא דאגו לטעמים ונגינות בשבילה. מהצד האחד אין כאן מקום לרבוים ושר־דות, שכן הכתב המכתב אינו תופס מקום בתורה שבעל פה. בעלי ה־פרד"ס תולים את רמזיהם בגוף ה־מאמרים של המשנה והתלמוד ולא בקוצים ותגים שבהם. ומהצד השני המבנה הלשון מלאים בכידה ידוי־צה את במקום של פסקי הטעמים. הביטויים הסיכוכיים המיוחדים ל־קושיות („מיתיבי", „מהכיף לה־כיונא"), לפירוקים („הכא במאי עס־קינן" והדומה), לספיקות („איבעיא להו" ודוגמתו) ולשאר דרכי הלשון, מורים את הדרך. ובכל זאת אנו מוצאים בכמה מקומות, כשגם הראשונים נתחבטו לפעמים בפירושו של ענין מלכודי יחד אך ורק בשל חסרון... נגינה. הביטוי „והתניא", למשל, כשבע בתלמוד גם בתורת קושיא וגם בתורת ראיה. במקרה האחרון רגיל רש"י לפרש: „והי־תניא, בניחותא". וביטוי זה יש וגרם למחלוקת בפירושו. כך מצינו ב־נדרים (פ"ז א'): „והתניא אמרו לו מת אביו..." שהר"ן מפרש את ה־„והתניא" בניחותא, והפירוש המיוחס לרש"י מפרשו בתורת קושיא, והרא"ש שם מביא את שני הפי־רושים. כיוצא בדבר מצינו בבבא־מציעא (צ"ב ב'): „ואי אמרת משל שכים הוא אוכל אמאי פודה ומאכיל איסורא לא זכי להו רחמנא". לפירוש רש"י קושיא אחת היא: „אמאי פודה ומאכילן, איסורא לא זכי להו רחמנא?" ולפירוש ה־תוספות בשם רבנו חננאל יש כאן קושיא והירוץ: „אמאי פודה ומא־כילן? — איסורא לא זכי להו רח־מנא!" מקומות כאלה וכיוצא בא־לה יש לרוב.

ב

האם יש להסיק מזה, שבשביל הבנת ה„פשט" נחוץ לנו עתה קבי־עת סימני הפסק במשנה ותלמוד? לאו. מה שהיה חסרון בראשית הו־פעת התלמוד כבר לא יוכל להתמלא עכשיו. המקומות המסופקים בפי־רושם ובהמשך לשונם ושנחלקו ב־הם המפרשים הראשונים כבר אין בידינו להכריע. על כל פנים לא סימני ההפסק, שנבוא עכשיו להציב, הם שיבררו את הספיקות. אין גם לחשוש, שמא יוולדו סיבוכים חד־שים כאלה. רש"י ותוספות ושאר הראשונים כבר מוליכים־מביאים או־תנו לתוך הסוגיה בצעדים בטוחים.

אבל אם אין הדבר חשוב בשביל הלכידי הכבים שכבר „בלאו כרסם־הו" אינו כן בנוגע למתחילים. בין שהללו הם בגיל של תלמידי בתי־הספר ובין שהם בבוגרים הרוצים לרכוש לעצמם ידיעה בהלמוד. שלא קיבלו בעתו — כאלה כן אלה הקשיים הראשונים, שהם פוגשים בדרכם, הם העדר סימני החיבור וה־הפסקה. שוטפים המשפטים וזורמים המאמרים כנחל נובע, גל רודף גל ודיבור — דיבור, מבלי שיראו לפני־הם את כקווה העקירה וההנחה, את התחנות הקטנות לחילופי הנשימה, וכן להיפך. וזכה לפעמים שכל אמ־רה בודדת כבועדיה, כל מלה — יחידה לעצמה, מבלי לראות את הקוים המחברים, את הקשרים ה־מאחדים. ומכיין להם לדעת היכן לקרא בנגינה של „בתמיה", היכן בזו של שאלה ותשובה והיכן „בני־הותא"?

תאמר: כל הקשיים הללו הרי לא... זה עתה. תמיד היו לומדים מתחילים, שעוד לא הורגלו לשהות בים התלמוד ולמה לא שימשו כל אלה להפרעות בדרך הליכוד בע־בר, מה נשתנה? אבל — נשתנה ונשתנה. המתחילים שלפנים אינם כאלה של היום. הראשונים לא נשתהו הרבה בפרוזדור. נכנסו מיד לטרקלין. ומכיון שהתחילו שוב לא פסקו. רוב זמנם כבר הוקדש לתלמוד. לא עברו ימים מרובים והגדיים נעשו תיישים. החסרון שב„כהיכי" נתמלא על ידי ריבוי ההרגל ב„קרי"... מה שאין כן עכשיו.

והאי, חניכי הלכודי התורה, הד־חדריב, המועמדים העתידים לבני־ישיבה, הללו אינם זקוקים כל כך לעיסוד סופרים והיקון סופרים של הסימנים הסיכוכיים בהלמוד. א־בל הלכידי אותם בתי הספר, שה־תלמוד תופס שם מקום מצומצם המן מוגבל, ואף לעתיד אינם עומ־דים להקדיש את עצמם ואת זמנם להתלמוד וכפרשיו, לאלה כל הקלה האפשרית להתרגלות בקריאה כהלכה בתלמוד היא רצויה. ביותר הדבר השוב בנוגע לבוגרים. לשעבר כמ־עט שלא היו בוגרים מתחילים בכ־לל. או שילדותם לא ביישה את זק־נותם או שזקנותם לא כיפרה את ילדותם... מי שנתחנך בתורה — תלמודו בידו, ומי שלא... „ספר לו כתורא" בנעוריו כבר לא היה לו כל קשר נפשי להתלמוד. ואילו ב־ימינו, עם קיבוץ נידחים מארבע כנ־פות הגולה לארץ אבות, נמצאים הר־בה מבוגרים בבני הגולה, שבילדות־הם לא קיבלו כל חינוך תורני, ו־דווקא עכשיו יש להם געגועים לה־כיר את ערכי היהדות במקורם הרא־שון. קשה בכלל ל„הלומד זקן" להת־רגל לדברי עיון הכתובים „בנב־ב־אהה". מבלי סידור ופיסוק, כל שכן לאלה, שהתחנכו על ימיהם של בר־כי ספרויות חילוניות, שלימוני השי־

כוח הסכנים הופסים בהן מקום ב־ראש.

ג

לפיכך יש ערך חשוב לעבודתו של הרב שבתי בורנשטיין (ז"ל) שהי־כין את לבו להוציא את התלמוד עם רש"י בסימני ההפסק. ערך מעשי כיבוא תועלת ידועה לחוגים מסו־יימים. לא עד כשפר ההוגם יהיה התלמוד לפני החוגים הללו. כל משפט על מקומו וכל מאמר במכון שבתו. אין כאן לא ערבוביא של הומר ולא טשטוש של צורה. שי־מת לבו של הלומד פנוייה תהיה כצתה לתוכן הדברים ולא לסידו־רם.

ומלאכה גדולה, מלאכה שיש עמה חכמה, עשה הרב ב. סימני ההפסק וההתחלה והקריאה והשאלה וה־תמיהה והמוסבר והציטטה והנושא ועוד ועוד — לכל אלה שם לבו. לא בלבד כל משפט ומאמר סומן וצויין כראוי לו. אלא אף כל קטע־משפט וחצי מאמר, כמעט כל מלה ומלה, שבפה עשר „כללים" נתן בראש המסכת. זאת אומרת: שבעה עשר סימנים מיוחדים לכל צורה וצורה של המשא ומתן התלמודי. מר־כאות פשוטות וכפולות ובודדות, פסוקים ונקודות וקוים. סוגרים עגולים ומרובעים ומזוודים, צירופיהם וכיוצא בהם (שכן בכל „כלל" יש גם כמה צירופי סימנים) מציבים את הציונים ומסדרים את חלקי המאמרים. ניתן חוט להקורא לבל יאבד דרכו בלבירינט העבקי. השתמש המחבר גם בסימנים המקו־בלים בכל הספרויות וגם בסימנים מיוחדים שהמציא, שאין דוגמתן ב־ספרויות חול. טבע הדברים מחייב. עצם הצורה של השקלא וטריא הת־למודית היא בכמה מגוונה שונה ומיוחדת.

ד

הוסיף המחבר לעיקר עבודתו — סימני ההפסק — שלוש עבודות מי־

אליעזר שרביט

בעד זה

בעד זה שכל תכלת שמימית פה, ועצב
לקדש מרחם בלב משכן
כנודרי א-לה קרשם־גם ברצף
תמים ותחכן
בסהר אורם
ובענגם באים על שכרם — — —

בעד זה שלקדם פה מזרם קדם עוד
עם זרוח נהרינו אל שתי היגות
במלוא הנהירה
אל הלב
השואף
הרועף
כנהור תפלה אל שירה — — —

בעד זה שדמדום סף כל יום לי מכשף
זהרור נגהי בקרו־קודמו המזכך
במלוא רצונו לו נמשך
ונכרך אל להקת מחסני הקשת
משישי לבב במקסם מופעם
ובנפנוף אתות מחדש
למן פני כל עלץ ופרהוס מורם
עד שקפי מסתור הנעלם ·
שעד הנה אף לא הרגש
וקיום גם נחוה — — —

בעד זה.

„נרות הנשיאים" של יהודי חלב

מאת טוביה פרשל

קהילת חלב מן העתיקות בעולם היא. אנשי הקהילה מזהים את עירם עם ארם צובה שבמקרא וכותבים שם מקומם בראשי תיבות אר"ץ.

בית כנסת קדמון בעיר. הוא שימש את הקהילה דורות רבים, עד שהוצת בידי פורעים ערביים בסוף 1947, לאחר החלטת או"ם על חלוקת ארץ־ישראל.

בבית כנסת זה היו שמורים ספרי מקרא עתיקים. ובהוכם „כתר התורה" המהולל שהוגה ונוקד לפני יותר מאלף שנה בארץ ישראל על ידי בעל המס־סורה אהרן בן־אשר. תנ"ך זה הולל ושודד בפרעות, אך לא הושמד — ועכשיו הוא נמצא בירושלים.

חלב היתה עיר של חכמים ושמע חכמיה הגיע הרחוק מעבר לגבולותיה. כאן היה מרביץ תורה ר' ברוך מחלב, הנקרא גם ר' ברוך בארץ יון, מפרש קדמון של התלמוד, שהגיע אל העיר מאירופה הדרומית. בה התיישב ר' יוסף בירב יהודה, תלמיד הרמב"ם, שלמענו ולשכמותו כתב הנשר הגדול את ספרו „מורה נבוכים". במאות השנים האחרונות ישבו בחלב רבנים ומקובלים גדולים, כגון ר' מרדכי הכהן, בעל „שפתי כהן", תלמידו של ר' ישראל די קוריאל מגורי האר"י; ר' חיים הכהן, תלמידו של ר' חיים ויטאל ומחברו של „מקור חיים", פירוש על הלכות פסח בדרך הקבלה. בני משפחת לאניאדו (ר' שמואל שהיה מכונה „בעל הכלים" על שם ספריו „כלי חמדה", „כלי יקר", „כלי פז"; רבי רפאל שלמה, בעל „בית דינו של שלמה" ו„המעלות לשלמה") ומשפחות מצויינות אחרות שהעמידו חכמים גדולים, דור אחרי דור.

●

במשך מאות שנים היתה חלב מרכז למסחר ולחרושת, וליהודים חלק גדול בהם. ביי־חוד הגדילו לעשות בה יהודים מגולי ספרד ויוצאי ארצות אירופיות אחרות, שהתיישבו בה ומסחרם היה נכוש על כל המזרח הקרוב.

ככל קהילה עתיקה היו גם לאנשי חלב מנ־הגים מיוחדים, ובהוכם מנהגים מיוחדים לחג האורות.

צאצאי גולי ספרד שהתיישבו בעיר, היו נו־הגים להדליק נר נוסף בחנוכה. נר זה היו מע־מידים על יד השמש. וכך היה מעשה הדל־קתם. ביום הראשון היו מדליקים נר אחד ושני שמשים. ביום השני: שני נרות ושני שמשים, ולפי סדר זה כל שמונת ימי החג.

על המנהג הזה שמעתי בפעם הראשונה מפי שניים מזקני חכמי חלב בירושלים, הרב עז־בדיה הדאיה זצ"ל, מחברם של כמה ספרים, ש־היה במשך שנים רבות חבר הרבנות הראשית של ארץ ישראל, והרב נתן סאלם, שאביו הרב ר' אברהם זצ"ל, היה ראש ישיבת המקובלים „בית־אל" בעיר הקודש.

סח לי הרב סאלם: במסורת בידי צאצאי גולי ספרד אשר בחלב, שבשנת „מוריה" (רנ"ב) ישר־ראל, כאשר הלכה יהדות ספרד לגולה, נדדו אבותיהם במשך חודשים רבים במדבר העמים ולא מצאו מנוח לרגליהם העייפות. כאשר ה־גיעו לבסוף לחוף מבטחים בחלב, החליטו להד־ליק נר נוסף בחנוכה לאות תודה על הישועה.

לא יכולתי לברר מפי הזקנים, למה בחרו דווקא בחג החנוכה כדי לחוג בו את המאורע. אולי הגיעו הגולים לחלב בימי חג האורות.

גדולה היתה קהילת חלב לפנים. אולם בדו־רות האחרונים יצאו רוב־רובם של יהודיה. היום ישנן עדות של יוצאי חלב בארץ, בארצות הברית, באמריקה התיכונית והדרומית וגם באיטליה.

רבות מן המשפחות „הספרדיות" של חלב באר־רץ מוסיפות לקיים את המנהג של הדלקת נר נוסף בימי החנוכה. יש גם בניו יורק משפחות השומרות על המנהג הזה, ובודאי עושים כן גם כן היושבים במקומות אחרים.

אולם יש מן המשפחות „הספרדיות" של יוצאי חלב שאינן נוהגות מנהג זה או ביטלו אותו. הואיל ופקפקו אם יש לו על מה לסמוך. „בי־טלתי את המנהג הזה בביתי באשר לא מצאתי לו זכר בספרים שלנו", אמר לי הרב עזרא עטיה זצ"ל, ראש הישיבה המנוח של „פורת יוסף" בירושלים, שהיה מגזע גולי ספרד אשר בחלב.

מנהג זה שחכמי חלב לא הזכירוהו בספריהם, כמדומני שגם עדיין לא נרשם בידי אוספי המנ־הגים וחוקרי ידע עם של עמנו.

ומהנהג זה למנהג חנוכה אחר של אנשי חלב. שגם הוא כמדומני, עוד לא נרשם בידי חוקרי הפולקלור היהודי.

כמה בתי כנסיות במדינת ישראל וכן במדי־נות אחרות נוהגים להדליק נרות חנוכה גם ביום — הדלקה בלי ברכה — כדי לעשות פיר־סום יתר לנס.

גם בחלב היו מדליקים נרות בבית הכנסת בימי חנוכה ביום. אולם לא „נרות חנוכה" ב־מובן המקובל היו אלה, אלא „נרות הנשיאים". בימי חנוכה קוראים בתורה על הקרבנות שהקר־יבו נשיאי י"ב שבטי ישראל בימי חנוכת המשכן במדבר — ולזכרם של נשיאים אלה היו יהודי חלב מדליקים בכל יום מימי החנוכה י"ב נרות בבית הכנסת.

ל„נרות הנשיאים" היו משתמשים דווקא בשמן ולא בשעווה, שהרי זכר למעשי המשכן הם, ובמשכן הדליקו בשמן.

על מנהג זה שמעתי מפי הרב שאול מטלוב עבאדי ז"ל, שהיה זקן דייני העדה הסורית בניו יורק, שזכר אותו מימי נעוריו בחלב. אף התברר לי שיש בניו יורק בית כנסת של אנ־שי חלב שבו מוסיפים לקיים מנהג זה, מדליקים בכל יום מימי החג י"ב בוציני שמן. מן הסתם יש גם בארץ בתי כנסת של יוצאי חלב הנוה־גים כמנהג זה.

חלום וחולין

מאת אברהם בלאט

קלמן סגל הוא סופר ריאלי וסוריאלי באחד. ההוויה המצי־אותית והחוויה הפנטסטית בוק־עות מבעד שני עולמותיו בשקפם תמרי רקע ותימאטיקה החורגים מקו הקונפורמיזם. בראייה זו הוא מתנער מהתפיסה החזותית ומד־עות נורמטיביות, אלא מנסה לאמץ לו בחינה לעומק של זמן.

תבנית ספרותית זו היא סובייקטי־בית לחלוטין, באשר הוא רואה רק את אשר רוצה לראות ושומע את אשר הפך אצלו למושג משמעותי. מכאן הפרגוד החוצץ בינו ובין ה־מאורע הקונקרטי.

בגישה זו מובלטת האינטרפרטציה של השראה פנימית המקבלת צורה פנימית. צליל כי יישמע הוא יכול לרחוף בחלל מאות בשנים, רחש כי יקשיב הוא יכול להגיע אליו ממרחק תקופה. הפיזה ספרותית זו נובעת מהמארג הפיוטי שהוא גורם ראשי של התהליך הפרוזאי. זהו הצליל המלה, זהו הדמיון והמחשבה המאר־צים ומבליטים את השפעת החלום והפנטסיה כמרכיב ראשי בדרך ה־סיפור.

הכמיהה הזאת אל „ההרים הגבו־הים" איננה מהווה מעבר אל עולם טוב יותר, כי אם חזות אשליית־ית עטויה אגדה של מצב פרוע. נהייה זו אל משהו נכסף איננה תכלית בפני עצמה כי אם תמרור בלבד.

הנודד הולך לעבר ההרים נסוכי חלום כדי לחסות בצילם, אבל מה שמרתק אותו, זוהי הדרך עצמה, שבמנה אתה למד את אופן ההתכ־לות, שכן „הגעגועים לאהבה עזים מן האהבה והדרך ל„הרים הגבוהים" עדיפה על ההרים". קלמן סגל עורך מעין מסע גלויים של החושות הא־לוצינציות מעבר למימד הזמן. אל איזה פסאליזם אבסורדי של נפש פרועה, דרך זו זורמה וחזותית. שכן על פני ההרים פעורה התהום וגלו־שים כעמקים ואין הפנטסיה מהווה תחליף או אתגר.

*

הסופר מודע איפוא למצב קיומי אובייקטיבי, אך עם זה הוא זקוק להפלגות אל יערות של החלומות. „לחלום פירושו להיות ולהזין עצמנו, ולשכוח לבנו בדברים שכבר חלפו או באלה שעדיין אמורים לבוא, או במה שעשוי היה להתרחש. לחלום פירושו להתפעל ולשכוח בקיים, ואפילו איש לא ראה אותו במציאות. נפלאים הם החלומות" (עמוד 157).

החלום אינו יותר מחרצה לנו כי אם כוח הפועל בקיום האנושי, מעין מאחז לקלוט בו געגועים וערגונות. המספר טווה כאן רשת רחבה של דמויות דמיוניות ומוציאן ממסגרת הזמן והמקום. זהו תיאור הזייתי של אידיאה אסתטית בה מתבלטת היוה המטשטשת את ההבחנה בין אמנות למציאות.

במציאות זו מעדיף אדם לסבול את היסורים הגדולים ביותר בחלום מאשר לראות את חיי האושר במצי־אות כי בעצם „אנו בכלל איננו קיי־מים. הכול אינו אלא חלום, חלום בלבד".

באווירה זו נשקף „בית הקפה המכושף" כמגרש מירוצים שמבעד חלונותיו מתפרס גן נפלא וממנו נישא ריח מתוק של ורדים. המוסיקה והטבע מהווים כאן יסוד אינטגראלי של עולם קסום שבו כולם שוקעים בהרהורים ולבותיהם פועמים בהת־רגשות. הסופר נתון בתחום כמוס שהכל לובש קריגה אבסטרקטית, של הרים המצטיירים כזובים שחורים, גנן עונב הדומה למלאך, תצלומי אדם אשר חלפו בזמנים עברו ושיותפקדו גם בעתיד. הנוכחות היא הוויה כי דממה תלויה בחלל והזמן נעצר. קלמן סגל מערבב את הזמנים כדי לשמרם. העולם בתאוריו הוא בית עלמין של שפות אנושיות שנשכחו, של הברות ומלים המצפות לתחייה, הוא רואה את תפקידו של הסופר הסוריאלי כארכיאולוג הבא לפענח את הנשכחות בתיאום עם הספר הריאלי הצמוד לשפות חיות ולאדם החי.

החלום והחולין הם שני שערים שדרכם נכנס ויוצא קלמן סגל כדי להציץ לתחום ההוויה וההוויה של בני האדם, ומכאן המעבר החד שבין שניהם. בתשוקה זו אל עולם מדומיין מכריע הרצון לבדות עלילות וגבורים — מעין דרכי רצוי ופיוס, לאנשים אשר המציאות הכרה להם. כך הוא מעניק לגבוריו צער, אומץ לב, וכוח, ברוחב לב, כדי למצוא את בת המלכה של געגועיו ולזכות במעט אושר. אושר בו מובטים זוקפים ראשיהם, שוטים הופכים לחכמים, ואביונים לרוזנים, „כי לכל בני אדם כואב דבר מה".

זה קלמן סגל המספר הסוריאלי, שהגיע אלינו בשנת 1970 לאחר ש־ישב בפולין ופירסם רומנים באידיש ובפולנית. סיפורים שהם רחוקים מאווירה יהודית או מיהודים. אלא שישנו גם קלמן סגל המספר הריאלי המשתמש בחומר קונבנציונאלי בספ־רו על אנשים תמימים ורגשות נקם.

★

במסכת ריאלית זו קרוב קלמן סגל לתימטיקה של אהרון אפלפלד אשר אצלו קיים פער בין עצמה עלי־לתית לבין איפוקו הסיפורי. אהרון אפלפלד מוסת את סערת רוחו דרך המרכיב האסתטי ואילו כל קו חד של אירוע הוא עוטף בפקעת חוטים סבוכים. מבחינה זו קיים המיון רב בין קלמן סגל הסופר היידישאי ל־אהרון אפלפלד הסופר העברי. קלמן סגל מספר על מציאות קודרת והוגה שאינם באים על בטויים הדרמאטי בהיותו נאמן להתבטאות אחד מגבו־ריו: „האדם צריך לשלוט על עצמו, צריך להיות חזק, כי אז קל יותר לחיות וגם קל יותר למות. אדם צריך אפילו להתאפק, כשבקרבו הכל זועק מרוב כאב ויסורים, אך את הזעקה הזאת אין איש צריך לשמוע". ישנה זעקת יאוש בסיפורי סגל אך לא שומעים אותה. היא עוברת דרך סובלימציה פנימית. אנשים מובלים כמו בהמות בקרונות משא סגורים ללא אור לסיביר. גברים, נשים ויל־דים, דחוסים רעבים וצמאים, שאיש אינו מכירם ואיש אינו יודע את שמם, אבל הכול יודעים שהם אויבי העם.

התיאור הוא מתומצת אך ללא מתח נפשי. הראייה היא מפוכחת אך נע־דרת חזות. הסופר אשר הגיע לאחר השואה מציב פרגוד בינו ובין ההת־רחשות תוך שמירת פרספקטיבה של סממנים לריים ואירוניים.

„בני ערובה" הוא סיפור כלואים בתאי גיסטאפו המחכים לאחד, שמו לוי, שהוא צריך להתייצב ולא הו־פיע. עשרה „בני ערובה" אנונימיים, מוכנים להיות מוצאים להורג באשר האחד לא בא, והשיח ספון מתח רב אך אינו פורץ את גבולות הווי־כוח. הסופר סגל אינו בונה עלילה סיפורית או הליך תיאורי כרונולוגי, כי אם מפתח סיטואציה של הלך רוח. הקולות של האנשים המחכים למוות הם מעין מונולוגים המבטאים את רבוי הגוונים של תגובות והנחות לנוכח הציפייה מורטת עצבים.

המאורע עצמו, או יותר נכון האיש המבוקש, אינו נוכח בתא אך הוא הופך למושג כמלי הגורם להתפרצות רגשות. הסופר אינו ניצב בעימות יחיד עם המצמד, כי אם בהשלכתו של האימפלס המתחיל את הקונ־פליקט.

בסיפור אחר כמו „גנבים בעיירה" אנו מועברים למצב גרוטסקי כאשר התום מסתיים בטראגי קומדיה. ה־התחבולה הספרותית עם הפרה היא כמעט שלום עליכמית בנוסחתה על כל הנוגע שבה, ההסתכלות כאובר

(סוף בעמוד 6)

מחיבת ציון עד העלייה מרוסיה

מאת מ. אונגרפלד

יצא הספר „התנועה הציונית ברוסיה" מאת ד"ר יצחק מאור, בהוצאת הספרייה הציונית על־יד הנהלת ההסתדרות הציונית, תשל"ד, 587 ע'.

ספרות עצומה נתפרסמה עד כה על דברי ימי הציונות ועל קורות חיי מנהיגיה ופעיליה. ואולם עד היום לא נכתב עדיין הספר אשר יקיף וימצה את תולדות כל התנועה הכבירה הזאת. זרמיה הרבים ופרנסיה הדגולים ומוסדותיה השונים, בשדה העבודה המדינית, הכלכלית והתרבותית.

ניסיון ראשון בפעולה זו, עשה אמנם לפני חמישים שנה, אדולף ביהם, בספרו הגרמני „התנועה הצי־ונית" אבל ספר זה לא היה שלם מכמה בחינות. היות רק התחלה צנועה וציפה להרחבה ולהשלמה ול־שיכלול ולמילוי ולתיקון כל חסרונו־תיו.

הלוך התנועה הלאומית

הנה דף זהב בתולדותיה של ה־תנועה הציונית רשמה יהדות רוסיה בת ששת המיליונים, שהיוותה בתחילת המאה העשרים הריכוז היהודי הגדול ביותר בדברי ימיה של גולת ישראל, ריכוז, שהיווה שבעים אחוזים מיה־דות העולם. ועשרות בשנים היתה הציונות הרוסית לפי מהותה ואפייה, החלוץ של התנועה הציונית העול־מית. ציוני רוסיה העשירו גם את האידיאולוגיה של התנועה הציונית. אל חיבת ציון „בילו" ותורת הציו־נות התרבותית ניתוספו זרמים חד־שים בתנועה: הציונות הסינתטית של תכנית הלסינגפורס, שחייבה את העבודה המעשית בבניין ארץ ישר־אל, עם המאבק למען זכויות לאומיות ואזרחיות ליהודים בארצות הגולה, שנקראה אז בשם „עבודת ההווה". הציונות הדתית, מיסודם של ר' שמואל מוהליבר והרב ריינס; הציונות הדימוקראטית של חיים וייצמן; ה־ציונות הסוציאליסטית של בר בור־כוב ונחמן סירקין; הציונות העובדת של א. ד. גורדון וחבריו; הציונות המהפכנית של זאב ז'בוטינסקי.

גדולה היתה השפעת הציונות בקרב יהודי רוסיה, על התעוררותם הלאו־מית והיא פיתחה את התודעה הלאו־מית ועוררה בלב היהודי רגש של כבוד עצמי והכשירה את הקרקע לקליטת הרעיון של התנועה ועמידה על הנפש מפני הפורעים המוכים בידי השלטונות.

ורב היה חלקם של ציוני רוסיה, בפעולתה של התנועה הציונית העו־למית ובבנין הישוב העברי באר־ץ. דבר בעתו והופעתו של הספר במל־את עשרים וחמש שנה למדינת יש־ראל, המתאר את התהוותה, צמיחתה, פעולתה והתפתחותה של התנועה ה־ציונית ברוסיה, על רקע היאבקותה של יהדות רוסיה בבניין הארץ וב־הקמת הישוב העברי החדש בה.

לפני הרצל

מה היו פני הציונות ברוסיה עד הופעתו של הרצל? הרעיון של שי־בת ציון, כחזון של גאולה לאומית, נולד עם חורבן מלכות יהודה. וחזון הגאולה הזה היה במשך דורות רבים פושט צורה ולובש צורה, עד שנתגלגל בצורת הציונות החדשה. הניצנים הראשונים של שיבת ציון וישוב ארץ ישראל הלכה למעשה, הופיעו במאה הי"ט, בתחילה באר־צות המערב. אבל תנועה ציונית המונית נולדה במזרח אירופה, במיו־חד ברוסיה על חלקיה השונים.

בין הגורמים ששמרו על צביונם הלאומי, יש לציין: הווי החיים ה־דתי ושמירה על המסורת; התנועה החסידית שהגבירה את האחוה ה־יהודית וטיפחה את הקשר לארץ יש־ראל. עוד מייסד החסידות הבעש"ט קרא בשעתו לחסידיו לעלות לארץ ובשנת 1777, עלתה חבורה של חסידי ביאלורוסיה שמנתה יותר מ־300 נפש ובראשה מנהיגיהם ר' מנחם מנדל מוי־טבסק, ר' אברהם מקאליסק ור' יש־ראל מפולוצק. ואחרי 31 שנה, החלה עליה מאורגנת של תלמידי הגאון מווילנה, שנקראו בשם „מתנגדים" או „פרושים". מתמיה הוא, שמחב־רנו אינו מזכיר גם עליית ר' יהודה החסיד.

בתחילת שנות השישים למאה שעברה, נוסדו ברוסיה העתונים העב־רים הראשונים: „המליץ" באודיסה, „הכרמל" בווילנא, „הצפירה" בוור־שה. אלה שימשו בעיקר כמכשיר להפצת רעיונות ההשכלה בקרב יהודי רוסיה. לא כן השבועון „המ־גיד", בליק, שבו הטיף עורכו ד. גור־דון לחיבת ציון ולישוב ארץ ישראל.

הפרעות והדיה

הפרעות ביהודי רוסיה בשנות ה־שמונים עוררו מבוכה ובהלה ביניהם. האירגונים היהודים במערב, שקמו לסייע ביציאתם של יהודי רוסיה, תמכו בהגירה לאמריקה. אבל היתה גם עליה לארץ ישראל וברוסיה הת־חילו מתארגנות קבוצות למען יישוב ארץ ישראל. וכך קמה תנועה עממית גדולה של „חובבי ציון". בתחילת שנות השמונים נוסדו אגודות של הגדולות ברוסיה.

תפקיד מכריע בהפצת הרעיון ה־ציוני לפני הופעתו של הרצל, מילאו קונטרסו של ליליינבלום „על תחיית עם ישראל על אדמת אבותיו" ומח־ברתו של פינסקר „אוטואמנציפציה". אלא שאין המחבר מסביר לנו, למה כתב פינסקר את מחברתו זו בלשון הגרמנית דווקא. הטעם הוא: בדרכו לאיטליה סר פינסקר אל ידיד נעוריו מימי לימודיהם בלייפציג, הרב ה־ראשי בוינה א. יילינק ובוויכוח שהתנהל ביניהם, טען פינסקר, כי השנאה ליהודים מושרשת עמוק ב־דמם של עמי העולם ואת ה„יהודופו־ביה" הזאת, אי אפשר לעקור מלבם. ועל כן על היהודים לעזוב את ארצו־תיהם, ולהתרכז בטריטוריה מיוחדת. שפינסקר לא נקב בשמה. ואולם אחר כך הסכים, שזו תהא ארץ־ישראל. ולאחר ויכוח ארוך עם ידי־דו, יצא לאיטליה וכתב את מחברתו „אוטואמנציפציה" בלשון הגרמנית, המובנת ליילינק ולשאר ראשי היה־דות בגרמניה. את תוכן הוויכוח הזה בין שני הידידים, פירסם יילינק בשבועון „די נייצייט" בכמה המש־כים. כשהביאו לפני הרצל, מחבר „מדינת היהודים", את מחברתו של פינסקר, הודה, כי אילו באה קודם לכך לידו מחברתו של פינסקר, לא היה כותב את „מדינת היהודים".

העלייה הראשונה

הנה אנו מגיעים בספרנו לפרק על העליה הראשונה, שפתח אותה ד. ליבנסון, שיצא ממשפחת חסידי חב"ד. בפברואר 1882 הפליג מאודי־סה לארץ־ישראל ובבואו, הקים כאן מוסד ציבורי להדרכת העולים בשם ועד „חלוצי יסוד המעלה", רכש שטח אדמה בקירבת העיר רמלה, ובסיון באב עלו המתיישבים הראשונים על הקרקע. כך נוסדה המושבה הרא־שונה של עולי רוסיה, בשם „ראשון לציון".

ביזכותו של הסטודנט ישראל בל־קינד, נתכנסו בינואר 1882 כשלושים סטודנטים בחארקוב והחליטו להקים אגודה לשם הפצת רעיון התחייה הלאומית וזירוז העליה לארץ יש־ראל. קבוצה של 14 איש נרשמו לעליה וקראו לעצמה „בית יעקב לכו ונלכה" — ראשי תיבות „בילו". לאחר תלאות וסבלות רבות, סייע

(סוף בעמוד 6)

לפרשת ה

ויג

ויאמר יוסף אל... יוסף — העוד

ולא יכלו או... אותו כי נבהל

וישימני לאב אדון לכל ב... בכל ארץ מצ... אלוקים לאדו... רים, רדה אלי

רדה אלי על

ויאמר פרעה מה מעשיכם

ליקט של

★ יצא לאור ★

* ביקורת התבונה המעשית לעמנואל קאנט. תרגמו והוסיפו מבוא והערות שמואל הוגו ברגמן ונתן רוטנשטרייך. מוסד ביאליק, ירושלים תשל"ד, 183 ע'. עם הופעתו של ספר זה הושלם מפעל תרגום „הביקורות" של קאנט.
* אהרון מאפליס, סיפור, מאת נחום אריאלי, הוצאת מוסד ביאליק, ירושלים תשל"ד, 380 ע'.
* בנתיבות לא סלולות אל ירושת האב, מאת יוסף ברסלבי־ברסלבסקי הוצאת עם עובד, הרבות והנוך, 403 ע'.
* ארם בערבה, פרקי עלילה חיי יהודה אלבוג, מאת קבעתן קרסניר, עם עובד, 200 ע'.
* תמורה, רומאן, מאת ולדימיר נאבוקוב. תורגם מאנגלית בידי לאה הורוביץ־רוזנבאום, הביא לדפוס אבציה פורה, הוצאת עם עובד. ספריה צבר, השל"ד, 198 ע'.

חזית דתית לאומית המזרחי – הפועל המזרחי
המצע לכנסת השמינית

בעזרת אלוקי מערכות ישראל גבר צה"ל במלחמת יום־הכיפורים על אויביו. מלחמה זו הנה שלב נוסף בתהליך התגשמות חזון הגאולה של עם ישראל. תמורות העתים הרי־גורל העוברים עלינו מצווים לנו להשתית את מאבקינו על אמונה, בטחון ושאיפה לשלום אמת, רק בדרך זו נוכל לבצר את המדינה להביא לשגשוגה ולהמשך צמיחתה בדרך לגאולה השלימה.

כדי לעמוד במשימה היסטורית זו נדרש עמנו למיצוי וריכוז כל הכוחות והמשאבים הרוחניים והחמריים הגנוזים בעם היהודי בארץ ובתפוצות ישראל.

שומה עלינו להקדיש את כל הכוחות למטרה העליונה של הכנת העם והמדינה לעמידה איתנה וממושכת במאבק המדיני הצבאי והכלכלי הצפוי, כדי להבטיח את שלומה ובטחונה של המדינה.

תנאי־בל־יעבור לעמידה במשימות אלה הוא חיזוק האמונה באלוקי ישראל ובחזון הגאולה של נביאי ישראל.

המפלגה הדתית־לאומית, נאמנה למורשת אבות, לתורת הנצח של עם ישראל ולרעיון הציוני, מתחייבת לפעול, בתחומים הבאים ובדרכים הבאות, כדי לקדם את היעדים הלאומיים האלה.

דת ומדינה

...ך רצון לשמור על הקשר בין תורת ישראל ...רישראל, המשיך המפד"ל להיאבק להבטחת ...החקיקה ברוח התורה ולביצור מעמדה של ...ת הראשית לישראל כסמכות דתית עליונה ...ה.

...ד"ל תבטיח את ביסוסן של המועצות הד־ ...כמכשיר בלעדי להבטחת השירותים הצרי־כים הדתיים לצבור וליחיד, ע"י חקיקת חוק להבטחת מעמדן המשפטי העצמאי וצמצום תלו־תן הכספית והמנהלית ברשות המקומית.

כן תבטיח המפד"ל את ביצור מעמדה של השבת בישראל כיום מנוחה וקדושה בחיי הפר־הסיה של המדינה.

מערכות חוץ ובטחון

...ה אמונה שלמה ובלתי מעורערת בקיום הבטחה האלוקית על ידי נביאי האמה וה־...ק, כי ישוב עם השם לנחלת אבותיו ...בדה ולשמרה, לבנותה ולהפריחה ולקיים ...בלת תורה ומצוות בגבולות המובטחים ...מי הגבורה, רואה המפלגה הדתית ...אומית כמשיכת הדרך ונושאת הדגל של ...אמות הדתית בהתפתחויות המדיניות הה־...גוניות, להן זכה דורנו בארץ ישראל, ...שית התגשמות רצון ההשגחה העליונה ...מליך הגאולה השלמה של עם ישראל ...רץ אבותיו.

...עת התחיה שעיקר יעודה לכנס פזורי העם ...גלותו ההיסטורית, שאפה מאז ושואפת גם ...ום לחדש חיי האומה בארצה, תוך שלום ...ושכנות הגונים עם כל העמים השכ־...ג. המפד"ל תוסיף ותפעל בכל הדרכים ...ינון שלום בר־קיימא בין מדינת ישראל ...ן ומדינות השכנות ולכרות עימהן חוזי ...ום.

...ה היהודי של מדינת ישראל — יישמר ...ביכנוס פזורי העם בתוכה וחנוך הדורות ...קות בתורת ישראל וערכיה ההסטוריים ...האומה.

...ד"ל מחויבת כעקרונות היסוד, אשר ...ו את נציגי ישראל במשא ומתן לשלום: ...ותנו הדתית וההסטורית על הארץ ה־...מובטחת.

...השאיפה לשלום בר קיימא.

...הבטחת גבולות בטוחן למדינה.

...כך:

...לת המפד"ל בתאם להחלטת הועידה כל ...בית שיש בה משום ויתור על חלקים ...רץ ישראל ההסטורית נחלת אבותנו ולא ...לים עם תבונת כח.

...ל אשור השותת של הסכסוך עם כל אחת ...מדינות השכנות — יתבעו נציגי המפד"ל ...א ומתן נפרד עם כל אחת מהן.

...ש הראשונה יש לשאוף לשלום עם מצ־...ר. ההסכם עם מצרים יבוסס על הסדר ...מפד"ל המבטיח למדינת ישראל עומק ...שטח וגבול בטוחן. שלום עם סוריה ...סס על רמת הגולן כגבול בטוחן.

...ד"ל באה בתביעה אשר הגשימו בגופם ...מצות ההתנחלות ביהודה ושומרון, ב־...עת עזה וברמת הגולן והקימו את קריית־...בע בעיר האבות — חברון. המפד"ל ...מאן ותפעל ליישוב שטחי ארץ־ישראל ...והודים באוכלוסיה יהודית ע"י התנח־...התיישבות חקלאית, כפרית ועירונית ...מגורים, כולל הקמתן של ערים יהו־...חדשות.

...ד"ל תפעל לשלובה המלא של כלכלת ...ים המשוחררים בכלכלתה של ישראל. ...אוכלוסיה הערבית יובטחו זכויות אזרח ...ושר אוטונומיה דתית־תרבותית.

...המפד"ל יפעלו להרחבת תחומיה של ...לים המאוחדת, בירת ישראל, ביצור ...ותה ומוסדותיה, שתהיה עיר רבת אוכ־...ה, מושכת רבבות עולים, יהודים בגדלה ...ארתה. לא תהא ריבונות על ירושלים ... — זולת ריבונות ישראל.

של בזבזנות, מותרות ומתירנות המקעקעים את יסודות החברה הישראלית.

המפד"ל תפעל להנהגת משטר של חיי צניעות, לשם הבטחת חברה שוויונית שרק בה הערובה למשטר חברתי צודק.

א. אחד מלקחי המלחמה הוא שיש להעמיד את מירב המשאבים להגברת כחו ושכלול ציודו של צה"ל.

ב. כמו כן תפעל המפד"ל לפיתוח אמצעי ה־לחימה והייצור העצמאי של מערכת הבט־חון.

ג. המפד"ל תפעל למניעת פוליטיזציה של ה־צבא המשבשת סדרי חיים דמוקרטיים, מער־ערת יסודות המשמעת בצה"ל ופוגעת ב־כשרו.

ד. המפד"ל תפעל להגברת הפקוח האזרחי על מערכת הבטחון. לשם כך תדרוש:

1. הקמתה של ועדת שרים לעניני בטחון.
2. הקמת מועצה לאומית עליונה לעניני בטחון שאנשיה ישלבו את הידע והמידע בעניני בטחון וייעצו לממשלה ולכנסת ב־נושאים אלה.

ממשלת חרום לאומית

ה. לקראת המבחנים והאתגרים החמורים אשר לפנינו, רואה המפד"ל צורך חיוני בהקמתה של ממשלת חרום לאומית אשר תושתת על בסיס רחב ביותר, ותזכה באמונו של העם הנכון לעמוד נגד לוחצים מבחוץ.

המפד"ל תעשה כל שביכולתה לכינון ממשלה זאת.

זכויות החייל ומשפחתו

המפד"ל תדאג להקמת רשות לסיוע למשפחות החיילים המשרתים תקופה ממושכת במילואים. רשות זאת גם תסייע בידי המשפחות של העצ־מאיים בהפעלת מפעליהם.

המפד"ל תתבע כי חיילי מלחמת יום־הכיפו־רים ייהנו באמצעות חוק מהזכויות והתנאים הבאים:

1. מקום העבודה בו עבד החייל עד למלחמה יישמר לו בקפדנות.
2. שרות המדינה ושרות התעסוקה יבכרו ויתנו עדיפות לחייל המשוחרר בקבלת משרה ב־שרות הממלכתי, הציבורי והפרטי.
3. משרד השיכון יעניק זכות־קדימה לחייל ה־משוחרר ברכישת דירה בשיכונים לזוגות צעירים וכן יעמיד לרשותו הלוואות בתנאים נוחים.
4. משרד החינוך והתרבות ומשרד העבודה יד־אגו שהחייל המשוחרר ישלים את חוק לימו־דיו התיכוניים או המקצועיים על חשבון ה־מדינה.
5. לחייל המשוחרר תינתן עדיפות להתקבל ללי־מודים במוסדות להשכלה גבוהה, ובישיבות הגבוהות ובמיוחד בישיבות ההסדר. הוא יהיה פטור משכר לימוד, לפחות, בשנת הלימודים הראשונה ויהיה מזוכה לקבלת סטיפנדיות ומלגות.
6. למשפחות החיילים תנתן עזרה לסדור ילדיהם במעונות־יום ובמוסדות עם פנימיות.

הגנה על שבטי ישראל הנרדפים

המפד"ל תמשיך להעמיד כראשונה במעלה, את התביעה הנמרצת המתמדת לפתיחת שערי ברית המועצות לפני היהודים המבקשים לעזבה ולעלות לישראל. כן תפעל להזעקת דעת הקהל בעולם, נוכח סכנת הכליון הפיזי והרוחני הנש־קפת לשלושה וחצי מליוני היהודים בברית המו־עצות, ותתבע פעולה למען הבטחת זכויותיו הדתיות והתרבותיות של המיעוט היהודי, כל עוד הוא מצוי בברית המועצות.

המפד"ל תמשיך לפעול למען שלומם והצלתם של שרידי האומה הנמצאים בגלויות ערב, תוך גיוס דעת הקהל במדינות העולם לעזרתם — להוציאם ולהביאם לחוף מבטחים.

לקחי מלחמות יום־הכיפורים

...ת יום־הכיפורים בא שוב לידי ביטוי ...האומץ ליבו של עם ישראל, אשר נחלץ ...עזרת ה' בגבורים, להגן על קוממיות ...י עם ישראל, לחיילי צבא הגנה ליש־...ראל התהילה — אשר בעזרת אלוקי ...ישראל גברו על האויבים מסביב והכום

...ת, מלחמה זו מחייבת אותנו להפקת ...יונים וקודם כל, שעם ישראל אינו יכול ...על „בכחי ועצם ידי", כי אם עליו ...ערכי הנצח של העם ולחנך עליהם ...הצעיר, כי רק בדרך זו ניתן להבטיח את ...העם.

...ו גם מחייבת לחשבון נפש מעמיק ...ור באורח־החיים לשים קץ למשטר

חקיקה, משפט והלכה

...ל רואה בחקיקה את הדרך להסדר ...השנויות במחלוקת בתחום הציבורי ...י, ושוללת את דרך האלימות והשמ־

...ל תבטיח שלא יוחק במדינת ישראל ...ק הנוגד את חוקי התורה.

...ל תנקוט יוזמה להקמת ועדה ממלכתית ...ת המשפט העברי לחקיקה הקיימת וה־

...תפעל גם בדרכים אחרות, לקידום ...על יסודות משפט התורה ומסורת יש־...ו תיזום פעולה להחדרת התודעה של ...השתתת החיים בישראל על עקרונות ...העברי.

...תעשה לגיוס כוחות מחקר מעולים ...בוכנת חומר תחוקתי בסיסי בתחו־...שונים של המשפט העברי, ותעודד ...לימוד וידיעתו של המשפט העברי ...ציבור השונים, במיוחד בחוגי המש־...במקביל לכך, תוגבר הסברת ערכי ...יהדות הנצחית.

...תיזום ביטול הקשר המשפטי הקיים ...עשרים וחמש שנה לאחר קום המדינה העברית הריבונית, בין המשפט בישראל לבין המשפט המקובל ודיני היושר האנגליים, ל־המרת האחרונים במשפט העברי.

7. המפד"ל תפעל למען פתרון הלכתי של בע־יות משפטיות הלכתיות המתעוררות במציאות התחברותית הטכנולוגית המודרנית.
8. המפד"ל תעודד הבאת דין־ודברים שבין אדם לחברו, גם בעניני ממונות, לפני בתי דין רבניים, כדי להרחיב בכך את תחולת ההלכה במדינה. לצורך זה יש לתקן את חוק הבור־רות תשכ"ח 1967, באופן שפסק דין בתביעה משפטית שהובאה בפני בית דין דתי על פי הסכמת הצדדים, יהיה ניתן להוצאה לפועל, ככל פסק דין אחר שניתן על ידי בית־משפט בכל סמכות שיפוטית.
9. המפד"ל תקפיד לשמור שבמדינת ישראל וב־חוקיה יירשם כיהודי רק מי שהוא יהודי על פי ההלכה.
10. המפד"ל תפעל לביטול מעמדה של „הידועה בצבור" בחוקי המדינה, הגורמת להרס המש־פחה בישראל.
11. המפד"ל תתבע חקיקת חוק להבטחת זכויות האזרח להתקבל לעבודה בכל ענפי המשק, למניעת אפליה בקבלת עובדים או פיטוריהם, בשל סירובם לעבוד בשבת, להוציא עבודות חיוניות שיש בהן משום פקוח נפש.

המפד"ל תתבע בדיקה מדוקדקת של היתרי עבודה שניתנו, והגבלת תחולתם של היתרי עבודה זמניים. כמו כן תפעל המפד"ל לשילוב המכון המדעי־טכנולוגי לבעיות הלכה, ב־ייעוץ לממשלה למניעת חילול שבת.

עם הערכותו המחודשת של המשק בתום תקופת החרום — תתבע המפד"ל הנהגת שבוע עבודה של חמישה ימים.

בפעולות החקיקה תדרוש המפד"ל:

א. המשך חקיקת חוקי יסוד.
ב. המרת חוקי המנדט והחוקים הזרים בחוקים ישראליים מקוריים.
ג. חוק רבנות.
ד. חוק שבת.
ה. חוק נגד הונאה בעניני כשרות.
ו. תיקון לחוק האנטומיה ופתולוגיה המצריך הסכמת הקרובים לביתור גופת הנפטר, פרט למקרים שניתנו היתר ע"י הרבנות הראשית או מי שהוסמך על ידה.

התיישבות וחקלאות

המפד"ל רואה במפעל ההתישבותי את הגשמת הצו האלוקי וחזון הנביאים המורים על שיבת ישראל והחזרת נחלת אבות לבנים במגמה ל־העביר את אדמת ישראל לקנין נצח לעם ישראל.

נציגי המפד"ל יפעלו, בין השאר, למען:

— ביצור הישובים החדשים וקידומם ויצירת תנאים להרחבת ההתנחלות בארץ־ישראל.
— הבטחת רמת־החיים נאותה בהתישבות.
— תיכנון יסודי של המשק החקלאי והמשך ביסוסו.
— פעולה ממלכתית לעידוד היצוא החקלאי ול־הרחבתו.
— המשך הבניה ושיפור פני ההתישבות, וכן להעמיד אמצעים מתאימים לבעיות בתי־מגו־רים נאותים למשפחות הצעירות ולדור הממ־שך בישובים ובמרכזים אזוריים, ואפשרות בניית בנייני ציבור כדי לפתח את החיים הדתיים — התרבותיים — התרבותיים.
— להשגת אמצעי יצור והון חוזר מתאים, כדי להביא את ההתישבות לביסוס כלכלי מלא, ולאפשר השתלבות בני דור המשך במשק.
— להקמת מפעלי תעשייה ופיתוח, ומפעלים אזוריים לעיבוד תוצרת חקלאית במגמה ל־עזור לפתרון בעיות כלכליות של חלק מה־בנים והבנים המתבגרים.

חינוך ותרבות

1. המפד"ל מאמינה כי מסורת ישראל צריכה לכוון את כל מערכת החינוך בישראל וכי החינוך הדתי חייב להיות נחלת כל העם. קיומו הפיזי של עם ישראל במולדתו מותנה בהתקרבות העם לאורח חיים של שמירת תורה ומצוות, החינוך הממלכתי דתי, מהווה אמצעי עיקרי להשגת מטרה היסטורית זו, הן באמצעות מוסדותיו והן בהיותו גורם בתוך מערכת החינוך הישראלית בכללה.
2. המפד"ל מחויבת שמירה מלאה וקפדנית על חופש הבחירה של מגמת החינוך (ממלכתי או ממלכתי דתי) המובטח לאזרח לפי החוק.
3. המפד"ל תעמוד בתוקף על זכויותיו של החי־נוך הדתי ועל מתן שירותי חינוך ברמה שווה לכל גווני האוכלוסיה, ותאבק למען הקצאת אמצעים והקצבת כספים בתחום החינוך, ב־התאם לצרכים האמיתיים ולא על יסוד מפתח פוליטי.
4. ברוח חוקי החינוך של המדינה וההסכמים הפוליטיים הקיימים מבקשת המפד"ל להב־טיח לחינוך הממלכתי דתי ולאגף המחייד אוטונומיה מלאה בכל פעולה חינוכית ובמיו־חד יש להעניק לו — בהכנת תכניות לימודים לכל שלבי החינוך — אי תלות בכל גורם שאינו מזדהה עם עקרונות החינוך הממלכתי דתי.
5. מוסדות החינוך הממלכתי דתי זכאים לתקן שעות מוגדל בכל כיתותיהם, כדי שיוכלו לעמוד בחובתם לפי החוק לתת לתלמידים חינוך שווה־ערך לזה הניתן בבתה"ס הממ־לכתיים, בתוספת לימוד תורה שבכתב ובע"פ המכוונה לאורח חיים דתי.
6. יש להחיל חוק לימוד חובה תש"ט—1949 על בני שלש ובני ארבע שנים.
7. המפד"ל תדרוש הקמת פנימיה צבאית דתית.
8. המפד"ל תדאג למתן אפשרויות שוות לכל ילדי ישראל להגיע לכל שלבי החינוך. במיו־חד יש לעודד את ילדי המשפחות ברוכות הילדים, על ידי המשך מתן הקלות מיוחדות ומענקים.
9. המפד"ל תדאג למען שיפור רמת הלימודים בבתי הספר היסודיים בעיירות הפיתוח, כדי לאפשר לבוגרי בתי ספר אלה להמשיך בלי־מודים תיכוניים וגבוהים סדירים.
10. המפד"ל תפעל להרחבתן ולביסוסן של הישי־בות הגבוהות ובעיקר לישיבות ההסדר.
11. המפד"ל תפעל להרחבת החינוך המקצועי ה־דתי על מנת לאפשר שילובו של הנוער הדתי בכלכלת המדינה.

מחקר מדעי והשכלה גבוהה

1. המפד"ל רואה במחקר המדעי גילוי מוחיר של התבונה שניטעה באדם על ידי הבורא.
2. המפד"ל תחייב הרחבתם של המוסדות להשכלה גבוהה ומתן מילגות לימודים לכל הראויים לכך.
3. המפד"ל תדאג לקידום מדעי וטכנולוגי של משק המדינה, תוך שמירה קפדנית על זכותו של היהודי הדתי לתרום מכשרונו ומכשרו־נותיו להתליך זה.
4. במאבק הקיים בישראל בין תרבות המבוססת על מסורת וערכים, נחלת המורשה היהודית והאנושית, לבין תרבות הבידור הריק, הזול והמגרה — יש לנקוט עמדה ברורה לצד התרבות של ערכים אמיתיים.
5. המסורת העממית של תלמוד תורה, המקובלת זה דורות על שכבות רחבות בעמנו — צורה מיוחדת במינה של השכלת מבוגרים, שאין כמותה בעמים להיקף ולמשקל ערכי — חיי־בת לזכות בהכרה ממלכתית ובמירב האמצ־עים הפדגוגיים, הארגוניים והתקציביים, כדי להבטיח רציפותה ומעמדה בהווייתנו התר־בותית המתחדשת.

הרציפות התרבותית בתחום האמנות — מו־סיקה ומלאכת מחשבת — תובטח על ידי שמירת המסורת התרבותית והאמנותית של העדות בישראל, טיפוחה והפיכתה למיטב מרכזי באמנות היהודית המתחדשת.

6. המפד"ל תדרוש חקיקת חוק נגד עתונות תועבה וספרות־פיגול.

המפד"ל תתבע להעמיד לרשות המחלקה לתרבות תורנית במשרד החינוך והתרבות אמצעים מספיקים בכוח אדם ובכסף, כדי לפתח פעולה ענפה לעידוד התרבות היהו־דית המקורית.

המפד"ל תפעל נגד הקיפוח והאפליה של הספורטאי הדתי.

המפד"ל תדרוש הקמת מרכזי תרבות וספורט לנוער הדתי.

שידורי ישראל - הרדיו והטלויזיה

המפד"ל תדרוש הגברת הזיקה בין תוכניות שידורי ישראל לבין המורשת היהודית וערכיה, ומתן ביטוי הולם לאורח החיים ונכסי התרבות של כל חלקי העם.

המפד"ל תילחם למען שמירה על האוביקטיב־יות של שידורי ישראל ונגד מגמות השתלטות על אמצעי התקשורת הממלכתיים.

שידורי ישראל, כשרות ממלכתי, חייבים ל־שקף את כל הכוונות והמגמות הפועלים כיום בישראל. המפד"ל תאבק למען ייצוג קשת הדעות של הצבור בישראל בקרב עובדי רשות השידור, כדי למנוע חד צדדיות.

המדיניות הכלכלית

כתוצאה ממלחמת יום הכפורים גדל הנטל הבטחוני במעוד גבוה ביותר, דבר שיחייב הק־צאה מחודשת של המקורות.

מימון ההתעצמות המחודשת של צה"ל ותקצ־יב הבטחון השוטף שכתוצאה ממצב החרום יגדל בשיעור ניכר מאד, וגיוס תרחב של כח אדם, אשר מקטין את יכולת גידול התוצר מאידך, מחייבים המשך והאמצעים להפעלה מירבית של כושרו של המשק, וכן הפעלת מדיניות מכוונת להפניית מקורות מתצריכה הפרטית להוצאות ה־בטחון ולייצור — כל עוד נמשך מצב החרום.

לנוכח העובדה כי ניהול כלכלה נושא בחובו לחצים אינפלציוניים מוגברים — ובמיוחד מפני שהמלחמה החלה בתקופה של תעסוקה מלאה ואינפלציה חריפה, כל אלה מחייבים ניהול מדי־ניות ספיגה עקבית על מנת למתן סיוע בגזילות לאותם מיגזרים וענפי משק שנפגעו במיוחד במלחמה.

המדיניות המוניטרית תכוון, איפוא, להפעלת הפוטנציאל המשקי ושמירה על הצמיחה הכל־כלית תוך כדי עמידה נגד לחצים אינפלציוניים צפויים.

לשם כך תדרוש המפד"ל:

לטווח קצר: יימסכו המאמצים להפעלה מיר־בית של המשק, תוך שימת דגש על ייצור לצריכת מערכת הבטחון. על סיפוק צרכיה של האוכלוסיה ועל הרחבת הייצוא.

לטווח ארוך: יובטחו המשך הפיתוח והצמיחה המהירה, תוך איזון כלכלי וקיום יציבות מחירים יחסית.

יעדי המדיניות הכלכלית

לקליטה כלכלית של העליה המקצועית, ולהב־טחת תעסוקה מלאה, לשיפור מאזן התשלומים, לגיוס הון בחוץ לארץ במימדים מספיקים; למי־מון הפיתוח, לגישור הפער בין היבוא לייצוא, ולקיום עתודה מספקת של מטבע חוץ; להעלאת קצב הגידול בפריון העבודה, לשם הבטחת גידול בתוצר וכושר התחרותו; ריווחיות סבירה למפעל ועידוד השקעות במימדים שיבטיחו את המשך הצמיחה המשקית המהירה; להגברת פיתוח ה־תשתית של המשק: (מקורות המים, החשמל, ה־דלק, הנמלים, התחבורה והתקשורת); המשך מדיניות פיזור האוכלוסיה ולביסוס ערי הפיתוח.

פיתוח התעשייה ושיווק תוצרתה

המפד"ל תפעל להבטחת קצב הגידול בכושר הייצור התעשייתי ולשם כך תדרוש לתת עדיפות למשקיעים באזורי פיתוח ובענפי ייצוא, תוך שימת לב מיוחדת להגברה משקלן של תעשיות עתירות ידע והון.

כן תדרוש המפד"ל להתאים פעם את התקלות והתמריצים הניתנים במסגרת החוק ל־עידוד השקעות החוק לעידוד התעשיה לתנאים המשתנים.

יוגדל פריון הייצור בתעשיה על ידי הגדלת פריון העבודה, ייעול הניהול, הכנסת טכנולוגיות מתקדמות, הגברת המיכון והאוטומציה והגברת המחקר והפיתוח בתעשיה.

התעשיה תידרך להגדלת כושר התחרות של תוצרתה בשווקי העולם, על ידי הקטנת הוצאות הייצור להוזלת תוצרת, שיפור האיכות ועיצובו של המוצר ושכלול שיטות השיווק.

המפד"ל תפעל לשיפור דרכי השיווק והשרות לצרכן, תוך שימת דגש על שרותי השיווק, בערי הפיתוח ופרברי הערים; יינתן עידוד לתי־עוש השרותים ולהגברת מיכונם.

פיתוח המלאכה

יינתן עידוד לייצור ולייצוא של מפעלי מלאכה ותעשיה זעירה, ויינתן סיוע מיוחד להקמת מבני מלאכה ולרכישת ציוד חדיש בבתי המלאכה.

פיתוח מקורות אנרגיה

המפד"ל תפעל להגברת חיפושי הנפט ולהג־דלת תפוקת בתי הזיקוק בחיפה ובאשדוד. כן תפעל המפד"ל לחיפוש ולפתוח מקורות אנרגיה אלטרנטיביים, כמו: אנרגיה אטומית, ניצול אנר־גיית השמש, ניצול אבן הביטומין שהנגב עשיר בה וכן לבדיקה מחודשת של הכנית לאודמילק הנגנות.

ריפורמה במיסוי

המפד"ל תדרוש ביצוע ריפורמה במערכת ה־מסים שמצד אחד תקטין את שיעורי ההוליים של מס הכנסה ומצד שני תרחיב את הבסיס ותבטיח העברת אמצעים מספיקים מידי הציבור לידי הממשלה, לשם מימון פעולות בתחום הבט־חוני, ההברתי והכלכלי.

מדיניות המיסוי, יחד עם מדיניות ההטבות הסוציאליות, צריכה להוות מכשיר לחלוקה מ־חדש של ההכנסה, במגמה של צמצום הפער הסו־ציאלי.

מדיניות השכר מהווה חלק ממדיניות הכנסה כוללת: שכר, מחירים, רווחים וכסים. המדיניות תהיה מכוונת להבטיח לעובד תמורה נאותה על עמלו ואת חלקו המלא בהכנסה הלאומית, ומבו־ססת על יכולת המשק וריווחיות הענפים, תוך הכרה כי בתקופת החרום יהיה הנטל העיקרי על הצריכה הפרטית.

השכר צריך להיות ריאלי, ללא הטבות סמויות, שכר הנותן תמורה נאותה לאיש העובד ולכשרו־נו. המפד"ל תפעל לניתוק ההצמדה הבלאכותית בשכר בין קבוצות עובדים שונות.

תוך עדיפות לקידום העובדים בשכר נמוך, תפעל המפד"ל להעלאת שכר המינימום והצמדת כל ענפי המשק על שיעור קבוע מהשכר הממוצע במשק, אשר ייקבע אחת לשנה. כן תיתבע ה־פעולה להשוואת התנאים הסוציאליים הבסיסיים.

פיצוי לעובדים על היוקר

המפד"ל רואה בתוספת היוקר את המכשיר לפיצוי ציבור העובדים על ההתייקרויות, החלות במשק, בבדיקה ובמדדי היוקר מצדיקים זאת. תד־רוש המפד"ל השלום תוספת יוקר יותר מפעם אחת בשנה.

יציבות מחירים

ריסון היוקר ויציבות מחירים הם תנאי ראשוני להתפתחות המשק ובלימת ההסיטה בציבור ה־עובדים.

להשגת מטרות אלה תתבע המפד"ל מעקב התערבות ממשלתיים קבועים ע"י פיקוח יעיל על המחירים ונעזרים מידיים נמרצים למניעת התייקרות דוהרת.

השוואת זכויות עובדים בשכר יומי

המפד"ל תתבע השוואת התנאים הסוציאליים בשכר יומי לתנאים המקובלים לגבי עובדים בשכר חודשי.

חוק פנסיה ממלכתי

המפד"ל תמשיך ותיתבע חוק פנסיה ממלכתי מקיף שיבטיח שיבה ללא דאגה לאזרחי המדינה.

הבטחת קיום הוגן למשפחות ברוכות־ילדים

המפד"ל תבע בעבר והשיג הפרדת מענקי הילדים משכרו של העובד ותשלומו באמצעות הביטוח הלאומי החל מהילד השלישי.

בכדי לתת ביטוי ריאלי לסכום המשולם למשפ־חה ברוכת־ילדים תובע המפד"ל הגדלת המענ־קים, לפחות, כדי שיעור תמיכת הסעד החודשית לנפש במשפחה, ותשלום החל מהילד הראשון. הכנסה זו תהיה חייבת במס־הכנסה.

מתן דמי־הבראה לאם ברוכת ילדים ע"י המוסד לביטוח לאומי.

נשים עובדות

המפד"ל תתבע:

1. שכר שווה בעד עבודה שווה.
2. הקלות במס־הכנסה.
3. הרחבת מעונות היום למען ילדיהן של נשים עובדות.

המפד"ל מאמינה כי דווקא בתקופת חירום, יש לדאוג לחלוקה הנטל בצורה צודקת ע"י ניצול נכונות הצבור לשאת בעול ולוותר על עליה ברמת החיים.

יש למצות נכונות זו על מנת להחזר לחיי צנ־עה המתאימים למהות הכלכלי האמיתי של המדינה.

על אף הגידול בצרכי המיכון הבטחוני יש להמשיך ולהקצות אמצעים מירביים ליעדים סו־ציאליים ולקידומן של השכבות החלשות בחברה.

מדיניות חברתית וסוציאלית

תוך נאמנות למסורת ישראל תפעל המפלגה להגשמת מצות הצדקה שהיא חובת היחיד וחובת הצבור בישראל.

המפלגה ממשיך לשקוד על השלמת מערכת החקיקה הסוציאלית בישראל להבטחת זכויות האזרח ורווחתו ולסיוע לקהילות, לארגונים ול־מוסדות הנדרשים בעול הבטחת שרותי הסעד בישראל.

המפלגה תמשיך לשקוד על צמצום הפער ברמת החיים בין שכבות האוכלוסיה השונות ותמשיך לתבוע כבעבר הקצאה הבאים הדרו־שים לשינוי בחלוקת ההכנסות במדינה, לצמצום אי־השויון ולהגברת יכולתם של בני שכבות נחשלות להסתייע בשירותי הרווחה.

לשם כך תתבע המפד"ל:

— להקים ועדת שרים לעניני חברה — כמסכות עליונה להיאום שירותי החברה ולקביעת סד־רי עדיפויות מחייבים בשירותים אלה.
— להקים גוף לתכנון חברתי — לצד התכנון ה־כלכלי, כזרוע ביצועית של ועדת השרים הנ"ל. גוף זה, או ועדה מקצועית מיוחדת שתקים ראש־הממשלה, יאחד, יגבש ויערוך את כל ההמלצות למקשה אופרטיבית אחת.
— להקים מכון קבוע למדידת הפער, לקביעת יעדים ברורים לצמצומו ולבדיקה שוטפת של ההישגים והתוצאות של השירותים השונים שכבר פועלים ויפעלו.
— להקצות צוות כוחות ביחוד, מהארץ ומחו"ל, למינהל סוציאלי, ביצירת כוח אופ־סיבלי של מבנה השירותים.
— לפעול לצמצום פער ההפרשיות בין ההכנסית לנפש של השכבות מעוטות ההכנסה לבין עתודות ההכנסה על־ידי:

א. מדיניות מסר וסובסידיות מתוקנות.
ב. קביעת רבת הכנסה מינימום לנהבכי סעד ולשכירים לא מקצועיים.
ג. הנהגת מס הכנסה שלילי להבטחת הכ־

(סוף בעמוד 6)

הפתק שלך!
ב
חזית דתית־לאומית

صكنا من الاحل

ים פוטוב

מתחו

ם הי

מחיבת־ציון עד העלייה מרוס

(סוף מעמוד 4)

להם י. מ. פינס בנובמבר 1884, לעלות על הקרקע בגדרה לתהיישבות קבע.

פעילות רבה למען יישוב ארץ־ישראל גילה הרב שמואל מוהיליבר שנסע ביחד עם יחיאל בריל, עורך „הלבנון" לפאריס כדי להיפגש שם עם ראשי חברת „כל ישראל חברים" ולהניעם שיתנו את ידם ליישוב ארץ ישראל. בפאריס נפגשו עם הרב צדוק הכהן ומיכאל ארלאנגר, ובהמלצתם, נתקבל הרב אצל הבארון רוטשילד, שהסכים לסייע בייסוד מושבה בארץ ישראל. בעצתם של ראשי „חובבי ציון", בחר הרב מוהיליבר בסיועו של הרב מרדכי גימפל יפה, עשרה מתיישבים לרוב מאנשי המושבה היהודית נובופאבלובקה, מהם עלו שנה לאחר עלייתם, בשנת תרמ"ב. על אדמת המושבה עקרון, שקנה בשבילם הבארון. שם המושבה הוסב אחר כך ל„מזכרת בתיה" — על שם אמו של הבארון. בימים ההם הונח גם היסוד למושבה „נס־ציונה" בתחילת שנות השמונים נוסדה גם המושבה „יסוד המעלה" על ידי עולים מן העיירה מזריץ'.

ועידת קאטוביץ

כדי לאחד וללכד את כל האגודות של „חובבי ציון" לתנועה מאורגנת החליטו לכנס אז ועידת קאטוביץ, שנפתחה בי"ח בחשון תרמ"ה. ליושב ראש הועידה נבחר הד"ר פינסקר וליושב ראש מן הכבוד, הרב מוהיליבר. נבחר ועד מרכזי שמושבו יהיה באודיסה ובראשו יעמוד פינסקר. ועידת קאטוביץ שימשה מיפנה יסודי בתולדות התנועה לשיבת ציון. היה זה „הקונגרס" הראשון של הציונות, לפני הופעת הרצל. אגודת ביאליסטוק עמדה באופוזיציה להנהגה בהשראתו של הרב מוהיליבר, שלא השלים מעיקרה עם מסירת ההנהגה לידי משכילים. הוא היה משוכנע, כי „חובבי ציון" הם ברובם חרדים ועל כן יש להעביר את ההנהגה לידם.

הועידה השניה של „חובבי ציון" נפתחה בדרוסקניק, ר' תמוז תרמ"ז. הרב מוהיליבר בא אל הועידה בכוונה תחילה להחליף את הנהגת התנועה ולהעמיד בראשה רבנים מפורסמים בעלי סמכות בקרב יהדות רוסיה.

אחרי ועידת דרוסקניק, היו לכאורה, סיכויים טובים להתחזקות התנועה. הושגה כאן פשרה בין המשכילים לבין שומרי תורה.

דרישות דתיות

הרבנים שנבחרו בועידה כגבאים ובראשם הנצי"ב, ראש ישיבת וולוזין תבעו אורח חיים מסורתי למתיישבים בארץ ישראל והציעו להעמיד עליהם משגיח דתי, שיניע אותם לקיים מצוות התורה ולהקפיד על המצוות התלויות בארץ הקודש. בהשפעת הרב מוהיליבר, חידש הנצי"ב את הדרישה להביא לגדרה במקום אנשי „ביל"ו" מתיישבים דתיים. ונוספה לכך המחלוקת בדבר שנת השמיטה שחלה לפי החישובים בשנת תרמ"ט ועם התקרבותה עלתה שאלת העבודה בשדה בהתיישבות החדשה. בין רבני רוסיה נמצאו אחדים שסברו כי יש להתיר את העבודה במושבות בארץ ישראל, כדי למנוע מהן התמוטטות ובעד היתר מפורש היה הרב ר' מרדכי אליאשברג ואילו הנצי"ב והרב מוהיליבר היססו. בפולמוס זה היתה לסוף ידם של האוסרים על התתונה.

בשעה זו השמעה דיעה ביקורתית על דרכה של התנועה מפי אחד־העם, שדרש במאמרו הידוע „לא זו הדרך" שציין בו את הירידה והשפל בתנועה וסבור היה כי עלינו להקדיש ראשית פעולתנו לתחיית הלבבות וקודם כל לחנך את העם היהודי ולעורר בו רגש לאומי. אף מיסדר „בני משה" שנוסד אז ואחד העם העומד בראשו, דגל בסיסמה, כי דרושה לנו קודם כל אהבה לאומית טהורה ועמוקה בלבות אישי העם אל הכלל כולו.

מתמיה, שבפרק ספרות ועתונות של „חיבת ציון", נעדר שמו של ח. נ. ביאליק בעל שירי ציון הידועים אבל נזכרים כאן המשוררים דוליצקי מאנה ופרוג.

כאן אנו עוברים לחלק השני של הספר, הדן על הציונות בראשיתה עד מותו של ... פר כאן מה שידוע ל... הקונגרסים הציוניים ... שבו פרץ פולמוס אוגנ...

עד המגרף

רק שלושה עמודים ... שים לתולדות „המזרחי" ... הוכרז בועידה שנתכ... בחודש אדר תרס"ה ... הרב י"י ריינס, ובין ... הרבנים גרינהוס, ר' יה... יחיא, ר' יהודה ליב ... מימון ההיסטוריון ר...

בפרק על ועידת־מין רוסיה מסופר גם על שאלת התרבות ודבר... של צירי המזרחי (... ורבינוביץ) נגד שילוב... בות בפעולה הציונית.

בפרק על הפוגרום השתמש המחבר בכל שאסף ח. נ. ביאליק ... שמור עד היום בארכי... כמה מאות דפים שרש... נגועי הפרעות וכן המוכיחות כי יד השל... תה באירגון הפרעות. לשם כך לקישינוב ... אודיסאי שהיה מורכ... שמעון דובנוב, רבני... אבל במקום לכתוב ... הפרעות יצא השיר ... אגב ביאליק הביא ... גם את פרק התבוסס... לקהילת קישינב. לא... את יהודי קישינוב ה... השר פליבה שפקידי... הפרעות, ורבים מהו... צעדו זה של הרצל.

בחלק השלישי של ... על המאורעות ממותו ... מלחמת העולם הראשו... רביעי מסופר על החק... חמה המהפיכה: אר... המלחמה, יוסף טרומ... הויכוח על תכניתו ... הצהרת באלפור, המ... ראשיתו של החלוץ, ... מלחמת ששת הימים ... העליה מרוסיה.

הספר רב הכמות ... תצלומים רבים ובסופ... גרפיה מפורסת ומפו... מחבר עשה כאן מל... כוחו.

חלום וחולין

(סוף מעמוד 4)

בן כפר שהגיע לעיירה ונלכד בקסמיה ושקריה.

העיירה של קלמן סגל נשארת עדיין תימאטיקה רוחשת חיים אלא שלנו היא נראית כבר כארכאית. „סיפור של פסוך" הוא סיפור פולקלוריסטי מובהק המומחש במפלתו של המוסר השופט לאכזבסקי אשר בגזר שהוא הרשי כלא על התובש העיירתי יודלובקר הידוע לקבוע ידיים ורגליים שבודות, אלא שלבסוף השופט עצמו נזקק לתובש זה וסובל מיסורים רבים. יודלובקר מתעקש ומסרב להפצרות לעזור לשופט, ורק אחרי בקשות ותחנונים של ראש הקהלה הוא נעתר לסייע בעזרה רפואית.

התובש האסיר הנלעג מאתמול חוגג היום את נצחונו הגדול, האשמו מקבלת את פניו על סף ביתה: „היכנס מלך שלי הרי גם זה נס שדי פדה אותך מיד עמלק בדיוק בליל הסדר".

זוהי הכרוניקה העיירתית של קלמן סגל המתחארת ממרחקים, אלא שחסרה היא כל אותם סממנים של צביון יהודי.

*

קלמן סגל הוא סופר עולה הכותב עדיין באידיש ובפולנית, וזהו הספר השני אשר תורגם לעברית לאחר „מות הארכיבר". ספר זה הופיע בסדרת „שבות" לתרגומי יצירות של סופרים עולים ליד אגודת הסופרים. ספר זה רבים בו המתרגמים — דבר המקפח את ייחודו הסגנוני של הסיפור, הגבל שהתוצאה לא נבנה על כך את הרעת. סיפוריו של קלמן סגל מעידים ללא ספק על כשרון בארא־טיבי מובהק המבטא בדינמיקה מה מרות תוך זיקה לחלום וחולין.

הופיע כרך י"ד
של
האנציקלופדי[ה]
התלמודי[ת]
מכיל ערכים „חזקת־חמי" עד ...
וביניהם 10 ערכים גדולים של כ...
ה„חזקות"; כל ערכי ה„חצאות"; ...
כריתות"; „חייבי־לאוין" ועוד.
כן הופיעה
מהדורה חדשה של כר...
סידור נדש עם מאות הוספות ותיקונים בכ...
כולל 50 עמודות חדשות
המחזיר את הטופס הקודם משלם רק —...
הכתובת להחזרת הכרך:
אנציקלופדיה תלמודית, בית־וגן, ...
...
חיים גשלר, רחוב בילו 4

לכת ההכנסה למשפחות ברוכות ילדים בעלות הכנסה נמוכה.

המצע לכנסת השמינית

(סוף)

מיזוג העדות

המפלגה מוקירה את ערכי המסורת של העדות השונות והרומתם המצטברת לפיתוח המסורת היהודית לליכוד אמת של העם היהודי לתפוצותיו.

בפיתוח שירותי הרווחה בישראל נשקוד על כך, כי תנתן הזדמנות לבני העדות להשתלב בריקמת חיי הקהילה ובניהול ענייניה ע"מ לטפח תוך העיסוי ללכד את קהילות ישראל ולמזג את הגלויות המתקבצות בתוכנו. השאיפה העקבית לאחדות העם והאומה לא תושג ע"י אחידות המשכבה המכתיבה דפוסי חיים והרגבות כפויים.

הבטחת הכנסה ותעסוקה

המפד"ל תיתבע תשלום הטבות סוציאליות בעבור ילדים למשפחות מעוטות הכנסה, בסכום אשר יבטיח רמת הכנסה נאותה לכל ילד במשפחה שהכנסתה לנפש אינה מספקת לקיום רמת חיים נאותה.

עידוד הילודה

המצב הדמוגרפי של העם היהודי בישראל ובתפוצות מחייב להפש פתרונות ואמצעים לקידום פני סכנות אפשריות.

המפד"ל תשקוד על פיתוח תכניות אפקטיביות לעידוד הילודה ותלחם לסיוע משפחות עתירות ילדים (שאלמלא כן נשקפת חלילה סכנה לעצם קיומו הפיזי של העם היהודי).

המפד"ל רואה כתנאי להצלחתן של תכניות לעידוד הילודה קביעת עקרונות להיזוק המשפחה ויצירת תנאים לקידום רווחתה.

המפד"ל תשקוד על הרחבת השירותים שיבטיחו את חיזוק התא המשפחתי וקביעת מדיניות של מתן העדפה בשירותים למשפחות מרובות ילדים, זאת על־ידי:

א. פיתוח שרותי ייעוץ לזוגות צעירים והדרכה למשפחות עם ילדים במצבי משבר.

ב. הרחבת רשת מעונות היום והפעוטונים תוך מתן עדיפות לעיירות פיתוח ולשכונות עוני.

ג. מתן הלוואות בתנאים נוחים ומענקים למשפחות לקראת הגדלת מספר בני המשפחה.

ד. הרחבת ההזדמנות לדירות בשכירות (לזוגות צעירים).

ה. הגדלת מענקי ביטוח הלאומי ליולדות ע"מ לאפשר לאם להיעזר בשרותי עזרה ביתית או מטפלות.

ו. הכרה באם ברוכת־הילדים (4 ילדים ומעלה) כאם עובדת שלזכותה תיזקף חלק מהכנסת בעלה. יציאתה לנפש תאופשר ע"י הקמת קייטנות עם פנימיה לילדיה.

המפלגה רואה בדאגה רבה את ריבוי ההפלות המלאכותיות בישראל ותתבע נקיטת אמצעים יעילים להפסקת תופעה זו, הן ע"י פעולות חינוך והסברה, הן ע"י שירותים לסיוע לנשים להתגבר על המשברים הכרוכים בהריון ולידה והמביאים אותן למצוא מפלט בהפלה, והן ע"י הפעלת החוק בנידון הלכה למעשה.

שיכון

המפד"ל תיתבע תפנית במדיניות השכון בריכה. במקום תמיכה צמודה לדירה ובניה מודרכת ע"י משרד השיכון תתבע המפלגה תמיכה צמודה לדייה לפי גודל משפחתו ומצבו הכלכלי והעדוד יזמה פרטית וצבורית לבניה לשכוני עולים ולחיסול משכנות עוני.

המפד"ל תיזום חקיקת „חוק הבטחת הדיור" שיבטיח תנאי דיור מינימלי לכל:

א. לפי גודל המשפחה.

ב. בתנאי תשלום בהתאם להכנסת המשפחה.

בפתרון בעיית הדיור לזוגות צעירים ומשפחות ממ"י תלקח בחשבון אפשרות הקמתן של דירות להשכרה. כמו"כ יבטיח החוק לעודד חסכון לדיור של צעירים ממשפחות מעוטות הכנסה, ע"י פטור חלק מסכום החסכון ממס־הכנסה.

המפד"ל תדרוש מדיניות שכון ארוכת טווח ע"מ למנוע הפרעות בקליטת עליה כתוצאה ממחדלים בביצועי הבניה.

דירה אינה מסתור ומחסה בלבד כי אם בית למשפחה ובניה ע"כ רואה המפלגה בדאגה את המחדלים בתכנון שכוני העולים בעבר ותשקוד על הסקת הלקחים והבעלת מערכות תכנון שכונים לאור צרכי העליה הדור הבא ולקדום תרבות הדיור.

המפד"ל תשקוד על כך שבמסגרת השכונים יוקצו האמצעים הדרושים להקמת מרכזים קהילתיים לשרותי דת, חינוך ובריאות.

המפד"ל תדאג להרחבת הדיור בהתישבות העובדת ולהבטחת האמצעים לבני המושבים להקלט בקהילותיהם.

המפד"ל תשקוד על הבטחת רמת הדיור הגבוהה בישובי התנחלות חדשים.

חברי ועדת המצע:

ד"ר יוסף בורג, ד"ר מרדכי אביצור, חנוך אחימן, משה אישון, אליעזר אפטבי, אהרון אבו־חצירה, עו"ד חיים בסוק, צבי ברנשטיין, יוסף גולדשמידט, דוד גלס, יצחק גל, ברוך דובדבני, שבתאי דניאל, אברהם הופמן, הרב ישראל הס, חנניה ויינברגר, אהרן כהן, דניאל לוי, אשר לזימי, הרב שמחה מירון, עו"ד אברהם מלמד, חיים נדיבי, דוד עשהאל, שמחה פרידמן, פרופ' מ. צ. קדרי.

ב

קול

...ה עם הסופר חיים פוטוק

ישראלים מתחילים להבין גורלם היהודי

מאת נעמי גוטקינד

פוטוק, בן למשפחה חסידית מובהקת מן היהודי הניו־יורקי (ואב חסיד צ׳ורטקוב בת לשושלת רוזין), בוגר ישיבת הסמינר לרבנים והישיבה־יוניברסיטי. שם בשנים האחרונות כסופר אמריקאי אבל הוא רואה את עצמו גם כאזרח האומה הגדולה. לאחרונה החל כדבר

...ראלי. מלחמת יום הכיפורים מצאה ...ת אשתו ושלושה ילדיו בבית הכנסת בירושלים, כשהוא מתכונן לעבור לפני התפילה כנהה.

תחושת ההזדהות

שבאו לאחר מכן הגבירו את תחושת שלו עמנו. השבת, כאשר פגשנוהו השלמית מרווחת, גדושה ציורי־שמן פרי מכחולו, אותה רכש כדי לדור כמה חודשים כדי שנה. אמר לנו ...ור קצר: „התחלתי לחשוב ברצינות ...בשבילי, מגורי קבע, פירושם, בסיס ממנו אפשר לזנק לנסיעות בעולם. ...וכה איני מסוגל להיות במקום אחד ...עד עתה היה הבסיס הזה — פילדלפיה. אבל גיליתי שבחוצות ירושלים, אני בטוחן. למרות מצב המלחמה השורר בחוצות פילדלפיה. לאור דווקא אפילו כאלו מתם. השנה, החלטתי ...ישאר בירושלים שנים עשר חודשים, ...משך".

ירושלים ופילדלפיה

שאלנו: האם חלו שינויים מקבילים גם ביהדות אמריקה?

חיים פוטוק: בהחלט. יותר יהודים, מאלה שבשוליים, כאלה שבקושי מודים את יהדותם, גילו שיש להם זיקה נפשית חזקה למדינה הזאת. בעיני היהודי האמריקאני ישראל היא לא רק הקשר ליהדותו אלא גם לעתידו. כל יהודי חושב, אינסטינקטיבית: א׳ כיצד איראה בעיני הגוי אם ישראל תיעלם, חלילה; ב׳, אם יקרה לי משהו, יאלץ לעזוב, לאן אקח את משפחתי, אם לא תהיה ישראל בעולם? כלומר, בהלחם למען ישראל, מרגישים הרבה מאוד יהודים שעל חייהם הם נלחמים. אישית, גיליתי בעצמי מומנט פסיכולוגי מפתיע: הודיתי לא־ל שאני בירושלים בזמן המלחמה ולא בפילדלפיה. שם — הייתי משתגע מדאגה. כאן, הרגשתי בטוח, למרות הכל. מה ההסבר? איני יודע. לכן גם אני נוטה מאוד לעליה".

לבטי סופר יהודי־אמריקאני

שאלנו: כיצד תתמודד, כישראלי, עם היותך סופר אמריקאני?

פוטוק: זוהי בעייתי הגדולה. אני חי בעולמות רבים. אנגלית — היא שפת אמי, שפה שאני אוהב, שהיא חלק מהותי מנפשי. באמריקה מצוי קהל הקוראים שלי. אני בן התרבות האמריקאית, למדתי היסטוריה אמריקאית באוניברסיטה ואני רואה בה מולדת נפשית ולא רק פיזית. כשאני חוזר לאמריקה, אינני הולך לגופים הפיזיים של ילדותי הניו־יורקית, אלא דווקא לנופי ראשית ההיסטוריה האמריקאית, לניו־אינגלנד, אותם אני אוהב. מאידך, די שכיח בספרות האמריקאית למצוא סופרים שכתבו מחוץ למולדתם. ג׳ורג׳ המינגוואי כתב את יצירותיו בצרפת, הנרי ג׳יימס היגר לאנגליה, כך שאני עוד מתלבט בין קשרי התרבותיים האמריקאיים, בין אהבתי לירושלים, בין יהדותי ומערביותי. להמון דעות ביהדות מצאתי מקבילות חילוניות בתרבות האמריקאית המקורית, (לא; כמובן, בגילגוליה המגונים בהווה).

שפת התת־התודעה שלי היא אנגלית, אבל בבית הורי דיברו גם אידיש ואני יודע עברית. די מסובך להיות יהודי בימינו. גישתי, עד כמה שאני מסוגל לה, היא פראגמאטית ויהודית. אני שולל, למשל, אמונה תמימה מצד ישראל ברצון הטוב של העולם, עתה בימי ועידת ג׳ינבה. העולם לא הראה מעולם שהוא מוכן להשלים עם המדינה הזאת. לכן, אם דורשים ויתורים, או. קיי. אבל אך ורק תמורת ויתורים מצידם, כמו במשא ומתן מקובל. אחרת — אינני זזים מעמדותינו. כך בפוליטיקה. ובמישור התרבותי — אומרים לי שהתרבות המערבית שונאת את היהודי. אני, כבן תרבות זו, מכיר אותה ויודע שהקביעה נכונה. אבל מה עלי לעשות? האם יש לי תרבות אחרת? האם אברח למדבר או אעוף לירח? אוחה לי בסין? עלי להציב לעצמי גישה משלי לחיים, למצוא יחס נבון לשונאי, להסתגל לגורל היהודי, ולנסות לגלות נתיב נסבל בין הסכנות".

התמודדות ומשמעותה

שאלנו: אתה מאמין, איפוא, בגורל יהודי מפורש, הנגלה במציאות דורנו?

פוטוק: בשבילי, גורל היהודים בדורנו לבדו הוא מעבר לשאלות. להורים לתוך השקפת העולם המערבית את השקפת העולם היהודית המיוחדת. לסגת מהתמודדות, לסגור את עצמנו, כי הורגים בנו ושוחטים אותנו על ייחודנו — זהו הרס עצמי. זאת לא היהדות. מראשית, נולדה היהדות לתוך העולם כעוצמה תרבותית לוחמת נגד התרבות שלתוכה היא באה, ומתוך מלחמה זו בנתה לעצמה השקפה חדשה ועשירה. נכנסנו לאזור המזרח התיכון בימי הכנענים, עמדנו באותה עמדת התגוששות תרבותית מול העולם הפאגאני, העולם היווני, העולם הנוצרי, האיסלאמי ועתה — המערבי. זהו גורלנו — אנחנו עם קטן בעל תרבות רבת־עוצמה, הנלחם בעמים גדולים ממנו. איך אנו נלחמים, מה אנו עושים בהתמודדות, — התשובה על כך יקבעו את איכותנו כיהודים בדור הזה. אילו היה האיסלאם תרבות עשירה חזקה כמו שהיה לפני אלף שנה — היינו רואים פה מלחמה תרבותית קלאסית. אבל, כאמור שנחלש מבחינה תרבותית, הרי שנותרו רק הביטויים הגיאו־פוליטיים של מלחמה זו. למעשה — גם בדורנו נתון העולם במלחמת תרבויות עזה. לדוגמא: הקומוניזם מול המערב.

תמרון מחשבתי

את זו מלחמת תרבויות — איפה עומד סופר שהוא יהודי האמריקאני, במלחמה זו?

„היתה לי, ולאנשים כמוני, בעיה מיוחדת במינה" מודה פוטוק, „גדלתי באווירה יהודית טיפוסית. אבל בתוך מרכז התרבות המערבית, ושם גיליתי פרי מזהב קוסם: הספרות המודרנית. בספרות זו התגלתה אלי השקפת עולם שונה לגמרי מזו עליה גדלתי. נשביתי. התאהבתי בה. שאלתי את עצמי איך למזג את השתיים. היום, אני חושב, כתיבתי היא תוצרת מלחמת התרבויות האישית שלי. תוצרת — ולא קרע — משום שאני מאמין שהשניים ניתנים למיזוג אמיתי, המשנה את שניהם, ומעשיר, אני מקווה, את שניהם. בני ההשכלה היהודית של מזרח אירופה בדורות הקודמים, נקרעו בין שתי התרבויות, כי לא הבינו שביהדות אפשר לתמרן מבחינה השקפתית ורעיונית. בחינוך היהודי המזרח אירופאי אין תימרון אידיאי. אבל זכיתי לחינוך יהודי מערב־אירופאי. כך רכשתי את היכולת האינטלקטואלית לתימרון מחשבתי. יכולת זו גורמת לכך שיהודי מודרני אינו חייב לנטוש את יהדותו למען תרבות המערב. החילוניות היהודית הישראלית, היא פרי נוקשות חינוכית. בעזרת חינוך יהודי נכון, אני מאמין שכל יהודי ישראלי יכול לחזור או להביא את ילדיו, למיזוג בין מסורת העם ובין התרבות המערבית".

בטחון מופרז

...דתי שומר מצוות, כסופר אמריקאי ...אנגלית בלבד אבל דובר עברית רהוטה, ...ירושלים, בן תרבות המערב ויש־...מצוינה, מצטיין פוטוק בגישה מורכבת ...מאוד אל המציאות שלנו גישה זו ...בשעת שיחתנו. „כמעט מאז 1963 ...ביקורים חוזרים בישראל" אומר פו־...ראשית שנות השישים היתה פה חברה ...וסימפטית בהתייחסותה. אחרי כל־...חיים השבתי שיתפתח בישראל הי־...אורי ערכי חיים. ...היא תוצאת חיפוש וחלום. השבתי ...המון לחפש חלום חדש. אבל בשנים ...מיליוני ישראלי חדש, בעל בטחון ...ויחס לא נעים כלפי הערבים. יצא ...די הרבה ישראלים, הם היו אומ־...שוב לשבת לשולחן השלום, אבל נראו ...רצון מזה שאינם יושבים לשולחן

...זה. בלשה מאוד הרדיפה אחרי ממון, ...אלל רדיפה אחרי חיים טובים. למה ...יש ליהודים להיות טוב. סוף סוף לא ...כל כך נעים באלפיים השנה האחרונות, ...מדינה שנבנתה בגלל חלום, חלום ...לשיאו בשעת הימים, ...ולשה פתאום, ...מר הרטטכייל הישראלי „לגן עדן של ... נוסה היה שהישראלי באמת משוכנע ...חורמן ושהערבים הם מן הגיאנדרט־... אני השפעתי מהבטחון הזה וכשביום ...פרצה המלחמה, ברגע הראשון, מתוך ...ש שנשאר בי כחייל במלחמת קו־...ריאה להתבצרות והפגזות. כשאלה לא ...מורי כמו כלום סביבי, שתוך יומ־...מור הכל. רק כעבור עוד יום תפסתי ...כמו מהול קשה ביותר מה שקוראים ...אמריקאי „באל". ומעניין — טרם יום ...לא היה פה שום צ׳רצ׳יל אחד שיגיד ...בית היהודי. אתם חיים בטעות! לא, ...וליחס ביחס שווה למציאות. שאלתי ...כיצד זה יתכן?

שלום ועוצמה

...פסיכולוגיה שאיפת השלום היהודית ...פס אפוקליפטית, כאיפת־תעיקה נפשית ...אות כשהגיענו בארץ אחרי 67׳ שאי־...לשלום שכזה, הרי עוצמת השאי־...מבוא השלום התחלף במושג ...הכוח. הרגשה שהאויב הרוס ...חלום שלום אפוקליפטי הפך ...צבאית. בחודשים האחרונים, ...כאן התפרדות מהחלום. הביטוי ...שינוי עצום בהתנהגות היום־...ם ברחוב. בכל מקום בירושלים, ...מנומסים יותר, קרובים יותר זה

...התרגנה הגיעו לבית הכנסת בו אני ...לים בתפשה. היתה בתוכם הד־...גות, בקול, קירבת לבבות. מכחו ...יהודי בביקורי הקודמים, ושהש־...שם הודייתי חוק, אני חושב שהיש־...עם, שגם במחנכם, לא יצאו מבגדר ...היהדות, בניגוד למה שחשבנו המו־...שאם מתחיל באמת להבין את עצמו, ...לרמות את עצמו — הוא כבראה

חבלי גאולה

מאת הרב דב כ״ץ

לרגל המאורעות האחרונים, המלחמתיים, המדיניים והכלכליים, נפלו רבים מאחינו בני ישראל ברוחם והחלו לנקר במוחם ספק בתוקף קיומה של מדינת ישראל. גם אנשי אמונה נמצאים במבוכה. נתערער בטחונם בריבונותה של המדינה ובלבם עולים הרהורים: „במה אדע כי אירשנה?" ולא חסרים גם רבים מנאמני התורה שאינם מאמינים בכלל בתקומת המדינה.

ואמנם מנקודת ראות העניינים בדרך טבעית, יש מקום להרהורים ופקפוקים אלה. מצב בטחוננו לפי נסיבות המציאות, רחוק מלהיות אי־תן. מוקפים אנו מיליונים אויבים אכזרים החורשים עלינו מזימות רשע ותקם ומחדדים חרבותיהם להכחידנו ולהשמידנו; אחת הארצות הגדולות והחזקות ביותר בעולם, מתנכלת לקיומנו, מספקת נשק קטלני במימדים עצומים לאויבינו ומסכסכת ומסיתה ללא הרף כל העמים נגדנו; רובן של ארצות תבל, לרבות אלה שחשבנו אותן לידידינו ובני בריתנו, פנו אלינו עורף ומגלים לנו איבה ומרמה. מה כוחנו נגד כל אלה? אף הארץ היחידה שאנו שמים מבטחנו בה, יש לה אינטרסים ודרכי דיפלומאטיה משלה, ואין אנו יודעים עד כמה נוכל להישען עליה ולחסות בצל כנפיה.

אלא שכל קיומו של עם ישראל אינו בדרך טבע. אם בדרך טבע, כבר היה מזמן אובד בין העמים בשנות גלותו הארוכה ונדודיו הרבים כשם שעברו מן העולם כל שבטי העמים הקדמונים. כמו כן שיבת ישראל לארצו והתפתחות ישובה אינם בדרך הטבע. ד׳ אלוקי ישראל כרת ברית עם אבי האומה הראשון, אברהם אבינו, והבטיח לו את נצחיותו של עם ישראל וקשרם הנצחי לארץ ישראל. ואנו בטוחים כי „נצח ישראל לא ישקר" (שמואל א׳ טו־כ״ט). ואין הפירוש ל„נצח ישראל" כפי שמפרשים, לצערנו, ראשי מדינתנו החילוניים, שהכוונה היא לכוח המוסרי של העם, שירש ממסורת הנביאים, כי הוא, כביכול, הערובה לנצחיותו; או הכוונה להרגשה בחוסן קיומנו, כי אם, כאמור, לאלוקי ישראל שהוא אלוקי הנצח שהבטיח את נצחיותו של עם ישראל וארץ ישראל. אין אנו בוטחים בכוחנו, לא בכוחנו הפיזי והצבאי ולא בכוחנו המוסרי. אין אנו בוטחים בשום אומה שבעולם, ואין אנו נשענים אלא על אבינו שבשמים.

ימי אתחלתא דגאולה

רבים מגדולי הדורות הקודמים ראו בחזונם שבתקופה זו יתחילו ימי „אתחלתא דגאולה". ואמנם כל שעיניו בראשו רואה איך ששלבי הגאולה הולכים ומתגשמים לנגדנו במאה האחרונה בדרכי נסים והוראות פלא, ומתקיימים צעד אחר צעד יעודי הנביאים לאחרית הימים. הדברים גלויים וידועים, אבל למרבה התמהון והצער, רבים מתעלמים מהם, ויש להזכירם ולחזור עליהם. ולפרט בקצרה את התופעות העיקריות.

מיום גלות ישראל מארצו, עמדה אדמת ארץ ישראל עזובה וחריבה והפכה לסלעים וטרשים. נתקיים בה הכתוב: „והשימותי אני את הארץ ושממו עליה אויביכם היושבים בה" (ויקרא, כ״ו — ל״ב). והנה בעת עם עלות המתיישבים העברים, נעשתה האדמה רוויה ופוריה. נפתחו מקורותיה ומעיינותיה, פרחה, גידלה והצמיחה ונתברכה בכל טוב. כשם שנתקיימה בה הקללה בהחורבה, כך הולכים ומתקיימים בה יעודי הנביאים בברכה, כדברי חזונם: „והארץ הנשמה תיעבד תחת אשר היתה שממה לעיני כל עובר", ואמרו הארץ הלזו הנשמה היתה לגן עדן" (יחזקאל ל״ו); „והטיפו ההרים עסיס והגבעות תתמוגגנה" (עמוס ט׳—י״ג) ועוד ועוד.

זה מאות רבות בשנים היתה ארץ ישראל שוממה מעין יושב, כל העמים שכבשו אותה לא הקימו בה מדינה ריבונית ולא הצליחו ליישב שממותיה. עד לפני כמאה שנה התגוררו בארץ מאות אלף אחדות תושבים, מלבד הישוב היהודי שמנה כשלשים אלף נפש. והנה התחילה העליה בשלבים שונים, מזרמים שונים ומארצות רבות. לרבים מהעולים היתה העליה לארץ גם משום פליטה והצלה, כגון מארצות: גרמניה הנאצית, תימן, עיראק, מרוקו וכו׳. וכך נתקבצו לתוכה נפוצי ישראל ונדחים מכל קצות תבל, בנו כרכים, ערים וכפרים והתפשטו על פני כל הארץ. הקימו מפעלים גדולים, תעשיה ענפה, בתי תלמוד ומכללות, מוסדות ציבור וכו׳. מספר האוכלוסיה היהודית מגיעה כיום קרוב לשלשה מיליון כ״י והארץ הפכה לאחת הארצות המפותחות ביותר בעולם. הרי דברי הנביא יחזקאל על כך: „והערים הנשמות והנהרסות בצורות ישבו וגו׳, כצאן קדשים, כצאן ירושלים במועדיה כן תהיינה הערים החרבות מלאות צאן אדם" (יחזקאל ל״ו). וכן חזה הנביא ישעיהו: „שאי סביב עיניך וראי, כולם נקבצו באו לך, בניך מרחוק יבואו ובנותיך על צד תאמנה וגו׳. מי אלה כעב תעופינה וכיונים אל ארובותיהם" (ישעי׳ ס׳). וכבר מפרשים כי ב„כעב תעופינה" — הכוונה לאלה שבאים בגלל העבים העננים השחורים המכסים שמי ארצות מגוריהם, היינו מתוך הכרח ובריחה ממקומותיהם, וב„כיונים אל ארובותיהם" — הכוונה לאלה שבאים מתוך אהבה לארצם ומתוך שיבה מרצון למקום מולדתם. ורבים הנביאים מנבאים על כך. כל אחד בסגנונו. כן אמור גם בתורה הכתובה: „ושב ד׳ את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים וגו׳ והביאך אל הארץ אשר ירשו אבותיך" (דב׳ ל׳).

במשך כל שנות גלותנו היתה עיר הקודש ירושלים וכל המקומות הקדושים, כבושים בידי נכרים וכמעט לא היתה ליהודי גישה אליהם. והנה זכינו שירושלים עברה לשלטונה של ישראל על כל מקומותינו הקדושים ויש לנו גישה חופשית לכולם. הנביאים ראו בשחרור ירושלים אידיאל עליון, ורבים מביעים רינה ושמחה מחזונם זה. אמנם עוד רחוק מאד לראות בה אותה ירושלים שניבאו עליה, אותה „יפה נוף משוש כל הארץ", שאנו נתנחם בה. עוד כתיב הלכים שועלים בין חורבותיה ולא הוסרו שקוציה ובתי גילוליה. עוד לא טוהרה מטומאתה ולא הוקם בית מקדשה ועוד לא שבה תפארתה והוד קדושתה. אבל עצם כיבושה והרחבת בניינה וגבולותיה, על שחרור הכותל שבתוכה אשר לא זזה שכינה ממנו מעולם, ועלית ההמונים לשפוך שם שיחם לפני ד׳ — יש בהם שלבים חשובים בגאולתה ובהרמת קרנה ועוזה.

גבורת ישראל

יש לעמוד גם על ערך קיומה של המדינה. זה קרוב לאלפיים שנה שעם ישראל איבד עצמאותו המדינית והוא משועבד למלכויות שונות ששוררו בארצות נפוצותיו. לא היה לו בעולם שום פינה ומקלט משלו, חילו נתן לאחרים, לחם מלחמות של זרים, ספג תרבויות הגוים, בכל מקום נחשב כאורח בלתי רצוי ונרדף מארץ לארץ. והנה עם קום המדינה בארצו השתחרר משעבוד המלכויות וזכה לריבונות ועצמאות ללא כפיפות לאחרים, ניתנה לו האפשרות להנהיג משטר חייו לפי דרכו, להגן על עצמו ולשלוט בכל ענייניו. אמנם אנו באים בטרוניה על העומדים בראש המדינה ביחס למצב הדתי והרוחני, המדינה איננה מונהגת עפ״י יסודות תורתנו, ויש לראשיה חלק רב בגורמי ההתכחשות של הדור הצעיר למסורת היהודית. אולם עם זה אין להתעלם מערכה הרב מבחינה מדינית, בטחונית וסוציאלית כלפי הישוב בארץ בפרט, וכלפי עם ישראל כולו בעולם בכלל; ומההישג הגדול להיותה מקום קליטה לכל יהודי השואף לפינה כשלו ולשארית הפליטה לניצולי השואה ולנדכאים ולנרדפים מכל הארצות. נפל בגורלה של המדינה להיכנס בקרב כמה פעמים עם שכניה הערבים, המרובים פי כמה ממנו, שהכריזו עליה מלחמה ותקפו אותה מכל צד, והשם הפיח רוח גבורה בצבאות ישראל שעשו חיל והכריעו אותם. וכבר ניבאו נביאנו על „גבורת ישראל באחרית הימים": „ביום ההוא אשים את אלופי יהודה ככיור אש בעצים וכלפיד אש בעמיר ואכלו על ימין ועל שמאל את כל העמים סביב וישבה ירושלים עוד תחתיה בירושלים" (זכריה י״ב—ו׳).

שלב אחר שלב

לאור כל זה נמצא שהליכי הגאולה הם איטיים, באים שלב אחר שלב ונמשכים עשרות בשנים, ולא כמו שהיו רגילים לחשוב שהיא תבוא בבת אחת. הם גם עולים בכאבים רבים ובקרבנות לא מעטים, ואף נתקלים בקשיים גדולים. ואכן כך חזו חכמינו וקדמונינו. רבי צבי קאלישר (נפטר תרל״ב) כותב לפני יותר ממאה וארבעים שנה בספרו „דרישת ציון": „אל יחשוב החושב כי פתאום ירד השם ית׳ משמים ארץ לאמור לעמו צאו, או ישלח משיחו כרגע מן השמים לתקוע בשופר גדול אל נדחי ישראל, ויתקבצו ירושליםה ויעשו לה חומת אש, ומקדש א־ל ממרומים ירד, כאשר הבטיח על ידי עבדיו הנביאים. לא כן, קורא משכיל, ודאי כל יעודי הנביאים יתקיימו באחרית הימים ולא יפול ה׳ דבר ארצה, אך לא בבהלה נלך ולא בחפזון ביום אחד, כי אם מעט מעט תבוא גאולת ישראל, לאט לאט תצמח קרן הישועה".

וכן קבעו חז״ל כשראו אילת השחר שבקעה אורה, אמרו: „כך היא גאולתן של ישראל, מצפצפת בתחילה קימעא קימעא וכל מה שהיא מנצנצת, היא רבה והולכת" (ירושלמי, ברכות א, א); גם הזוהר חוזר על הרעיון הזה. הכתוב אומר „מי זאת הנשקפה כמו שחר, יפה כלבנה, ברה כחמה, איומה כנדגלות" (שיה״ש ו׳). ודורשים בזוהר שבזמן שהקב״ה יוציא את ישראל מן הגולה, יפתח להם רק פתח דק של אור, ולאחר זה עוד פתח יותר גדול ממנו, כמו שעולה השחר, ואח״כ תרבה האורה ותהי׳ יפה כלבנה, ואחרי זה תתרבה שוב ותהי׳ ברה כחמה, ורק לבסוף תבוא הגאולה השלמה שיהי׳ אור גדול שהוא בבחינת איומה כנדגלות (זהר וישלח).

ר׳ צבי קאלישר כותב עוד כי „ראשית הגאולה תהיה בסיבה טבעית מבני אדם ועל ידי רצון המלכויות לקבץ פזורי ישראל לארץ־הקודש".

(המאמר שני יבוא)

לחץ בהילוך גבוה

מאת שרגא קדרי

השנה לאחר מלחמת יום הכיפורים דנו: האנחנו המשך למקבים? מקבילים להם, בגבורות, במעטים כנגד רבים? מכל מקום, מרדם היה כנגד השמד, כנגד ההלניזם. החירות, שיחרור המולדת, היו גם שיחרור מהתרבות של המשכילים היהודים ההלניים.

אין ספק שסגן ראש הממשלה ד־שר החינוך והתרבות מעריך את מלחמת החשמונאים, שכן לאורם נהיה גם הוא מצביא מהולל בכל־מלחמת השיחרור. אולם הוא, שאינו מרוצה בצעירי מפד״ל, דאורטודוקסים הלאומנים, אילו היה חי אז, היה, מן הסתם, נוהג, לפי תפיסתו — עם ההלנים. יהודה ואחיו היו אז בעיניו אורטודוקסים לאומנים. הם לא רק שיחררו את המולדת והצילו את העם ואת הארץ, אלא ביניהם לדורותיהם, עד להחרבת הארץ, השריפת בית המקדש והגלית העם, עזבתה האומה עד שיכלה לעבוד בגלותה על כל מוראותיה. יוצא: ש„אורטודוקסיה לאומנית" יש לה ערך היסטורי לקיומה של האומה והיא הערובה היחידה לעתידה.

וועידת ג׳ינבה — יאומרת נסיגה. ערכה אינו צבאי בלבד, כי אם גם מדיני. ואותה אופטימיות של שר החוץ, הקורא לוועידה ביהפכה, נראה כה יהיה בסופה, אם לא תהיה לנו לרועץ, אם יענוה הגויים שבתוכנו.

לנו אין זכות מנצחים

בנוהג שבעולם: מדינה המנצחת במלחמה והמפסידה בה — כמפסידה שטחים, ומשלמת פיצויים, ואילו מדינות ערב, שהפרו את החלטת עצרת אוים והתנפלו על ישראל ביוולדה והפסידו במלחמה, לא נדרשו לשלם פיצויים. כמצרים שסילחו בנו פדאיון מרצחי ילדים כתמורה שסיחררנו את נאצר בראש כיס פלוג׳ה, וסגרה עלינו את נתיבות המים בניגוד להחלטת מועצת הביטחון בשנת 1951 ואילצה אותנו לצאת למבצע סיני וניצחנו — נסוגנו, שלא כנוהג הגויים, אלא בלחץ המעצמות. ואם ביקשנו לשמור על בטחוננו אחרי לקח הנסיגה במבצע קדש וערב „ששת הימים", קם עלינו כל העולם וקבו עלינו ההלנים שבתוכנו. אנחנו מחוץ לחוק הבינלאומי. לנו אין זכויות מנצחים. לנו אין גם זכויות על מולדתנו.

והנה המלחמה ביום הכיפורים, המפתיעה. שגם בה ניצחנו. והנוב — שלא כחוק הבינלאומי — אנו נדרשים לשלם בעד נצחוננו, אנו נדרשים לוותר על מולדתנו המשוחררה, מולדת החשמונאים. אנו נדרשים לסכן את בטחוננו. את קיומנו. ושר החוץ צהל וסגן ראש הממשלה צוהל: כדאי לידעתם לדון על הפרדת הכוחות אף עם ירדן. הגשרים הפתוחים ייהגרו? שכן, הפרדת הכוחות כשפכט, שלא חיילינו יפקחו עליהם מצד ישראל והלגיון מן הצד הירדני. אלא אים. האם הגשרים הפתוחים גרמו להתלקחות מלחמה בין שתי המדינות? אם מכירה מופגנת בידיד ג׳ינבה — אדרבה: עוד מבצע למכירה.

דעת ג׳קסון

נאמן עלינו הסנטור ג׳קסון, שהוא ידיד ישראל. ידידות שאינה תלויה בדבר, הוא הוכיח ידידותו והוא בהקיף את מדיניות הנשיא ניקסון ואת זו של ד״ר קיסינג׳ר. הוא טוען, ששר החוץ האמריקאני היה איטי ביותר בהחלטתו לספק נשק לישראל במלחמת יום הכיפורים, כשישראל היתה במצוקה. ואלמלא הוא, הסנטור ג׳קסון, שאיים עליו, כי יביא את דבר ההשהייה לסנט, לא היתה מתקבלת איתה ההלכה. אלה הם שמונת ימי ההשהיה ההחלטה עליהם בכינו. הסנטור ג׳קסון מאשים גם פקידים ישראליים, שהם לוחצים על הממשל האמריקאני ההוד להסיגנו אחור עד כדי לשלול את בטחוננו, אף עצמאותנו, את חירותנו. אחת הדוגמאות: ראיונו של שר החוץ בעתון „ל׳פיגארו", בו הוא משבח את עזה של מצרים על שבאה לג׳ינבה בלא סוריה. כלהם שהיתה באה אילולא היה בכוחו של צה״ל לעכב אספקה לארמיה השלישית? הנה כתוצאה של הפרת הפסקת האש הגוברת וההולכת כתכפה והוקפת עיכב צה״ל לכמה שעות את האספקה. להפוך כורה לצות, לבהפכה, הוא הרעבה שאותו גינה הסנטור ג׳קסון את הפקידים הישראליים. ואפשר להוסיף: אף את השרים.

מצרים מרוויחה

מצרים מופיעה לוועידת ג׳ינבה כי היא כולה רווח אם הרבה ואם מעט. בהי בספסידה ב„עזה זה?" היא מופיעה בג׳נבה כמנצחת — ליהלול כלל. היא כופיעה כך בהסברה הפנימית שלה בתוך מצרים והיא מופיעה בג׳נבה בהודעה ובשכנעות. היא אינה נדרשת לשום דבר: רק זאת: שלא תבוזבז את רכושה על נשק, שלא תשתעבד לא לרוסיה, לא לסעודיה, לא ללוב, אלא תפנה את כשאביה לבניין ארצה, להרבה העם, להשכלתו. כהי עלולה להפסיד בג׳נבה? כיצד אפשר להאר הליכה כואצה לדיון על שיעור נסיגה של האויב, שלא הובסה בכום קרב, בהפכה? הבירים בנו הולך וגובר ואנו כבסים צליו בצלי קרף של יונה הכבול. איפה היה ד״ר קיסינג׳ר בהחלטתו לספק לנו נשק, אף במוצאים כלהים וכאין שנבהר ר נחליים בנסיגה הגדולה.

אין כל הכרח להפך נצחונות לתבוסות. אין כל הכרח להפך את שני בילייארד ומאתיים מיליון דולאר כנכוך לנסיגה אל גבולות של לפני שלא היכים עם תיקונים וברסים. אכן, לבס קיסינג׳ר הציל רוג׳רס ופועל בו בהיקף האמריקאי לאשף. הממשל תבע את הסכם הזה למטרת הנסיגה. אולם הקונגרס אישרו למטרת בטחונו. ובשעה שהממשל ירצה להשתמש בסכום הזה כשום, דוחף לנסיגה, ידוי אין ספק שממשלתנו תוכל לגייס את הקונגרס שילחם באותה נכבה ויתבע מאת הנשיא שיוצאו למטרה לשמה הוקצב. בעימות בין הקונגרס ובין הנשיא — הקונגרס נוצח. נשמור את ידידותו של הקונגרס גם לצורך עימות עם הממשל.

ההיסטוריה היא החייב במרוצה. היא הצודת זהות, היא צוות, היא גם מורה דרך, מלמדה. נלמד מן החשמונאים את סגולותיהם, אך גם את כשלונותיהם, כל זמן שהיו נאמנים ליעודם. גאלו את ארץ ישראל, טיהרוה את רוח העם משיעבוד. אולם בדורות הדבקו בהלנים ונדבקו במנע ניזורדלו והלכו, התנהנו: הבלהיטות, מלחבת את באות, מוססה אותם ואת העם. וסוף — הכיס — חורבן, בשמט השלטון מידם, גלולה וחירות, אל נלך בדרך ניוונם כי אם בדרך אהבתם את עמם ואת ארצם וקדושתם.

עם ישראל בישראל, אם רוח ה׳ החשמונאים הראשונים פעמת בו, ולא של האחרונים שהתנוונו — יזהה את ההלניים שבתוכנו.

עמדת המפד״ל להקמת ממשלת חירום לאומית

מכתב אל השר מ. חזני

...תודה לך על שהואלת לקבלני ביום ו׳ ה־21.12.73.

יצאתי מן הפגישה בהרגשה קשה של ספקות רבים ותסכול עמוק, במקום להשיג הבטחה כי מנהיגות המפד״ל הולכת לבחירות אלה מלווה באותו פרגמטיזם פוליטי שאפיין את המפלגה בעבר, השתכנעתי נבוך. למעשה כל רעיון שאדם דתי עשוי להעלות על דעתו בשעה זו, גם אם הרעיונות עמומים. בניגוד קטבי זה לזה, ימצא הסכמה ואישור על ידכם בטענה כי גם זה וגם זה מופיעים באיזה פרוגרמה, מצע או תורה שבעל פה של המפד״ל. כל רעיון פרושו כמובן שום רעיון לא, מלבד איזו מסגרת הוליות רחבה הנותנת אכסניה לכל חובש כיפה. בעבר היתה אולי משמעות כלשהי לגישה זאת, שכן מוקד הוויתה הבלעדי של המפלגה היה זה המשתמע מעצם חבישת הכיפה, תוך ערפול עמדות לגבי אספקטים אחרים של חיי המדינה, בבחינת „אנחנו בעד כל דבר טוב פלוס הכיפה".

כעת בזה לא סגי. מרכז עולמנו נתפס, בכורח המאורעות, על ידי הפרובלמטיקה המכריעת של הספק בבטחון המדינה בעבר, ובעיקר בעתיד. לשון אחרת, רוב הנושאים איתם הלך המפד״ל בעבר אל הבוחר התגמדו לפי שעה נוכח בעית הקיום לטווח ארוך.

שטחתי בפניך את דעתי בדבר האחריות ההסטורית המופקדת בידי המפד״ל בבחירות אלה, להכריע מה יהיו פני הממשלה הבאה. בלי המפד״ל לא תוכל לקום אחרי הבחירות שום ממשלה, ועובדה זו מעמידה בפניה הזדמנות גורלית להפוך גורם מכריע בעיצוב עתיד המדינה.

כפי שאני מבין את המציאות, ושותפים עמי לא מעטים בקרב החוגים עמם אני בא במגע, היחוד הבלעדי של המפד״ל בשעה זו הוא לפעול לבניית ממשלה לאומית רחבה שתשא ותתן בג׳נבה עם מנדט של כ־90% אחוזים של צבור הבוחרים היהודי, ועם התוקף המוסרי המחייב מתמיכה רחבה זאת.

כיום העמדות בשאלת הבטחון, השטחים וחוזה השלום התחדדו בצורה כל כך משמעותית שאי אפשר להמנע מנקיטת עמדה ברורה בנדון. העדר עמדה מפורשת חד משמעית גורם לכך שהמצביע הפוטנציאלי בעד המפד״ל אינו יודע אם הוא מסייע למערך או לליכוד. להבנתי האישית זהו היום הנושא המשמעותי היחידי ואני חרד כי בהצביעי בעד המפד״ל קולי עלול לתמוך במחנה המייצג השקפה המנוגדת לזו שלי. ואת זאת אני רוצה למנוע.

מאידך, עמדה הגורסת כי בשאלה מכרעת זאת חייבים שני הצדדים ללמוד לדור בכפיפה אחת ולחפש פתרונים לישוב מחלוקת בין היהודים לפני שמנסים לעשות זאת עם הערבים, מהווה תרומה חשובה ויחודית שרק המפד״ל מסוגלה להביא בנסיבות הקיימות.

כאשר הצגתי בפניך גישה זאת הסכמת עמי, כמובן, שהגישה טובה — והמפד״ל בעד כל דבר טוב — אולם לבקשתי לתת פומבי מחייב ובכתב לדברים התוקפת בטענה מהלכים טקטיים. אם התפקיד הלאומי היחיד שיש היום למפד״ל מוגדר כמהלך טקטי, הרי פרושו כי חזרנו בדנו לאותו פרגמטיזם של קואליציה בכל מחיר שסמל את דרכי המפלגה בעבר.

היום, כבוד השר, נדרש יותר מכך.

בכבוד רב
פרופ׳ יהודה דרן

תשובתו של השר

א. אני תמה על תוכן מכתבך, שכן בשיחה החברית בינינו הצבעתי לפניך על ההצהרות הפומביות של המפד״ל, שבהן תביעה ברורה ביותר להקמת ממשלת־חרום לאומית אחר הבחירות.

ב. בכל הדברים בכתב ובעל־פה, בעתונות, ברדיו ובטלויזיה, מציינים נציגי המפד״ל הדוברים, שיהיו מה שיהיו תוצאות הבחירות, המפלגה הדתית־לאומית תתבע הקמת ממשלת־חירום על בסיס ציבורי ופארלמנטרי רחב ביותר.

ג. סבורני, שבכך ממלאת המפד״ל את „היחוד הבלעדי" בשעה זו, לפעול לבניית ממשלה לאומית רחבה".

בכבוד רב
מ. חזני
שר הסעד

גורם הזמן

מאת אהרן הלוי פיצ׳ניק

יום הבחירות קרב ובא. לפי הסקרים הציבור הדתי־לאומי ישמור על כוחו בכנסת. ההתחרות בימים הקצרים גדולה וקשה והצדדים שונים משתמשים אפילו באמצעים פסולים כנגדנו. במודעה אחת של ה„אגודה" מנצלים שאלת חבר אחד בישיבת הנהלת המפד״ל: מדוע לא עזבנו את הממשלה כאשר החליטו להרשות חילול שבת בהשבתת הרכב. שר הדתות כבר ענה לשואל, שמועצת הרבנות גם היא דנה בהשבתת הרכב בשבת ולא מצאה לנכון להציע שנעזוב את הממשלה, בפרט עתה במצב מלחמה, בשעה הועידה בג׳נבה, ר׳ לפני הבחירות הכלליות מה בצע שנעזוב עתה את הממשלה?

אנחנו היינו היוזמים לבקש מהמפלגות לנהל את תעמולת־הבחירות בהגינות ובהתאפקות, נזהרים בכך, אבל האחרים? האם הם מקיימים מה שהבטיחו? ספק רב.

גם במחננו יש הסיסה לכבה ולכבה חברים מטעות פוליטיות או אישיות, חברתיות או ארגוניות, ואינם מסכימים עם הרוב בנקודה זאת או אחרת, כמו שיש בכל תנועה ובכל הארגונים. אך זו שעת מסה ומבחן, שעת נסיונות ששוכחים את כל ההבדלים ומתלכדים למטרה אחת, זו שעת הבחירות שגודל התנועה כולה תלוי בהן וכולם מתאחדים להביא את הנצחון.

הנה היתה מלחמת יום הכפורים שבין רגע התלכד העם בשכחו כל ההבדלים וכולם קמו כאיש אחד מול האויב. כך צריך כל חבר וכל אחד לרחוק כל השנאה ההבדלים ולהתגייס למאבק הקשה.

הרי כולם מוכרחים להודות שהמפד״ל היא היחידה בממשלה ובחוצה לה שם, ש„יש" כל היהדות הדתית בארץ השג רק בזכות מאבקה, ה„אופוזיציה" ביהדות הדתית איננה יכולה להצביע על הישג ממשי אחד ראוי לשמו. רק כתאות והתפרגות בדל״ת אמותיה.

חבר ותיק בא אלי מזמן לזמן להתגריע על ליקויים בתנועה, בוודאי שיש תמיד מה לתקן ועל מה לצורר. אולם בשעת בחירות — סאני. אין זמן לטענות הבינעונות ורק למעשים ופעולות למען הצויש.

כשבא החבר אלי לפני ימים אחדים והחלנו לדבר על הבחירות ראיתי שהוא מגמגם בלשונו. שאלתיו על פשר הדבר והוא הודה לי שמהסס להצביע בעד מי אותו. שאלתי אותו: אלא בעד מי אתה יכול להצביע? שוב גמגם והיסס עד שאמר: אולי בעד הליכוד. סוף סוף בגין הוא מסורתי. כששמעתי זאת סיפרתי לו: לפני כמה ימים פגשתי איש אחד מידידי, ציוני כללי ותיק, אמר לי: אגיד לך דבר שתהנה ממנו. החלטתי להצביע בבחירות לכנסת בעד המפד״ל והוא סיפר לי השתלשלות דברים:

זה זמן רב שאני מעסקני המפלגה הליבראלית, אמר, אף שאני איש דתי, כי הייתי תמיד מנאמני הציונים הכלליים, שהמפלגה הליבראלית יורשה אותם. באחד הימים קיבלתי מהנהלת המפלגה הליבראלית העתק פרוטוקול של ישיבה ביחודה עם האלוף החדש שלהם, בה אמר, שיש להנהיג תחבורה ציבורית בשבת ובחגים. רצתי לאנשי ההנהלה ושאלתי אותם. היתכן? אמרו, אדרבא, כל ענין ה„סטאטוס קוו" באשמת מפא״י ואין לנו שום התחייבות לגביו. ואם נוכל לבטל אותו נהיה לנו חוגים חדשים. מאידך, אמר האיש, מוכן אותנו בנין לקיבוציות חדשה, למצבה של „מפדהי" חלילה, ועל כן החלטתי שלזכותו לתמוך בגוף שלישי שיאזן בין שני הגושים, זה יכול להיות רק המפד״ל.

בנוגע לאיזון בין שני הגושים, מוכרחים לתת לרעיון זה יותר מחשבה ויותר תשומת־לב, מפני שהוא דבר בעתו. לא ראיתי ולא שמעתי שידעתו בן הרבה אפילו מחוגים שלנו ומה עוד בהעבודה המובהקת. החוקה בחוגים אחרים מדברים באופן רציני בנושא האיזון. אחרי כלהבה יום־הכיפורים יש כוירות והתנגדות בכבה מחוגי „המערך" להנהגת המדינה הקיימת.

בהזדמנות כשוויבת שבעתי אחד בהם שסטן: מה נוכל לעשות. אלמלא היותה יכולה של גוף שלישי לאזן את שני הגושים, בוודאי היהי מצביע בעצה, אבל אין ברירה. כי הם מסוגלים להחליף את ההנהגה הקיימת? ושני אמר: הרי ב„מערך" יש עצה כצב־רוח של כניעה, אבל אין מישהו אחר, אין ברירה!

אמרתי להם: יש ברירה! יש איזון ברור בגוף השלישי — במפד״ל. הוא לא יבוזב, הוא לא מוכן לוותר בקל, ואף לא כחשיד „אף כעלי־הוא יכול בהחלט להיות איזון מוצלח בין שני הגושים, אם יצא מחוזק בבחירות הללו!

מוסד הרב קוק
ת. ד. 642 ירושלים

שני כרכים נוספים
של התנ״ך עם פירוש „דעת מקרא"
יו״ל ע״י האגודה להוצאת תנ״ך עם פירוש מסורתי מיסודם של משרד הדתות ומוסד הרב קוק

תרי עשר
כרך ראשון
ספרי הושע ועובדיה
מפורשים על־ידי יהודה קיל
ספרי יואל ועמוס
מפורשים על־ידי עמוס חכם
ספר יונה
מפורש על־ידי אליקים בן מנחם
הוצאת הדור — המחיר: —.40 ל״י
הוצאה רגילה — המחיר: —.22 ל״י

חמש מגילות
מגילת רות
מפורשת על־ידי פרופ׳ פייבל מלצר (ז״ל)
מגילות שיר השירים ואסתר
מפורשות על־ידי עמוס חכם
מגילת קהלת
מפורשת על־ידי מרדכי זר־כבוד
מגילת איכה
מפורשת על־ידי ד״ר יחיאל צבי מושקוביץ
הוצאת הדור — המחיר: —.45 ל״י
הוצאה רגילה — המחיר: —.27 ל״י
*
ניתן עדיין להשיג את שני הכרכים הראשונים
ספר יהושע
מפורש על־ידי יהודה קיל
הוצאת הדור — המחיר: —.24 ל״י
הוצאה רגילה — המחיר: —.14 ל״י
ספר איוב
מפורש על־ידי עמוס חכם
הוצאת הדור — המחיר: —.30 ל״י
הוצאה רגילה — המחיר: —.17 ל״י

משרד ההפצה: תל־אביב, רח׳ אלנבי 87, טל. 615036

בעל „קול מבשר"

מאת הרב ד״ר י. האיתן

...ולי הפוסקים היה הגאון ראטה זצ״ל, הידוע בשם ספרו „קול מבשר", שפעה להמתלקות. ...מע תרשישים בין הגד ...נחמן עפשטיין אבד״ק ...ר׳ נחמן צבי הלוי אבד״ק ...משולם אבד״ק קולומיאה ...אבד״ק פרשבורג — ...הוא נקרא — ולמעלה ...צ״א, מהרש״ל, מהרים ...לבוש התוספות יום טוב. ...וקנו שימשו בכתר הרבנות קולומיאה. ...נולד כבכור לאביו ר׳ ...זצ״ל בעיירה הגליציאית ...אבד״ק אולו תרליא, ולאמו ...לבית לקסר, ע״ה. ...ילד הפלא — התחיל ...לגדול למקום תורה. ...הגאון ר׳ מאיר ...אבד״ק אולובין, שעלה ...בבדשאץ. ויגדל ...למשגיחו ושקידתו ...בידיעותיו משכמו ...בן גילו, והוא הלך

המשיך למדיו אצל הגאון ר׳ יעקב (יעקלה) ויינפלד אבד״ק רימלוב (בעה״ס כוכב מיעקב) ואצל הגאון ר׳ אברהם מנחם מנדל שטיינברג, אבד״ק בניאטין, שנבחר אח״כ לקהילה המפורסמת ברודי. הוא למד גם אצל אחד מיחידי הסגולה מאחרוני תלמידיו של מרן החתם־סופר, הרב ר׳ יהל״ה ממודרן (מח״ס „פרי העץ" ועוד) ובכך הוקשר בקשר של קיימא אל רב רבו החת״ס שתשובותיו וספריו ידע כמעט בע״פ.

שמו של משולם ראטה התפרסם עוד לפני הגיעו למצוות, ב„עילוי מהורודנקא" והנגיד ר׳ שמשון שטייב הולך ממיקייטא בחר בו כחתן לבתו צפורה, אצילת הרוח ועדינת הנפש. באותה עיירה כיהן ברבנות במשך כארבע שנים, שלא עמלקי״ם, עד שנת תרנ״ט (1899) ואילו ברבנותו השניה, בעיירה הורוסטקוב שימש 30 שנה, עד שנת תרפ״ט, בהפסקת כ־4 שנות מלחמת העולם הראשונה, תרע״ד־תרע״ח, בהן נדד כפליט והתגורר בוינה, בירת אוסטריה.

(ליום הזכרון של הגרי״מ ראטה, זצ״ל)

בקיאותו המפליאה הקיפה את כל מכמני התורה, הוא ספג לתוכו כל מה שנכתב בתורה שבכתב ובבע״פ, לרבות פילוסופיה, ומחקר, חכמת היהדות ודברי ימי ישראל והעמים, דקדוק ומתימטיקה וגם ספרות ותורה ההיך — כל רז לא אניס ליה. שקידתו והתמדתו לא ידעו גבול וזכרונו הכל היה מצוי ומוקלט כבכל צילום ורשמקול. בחריפותו הוא לן בעומקה של הלכה לאמתה, ניתח בעיות ושאלות שהוגשו לפניו מכל קצוי תבל והסיק הלכתא אליבא דשמעתתא. חלק גדול מתשובותיו המכונות בשני חלקי שו״ת שלו „קול־מבשר" חובר בתקופת כהונתו בהורוסטקוב.

מארת המחלוקת לא פסחה על קהילתו. הקנאים לא השלימו עם רב ציוני, שהיה מספיד את הרצל, לא סלחו לו את השתתפותו בקונגרסים הציוניים כציר ה„מזרחי" ואחד ממנהיגיו הרוחניים הפעילים ביותר.

בשלהי מלחמת העולם הראשונה הלה בנו היחיד אפרים ז״ל שהיה מחותן בשרוהות צילוים ושבק חיים הוא רק בן 19 שנים.

יהדות בוקובינה שמה עיניה בגאון מהורוסטקוב וכאשר קהילת סוצ׳אבה (סאץ) חיפשה רב — שלחה לשדל אותו לקבל את הכהונה, בשנת תרפ״ט. כעבור חמש שנים נפטר רבה של צ׳רנוביץ, הגאון ר׳ בנימין כ״ץ זצ״ל בגיל צעיר והקהילה בחרה לרבה ראב״ד שלה. הוא יסד שם את ביהמ״ד לרבנים לבוגרי ישיבות שהצטיינו בלמודיהם. היו אלה שנות האנטישמיות הלוהטת, התקופה שלפני השואה, שנים קשות ליהודי אירופה בכלל ורומניה בפרט. פרצה המלחמה. צ׳רנוביץ נכבשה ע״י הרוסים ושוב ע״י הרומנים. יהדות בוקובינה גורשה ברובה לטרנסניסטריה חלק נהרג ע״י הנאצים. בחסדי ה׳ הוא ניצל מהגירוש. בערב שבועות תש״ב קיבל היתר עליה לארץ ישראל — ארץ ביטחונו כל ימיו.

הרבנים הראשיים לארץ ישראל, הגריא״ה הרצוג והגרב״צ עוזיאל זצ״ל הכירו וכיבדו את גאונותו של רבי משולם וקיבלוהו כחבר בביה״ד הגדול לערעורים בירושלים, וכאשר הפסיק עבודתו שם מחמת גילו ותשישותו נתמנה לראש מועצת הרבנות הראשית לישראל. כל בעיה חמורה וחשובה הובאה בפני רבי משולם והוא פסק ללא חת לאמיתה של תורה. הרב הרצוג זצ״ל היה אומר: „הכל מודים שאין בדורנו גדול מרבי משלם". ואמנם הוא חי את תורת ה׳ הנבחית בדורנו, דור שיבת ציון, דור תקומת מדינת ישראל, שלמענה נלחם ונאבק כל ימי חייו.

בן פ״ו החזיר את נשמתו הטהורה לבוראו, ביום ב׳ דחנוכה, כשבימיו האחרונים מלמל על ערש דוויו את „נשמת כל חי". הובא למנוחת עולמים בסנהדריה שבירושלים.

ביישוב מבשרת ציון, שבהרי ירושלים, הוקמה ישיבה בשם ספרו — „קול מבשר", שבה מתחנכים לאהבת התורה, אהבת ישראל ואהבת המדינה.

صكنا من الاجل

הסקרים המוקדמים אינם רציניים

מאת יצחק דויטש

אור ליום שלישי יתפור ערפל הבחירות. אז ילכו ויתבהרו התוצאות. בינתיים התרבו סקרי דעת קהל המנבאים התוצאה ו„מחלקים" את המנדאטים. המוזר הוא שכל סקר מביא עמו תוצאה אחרת. כך שהסקרים רק מגבירים את אי־הידיעה.

ביקשנו מהסטטיסטיקאי מר חנוך סמית, שהתפרסם כ„כוכב ליל הבחירות", לעמוד על ערכם של מסאלים וסקרים אלו. באיזו מידה יש להתייחס אליהם ברצינות.

אומר חנוך סמית: ההבדלים הגדולים בין סקר אחד לשמשהו אינם צריכים להיות כאשר הסקרים נערכים באופן מדעי. לגבי סך הכל השאלות יש לראות בהבדלים הקיצוניים של התוצאות פשיטת רגל. השאלה היא כמובן איזה מן הנשאלים צודק.

לדיוק מלא לא ניתן כנראה. אלא שניתן לקבוע כי בעולם, ובעיקר בארה"ב, התפתחו שיטות משוכללות. הסקרים נערכים ע"י גופים מקצועיים על בסיס דגם מדעי, והשוקעים בה כספים רבים ומעסיקים עובדים רבים במקצועיות גבוהה.

נגד פיקוח ממשלתי

האם יש מקום להנהיג פיקוח על עריכת הסקרים?

ת.: מדובר בגופים פרטיים בעיקר. אין מקום לפיקוח ממשלתי על פעולותיהן. אבל רצוי שתוקם מסגרת־גג לא ממשלתית, אשר תקבע סטנדרטים ותתן אסמכתא לסקרים הללו. גוף כזה צריך לקום ביוזמתם של עורכי הסקרים עצמם. בארה"ב, למשל, ישנו ארגון גג של חברות לחקר דעת קהל ושווקים. יש לי הרגשה כי אחרי הבחירות תפרוץ שערוריה כלשהי סביב פעילות החברות הללו — לאור התוצאות בפועל. הקמת מסגרת־גג, כאמור, יש בה כדי לכוון את הסקרים הללו לאפיק הנכון בעתיד, אך בשום פנים אין מקום לכך שגורם ממשלתי הוא אשר יהיה הכוון.

בשתים נדע התוצאה

מר חנוך סמית הוא כוכב ליל־הבחירות. זה כמה מערכות בחירות אשר הסטטיסטיקן מצליח לתת תמונה פחות או יותר על התוצאה הסופית כבר שעה קצרה לאחר נעילת הקלפיות, וזאת על סמך ממצאים של קלפיות בלבד.

מתי נדע הפעם את תוצאות הבחירות?

ת.: נקבל את תוצאות ההצבעה בהתיישבות כבר בשעה 11–12 בלילה. לאחר חצות יגיעו התוצאות הראשונות מקלפיות עירוניות. אני מעריך שניתן יהיה לקבוע את המגמה על סמך 20 קלפיות במקומות שונים. אך זה תלוי בכך שתהא בהן עקביות. אם אמנם כך הרי בין השעה 1 לשעה 2 אחר חצות נוכל להעריך את התוצאה הסופית.

כדי שתתקבלנה במהירות האמורה תוצאות מקלפיות בפיזור מתאים שיאפשרו סיכום כזה, נעשים סידורים ב־50 קלפיות שבהן יוחש הדיווח. קלפיות אלו נבחרו באופן מקרי. בסיוע כלי התקשורת הצבנו שם אנשים מיוחדים אשר יזאגו להעברת התוצאה למחשב.

ש.: האם העובדה שחלק גדול מהמצביעים נמצא בצבא לא תשבש את התמונה ותקשה על תוצאה נכונה בשלבים המוקדמים?

ת.: אכן, מסיבה זו עלולה התוצאה להיות פחות מדוייקת. אין שום דרך לקבל בשלב מוקדם מידגם מה דמות תהיה בלי קולות הצבא. בשל

כך יהיה בה צורך בבסיס רחב יותר של התוצאה כדי לתת תמונה נכונה.

ש.: האם תוצאות ההצבעה בצבא עשויה לשנות את תוצאת הבחירות?

ת.: אני מעריך שהן עשויות לשנות במקצת, אבל אינני סבור שיש בהן כדי להביא לשינוי קיצוני. ההצבעה בצבא יכולה לגרום תזוזה של 2–3 מנדאטים במפלגות הגדולות. לגבי המפלגות הקטנות ההשפעה יכולה להיות — הכרעת גורל המנדט האחרון שלהן.

אך הפעם יש לקחת בחשבון חלוקת המנדאטים את השפעת חוק בדר־עופר. החוק זה עשוי להשפיע על המנדטים העודפים באופן ניכר מאד.

תנודות מעטות בהצבעה

מן הבחירות הקודמות לבחירות אלו היו שינויים רבים באוכלוסיה, צעירים שהגיעו לזכות בחירה, הוספת עולים והורבה. כיצד ההשפעה שישנה לשינויים אלה על הבחירות?

ת.: בבחירות אלו ישנם למעלה כ־250 אלף צעירים אשר יוכלו להצביע לראשונה. כמו כן ישנם כ־100 אלף עולים חדשים הבאים להשתתף בבחירות בישראל לראשונה. באותו הזמן היתה תמותה של כ־80 אלף בעלי זכות בחירה ואני מעריך גם שהיתה ירידה של כ־30 אלף איש.

ניתן לציין שהשינויים הדמוגרפיים בישראל הם מהחדים והדראסטיים ביותר בעולם. מצב זה היה גם בבחירות הקודמות. הרף זאת היו אצלנו יציבות ושגרנות ללא תקדים בעולם. לכן אני מטיל ספק בכך אם השינוי הדמוגראפי גורם להזרזות בבחירות.

בפעם הראשונה מזה שנים מערכת הבחירות בחורף, בקור ובגשם, בעוד שהבחירות בעבר נערכו בקיץ. בתקופה זו אין תופעה ומעטים נמצאים בחו"ל. האם עובדה זו עשויה להשפיע על ההצבעה?

ת.: לנוכחות בארץ אינני מייחס משקל רב. אבל למזג האויר עשויה להיות השפעה.

ש.: האם הציבור אצלנו בבחירות אלו מאחר מצביעים בכוך ומפתקים לבנים. האם תכונה כאלו אשפיע את ההצבעות בעבר?

ת.: ההצבעה בישראל היא בסביבה 80% מבעלי זכות הבחירה. זהו אחוז גבוה לעומת המקובל בעולם. בבחירות לנשיאות בארה"ב ההצבעה היא סביב 50–65 אחוז. באירופה המערבית מתקרבים לאחוז שלנו.

מספר הפתקים הפסולים בבחירות בעבר נע בין 1 ל־4 אחוז. אך קשה מאד לנתח את הרכב של הפתקים הללו. יש בהם תערובת של פסולים מסבבים טכניים — שני פתקים, רישום על הפתק וכד' — ופתק לבן באופן הפגנתי. הפתק הלבן בתור מחאה איננו מגיע לידי ביטוי בסיכום התוצאה. מעט מאד ניתנת עליו הדעת. לכן משמעותו של פתק לבן למעשה היא הלוקח קולו של הבוחר בדרך זו עפ"י היחס שבין הרשימה השונות עפ"י אחוז המצביעים בפועל.

חולשת הסקרים

ההולכות נובעות מכמה סיבות. נראה שעצל חלק בצורכי הסקרים ישנו ליקוי בבחינת המידגם. הבעיה העיקרית היא לבנות מידגם מייצג באופן מדעי. הדבר הוא קשה, מחייב מקצועיות רבה וכצריך השקעות רבות. במידגם כזה דרוש שכל בוחר תהיה לו אפשרות להיכנס לאוכלוסיית המידגם. רשימת הבוחרים היו עשויות להיות בסיס טוב למידגם כזה, אלא שבגלל שינויי כתובות ויריבויים נוצרות בעיות. לעיתים כיומנות קשה לימצוא את האיש שנפל במידגם בביתו. ויהוד עליו, שינוי וסטיה אחרה פוגעים ביוצרגיות של המידגם.

בעיה אחרת היא שהנשאלים אינם מכבדים בצורת התשובה שלהם. רבים „זורקים" תשובות בקלות־יתרה היי ולולי בדיוק שלהן. רבים אחרים מסרבים כלל להשיב. אך גורם זה צריך להשפיע בכל הסקרים במידה שווה והטעייה צריכה להיות אחידה.

ישנו גם עניין ביחוד בעליות התשובה הניתנות, בעיקר בסקרים של שואל באופן מבוגר של הצבעה למפלגה מסוימת.

לא „מפוברקי"

יש לזכור, מציין מר סמית, כי כינוי „הכנאל" הוא חדש בישראל. היא מופיע לראשונה לקראת בחירות אלו. למרבית עורכיו אין נסיון מבפיו. הדבר בבסיס על איכות התוצאה. היום ניתן לומר שהפיזור הרב המתקבל בתשובות אלו, כאשר ישנו הפרש גדול בין תוצאה סקר אחד לשיבהו, שוב אינני מסייע לגורמים הציבוריים להיות מעוניינים בו. המפלגה וכוונת הבהירה שלהן יכולות לסמוך רק בעט על הסקרים הללו.

האם יש מקום להחשד כי התוצאות הן מפוברקות וכי הממצאים מותאמים לצרכים של מזמיני הסקרים?

ת.: תשובתי שאין הדבר כך. הסקרים נערכים ע"י מוסדות וגופים הרציניים לשמור על שמם הטוב. הם אינם רוצים להיכשל. אדרבה, יש להם עניין לבנות את עצמם בעיני הציבור לטווח ארוך. חלק מהגופים הללו אף חי מעיסוק זה והוא שוקד עליו בתהליכים מקהירים, של מוצרים, שירותים וכו'. יכול להיות יוצא דופן. אבל בדרך כלל כשגופים הגופים הללו שסקריהם ישקפו את המצב נכונה. לכן אינני מעלה על הדעת חוסר יושר מכוון ועריכת סקר לפי תוצאה מוזמנת.

האם אתה מציע להאמין סוף לתוצאות הסקרים?

ת.: כיום אי־אפשר להאמין להם. כולם חדשים ותוצאותיהם טרם עמדו במבחן, ההפרשים הקיצוניים אף אינם מאפשרים להתייחס אליהם באימון.

האם אפליקציות הנחקרים בסקרים היא אמנם מיובה כייצג בעיות מספקת?

ת.: בכל הנשאלים הללו נחקרים בין 1000 ל־2000 איש. זהו סדר גודל המקובל גם בנשאלים בארה"ב ובאנגליה. המספר הזה מאפשר לקבל תוצאה משקפת בהחלט לגבי המפלגות הגדולות. לגבי המפלגות הקטנות התוצאה עלולה להיות מקרית ולכן אין לראותה כמשקפת.

סקרים בעולם

בישראל מספר הסקר השאול דעת קהל הוא חדש. האם בעולם הגדול זהו מוסד מבוסס, אליו יש להתייחס באימון מלא?

ת.: לסקרי דעת קהל בעולם יש עבר היסטורי. בארה"ב החל בו איש בשנת 1928 ... את תוצאת הבחירות עפ"י השאלה מוקדמת. השאלות נשלחו למיליוני אנשים עפ"י כתובותיהם הרשומות בספרי הטלפון. הוא עשה כן עד שנת 1936. באותה שנה הוא קיבל 4 מיליון תשובות. בגליון ניתנו ל„ליטרארי דייג'סט" לנדון 6 אחוז מהתהיה ולרוזוולט 40 אחוז. התוצאה בבחירות היו הפוכות. התוצאה היתה הפתעה והדהמה. שיטה זו של סקרים עברה אז מהעולם.

באותה עת החל ג'ורג' גאלופ בסקר בשיטת המידגם. ב־1940 וב־1944 הוא קלע טוב. אז התפרסמה „שיטת גאלופ" בעולם כולו. אך בשנת 1948 קרה שוב תקלה. הסקר הבטיח בהגזמנו על דיואי על טרומן; התוצאה היתה, כידוע, הפוכה. נבע לא מליקוי בשיטה, אלא בתוצאה מכך שהוא הפסיק „לספור" שבועיים לפני הבחירות. התפתחות זו לא באה לידי ביטוי בנשאלים.

בדומה לכך קרה גם בבחירות באנגליה בשנות השישים. אך מאז היתה התקדמות. היו סטיות בשיעורים קלים בחיזוי תוצאות הבחירות בהתמודדויות — ניקסון ואחר כך ניקסון — ומקגוורן; אך להגיע...

המגמגמים...

מאת יונה כהן

לא, אין לקבל את הגירסה האופטימיסטית שבכלל ההסברה הישראלית לעומת ההסברה הערבית „ירדה פלאים" בשנים האחרונות. יחד עם זאת, אין לקבל את הגירסה של שר החוץ ואנשי משרדו שההסברה שלנו היא הטובה ביותר. בכל זאת קשה להשתחרר מן הרושם שלעומת הערבים אנו, הממונים על מלאכת ההסברה בארץ ובחו"ל, מגמגמים.

כי שמצוי, תלוי רק בצורה שטחית, אצל דברי התעמולה הערבית, יראה ש„כולה פיקקה אחת". כל המנהיגים, מושכי בעט, ראשי אירגונים למיניהם, כולם כמעט „בסגנון אחד" מדברים ומתנבאים. אצלינו, בדיוק ההפך. איש הישר בעיניו ידבר. זה אומר „שחור" וזה אומר „לבן". אחד אומר „יום" ואחר אומר „לילה". ויש גם כאלה, ולא מעטים הנה, שלגבי דידם תמיד „האמת באמצע", אי־שם בין השחור לבין הלבן...

הפער שבהסברה

גם בזה, בדרך ההסברה שלנו, נוצר פער גדול בינינו לבין שכנינו. תאמרו: זו תוצאה של הדמוקראטיה שבמדינתנו. ולא היא. מה דמוקרטיה היא לכבוד בזכויות יסוד של עמנו. צאו וראו, היש בקרב הערבים מפלגה, בטאון, חבורה או מנהיגים שינסו בוקר וערב להחדיר בלב עמם ומשלתם שאסור להתעלם מהכויות היהם הצודקות של בני העם היהודי? השמע מי מאתנו על מפלגה בסוריה, בירדן או במצרים שהגנה להסביר בשכם והערב, בנאומים ובמאמרים, שלשטחים אין ערך מיוחד, שהשלום עדיף על השטחים כי אם שלום „צולע" הוא, ש„פאתוס דתי שלילי הוא", שזו מולניות דהיה לדבר על שטחי מולדת כעל „נחלת אבותנו" ועוד?

ואילו במדינתנו אפשר ואפשר. בעתון עברי, ציוני, במאונה של מפלגה חלוצית המיוצגת בכבוד בהתיישבות העובדת ובכנסת, מפלגה שהיא עדיין חלק מן „המערך" שבידה הנה השלטון בתקופה סוערה זו, בבטאון מפלגה זו אתה קורא שחור על גבי לבן, הכרזה שאין מדיניותה של ממשלת ישראל מקבלה את דבריו של שמעון החשמונאי לאנטיוכוס, שאמר:

„כי לא ארץ נכריה לקחנו ולא ברכוש נכרים משלנו, כי אם נחלת אבותינו אשר בידי אויבינו בעת מן העיתים בלא משפט נכבשה ואנחנו כאשר היתה לנו עת השיבונו את נחלת אבותינו".

לדברי „על המשמר" (יום שלישי, ר"ח טבת ש. ז.) „הדיבורים האלה של שמעון החשמונאי אינם משקפים את מדיניותה של ממשלת ישראל"...

הרי כל ההסתייעות בפסוקי תנ"ך בטיעוננו לזכות על ירושת אבות מוגדרת ע"י דובריה, האריות הנומשות כאחד, של אותה מפלגה, חלק מן „המערך", כ„אופיום להמונים" (כך, ממש, עיין בעתון הנ"ל ביום הנ"ל — י. כ.), השקפה מארכסיסטית השמורה עדיין בבית גנזיה המאובקים של מפ"ם...

אם כן, מה פלא אם ההסברה הישראלית בארץ ובחו"ל כה „מגומגמת" היא?

הפרופסורים ו..הסברתם

דוגמה אחרת: חיפש שר החוץ, מר אבן, ומצא מספר פרופסורים שיהיו לו. בשמם של תושבי מדינת ישראל וכל הרוצים בהמשכה ובשלומה, „תנא דמסייע" במלאכת ההסברה בג'ינווה. ידוע שציבור של אלפי עתונאים מכל ארצות תבל נקהלו ובאו שם, אזנם כרויה לשמוע מה בפי שלוחיה של מדינת ישראל. בגימוס אך בתקיפות דוחה שר החוץ רשימה של פרופיסורים, אנשי אמונה ובטחון בצור ישראל וגואלו, והעדיף את אנ"ש. ביניהם, למשל, הפרופ' ש. פרידלנדר שב„כרטיס הביקור" שלו מצאנו נכונות לוותר על ריבונות ישראל בשטחים רבים ונרחבים. הלה הכריז כי כדי להבטיח את זכותנו לבקר ולהתפלל במקומות הקדושים, כבמערת המכפלה בחברון, „אין הכרח בשלטון מדיני־ריבוני ישראלי בחברון". מובן מאליו ש„הסברה" כזו מסייעת סיוע נאמן לאויבינו לנסות להשמיט מתחת רגלינו את יסוד מענותנו לריבונות מלאה על ירושלים בירת הנצח של ישראל. וכל זה לאחר י"ט שנות נסיון קשה ומר כשנמנע מאתנו לבוא ולהתפלל ליד הכותל המערבי, בבתי מקדש מעט שבירושלים העתיקה, בקבר רחל אמנו, במערת המכפלה ועוד. וכל זה לאחר שבהעדר ריבונות ישראלית אסרו הערבים לעיני כל הגויים את המקומות הקדושים לישראל. והפרופ' פרידלנדר, „המסביר הערכוני" מטעם משרד החוץ את עניני ישראל בג'ינווה, נקל לשער מה ערכה ומה תוכנה של ההסברה שלו, אם היא בתוכן דבריו הנ"ל...

אותה שעה אנו קוראים ושומעים מפיהם של כל שליטי ארצות ערב, כל הפרופיסורים והעתונאים, ששלום עם ישראל יהיה „רק לאחר שירושלים תוחזר לערבים" וכי רק לאחר מכן יסכימו לדון במתן גישה חפשית ליהודים למקומות הקדושים. אם כן, מה פלא שההסברה הישראלית בארץ ובחו"ל בה „מגומגמת" היא?

מצער ומכאיב שנוצר הרושם שרבים מן העתונאים ומן הפרופיסורים, מהמנהיגים ומהמחנכים, הנרתעים מלשאוב את טיעונם מספר הספרים, מגמגמים בשל כך שאין הם בטוחים בצדקתם הם. על כל פנים, אינם בטוחים בכאח ובאמדים בזכותנו הטבעית, הדתית וההיסטורית, על ארץ ישראל נחלת אבותינו. מכאן הנכונות לוותר הרבה — הרבה גם תמורת שלום צולע ומדומה. מכאן החשש לטעויות גורליות לא רק בדברי ההסבר בפני הערבים אלא גם — כהמשך לכך — בנבוכות ליהודים ונהורים העלולים להביט על המדינה והעם אסון, חלילה.

ההסברה הישראלית תחדל להיות מגומגמת כאשר המסבירים יהיו הדורי אמונה בכוח זכותנו על ארצנו, ולא בזכות כחנו, שרק בשל כך מאסנו בארצות נכר ובאנו לקומם הריסותיה ולייש שוממותיה של ארץ זו. לא בדרך של גזל, אלא במישב מספנו ובדם ובייזע הגענו הלום, ממש כדברי שמעון החשמונאי לאנטיוכוס, שאנו כאן ממשיכי דרכם. רק מי שמכיר ברציפות הדורות ובשיבה לנחלת אבות ראוי להסביר בארץ ובחו"ל את מאבקו של עם ישראל בארצו.

הזמן מחייב לנסוע במכונית חסכונית ש"פיאט" תכנן אותה מזמ

לבחירתך, 3 מכוניות משפחתיות החוסכ בהשקעה, באחזקה ובדלק!

FIAT 127

„פיאט 127" מקדימה את כל מתחרותיה הן בתכנון והן בביצוע: 80% מנפחה־מוקדש ל־5 נוסעים ומטענם. הנוחות מירבית והגימור מושלם. המנוע בעל 903 סמ"ק והנעה קדמית — משיג תוצאות פנטסטיות. אמצעי הבטיחות כוללים צמיגים רדיאליים. צריכת הדלק חסכונית מאד.

בדגמים: סלון ■ סטיישן.

FIAT 128

„פיאט 128" המרווחת בעל 4 דלתות, זכתה ב־7 פרסים בינלאומיים: המנוע בעל 1116 סמ"ק והנעה קדמית — מקנה לה תאוצה גבוהה וכושר תימרון מצויין. מערכת בלימה כפולה כלולה באמצעי הבטיחות המותקנים במכונית זו. עיצוב מרשים והוצאות אחזקה נמוכות.

בדגמים: סלון ■ סטיישן ■ ספורט־קופה.

FIAT 124

„פיאט 124" ממשיכה צור הצלחה עצומה בעולם כולו. מכונית מעולה זו נמצאת בראש צי־הרכב של חברות מסחריות בינלאומיות וכן החברות להשכרת רכב. מכונית מהודרת, חזקה, בטוחה, חסכונית, ומעל לכל שווה ערך יותר מכל מכונית אחרת מסוגה.

בדגמים: סלון ■ ספיישל סטיישן ■ ספורט־קופה ספיישל־אוטומט.

FIAT

אחרי המערכה הראשונה בג'נווה

(סוף מעמוד 3)

הוכיח שהזמן פועל לרעה ולא לטובה.

מבקשים הישג

מצרים ביקשה בוועידה להקדים את הדיון על הפרדת הכוחות. בעצם, רוצה מצרים להצדיק לפני העולם הערבי את הליכתה לג'נווה על ידי הישג כלשהו. נסיגה ישראלית מן הסואץ היא הישג של ממש־ מה עוד שהכיתור של העיר סואץ והמצב של הארמיה השלישית, מעיקים עליהם, וזהו פגיעה בכבודם. לכן הם מקווים לבטל את היתרון הישראלי הזה בהקדם. אלא שעד עתה לא רצתה מצרים להבין שעליה לשלם בשטר מדיני, תמורת כל נסיגה ישראלית. ובעוד שהשיחות בקים ה־101 התנהלו על בסיס צבאי, הרי השיחות בג'נווה יש להן מהות מדינית, ולכן יש בכך יתרון לישראל, כי היא יכולה לדרוש תמורה מדינית עבור כל נסיגה. הפרדת כוחות, שכן בהפרדת כוחות יכולה רק מצרים להרויח, ואילו ישראל להפסיד. לכן הדרישה היא תמורה מדינית, והבעיה היא שמצרים אינה מוכנה לתת כל תמורה מדינית. השיחות בקים ה־101 נפסקו, משום שמצרים עמדה על נסיגה ישראלית לתוך סיני, מבלי שתציע שטר כלשהו של תמורה. יש מצב פסיכולוגי מוזר בדיונים אלה, שבהם מופיעה מצרים ממש בצורה נאיבית, כשהיא דורשת נסיגה, מבלי שתבין כי המאבק הוא מדיני שדורש התמקחות של תן וקח. אי לכן, נראה, כי הדיונים של הוועדה הצבאית בג'נווה יתמקדו אף הם סביב לאותו מיקוח של קח ותן שבו ידרשו המצרים רק תן ואילו בציני ישראל יבקשו תמורה. הסדר להפרדת כוחות יכול להיות כזה שהוא טוב לשני הצדדים, אך לא יתכן הסדר שהוא טוב לצד אחד. לכן מנאומי הפתיחה של הוועידה, נראה כי השלב הזה של ההתמקחות יהיה הקשה ביותר זאת משום שהערבים אינם מוכנים להודות במיקוח כזה ועומדים על מענה של „כולה שלי". ואילו ישראל רואה בסיני קלף מיקוח, וכן לגבי מעמדה של הארמיה השלישית, זהו קלף מיקוח שישראל אינה יכולה ואינה רשאית להשמיט אותו מידיה בנקל.

זריזות מזיקה

קשה להבין את ההצהרה הזריזה של יגאל אלון שיש לבחון את הפרדת הכוחות גם עם ירדן. אלא אם כן בחשוב שהוא רוצה להיות עושה השלום עם ירדן. לגבי ירדן אין שאלה של קוי ה־22 באוקטובר, שבגללה מדברים על הפרדת כוחות, עם ירדן יש לנו גבול ברור. הדרישה של ירדן להפרדת כוחות היא נסיון להרויח משהו מן הוועידה, ללא הצדקה. זוהי הצהרה מזיקה והיא חלק מן הבעיה של חוסר משמעת בהצהרות מדיניות של שרים, שיוצרים מצב של תוהו ובוהו מדיני שבו שואלים מן החוץ, מי קובע את הקו המדיני של ישראל, כל שר או הממשלה? לסיכומם של דברים, המערכה הראשונה אינה אלא תמארה והעיקר עדיין חסר מן הספר.

כיצד מחנכים לאחר המלחמה?

מאת נ. גולן

■ ילדי גן בעיירה גבול בצפון קפצו ממקומותיהם ונשכבו על הארץ כאשר שמעו הרעש במטוס של מרקמה טיסה, כמה שבועות לאחר הפסקת האש.

■ תלמיד ביה"ס בשכבת הביניים בירושלים כתב בחיבור לי תנך התלמידים כי כאשר בבית הכנסת שם הבוגר אנשים לבכין בגלל הגיום, הגיע בישוט לבכה לבכיהם של האנשכנזים כי „אלה לא מתגייסים" (המצטפ, אגב, נבהק על ידי מורך איתו עיתון).

■ נער צעיר סיפר בכתה לכל חבריו שבן דודו החייל יצא ביום הכיפורים מן התפילה אל המלחמה מבעלי התפילה. הנשמה יכיה לאחר מכן עריין בעל אוהב בעליים „בגלל הבאלאנאן בצבא..."

■ בשעת תפילה מוקר משותפת לכל התלמידים לא ידעו המורים באחד מבתי הספר כיצד בדיק לנהוג מתפללי מלחמה הרשיה שהיה עליהם לומר קדיש יתום.

■ תלמידי תיכון ערערו על דברי מורה מדבר „אלוהי כמצה אינו ניחוקי במעלה שבבי הישיבות שיצאו לקורס בתפזרת במבצע הימים הנוראים מלמדי קלקלו למלחמה יעצרו הזקא ביום הכיפורים...

■ באחד הגנים דרשו הילדים מן הגננת לשוחח על הנושא: האם בהיה הדייה הנפטרים והאם יש השארת הנפש...

— אלה הן דוגמאות בודדות בלבד לבעיות הקשות המתעוררות כאן המלהבה בכל מוסדות החינוך בארץ. ואין הללו מעניינן של המורים בלבד. התשובה לשאלה כיצד נעמוד מול התהיותיהם ובעוותיהם של ילדינו, כיצד נחוקם בפני המפתח המתכיף הצוברים על המדינה, כיצד נדע לגדלם כאנשים בעלי איזון נפשי ושרשים מעמיקים באדמה הזאת ובמציאות אליה נקלעה ישראל — תקבע את פני הדור הבא, ואת גורלנו.

השבוע נערך כנס מיוחד של מנהלים ומורים שהוקדש לבעיות לימידה לאחר המלחמה, ביוזמת ארגון המורים הדתיים. אך מיפגשים דומים בכל זרכי החינוך ושיחות קשות בנושאים הללו הם עתה לחם היום של החינוך הישראלי.

אנשי מדע ותיאורטיקנים באוניברסיטאות דורשים ריאורגניזציה כללית בתכנית הלימודים ובכוונת החינוך. האם ישגיגו או יכשלנו אפילו בזרם הכללי הדתי בהעברת תכני היהדות וחזות לאומית — לילדינו? האם ימצאו אנשים חדשים המוכנים להתמסר בעצה לעיצוב פני החינוך בארץ או לעבודה החינוכית היום־יומית. לאחר משבר הכוונים והמושגים שהולידה המלחמה?

אין „גלולות פלא"

אומר פרופ' יוסף ילין מבית הספר להינוך באוניברסיטת בר־אילן:

„אין לנו רצפטים מהירים בהוראה, חינוך הוא לא עניין של גלולות פלא". אולם, מבודד יד לגלוה, כי הזעזוע שעבר על רוב האנשים העוסקים בחינוך בעקבות התנהגותם ושאלותיהם של ילדינו — השאיר עקבות. אבר לנו למשל, מנחם לבגון, מנהל ביה"ס „הרא"ה": „המיפגש היום־יומי של יקירה עם תלמידיו הוא עכשיו יותר מסובך ויותר תובעני. אצל הילדים נתעוררו הרבה יהדות, הם שואלים שאלות קשות: למה דווקא הרשה ה' מלחמה ביום הכיפורים? האם אנו צפויים לשואה? למה בחורים טובים רבים כל כך נפלו לנו? החילבנו, שמן הדין לכנס יחד כורים, מנהלים ומפקחים לשבת ולחשוב על מה שעבר עלינו, מה לתקן ומה לשנות. וזה לא קל.

קיים, למשל המישור הנפשי־הפסיכולוגי. בישובי ספר היו ילדים שישנו שבועות במקלט והיו מגיעים לכתות עייפים ועצבניים. בעצם עד היום ניכרים מצבי מתח בתלמידים, ולשם כך הוקמו בחוזר של פסיכולוגים ליד בתי הספר. אבל יש גם בעיות ספציפיות לחינוך הדתי. למשל — אצלנו גדול יותר אחוז הגבורים־הגברים שנהרגו. וכך נוהרו עשרות ואולי מאות מוסדות חינוך דיא מנוהלים ללא מורים. כשהם מגוללים ע"י צוות זקורים והמורים הקשישים. זוהי בעיה לא קלה. ועל המורות בדרך כלל מוטל עכשיו עול ההתמודדות עם שאלות הילדים.

אנחנו, בארגון המורים הדתיים ובמשרד החינוך, מוכרחים להכין חומר הסברתי. מראי מקומות ופרקי מחשבה ועיון למורים, כדי לסייע להם. לדעתי, מסוכן למורה לענות לתלמיד בצורה עצמאית, ללא ייעוץ ועיון במקורות. שמעתי למשל מורה שסיפרה בכתה כי קרובה החייל ניצל בנס, מאחר שכדור חלף ליד המקום בו הוא מניח תפילין — ולא פגע בו. זוהי גישה מסוכנת ביותר. מחר יבוא ילד ויספר כי אצלו, במשפחה, נפגע חייל דווקא במקום הנחת התפילין — ומה אז יהיה על המורה לומר? אצל הילדים אנחנו בגלים תופעות של אבדן אמונה, לא רק בבחינה דתית, אלא מהרבה בחינות נוספות. צהל שהיה נושא להערצה עצומה בקרב הגיבור בגיל צעיר ביותר — איבד פתאום מזוהרו. הילדים מדברים בבית הספר על כך שהחיילים במכנסים הקצינים עשו הים... הם חוזרים על כל סיפור וכל בדל שיחה שהם שומעים ברחוב ובבית. הכל נקלט ונרשם ב־מוחות הצעירים. יש ירידה בתדמית לכל המנהיגים. שמעתי ילדים האומרים כי ראשי המדינה שקרנים ולא צריך להאמין בהם. כלומר — הילדים עברו זעזוע די קשה ואיבדו התחושה של אימון במערכה צרכים ובמבנים שלמים של חיי המדינה. מה על המורה לעשות מול תופעות כאלה? כשעדיין בביזה, אם יהגול להיות מליץ יושר על המדינה המימסד — יראו בו הצעירים חלק מן המערכת שאיבדה את אמונתה בעיניהם. מאידך — אין להשאיר את הילד בתוך מצב נפשי ציני ובחוסר אמונתם. זה תפקיד לא קל. ויש גם בעיות פסיכולוגיות של מתח ופחדים. הפסיכולוגים מייעצים לנו לתת לילדים „להוציא, בכתה, את פחדיהם. לשוחח על המלחמה, לשחזר בהצגה דרמטית ירידה למקלט, או בומים ששמעו, וכדומה, וגם אם אפשר לוותר כתהיפי. המשמעת על דברים קוליים — „השאר תקיפים ועקביים בדברים והשובים כמו שיעורי בית ומסגרת לימודים. גם זה מיבצע לא קל. בן־המחנך נדרש דבר היפוכו. ויש מורים הנתקלים ביחס מיוחד של הילדים אל תלמידי הישיבה שאינם מתגייסים. גם על כך יש להת את הדעת ולמצוא הסברים ותשובות מתאימות. הכלל הוא — שאסור להתעלם משום בעיה ושום שאלה בכתה. שתיקה והתעלמות הם מכשלה פדגוגית שסכנותיה רבות בהווה ובעתיד. המורה נדרש להתמודד, ולמצוא השובות".

דרושה מהפכה בחינוך

אבל מי יספק לו תשובות אלה? ואם משרד החינוך ער לבעיות החדשות ועוסק בפתרונן? פנינו אל סגן שר החינוך, הח"כ זבולון המר, שהודה במפורש:

„מערכת החינוך הכללית צריכה לעבור מהפיכה גמורה בגישה. הספיקות בלב התלמידים על זכותנו לארץ ועל כעם קיומנו כעם, דורשים בדיקה מחודשת של יסודות ערכיים ורעיוניים בחינוך. אחרת יגדל המשבר. וגם בחינוך הדתי, אף על פי שצעירים בוגרי מערכת זו הרכיחו את עצמם מבחינת אמונתם כלוחמים למען יעדים לאומיים ויהודיים, יש צורך ברפנון שיחזק לבבות לקראת מבחנים הצפויים בעתיד. ויגדיל את התגיכים להיות בנדרסות נבונות. לדעתי, עלינו לגבש תכנית לימודים מיוחדת לחיזוק והעמקה של הקשר של הנוער ליסודה ולתחושה של עמנו הארצנו".

בניגוד לדרך המקובלה בה „מטופפים" ישדוח אלה, בדרך אגב, תוך כדי שיעורי הנ"ך, גמרא הדינים. מציע היכ המר לעבד נושאים הקשורים עם מה שמתרחש בימינו ולראות את גילוייהם לאורך ההיסטוריה היהודית. בין הנושאים שהוא מציע נמצאים: מלחמה ושלום, יעוד עם ישראל וגורלו, הבחירה, ההבטחה והגאולה, קידוש השם, ברצף ההדורות, יחסי ישראל והעמים, צניעות וקדושה, ואהבת א"י. „יש חומר מרתק בנושאים אלה שחשוב להביאו בפני התלמידים כדי לבנות את השקפת עולמם דרך כאורעות המבקשים תשובה היום" — קובע סגן שר החינוך. „עלינו לגבש נוער שיחזיק מעמד במצב מלחמה ארוך. כשמדובר בשלושה מיליון נגד מאה מיליון צריך הנוער לדעת שזה לא משבר אחד וגברנו אלא מערך הסטורי בעל עומק לעבר. כדי שיזוצר פה עם היודע שזוהי דרכו ושאין לו ברירה".

„התברכנו בתלמידי חכמים לוחמים שהתנסו בחוויות המלחמה והתגברו על בעיות אמונה" — מסביר המר. „להוויה אישית השפעה חינוכית גדולה יותר מכל הדמעות. יש להפגיש אנשים אלה עם התלמידים ולרכז חומר בו הם ביטאו את חוויותיהם".

ואכן תבנית חדשה

„כשאני מדבר על תכנית שלימה" הוא ממשיך, „כוונתי להושיב צוות של בני ישיבות ומחנכים לעיצוב תכנית שהמוקד באופן מתודי את כל החומר המצוי במקורות היהדות על השאלות המטרידות את הנוער. גם הנוער הדתי, בוגר החינוך שלנו, נוטה להתייחס לכל בעיה ההווה במישור רדוד ושטחי, אנחנו מול הערבים. אנחנו מול העולם. בעזרת תכנית מתאימה צריך לעורר הזהות של יודעי זה לא רק עם עשרים וחמש או מאה השנים האחרונות, אלא עם כל דברי הימים שלנו. כשעוסקים במלחמה ושלום, יש להשל חומר נפלא של הרב זוין. ישנן אגרות הראי"ה על אהבת א"י. יש פרקים בישעיהו על ענין הגאולה, אפשר לרכז ולמקד את כל החומר הזה. גם אם אין לנו מספיק אנשים שיוכלו להכין תכניות טובות. תכנית, פלוס הפגשת הנוער עם דמויות מופת של לוחמים ומחנכים תביא שינוי בגישה".

אבל מעבר לכל תכנית לימודים, עדיין נשאר המורה היחיד, המתלבט, המתמודד. על בעיה זו דיבר עמנו אברהם רוז, המפקח על האגף לחינוך דתי במשרד החינוך:

„המלחמה העמידה את המורה כדמות בודדה מול הילדים. הוא צריך להחליט על דרכו כשאין לו, בהרבה מקרים, את מי לשאול. כי שהמנהל או המפקח מבוגרים ואין „מישהו למעלה" שיקח את האחריות מעליו. אמנם, קיים שירות ייעוץ למורים והם גם בעזרים בפסיכולוגים. הפסיכולוגים אותם שאלנו אמרו לנו שבכל שאדם מעוגן יותר במערכת ערכים — יכולת עמידתו בכבי כהות גדלה. בערכו פגישות של מורים בנושאים אמונתיים עם רבנים ותלמידי ישיבת ההסדר שלחמו — וזה סייע למורים, ובעיקר בותהם להתלמידים, יותר מסיפול קליני. כמורים, אנחנו נהלים בגילים הנבוכים בתופעות של דאגת ילדים לאב המגויס, ביהמות, בווכחותים על השארת הנפש ובמהות נפשי. בגילים הגבוהים מתעוררות שאלות על זכרתנו לא"י או בזיקתנו בעולם, גם בחינוך הדתי. ולא כהתרסה אלא כעובדה ממש. שואלים הילדים, למשל: אמרו לנו שאנו צועדים לקראת הגאולה — והאם עכשיו אנו שוב בנסיגה ממנה? כל הבעיות הללו דורשות מן המורים ריכוז כל הכוחות וריכוז אינטנסיבי קל יותר לגייס בימי מלחמה. עכשיו נמצאים המחנכים בלחץ מתמיד נמוך — מצב שהרבה יותר, קשה להתמודד עמו. הפתרון הקלאסי של החינוך היהודי, הוא כנראה גם המתאים היום לבעיותינו: חיזוק ההקפדה על „קסגוני" בביכול: תפילה, דינים, מצוות, להיאחז בקיום המצוות. כמו שוקים לחיזוק מצבם הנפשי הרגשי של ילדינו — לא להסתפק רק בדיבורים על השקפת עולם ואמונה. המורים יכולים לנצל זיהה הזדמנות כשהאוזן קשבת, ולהעמיק בתלמידים את מצוות קיום המצוות".

חוסר ריכוז

ברור שכל העבודה החינוכית הזאת נתקלת בבעיה הקשה מכל: חוסר ריכוז. פרופ' יוסף גלבן, עמד שותפו על אספקט זה שבחינוך, מסביר:

„חוסר ריכוז משותף לגדולים ולקטנים. קשה לגייס מרכיבים של הנפש העמוקים להתמודד עם חומר מחשבתי כשהאדם במצבי מתח. הילדים שלנו נדרשים לעמידה בשטף מאורעות המתוארים בפניהם בכל אמצעי התקשורת ובשטף חוויות הבוגרים המשפיעים עליהם ומקשים עליהם. זוהי בעיה גדולה של המחנך עתה. כמובן, המחנך הטוב יוכל להתמודד גם בה, ולהצליח. בעיקר — אם יתאים את חומר הלימודים למציאות. בין דיואי, המחנך הגדול, אמר שהחינוך בא „מן החיים אל החיים דרך החיים". זו צריכה להיות גם סיסמתנו. בכל מה שנלמד: (היסטוריה, גיאוגרפיה, תנ"ך וכדו' — על המחנך למצוא השוואות וקטעים רלבנטיים למה שקורה עתה — ואין לי ספק שאוזן יוכה להקשבה ולקליטה. אין מסכל גם בביצוע דרכי לימוד שמחוץ לתכנית הרגילה, כמו מישדרים חינוכיים ברדיו ובטלוויזיה, לשם עיבוד ושיחה אקטיבית בבית הספר. חשוב גם שהמורים יתנו לילדים דרכי ביטוי וירשו להם להשתתף במה שקורה: למשל, להתנדב לפעולות שונות, שישמשו נוצאים ללימוד ועיון בכתה. אשר לבכולות הנוער בעניני אמונה, מחנך טוב מסוגל למצוא את הצד הפוזיטיבי גם בהווה שלנו. עליו להסביר את הנסיות שבמצבנו, ולהבליט את התקווה לשלום ולהסדר פוליטי — כדי לחזק את רגש הביטחון בילדים. הדרך הרצויה ביותר, בכל מצב, היא זו של השיחה הגלויה והכנה. הילדים חייבים לתת ביטוי לספקות ולחששות באופן ספונטאני. וכשהם עושים זאת המחנך חייב להאזין ולהרשות להם להתבטא. האם לא „נפסיד" בכך זמן יקר של רכישת ידע האינפורמציה? כמו שכתב רוסו, בספר „אמיל", גם אני סבור, שעכשיו במיוחד, כמו בכל עת, בחינוך צריכים „להפסיד" זמן ולא „להרויח" זמן.

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השמינית

הודעה בדבר הסעי בוחר

בהתאם לחוק הבחירות, זכאים להסעה על חשבון ועדת הבחירות בעלי זכות בחירה אשר ימצאו ביום הבחירות מחוץ לגבול תחום הישוב אשר בו נמצאת הקלפי שלהם, וזאת בתנאי שהקלפי מרוחק ... ומעלה ממקום המצאו.

ההסעה תבוצע באמצעות התחבורה הציבורית הבין־עירונית ... במסגרת קוי ההסעה הרגילים ולוח הזמנים הרגיל.

כרטיסי נסיעה לזכאים יועמדו לרשות הציבור במקומות ובמועדים הבאים:

א) בישובים עירוניים:

1. בלשכות המחוזיות של ועדת הבחירות, אשר המפלגה ביום 29/30.12.73 בין השעות 18.00—22.00; 31.12.73 — בין השעות 07.00—23.00
2. בתחנות הרכבת — לנסיעה ברכבת.
3. בתחנות חלוקה מיוחדות בערים, בשעה ... האזוריות המרכזיות.

ב) בישובים כפריים

בועדות הקלפי בישוב, ביום 31.12.73 בין השעות 07.00—...

רשימת התחנות לחלוקת כרטיסים ולשכות המודיעין מתפרסמת מטעם ועדות הבחירות האזוריות על לוחות המודעות העירוניים.

בגלל מצב החרום והפעלת שרותי התחבורה הציבורית במימדים מצומצמים מתבקש הציבור לעקוב אחר לוח הזמנים ולהקדים בנסיעתו.